

بیشک له پیامه کانی نور

مندی اقرأ الشافعي

www.igra.ahlamontada.com

نوره کانی حقیقت

چه ند باسینکه له ته سه ووف و سلووکا

به دیور زمان

سه عیدی نورسی

دایناره

فاروق ره سول به حیا

کردووه به کوردی

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

پدای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (مُنْتَدَى اقرا النُقَافِي)

پژدهزانندی جزیره کتیب: سردانی: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی ، عربی ، فارسی)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نورہ کانی حقیقت

گولڊٽريٽڪ له پيامه كانى نوور

نووره كانى حقيقت

چهند باسيكه له "تسهووف" و "سلووك" دا

به ديعوزرهمان
سه عيدي نوورسي

دايتاره

فاروق ره سوول يه حيا

كردويه به كردى

تېيىنى يەك:

ئەم كىتەپبەي بەردەستى خوينەرى
بەرپىز، لە چەند نامىلكە و وردە باسىكى
"پەيامەكانى نور" پىكها توو، كە
سەرجهمىيان لە ناوهرۇكى بابەتەكانى
"تەزكىە" و "تەسەووف" و "سەيرو
سلوك" دەدوین و، مامۇستا نورسى بۇ
خۇى لەو پەيامانە ھەلى بژاردوون و، بەم
شیۆەيە بلاوى كردوونەتەو. (وەرگىپر)

بنچینه‌ی چواره‌می و ته‌ی دوازدهه‌م:

به‌رزبی قورئان

ئه‌گەر ده‌ته‌وئیت تیڤگه‌یت له‌وه‌ی که چۆن قورئانی پیروژ
به‌سه‌ر هه‌موو وته و فهرماشته‌کانی تری خوای گه‌وره و هه‌موو
گوفتاریکدا بلن‌دتره و، ده‌ته‌وئیت بزائیت چۆن له هه‌موو وته‌یه‌ک
به‌رزتره، ئه‌وا به وردی سه‌رنجی ئهم دوو نمونه‌یه‌ی خواره‌وه بده:

□ نمونه‌ی یه‌که‌م:

پادشا دوو جزر گوفتار و فهرماشتی هه‌یه:

یه‌که‌میان: گوفتاریکی تایبه‌تی یه، که به‌هۆی ته‌له‌فۆنیکی تایبه‌تی یه‌وه
له‌گه‌ڵ یه‌کیک له‌هاوولاتیاندا سه‌باره‌ت به‌ کاریکی هه‌نده‌کی و ئیشیکی
تایبه‌تی خۆیه‌وه، ده‌یکات.

ئه‌وی تریان: قسه‌کردنه به‌ ناوی پادشایه‌تی پر شکۆی خۆی و به
ناوێشانی خه‌لافه‌تی گه‌وره و به‌ چۆنییێی فهرمانه‌روایی گشتی و به‌ مه‌به‌ستی
بلاو کردنه‌وه‌ی فهرمانه‌ پادشاییه‌کانی له‌ هه‌موو لایه‌کدا. واته‌ ئهم یه‌که‌یان
گوفتاریکه‌ له‌گه‌ڵ که‌سیک له‌ نی‌رراوانی خۆی، یان یه‌کیک له‌ فهرمانه‌به‌ره
گه‌وره‌کانیدا. که‌واته‌ ئهم گوفتاره سه‌باره‌ت به‌ شتیکی گه‌وره‌یه و،
په‌یوه‌ندیشی به‌ هه‌موانه‌وه‌یه.

□ نمونه‌ی دووه‌م:

پیاویک ئاوینه‌یه‌کی به‌ ده‌سته‌وه‌یه و پرووه و "خۆر" راپیگرتووه. دیاره
ئاوینه‌که به‌ ئه‌ندازه‌ی گه‌وره و به‌جووکی خۆی پرووناکی یه‌ک وهرده‌گریت
که هه‌ر چه‌وت په‌نگه‌کانی شه‌به‌نگی خۆری تیدا‌یه. که‌واته‌ ئهم پیاوه به‌ پێی

ئەندازەى ئەو ئاوينەى سوود لە خۆر وەردە گریت، وەك ئەوەى پرووناکیى ئاوينە کەى ئاراستەى ژوورە تاریکە کەى یاخود "شەتلگا" تاییەتى و بچوو کە سەرگیراوە کەى خۆى بکات. ئەوەندە هەبە ئەو سوودەى کە لە خۆرەو وەرى دە گریت سوودیکی کەمە، چونکە تەنها بەپێى توانای ئاوينە کەى سوود لە پرووناکیى خۆر وەردە گریت، نەك بە ئەندازەى گەورەبى خۆر.

لە هەمان کاتدا پیاویکی ترواز لە ئاوينە دەهینیت و، راستەوخۆ پروو دە کاتە خۆر و سەیری شیو و گەورەبى خۆر دە کات، ئنجا دەپرواتە سەر چیاىە کى بەرز و بلند و سەیری درەوشانەوەى دەستەلاتداریى فراوان و شکۆمەندیى خۆر دە کات و، بێ پەردە پروو بە پرووی پادەوہستیت. پاشان دە گەرپتەوہ لە خانووە بچووک و "شەتلگا" سەرگیراوە تاییەتى یە کەى خۆیدا چەند کللورپۆژنەى کى فراوان پروو و خۆر دە کاتەو و، بەم پێى یە رینگایەك دەدۆزیتەوہ بۆ سوود وەر گرتن لەو خۆرەى کە لەو جینگا بەرز و بلندەى ئاسماندا یە. ئنجا ئەم پیاوہ لە گەل خۆر و پرووناکیى یە کەیدا - بە زمانى حال - ئەم و توویژە سوپاسگوزارییانەبە دە کات:

(ئەى ئەو خۆرەى کە لەسەر تەختى جوانیى جیھاندا دانیشتوویت! ئەى گوئى گەشاوہى پرووی ئاسمان! ئەى ئەو خۆرەى کە جوانى و پرووناکیە بە زەوى و، خەندە و شادیت بە گولان بەخشبوہ! هەر وەك گەرمى و پرووناکیە بە گشت لایە کى جیھاندا بلالو کردووەتەوہ، مال و شەتلگا بچوو کە کەى منیشت بەسەر کردووە و لە گەرمى و پرووناکیى خۆت پێى بەخشوون).

ئەم پیاوہ دەتوانیت، بە زمانى حال، ئەم چەشنە گفتوگۆیە لە گەل خۆردا بکات. بەلام خاوەنى ئاوينە کە ناتوانیت بەم شیوازە ئەم گفتوگۆیە لە گەلدا بکات، چونکە شوپنەوارى پرووناکیى خۆر بەپێى سنوورى ئاوينە کەى دەبیت و بە ئەندازەى توانای ئەو ئاوينەبە پرووناکیى دەست دە کەویت.

ئنجا - دواى ئمه - وهره له روانگه‌ى ئهم دوو نموونه‌یه‌وه ته‌ماشای قورئانی پی‌روژ بکه، با هه‌ست به ئی‌عجازه بلند و پایه‌داره که‌ی بکه‌یت.

به‌ئێ، قورئانی پی‌روژ ده‌فه‌رموئ:

﴿وَلَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (لقمان: ۲۷).

به‌خشینی پله‌ی ههره به‌رز به قورئانی پی‌روژ له نیوان هه‌موو وته له سنوور به‌ده‌ره‌کاندا ده‌گه‌رپته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی که قورئانی پی‌روژ له عه‌رشى ئه‌عه‌زم و، له ئیسمی ئه‌عه‌زم و، له پله‌ی ههره گه‌وره‌ی هه‌موو به‌کیک له ناوه‌ جوانه‌کانی خوای گه‌وره‌وه، نازل بووه.

که‌واته قورئانی پی‌روژ بریتی به‌له:

"فه‌رمانی خوای گه‌وره" به‌و سیفه‌ته‌ی که خوای گه‌وره "خوای هه‌موو بوونه‌وه‌رانه" و..

"فه‌رمایشتی ئه‌و" به‌و سیفه‌ته‌ی که "به‌ده‌یه‌نه‌ری زه‌وی و ئاسمانه‌کانه" و..
 "فه‌رمووده‌ی به‌رزى ئه‌و" به‌و سیفه‌ته‌ی که په‌روه‌دگاری په‌هایه‌له بوونه‌وه‌ردا و..

"فه‌رمایشتی ئه‌زه‌لیی ئه‌و" که به‌ ناوی پادشایه‌تی و ده‌سته‌لاتداریی هه‌مه‌لایه‌نه و مه‌زنه‌وه‌ فه‌رموویه‌تی و..

"تۆماری پێ‌زلیانی خواوه‌ندی میه‌ره‌بان" ه که له‌و به‌زه‌یه‌یه‌ فراوانه‌وه هه‌لقولاوه که هه‌موو شتیکی گرتوه‌ته‌وه و..

"کۆمه‌له‌ نامه‌یه‌کی په‌روه‌دگاریانه‌ی ئه‌وتۆیه که مه‌زنیی خوایه‌تی ئه‌و پوون ده‌که‌نه‌وه، چونکه له سه‌ره‌تای هه‌ندئێ له‌م نامانه‌دا چه‌ند هه‌یما و په‌رله‌(شفرة)یه‌ک به‌کار هه‌نراوه که ئه‌مه ده‌گه‌یه‌نن و..

ههروهها ئهه کتێبه پێرژهیه که دانایی لێ دهبارێت.

له بهر ئهم ههموو نههینیانهیه که ناویکی شایانی خۆی لێ نراوه، ئهوه تا پێی دهوتریت: "کلام الله" واته: گوشتار و فهرمایشتی خوا!

به لام فهرمووده کانی تری خواوهند به شیکیان به بایه خ پێدانیکێ تایبهتی و، به ناو نیشانیکێ ههنده کی و، درهوشانهوهیه کی ههنده کی ناویکی تایبهتی و، پهروهرد گاریتییه کی تایبهتی و، دهسته لاتیکی تایبهتی و میهره بانییه کی تایبهتییهوه، ههتقولاون.

کهواته به پێی "تایبهتی" و "ههنده کیتی" ی ئهم فهرموودانه، پله کانیان جیاوازه بن. زۆربهی ئیلهامه کان لهه بهشه، به لام له نیوان خۆیاندا پله کانیان تابلێی جیاجیایه.

بۆ نمونه:

ئاسایی ترین و ههنده کی ترینی ئیلهامه کان هی ئازهل و زینده وه رانه، پاشان هی خه لکی عهوام، ئنجا هی زۆربهی مه لائیکه ته کان، ئنجا ئیلهامی ئهولیاکان، پاشان ئیلهامی گهوره مه لائیکه تانی خواوهنده.

لهه نهینییهوهیه که ههندی جار له وه لیه که ده بیستیت ده لیت: "حدثني قلي عن ربي". واته: (دلم له خوای پهروهرد گارمهوه بۆی گێر امهوه) واته بهو تهله فزهنی که له دلیدا ههیه، به بێ بوونی هیچ هۆ کارێک له مه لائیکه تان. که چی لێی نایستیت بلیت: "پهروهرد گاری جیهانیان بۆی گێر امهوه". یان ده لیت: "دلم عه رش و ئاوینهیه که بۆ درهوشانهوه کانی پهروهرد گارم"، که چی نالیت: "عه رشی پهروهرد گاری جیهانیان". چونکه به پێی لیهاتوویی و توانای خۆی و به هه لدانه وه ی نزیکه ی حه فتا هه زار په رده، ده توانیت به شیکێ له گوشتاریکی پهروهرد گاری خۆی ده ست بکه ویت.

به‌ئێ، به‌ئەندازەى به‌رزى گوفتارىكى پادشا كه له‌ روانگەى پادشايەتى يەكەيمووە كرديتي، به‌سەر گوفتارىكى ترى خۆى كه له‌ گەل يەكێك له‌ هاوولائيانيدا دەيكات و.. به‌ گوێرەى زۆرى ئەو سوودەى كه راستەوخۆ له‌ پرووناكىي خۆرى ناوجەرگەى ئاسمان وەرە گيريت، له‌ چاو ئەو پرووناكىيەى كه له‌ ئاوينە كەدا درەوشايمووە.. بەم ئەندازەيه، دەتوانين تيبگەين له‌: به‌رزى قورئان به‌سەر هەموو گوفتار و فەرموودەكانى ترى خواوەند و كتيبه ئاسمانى يەكانى تردا.

كەواتە هەموو كتيب و صوحوفه ئاسمانى يەكان له‌ دواى قورئانەموه دين و، له‌ پلەى دووهمەدان و، هەريەكەيان پلە و پاىەى بلندى خۆى هەيه و، به‌شيكى له‌و نهينى و به‌رزى يە تيدايە.

خۆ ئەگەر هەرچى وتەى رېكويپك و جوانى به‌رهى جيننى و ئادەمىزاد هەن - كه له‌ قورئان وەرە نه‌گيرابن - كۆ بينه‌وه، ئەوا هەرگيز ناتوانن نزىكى ئەو پلەيه بينه‌وه و بگەنه ئەو ئاستەى كه بين به‌ هاوچه‌شنى قورئانى پيرۆز.

جا ئەگەر دەتەويت شتيك تيبگەيت له‌وهى كه قورئانى پيرۆز له‌ "ئيسى ئەعزەم" و له‌ پلەى هەرە گەورەى هەموو يەكێك له‌ ناوە جوانەكانى خواى گەورەوه نازل بوو، ئەوا سەرنجى "آية الكرسي" و ئەم ئايەتە پيرۆزانەى خواوەنده بده و، به‌ وردى بير له‌ واتا گشتى و بەرزەكانيان بکەرەوه:

﴿وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ﴾ (الأنعام: ۵۹).

﴿قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكَ الْمُلْكِ﴾ (آل عمران: ۲۶).

﴿يَفْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مَسْخَرَاتِ

بِأَمْرِهِ﴾ (الأعراف: ۵۴).

﴿يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ وَيَا سَمَاءُ أَقْلَعِي﴾ (هود: ۴۴).

﴿تَسْبَحُ لَهُ السَّمَوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ﴾ (الإسراء: ۴۴).

﴿مَا خَلَقُكُمْ وَلَا بِغُكُمُ إِلَّا كُنْفُسٍ وَاحِدَةٍ﴾ (لقمان: ۲۸).

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ﴾ (الأحزاب: ۷۲).

﴿يَوْمَ نَطْوِي السَّمَاءَ كَطَيِّ السِّجِلِّ لِلْكُتُبِ﴾ (الأنبياء: ۱۰۴).

﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعاً قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ (الزمر: ۶۷).

﴿لَوْ أَلْزَمْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جِبِلٍ لَرَأَيْتَهُ...﴾ (الحشر: ۲۱).

هه‌روه‌ها ئایه‌ته‌کانی تری هاو‌چه‌شنیان.

پاشان به وردی سه‌رنج لهو سووره‌تانه بده که به: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ﴾ و

﴿تَسْبَحُ...﴾ ده‌ست بێ ده‌کن، تا‌کو تیشکی ئەم نه‌نی‌یه‌ گه‌وره‌یه‌ بیه‌یت.

پاشان سه‌یری ئەو سووره‌تانه بکه که به: ﴿الْم﴾ و ﴿الر﴾ و ﴿حَم﴾ ده‌ست

بێ ده‌کن، تا‌کو تی‌بگه‌یت له‌ راده‌ی گر‌نکیی قور‌ئان له‌ لای خ‌وای گه‌وره‌ی

په‌روه‌ردگاری جیهانیان.

جا ئە‌گه‌ر له‌م نه‌نی‌یه‌ ورده‌ی ئەم بن‌چینه‌ی چ‌واره‌مه‌ تی‌گه‌یشتیت، ئە‌وا

ده‌توانیت له‌و نه‌نی‌یه‌ش تی‌بگه‌یت که زۆربه‌ی ئەو "وه‌حی" یانه‌ی بۆ

پێ‌غه‌مبه‌ران - در‌وودیان له‌ سه‌ر بێت - نازل بوون، به‌ه‌وی مه‌لائیکه‌ته‌وه

به‌وه، به‌لام "ئیلهام" به‌ بێ هێج ه‌ۆکارێک روو ده‌دات..

هه‌روه‌ها له‌ نه‌نیی ئە‌وه‌ش تی‌ده‌گه‌یت که گه‌وره‌ترین "وه‌لی" ناگاته‌ ئاستی

هێج کام له‌ "پێ‌غه‌مبه‌ران" در‌وودیان له‌ سه‌ر بێت..

هه‌روه‌ها له‌ مه‌زنی و په‌ڕۆزیی قور‌ئان و پایه‌داریی ئی‌عجازه‌ که‌ی

تی‌ده‌گه‌یت..

هه‌روه‌ها تێده‌گه‌یت له‌ نه‌هینی و حیکمه‌تی پێوستیی "میعراج". واته‌:
تێده‌گه‌یت له‌ نه‌هینی رۆشتنی پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆ ئاسمانه‌ به‌رزه‌کان و "سدره‌
المنتهی" و، "قاب قوسین او أدنی" و، گفتوگو کردنی له‌ گه‌ل خواوه‌نددا،
هه‌رچه‌نده‌ش خوای گه‌وره‌ له‌ په‌گی لامل لێیه‌وه‌ نزیک‌تره‌ و، پاشان
گه‌رانه‌وه‌ی بۆ جیی خۆی له‌ ماوه‌ی چاو‌تروو‌و‌کاندنیکدا.

به‌تیی، هه‌روه‌ك "له‌تکردنی مانگ" موعجیزه‌یه‌ که بۆ چه‌سپاندن و
پروونکردنه‌وه‌ی پێغه‌مبه‌ریتیی ئه‌و پێغه‌مبه‌ره‌ ﷺ بۆ گرو‌ی جیننی و ئاده‌میزاد..
"میعراج" یش موعجیزه‌ی به‌ندایه‌تی پێغه‌مبه‌ره‌ ﷺ بۆ خواوه‌ند و،
خۆشه‌ویستی ئه‌و‌ی لای خوای گه‌وره‌ بۆ رۆحانییات و مه‌لائیکه‌تان
ده‌رخست.

اللهم صل وسلم عليه وعلى آله كما يليق برحمتك وبحرمته. آمين.

يا باقي أنت الباقي

شَيْئَكَ لَهُ: "چیز و هست و نه‌سته‌کان" ناوخته‌ی نهم بریسکه‌یه
بروه. بویه تکام وایه به پیوره‌کانی زانستی "مه‌نتیق"
هه‌لنه‌سه‌نگیتریت، چونکه جوش و خروشی هست و نه‌سته‌کان
ناور له تهرازوره‌کانی "بیر" ناده‌نه‌وه و، زور گویش به
ده‌ستوره‌کانی "زیری" ناده‌ن!

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ (القصص: ۸۸)

دوو پرسته هه‌ن که دوو حه‌قیقه‌تی گرنگ ده‌رده‌پرن و ته‌فسیری ئەم ئایه‌ته
مه‌زنه ده‌که‌ن، به پاده‌یه‌که هه‌ندێ له شێخانی ته‌ریقه‌تی نه‌قشه‌ندی
کردوو یانن به پوخته‌ی و یرده‌کانیان و خه‌مه‌ی تایه‌تی خۆیانی پێ ئه‌نجام
ده‌ده‌ن. ئەو دوو پرسته‌یه‌ش بریتین له:

"يا باقي أنت الباقي.. يا باقي أنت الباقي!"

جا له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئەم دوو پرسته‌یه‌گه‌لێ واتای مه‌زنی ئەم ئایه‌ته‌یان تێدا‌یه،
ئەوا چه‌ند سه‌رنجێك بۆ پوو‌نكر‌دنه‌وه‌ی ئەو دوو حه‌قیقه‌ته‌ باس ده‌که‌ین که
ئەم دوو پرسته‌یه‌ ده‌ریانده‌پرن.

✽ سه‌رنجی یه‌که‌م:

وتنی یه‌که‌م جارێ: "يا باقي أنت الباقي" دلی مرۆف له‌ غه‌یری خوای
گه‌وره‌ داده‌پریت و، جووره‌ نه‌شته‌ر گه‌ری‌یه‌که له‌ دڵدا ئه‌نجام ده‌دات و، له
غه‌یری خوا دا‌یده‌مالیت.

روونکردنوهی ئەمەش بەم جۆرەیه:

لەبەر ئەوەی مەرووف چییەتی (ماهیة) یەکی گشتیی تیدا دانراوه، ئەوا لە چەندین رینگاوه و بە چەندەها جۆر پەییوهندیی لەگەڵ زۆریەیی بوونەوهراندا هەیە. جا ئەو چییەتی یە گشتییەیی مەرووف هێندە توانا و لیھاتی خۆشەوێستیی تیدا یە کە لە ناخەوہ سەرانسەری بوونەوهرانی بە گەرمی و توندوتیژی خۆش بویت! ئەوہا ھەر وەك خانە و لانە کەیی خۆی خۆش دەویت، ئەم دنیا مەزنەشی خۆش دەویت.. ھەر وەها وەك دلی بە باخچە کەیی خۆی خۆشە، بە ھەمان جۆر دلی بە "بەھەشتی بەرین" یش دەکرێتەوہ و لە ناخەوہ ئارەزوو مەندیەتی..

بەلام خۆ ئەو بوونەوهرانەیی کە مەرووف لەم دنیا یەدا خۆشەوێستیی خۆی بۆ ئاراستە کردوون هیچیان نامیننەوہ، بەلکو تیکرا لەسەر رینی گەشتی نەماندا بە خیرایی و بەردەوامی دەپۆن و ھەنگاو دەنێن! بۆیە مەرووف ھەمیشە ئازاری جودایی دەچێژێت و، خۆشەوێستیی یە لەبەن نەھاتووہ کەشی بۆ دەپێت بە مایەیی ئازاریکی مەعنەویی بێ کۆتایی، لە ئەنجامی قوسوور و کەمتەرخەمی یەوہ بەرامبەر یەو خۆشەوێستیی یە نەپراوہ یەیی کە لە ناخیدا دانراوہ.

کەواتە ئەو ئازارانەیی کە بەدەست ئەو خۆشەوێستیی یەوہ دەیانچێژێت ھی کەمتەرخەمی کردنی خۆیەتی لە بەجێھێنانی ئەرکەکانی ئەو خۆشەوێستیی یەدا. چونکە توانا و لیھاتی خۆشەوێستیی بۆ ئەوہ دراوہتی ئاراستەیی ئەو کەسەیان بکات کە خاوەنی جوانیی ھەتاھەتایی و پەھایە. کەچی مەرووف بە باشی و لە جیتی شیاوی خۆیدا بە کاری نەھینا و بەرەو بوونەوہرە فانی و لەناوچروہ کان ئاراستەیی کرد، بۆیە بە ئازاری جودایی و لیکداپرانی لەو خۆشەوێستە فانییانەیی گیرۆدە دەکرێت و سزا دەدرێت!

جا کاتێ که مەرۆف "یا باقی أنت الباقي" دەلێتەو، بۆ ئەوێه که به ته‌واوی له‌و که‌مه‌رخه‌مییانه‌ ده‌ستبه‌ردار بێت و به‌یه‌کجاره‌کی په‌یوه‌ندی‌یه‌کانی به‌و خۆشه‌ویسته‌ فانیانه‌وه‌ په‌چرێت، پێش ئەوێ که ئەوان ده‌ست له‌م دابشۆن و پشته‌ی لێ هه‌لبه‌کن!

پاشان دوو پات کردنه‌وێ ئەم پرسته‌یه‌ بۆ ئاراسته‌ کردنی بیر و پروانینی مەرۆفه‌ ته‌نها پرۆوه‌و خۆشه‌ویستی باقی و هه‌میشه‌یی که‌ خوای گه‌وره‌یه‌. واته‌ مەرۆف له‌ پێی دوو پات کردنه‌وێ ئەم پرسته‌یه‌وه‌، ده‌لێ:

(ئێی خوای گه‌وره‌م! چگه‌ له‌ تۆ که‌سی تر به‌ راستی و دروستی نامێنێته‌وه‌. هه‌رچی شتی تری غه‌یری تۆ هه‌یه‌ هه‌ر هه‌موویان فانی و له‌ناوچوون. خۆ ئاشکراشه‌ که‌ شتی فانی و له‌ناوچوو شایانی خۆشویستی به‌رده‌وام و عیشقی هه‌میشه‌یی نی‌یه‌ و، هێنده‌ ناهێنێت ئەو دله‌ی پێوه‌ په‌یوه‌ست به‌کریت که‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ بۆ هه‌میشه‌یی و مانه‌وه‌ و نه‌مری به‌دی هێنراوه‌. جا ماده‌م بوونه‌وه‌ره‌ فانی‌یه‌کان من به‌جێ ده‌هێلن و به‌ پێی خۆیاندا ده‌رۆن، ئەوا پێش ئەوێ به‌جێم به‌یالان من ده‌ست له‌وان به‌رده‌دم و وازیان لێ ده‌هێنم و، ده‌لێم: "یا باقی أنت الباقي" ..

واته‌ به‌وپه‌ری دانیایه‌وه‌ له‌و باوه‌ر و یه‌قینه‌دام که‌ جگه‌ له‌ تۆ - ئێی خوای گه‌وره‌م! - که‌سی تر "باقی" نی‌یه‌ و، هه‌ر شتیکی‌ش له‌ بوونه‌وه‌راندا دارای "مانه‌وه‌" بێت هه‌ر تۆ مانه‌وه‌ت پێ به‌خشیه‌و و هێشتوو ته‌ته‌وه‌. که‌واته‌ ده‌بێ مەرۆف ته‌نها له‌ ناوه‌ندی خۆشویستی تۆ و له‌ بازنه‌ی په‌زانه‌ندی تۆدا ئەوانه‌ی خوش بویت، ده‌نا هه‌یچیان شایسته‌ی ئەوه‌ نین که‌ دلێان پێوه‌ په‌یوه‌ست به‌کریت!

ئهم چه‌شنه‌ حاله‌ته‌، کارێک ده‌کات که‌ "دل"ی مەرۆف واز له‌و خۆشه‌ویستانه‌ی به‌هێنێت که‌ له‌وه‌وپێش به‌ جوړیکی بێ سنوور خوشی

دەۋىسەن. چۈنكى لەم جۆرە حالەتەنەدا مەۋى مۆرى فەنا و نەمان بەسەر
پەۋى ھەمۇ ھەمۇ شەنەۋە دەپىنەت كە زووتر جوانى تېدا دەپىنەن و، ھەمۇ
ئەۋ پەۋەندىيەنەش دەپچىنەن كە لەۋەۋىش مەۋىيەن پابەندى بونەۋەران
كەردىۋ. دەنا گەر دلى مەۋى واز لەۋ خۇشەۋىستەنەي نەھىنەت، ئەۋا بە
ئەندازەي ئەۋان زام و ئازارى خەم و خەسەت لە ناخى دلىدا پەيدا دەپن و
سەرھەلەدەن!

پەستەي دۈۋەمى: "يا باقى ائت الباقي" شەۋەك مەلەھەمىكى شىفابەخش و
سارپىزكار ۋايە بەسەر زامى ئەۋ نەشتەر گەرىيەدا دەھىنەت كە پەستەي
يەكەم لە "دلى" و پەۋەندىيەكانىدا كەردى. چۈنكى ئەم پەستەي دۈۋەمە ئەۋە
دەگەپەنەت كە:

(ئەي خۋاي گەرە! ھەر تۆم بەسە باقى بىت، چۈنكى مانەۋەي تۆ لە پەرى
مانەۋەي ھەمۇ شەپكى تەرە.. مادەم تۆ ھەيت، ئەۋا ھەمۇ شەپكى تەرم ھەيە!)
بەلى، ھەرچى "جوانى و چاكە و كەمال" بەسەر پەۋەنەسارى
بونەۋەرانەۋە دەپىنەن و مایەي خۇشۋىستەنە ئەۋ بونەۋەرانەن، لە پەستەدا،
چەند ئامازەپەكن بۇ "جوانى و، چاكە و، كەمال"ى خۋاۋەند كە باقىي
پەستەقەنەيە و، تېكرا چەند سەپەرىكى كەزى ئەۋ جوانى و چاكە و كەمالەن
كە لە پەشتى چەندەھا پەردەي زۆر و زەبەندەۋە دەر كەۋتۈۋ، تەنەت چەند
سايە و سەپەرىكن بۇ سەپەرەكانى دەرەۋەشەۋەي ناۋە جوانەكانى خۋاي
گەرە!

❁ سەرغىي دۈۋەم:

عەشەقەكى تۈنۈتۈپ بۇ "مانەۋە" لە سەۋەش مەۋىيە ھەيە. تەنەت - بە
گۈمانى خۇي - جۆرە مانەۋەيەك لە ھەمۇ خۇشەۋىستەكانىدا دەپىنەت.
بەرە ھېچ شەپكى خۇش ناۋەت گەر - بە ۋەھمى خۇي - "مانەۋە"ى تېدا

نه بینیت! بهلام هر که بیر له نهمانی ئمو شتانه ده کاتمهوه و فمنا و تیاچورنیان ده بینیت، له قولایی ناخی خۆیهوه گرفتاری خهم و په ژاره ده یت و ئاخ و حه سره تی گهر میان بۆ هه لده پرژیت!

به ئی، ههرچی ئاخ و حه سره ت و په ژاره ی جۆره کانی "جودایی" هه ن، ههر هه موویان چهند ده ستهواژه و داخ هه لپرشتینیکی خه مناکن که له "عیشقی مانهوه" ی ناو ناخی مرۆقهوه سه رچاوه ده گرن. چونکه گهر وه همی مانهوه نه بوايه ههر گیز مرۆف هیچ شتیکی نه ده و یست. ته نانه ت ده توانیت بو تری که:

یه کێک له هۆکاره کانی بوونی "جیهانی مانهوه و به هه شتی هه میشه یی" ئه و ئاره زووه به تینه ره گدا کوتاوه ی ناو ناخی سروشتی مرۆقه بۆ "مانهوه" و "هه تا هه تایی"، و، ئه و نزا و لالانه وه گشتی و هه مه لایه نه شیه تی که به که فو کوئ و گهر مو گوپی بۆ "مانهوه" ده یکات! بۆیه خوا وه ندی شکۆمه ندی "باقی" به ده م ئه و ئاره زووه توند و تیژه ی مرۆقهوه پوشت و دوعا و نزا ی کاریگهر و به کوئی لێ گه را کردو، جیهانیکی "باقی" ی بۆ ئه م مرۆقه "فانی" یه به دی هینا. چونکه ئایا ده گوئجی به دیه پنه ری به خشنده و میهره بان ئه و دوعا و نزا گشتی و به رده وام و په وا و خاوپنه گه را نه کات که گرو ی مرۆف - به زمانی حال و گوفتار - له ناخی پووستیی سروشتیی خۆی و له قولایی حه ز و ئاره زووه به تینه کانیه وه ده یکات، له کاتی کدا که ههر ئه و خوا وه نده به خشنده و میهره بانه دوعای زمانی حالی گه ده (معه ده) ی به چو وکی مرۆف گه را ده کات و چهنده ها جۆر خوا ره مه نیی به تام و له زه تی بۆ به دی ده هینیت و ئاره زووی جوزه یی مرۆف بۆ "مانهوه" ی کاتی ده لاوینی؟!

دیاره نه خه یڕ.. هه زار هه زار جار نه خه یڕ! گه لێ مه حاله ده ست به پرووی ئه م نزا و لالانه وه یه ی مرۆقهوه بئیت که داوای "مانهوه" ی پنی ده کات.

چونكه گيرا نه كردنى نزا و لالا نه وهى ئاوا، پىچەوانەى دانستى ھەميشەبى و، دادگەربى كامىل و، مېھرەبانىبى فراوان و، توانستى ڕەھای خواى گەورەبەا
جا مادەم مەرۆف شەيدا و تاسەمەندى "مانەو" يە، ئەوا سەرچەم چىژ و
كەمالا تىشى - بە ھەمان جۆر - شوپىنكەوتەى "مانەو" ن..

ئىجا مادەم "مانەو" ش سىفەتئىكى تايپەتە بە خواوەندى "باقى" ى
شكۆمەندو..

مادەم ناوھ جوانەكانى ئەو خواپەش تىكرا "باقى" ن و داراى مانەوھن و،
ئاوینە دەرخەرەكانى دەرەوشانەوھەكانى ئەو ناوانەش ڕەنگى دەرەوشانەوھى
ناوھەكان دەگرن و لە حوكمى ئەودا دەبن، واتە جۆرە "مانەو" يەك بەدەست
دەھىن..

ئەوا پىوپىست ترين و مەزنى ترين ئەركىك كە دەكەوێتە ئەستۆى مەرۆف،
برىتى يە لەوھى كە:

پەيوەندى يەكانى لەگەڵ ئەو "باقى" يە شكۆمەندەدا پتەو بىكات و، بە
تەواوھتى دەست بە ناوھ جوانەكانى ھەو بگرت. چونكە ھەر شتىك لە پىناوى
ئەو "باقى" يەدا بەخت بگرت، جۆرىك لە جۆرەكانى "مانەو" ى دەست
دەكەوێت!

جا ئەم حەقىقەتە ڕستەى دووھەمى "يا باقى أنت الباقي" دەرى دەپرێت و،
زامە مەعنەوى يەقوولەكانى مەرۆف سارپۆ دەكات. ھەرەكە دلتىايش بەو
حەز و ئارەزووھە تىنەى "مانەو" ى ناو ناخى سروسىتى دەبەخشىت!

❁ سەرنجى سى ھەم:

لەم دنيايەدا كارىگەربى "كات" بۆ لەناوبردنى شتان جىاوازە و، لە
شتىكەوھە بۆ شتىكى تر دەگۆرێت. چونكە ھەرچەندە بوونەوھەران بە چەشنى

بازنه هاوچهقه کان له ناو یه کتړیدان، که چی له پرووی نه مان و له ناو چوړیا نه وه خو کمیان جیاوازه..

ئو هتا ههروه ک بازنه ی جووله ی میله کانی: چرکه ژمیر و خوله ک ژمیر و کاتژمیری هه ر سعاتیک - له پرووی خیراییه وه - له یه کتر جیاوازن، با له پرواله تیشدا له یه ک بچن.. مروقیش به هه مان جوړه؛ حو کمی "زه مان" بو هه ریه که له بازنه کانی: جهسته و، دهروون و، دل و، پړوحی ئو جیاوازه. چونکه له کاتیکدا که ده بینیت ژبان و مانه وه ی "جهسته" ی مروف پابه ندی مانه وه ی ئو پړوژه یان ئو سعاتیمه که تیایدا ده زی و، رابوردوو و ئاینده ی نی یه.. که چی ده بینیت بازنه و مهیدانی بوون و ژبانی "دل" ی هینده فراوانه که چهنده ها پړوژی پیش ئیستا و دوا ی ئیستاش ده گریته وه! ته نانه ت بازنه و مهیدانی ژبانی "پړوح" ی مروف له و ه ش گه لنی گه وړه و مه زنه، چونکه چهنده ها سالی پیش ئه مپړو و چهنده ها سالی دوا ی ئه مپړوش له خو ی ده گریت.

جاله سهر بناغی ئم توانا و لیها ته: گهر "دل" و "پړوح" ی مروف به: ناسین و پرستی خوا ی گه وړه و، خو شو یستی په وړه دگار و به ده سته یانی په زامه ندی یه کانی، ژبان یان به ده ست هینا بیت، ئه و ا - له م پړی یه وه - ته مه نه فانی یه که ی "جهسته" ته مه نیکی هه می شه یی له ئامیز ده گریت، ته نانه ت له خانه ی نه مری و هه می شه ییدا ئم ته مه نه "باقی" و نه پړاوه یی بو به ره م ده هیئت. که واته ئم ته مه نه "فانی" یه وه ک ته مه نیکی "باقی" و هه می شه یی لی دیت!

به ئی، به سهر بردنی ته نها یه ک چرکه له پناوی: خوا وه ندی حق و "باقی" دا و، بو خو شو یستی و، پله به رزبو و نه وه ی مروف له ناسینیدا و، له

رېښې په زامه ندى په كانى تودا، به سالتكى تهاو داده نریت. بهلكو تهاو
چر كه به ژيانكى باقى و هميشه يه و هر گيز "نه مان" به خويه وه ناپيښت.
به لام گهر سالتكى تهمه ن - كه بنى گومان تهاو ده پيټ و ناميښت - له
پيناوى خواى گوره دا به سر نه بریت، تهاو وهك چر كه يه كى كتوپرى وايه.
كهواته ژيانى بنى ټاگيان هر چه ندهش دريژ بيت هيشتا وهك چه ند دهم و
سالتكى كه مخايه ن وايه، كه تنها چر كه يه كيش ټيهر ناكات!

تهدم و ته به ناو بانگه ي خواره وه ده پيټ به بهلگه ي تهم راستى به، تهاو ته
ده ليټ:

"سِنَّةُ الْفِرَاقِ سِنَّةٌ، وَسِنَّةُ الْوِصَالِ سِنَّةٌ!"

واته: تنها يهك چر كه ي ماوه ي جودايى و ليكدا پران هينده به لاي
مرؤفه وه دريژ خايه نه كه ده ليټى سالتكى تهاو وه، كه چى ماوه ي يهك سالى
په بهقى به يهك شاد بوون هينده كورت و كه مخايه نه كه وهك ماوه ي يهك چر كه
وايه!

به لام من به پنجه وانه ي تهم و ته به ناو بانگه وه ده ليټم:

يهك چر كه ي تهمه ن كه مرؤف له باز نه ي په زامه ندى په كانى خواى
گوره و له پيناوى خوا وه ندى "باقى" و شكومه نددا به سهرى بيات، واته يهك
چر كه ي تهم به يهك شاد بوونه، نهك هر تنها وهك سالتكى وايه، بهلكو به
وينه ي په پنجه ريه كى تهاو تويه كه به سهر ژيانى باقى و هميشه ييدا پروا نيټ!

هرو رها تهاو جودايى و ليكدا پران هيش كه له نيگاي پروا نينى بنى ټاگايى و
گومر ايه وه به جودايى و ليكدا پران درده كه ويټ، نهك هر سالتكى په بهق
وهك چر كه يهك لى ده كات، بهلكو هزاران سال ده كات به ماوه ي تنها يهك
چر كه له پيش چاوى مرؤفدا!

په نډیځی تر هه یه له مو ی پېشو و به ناویانگړه و پستی هم یو چوونه ی ئېمه ده گړیت، ده ئیت:

أَرْضُ الْفَلَاحِ مَعَ الْأَعْدَاءِ فَتَحَانُ سَمُّ الْخِيَاطِ مَعَ الْأَحْبَابِ مِیدان^(۱)
خو ته گهر، مانه ویت پرویه کی "راست" ی ئه و ته یه ی پېشو و درېځه ی،
ئو ا بهم جزره ده یی که:

ماوه ی به یه ک شادبوونی بوونه وهرانی "فانی" ماوه یه کی گهلنی کورته،
ئو هتا ماوه یه کی فانی یه و له ناو ده چیت و نامینیت. خو هر چه ندهش دریځه
بکیښیت هر هیشتا به کم داده فریت، چونکه به ماوه ی چاو ترو و کاندنیک
به سر ده چیت و ده بیت به خهون و خه یالیک کی کاتی و ریوارانه ی ئه و تو که
دوای نه مانی خوی خه م و په ژاره له دلدا به جی ده هیلتیت. که واته "دلی
مرؤف" که تامه زرو و تاسه مهندي "مانه وه" یه له سالیکی ته وای ئه م
چه شنه به یه ک شادبو وانه، مه گهر تنها به ئه ندازه ی ماوه ی یه ک چر که، ده نا
هیچ تام و له زه ئیک کی لی ناچیړیت..

به لام جودایی هینده دریځه یه نه و مه ودا و مهیدانه که شی ئه و نده فراوانه
که تنها ماوه ی یه ک چر که، به قه در سالیکی په به ق، به لکو به ئه ندازه ی
چه نده ها سالی زور، جودایی تیدا کو ده بیته وه. چونکه "دل" ی مرؤف که
موشا قی مانه وه و تاسه مهندي نه مری یه، هینده خه م به جودایی ده خوات که
ته نانه ت جودایی ماوه ی یه ک دانه چر که ش ئازاری در خوارد ده دات و به
چه شنیک پیوه ده تلپته وه که ده لیتی که و تو وه ته ژیر باری ئازاری قورسی

(۱) واته: ده شتایی فراوان و بهرین هینده ی فنجانی که بچو که ته گهر تیایدا له گهل دوز مناندا
بزیست، کونیله ی در زیش وه کو گوړه پانیکی گموره وایه، ته گهر تیایدا له گهل دوزست و
هاو ده ماندا بیت. (وهر گڼ)

چەندىن سالى جودايىيەۋە! چۈنكى جودايى ماۋەى ئەۋىيەك چىركەيە چەندەھا
جۆرى لەژمارە بەدەرى جودايى تىرى ياد دەخاتەۋە!

بەم جۆرە، دەر كەۋت كە "پاۋوردو" و "ئايىندە"ى ھەموو جۆرە
خۆشەۋىستىيە نىزمە ماددىيە كان، پىر ن لە چەندەھا جۆرى لىكدا پىران و
جودايى.

ئىمەش بەم بۆنەيەۋە دەلىين:

خەلگىنە!

ئايا دەتەنەۋىت تەمەنى كەم و فانىي خۇتان بگۆر ن بە تەمەنىكى باقى و
درىژخايەن؟ تەنەت بە تەمەنىك كە بەرۋوبوۋى سوود و قازانچان بۆ
بگىر ن؟

مادەم ۋە لامتان "بەلى"يە، كە ۋە لامىكە مۇۋىتتى مۇۋ داخۋازىيەتى،
ئەۋا تەمەنتان لە پىناۋى خواۋەندى "باقى"دا بەسەر بىەن، چۈنكى ھەر شتىك
پرو لە "باقى" بىكات، يە كىك لە درەۋشانەۋە باقىيە كانى ئەۋى دەست
دە كەۋىت!

جا مادەم مۇۋ زۆر بە توندوتىژى داۋاى تەمەنىكى درىژ دەكات و
ئارەزوۋمەندى مانەۋىيە و، "ھۆكار" ئىكىشى لە بەردەمدايە كە ئەم تەمەنە
فانىيەى بۆ بگۆر ن بە تەمەنىكى ئەۋتۆ كە لەناۋەرۇكدا درىژ بىت..

ئەۋا بى ھىچ گومانىك، گەر مۇۋ مۇۋىتتى خۇى لەدەست نەدايىت،
زۆر بە گەرمى و پەرۋشەۋە بە دۋاى ئەۋ "ھۆكار"دا دە گەر ن و، ھەموو
شۋىنىكى بۆ دەپشكىت و، تىدە كۆشىت كە ئەۋ شتە گونجاۋە بىكات بە
كردارىكى بەرجەستە و لەبەرچاۋ. بى ھىچ گومانىكىش بە ھەموو
ھەلسو كەۋت و جوجوۋلە كانىيەۋە بەرەۋ ئەۋ ئەنجامە دە كەۋىتە پى.

ئەو ھۆکارەش ئەمەيە کە:

بۆ خوا کار بکەن.. لەبەر خوا بە یەك بگەن.. لە پێناوی خوادا تێیکۆشن.. با ھەموو جەوجوول و پەفتاریکتان لە چوار چێوەی پەزامەندیی خوا (واتە: بۆ خوا.. لەبەر خوا.. لە پێناوی خوا) دا یێت.. ئەو کاتە دەبینن کە ھەموو خولە کە کانی ئەم ئەمەنە کورتەتان بوو بە چەندەھا سالتی زۆری درێژخایەن.

"شەوی قەدر" ئاماژە بۆ ئەم راستی بە دە کات؛ چونکە ھەر چەندە لە خۆیدا یەك تاقە شەو، کەچی - بە دەقی قورئانی پیرۆز - لە ھەزار مانگ باشترە. واتە لە حوکمی ھەشتا و ئەوێندە سالتایە!

ئاماژە بە کێ تریش بۆ ئەم راستی بە ھەبە، کە بریتی بە لەو قاعیدە بەی لە لایەن ئەھلی ویلايەت و حەقیقەتەو سەلماو و پێی دەوتری: "فراوان بوونی کات" (بسط الزمان) و، مێراجی پێغەمبەر ﷺ بە کردەو دەچەسپێنێت و دەری دەخات. ئەو ھوو چەند خولە کێکی کەم لەو مێراجەدا ھێندە ی ماوێ چەندەھا سالت فراوان بوون و، ساتە کانی مێراج بە ئەندازە ی ھەزاران سالت فراوانی و ھەمەلایەنگیری و درێژیان بە دەست ھێنا. چونکە پێغەمبەر ﷺ لە پێی مێراجەو پۆشتە ناو جیھانی بە قاء (مانەو) ھو. خۆ ئاشکرایە کە چەند خولە کێکی کەمی جیھانی "باقی" جێی ھەزاران سالتی جیھانی "فانی" ی تێدا دەبێتەو.

ھەر وەھا - جگە لە مێراج - ئەو پرووداوە زۆرانەش کە بە سەر ئەولیا و پیاوچا کانداتوون، راستیی: (بسط الزمان) دەچەسپێن. چونکە ھەندێک لەو ئەولیاپانە لە ماوێ یەك خولە کدا ئەوێندە کاروباریان ئەنجام داو کە خەلکی تر مەگەر لە ماوێ یەك پۆژدا ئەنجامی بدن.. ھەندێکی تریان لە ماوێ یەك سەعاتدا ھێندە کاری گەرنگی رایی کردوو کە بەلای خەلکەو

به ماوهی سالتیک ئنجا رایی ده کرین.. هه ندیکێ تریشیان له ماوهی یهک خوله کدا هه موو قورئانی پیرۆزی خه تم کردوو!

جا ئهم چه شنه ریوايه تانهی که له وانه ده گێڕینه وه هه رگیز گومان توخنیان ناکه ویت، چونکه راوی یه کان هه موویان پیاو چاک و راستگۆن و، خۆیان زۆر به رزتر راگرتوو هه مووی که دا به زنه ئاستی قسهی ده مه له به ست و درۆ پێکخستن. چ جای ئه وهی که پرو داوه کانیش گه لێ زۆر و مو ته واتیرن و له ئه نجامی بینین و چاوپێکه و تنه وه راوی یه کان ده یانگێر نه وه.. که واته هه رگیز گومانیان تیدا نی یه و، "فراوانبوونی کات" راستی یه کی چه سپاوه^(۱).

جۆرێکیشی هه یه که هه موو که سیك باوه ری پێ یه تی و ته سدیقی ده کات، که بریتی یه له و خه و نانهی مرۆف ده یانینیت و، هینده حال و بارو دۆخی تیدا به سه ر دیت و ئه وه نده ش قسهی تیدا ده کات و له زه ت و ئازاری تیدا ده چێژیت که له جیهانی بیداریدا پێویستیان به رۆژیکێ ته و او، ته نانه ت له وانه یه به چه نده ها رۆژ بیت!

پوخته ی ئه مانه ی که باس کران:

هه ر چه نده مرۆف به دیها ته و یه کی "فانی" یه، که چی بۆ "مانه وه" به دی هی ترا وه، چونکه به دیه پنه ره که ی به وینه ی ئاوینه یه کی وینه ده ره وه ی دره و شان وه باقی یه کانی خۆی به دیی هی نا وه .. چه ند ئه ر کینکی ئه و توژی

(۱) خوای گه و ره ده فیه رمویت:

﴿قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِثُمْ قَالُوا لَبِثْنَا يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ﴾ (الكهف: ۱۹)، ﴿وَلَبِثُوا فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ وَازْدَادُوا تِسْعًا﴾ (الكهف: ۲۵).

ئهم دوو ئایه ته ی سه ره وه به لگه ن له سه ر: کورت بوو نه وه ی کات (طی الزمان) هه رو هک ئهم ئایه ته ی خواره وش به لگه مه له سه ر فراوان بوونی کات (بسط الزمان):

﴿وَإِنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مَّا تَعُدُّونَ﴾ (الحج: ۴۷). (دانهر)

خستووته تهستۆی که بهرهمی "باقی" ده به خشن و.. به شیویه کی هینده جوانیش پرخساری تهوی کیشاوه که کردوویه تی به خولگهی نه خش و نیگاری دره وشانه وهی ناوه جوانه کانی.

له بهر تهوه، به خته وهری و کارمه ندیی بنه پره تی ته مروه له وه دایه که:
به هه موو هیژ و ته ندام و ههستیکی و به سه رجه م توانا و لیها تنه
سروشتی به کانی وه پروو بکاته تهو "باقی" یه و.. له پیناوی په زامه ندیی ته ودا
ههنگاو بنیت و.. دهست به ناوه جوانه کانی وه بگریت و.. به وینهی دوو پات
کردنه وهی "زمان" ی، به سه رجه م لایه نه ناسکه کانی چه شنی "دل" و
"روح" و "ژییری" یشی، هه می شه: "یا باقی أنت الباقي" دوو پات بکاته وه!
هو الباقي، هو الأزلي الأبدی، هو السرمدي، هو الدائم، هو المطلوب،
هو المحبوب، هو المقصود، هو المعبود.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١﴾ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ﴾ (التوبة: ۱۲۸-۱۲۹).

﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ (الشورى: ۲۳).

واله نیوان "دوو مقام" دایماژه بو کومه‌له راستی‌یه کی مه‌زن ده‌کین
که له دهریای ئهم ثایه‌ته مه‌زنانه‌دا شه‌پۆل ده‌ده‌ن:

مه‌قامی یه‌که‌م

"له‌ چوار سه‌رنج پینکه‌اتوه"

□ سه‌رنجی یه‌که‌م:

ئهم سه‌رنجه، که‌مالی میهرهبانی و به‌زه‌یی نه‌پراوه‌ی پیغمبر ﷺ به‌رامبه‌ر
به‌ نه‌ته‌وه‌ که‌ی دهرده‌خات:

به‌تئی، چه‌ندلین ریوایه‌تی سه‌حیح هه‌ن مه‌ودای میهرهبانی کامل و
شه‌فه‌ته‌تی ته‌واوی پیغمبر ﷺ سه‌باره‌ت به‌ نه‌ته‌وه‌ که‌ی دهرده‌خه‌ن، وه‌ک ئهو
ریوایه‌ته‌ی که‌ پروونی ده‌کاته‌وه:

لە پڕۆژی حەشری مەزن و لەو دەمەدا کە هەموو کەسێک تەنانت
 پێغەمبەرانیشت - دروودیان لەسەر بێت - لەتاو سام و شکۆ و هەبەتی ئەو
 پڕۆژەدا دەتێن: "نفسی.. نفسی"، پێغەمبەری ئازیز ﷺ لەو پڕۆژەدا دەفەر موی:
 "أُمِّي.. أُمِّي" (١) ..

جا هەروەك ئەم پڕۆیە تانە ی کە شەفەقەتی مەزنی پێغەمبەر ﷺ بەرامبەر
 نەتەوێ کە ی پوون دە کە نەوێ ئەمەیان گەیانند، لە کاتی لەدایکبوونی شیدا
 دایکی بە پڕیزی گۆپی لێ بوو کە بەو ساوا یە شە هەر بە نزا ی: "أُمِّي.. أُمِّي"
 لا لاوێ نەوێ، هەروەك لای ئەهلی کە شفی ئەولیا و پیاو چا کانهوێ پشت راست
 کراوێ نەوێ.

جگە لەمانە، سەر جەمی ژبانی بە پیت و پڕۆزی و، ئەو پڕۆشتە پەنگین و
 بەرز و بە سۆز و میهرە بانیا نەش کە لە سەر انسەری ئاسۆ کانی جیهاندا بلاوی
 کردنەوێ، کە مائی سۆز و بەزەیی و شەفەقەتی ئەو دەر دەخەن.

هەروەك - لە پڕۆیە کی ترەو - پێغەمبەر ﷺ خۆشی شەفەقەتە
 مەز نە کە ی بەرامبەر نەتەوێ کە ی بە پڕۆستی یی سنووری خۆی دەر خستوو
 بەو سلاواتانە ی کە نەتەوێ کە ی پێشکەشی دە کەن. ئەمەش مەودای
 پەپوێندی یە میهرە بانە کە ی پێغەمبەر ﷺ بە سەر جەمی بەختەوێ یە کانی
 نەتەوێ کە یەوێ، دەر دەخات.

لە پڕۆناکیی ئەم میهرە بانێ یە گشتی و سۆز و بەزەییە فراوانە ی ئەم پڕابەر
 میهرە بانە دا ﷺ دەر دە کەوێت کە: پشت هەلکردن لە سوننەتی پیرۆز و

(١) جزء من حديث الشفاعة الطويل، والحديث بطوله أخرجه البخاري برقم: ٣٣٤٠ و ٣٣٦١ و ٤٧١٢ و مسلم برقم: ١٩٤ و الترمذي برقم: ٤٥٥١ "تحفة" كلهم من حديث أبي هريرة رضي الله عنه، باختلاف في السياق. (وهرگير - له چا پە عەرەبی یە کە ی "اللمعات" وە)

خاوينى، لە راستىدا ناشكورى و پىن نەزائىنىكى گەلىنى گەورەيە، تەنانەت بە مردنى وىزدانىش لە قەلەم دەدرىت.

بەلى، لەم دەرهەنجامە تېيگە و بۆ خۆت لىكى بدەرەو.

□ سەرئىنجى دووھەم:

پېغەمبەرى ئازىز ﷺ لە ناوەندى ئەرکى گەورە و گشتىي
 "پېغەمبەرايەتىيە كەى" دا، مېھرەبانىيە مەزنە كەى خۆى بەرامبەر چەند
 كارو بارىكى جوزئى و تايپەتى دەرخستوو.

جا بە كارھىنانى ئەو شەفەقەتە مەزن و مېھرەبانىيە فراوانە بۆ ئەو بابەت و
 كارو بارە جوزئىيانە بە پىي "پروائەت" لە گەئ گەورەيى ئەرکى پېغەمبەرىتىدا
 ناگوئىي. بەلام بە پىي "راستى و واقع" ئەو بابەتە جوزئى و كارە تايپەتییانە،
 نوینەر و پىشەنگى سەرەتای زنجىريە كن كە لە داھاتوودا ئەرکى گشتىي
 پېغەمبەرايەتىيە كەى دە گرە ئەستۆ، بۆيە ئەو بايەخە زۆرەى بە نوینەرەى ئەو
 زنجىريە داو.

بۆ ئمرونە:

ئەو شەفەقەتە زۆر و گرنگىيە لەرادەبەدەرەى كە پېغەمبەر ﷺ بەرامبەر
 حەزەرەتى حەسەن و حەسەين - لە تافى منالبياندا - نواندى، تەنھا
 خوشەويستى و شەفەقتىكى سروشتى و ھەلقولای ھەستى پەيوەندىي
 خزمایەتى نييە، بەلكو جگە لەمەش، لە سەرچاوەى ئەو بەسىرەتەو
 ھەلقولاو كە دەپىنيت ئەم دوانە سەرەتای زنجىريە كى نورانىي ئەوتۆن لە
 داھاتوودا ئەرکى گرنگى "پېغەمبەرايەتىيە مەزن"ى ئەو رادەپەرپىن و،
 ھەريە كەيان سەرچاوە و نوینەر و پىشەواى كۆمەللىكى گەورەى مىراتگرى
 پېغەمبەر ﷺ دەبن.

به‌ئتی، پیغمبهر ﷺ له بهر گه‌ئتی که‌سی میراتگری ئهر کی پیغمبریتی به‌که‌ی، له‌وانه‌ی که وه‌ك "مه‌دی" وان و هه‌لگری شه‌ریعه‌ته بینگه‌رده که‌ین و له نه‌وه و وه‌چه‌ی نوورانی و پیروزی هه‌زهره‌تی هه‌سه‌ندن وه‌ك شینخی گه‌یلانی^(۱)، هه‌زهره‌تی هه‌سه‌نی له ئامیز گرتوو و به‌که‌مالی سۆز و شه‌فه‌قه‌ت و میهره‌بانی یه‌وه سه‌ری ماچ کردوو. چونکه پیغمبهری ئازیز ﷺ له پئی بینایی و به‌سیره‌تی پیغمبریتی یه‌وه ئه‌و ئه‌ر که خاوین و مه‌زنانه‌ی بینوه که ئه‌و به‌پێزانه له داهاتوودا ده‌یانگر نه‌ستۆ. بۆیه پێشه‌کی پێزی له کار و خه‌مه‌تگوزاری به‌کانیان ناوه و، له بریی هه‌موویان، وه‌ك نیشانه‌یه‌کی پێز و پێزانین و هاندان، سه‌ری هه‌زهره‌تی هه‌سه‌نی ماچ کردوو!

پاشان ئه‌و بایه‌خه مه‌زنه‌ی که پیغمبهری خۆشه‌ویست ﷺ به هه‌زهره‌تی هه‌سه‌ینی داوه و سۆزی گه‌رم و به‌تینیشی به‌رامبهری ده‌رپه‌یه، له بهر ئه‌و پێشه‌وا و مه‌رده مه‌زنانه‌یه که میراتگری راسته‌قینه‌ی پیغمبریتی به‌که‌ین و

(۱) شیخ عبدالقادی گه‌یلانی له سالی ۴۷۰ی کۆچی له گه‌یلان هاتوو ته‌ دنیا و، له نه‌وه‌ی هه‌زهره‌تی هه‌سه‌نه. بۆ خۆنێدن پێشوووه بۆ به‌غدا و سه‌رجه‌می زانسته ئیسلامی به‌کانی ئه‌و پۆزگاره‌ی لای زانایانی پایه به‌رزی به‌غدا خویندوو. به‌کێکه له گه‌وره خه‌مه‌تگوزارانی ئایینی ئیسلام و، چه‌نده‌ها که‌س له گاور و جووله که‌کان له خه‌مه‌تیدا موسلمان بوون و هه‌زاران موسلمانیش له سه‌ر ده‌ستیدا تۆبه‌یان کردوو و ده‌سته‌به‌رداری کردوو خه‌راپه‌کان بوون. چه‌ند کتییکی له دوا‌ی خۆی به‌جێ هێشتوو وه‌ك (الفیه) و (فروح الغیب) و (الفتح الربانی). له سالی ۵۶۱ه‌ك له ته‌مه‌نی نه‌وه‌د سالی‌دا کۆچی دوا‌ی کردوو و له قوتابخانه‌که‌ی خۆی له به‌غدا نێژراوه. بۆ مه‌به‌ستی ناسینی پایه‌به‌رزیی ئه‌م مه‌رده مه‌زنه و ئاشنا بوون به‌ پۆلی کاریگه‌ری له میژووی ئیسلامدا، خوینه‌ری به‌پێز په‌وانه‌ی ئه‌و فه‌سلاته ده‌که‌ین که مامۆستای میژوونوسی هاوچه‌رخ (أبو الحسن الندوی) خوا‌ئتی خۆش ییت، له به‌رگی به‌که‌می (رجال الفكر والدعوة في الإسلام) دا تۆماری کردوون، هه‌روه‌ها کتیی: (هكذا ظهر جيل صلاح الدين وهكذا عادت القدس) نووسینی: (د. ماجد عرسان الگیلانی) به‌تایبه‌ت (الفصل الحادي عشر: مدارس الإصلاح والتجديد، المدرسة القادرية). (وه‌رگیز)

جهشنى "مههڊى" وان و له نهوهى نوورانىي حهزرتى حسهين، وهك:
حهزرتى "زهينولعايدين"^(۱) و "جعفهرى صادق"^(۲). بهلى، پیغمبر ﷺ
له بهر هه موو ئهو گهوره مهردانهى كه له داهاتوودا سهرى ئيسلام بهرز
ده كه نهوه و له دواى خۆى ئهركى پیغمبر ايه تى به كهى راده په پرين، گهر دنى
حهزرتى حسهينى ماچ كرد و شهفه قه تى له راده به دهر و كه مائى بايه خ
پيدانى له ئاستدا دهر پى!

بهلى، پرواننى ئهو پیغمبره ی ﷺ كه هيشتا له دنيا دا بووه و له باشترين
سهدهى به ختمه وريد ا زياوه به "دلى هاوپاز و راهاتوى له گهڻ غهيبى
په نهان" دا مهيدانى حهشرى بهرينى ناو جيهانى ئهو دنياى هه تاهه تايى بينوه..
ئهو پروانينهى كه ههر له سه ر زهوى يه وه به هه شتى ناو ئاسمانه به رزه كانى پى
ديوه و سهيرى مه لائى كه تى پى كردووه.. كه پرووداوه شار راوه كانى پشتى
په ردهى تاريك و دپرينى (ههر له سه رده مى حهزرتى ئاده مه وه، دروودى
له سه ر بى ت) چاو لى بووه، ته نانه ت به بينى خوا وه ندى مه زنىش
شه ره فمه ند و به ختمه وهر بووه.. بى هيچ گومانىك ئهم پروانينه نوورانى و

(۱) زهينولعايدين: (۳۶-۹۴ كۆچى) ناوى عهلى و كورپى حهزرتى حسهينى كورپى حهزرتى
عهلى يه، خواله هه موويان پازى بى ت. هينده سه رقائى خوا په رستى بووه كه به ناز ناوى
"زهينولعايدين" و "سه ججاد" ناوبانگى دهر كردووه. باپه رى سه رجه م ساداتى حسهينى يه. له
لايه ن خه ئكى رۆژ گارى خۆى به: (زانست و تقوا و تموازوع و ئارام و پى شه واى شاره زاي
پازه كانى قورئان و سونه ت و ئيمانى دامه زراو) ناسراو بووه. كۆمه لى ئامۆز گارى و گوشتارى
په له به ند و دانستى دواى خۆى به جى هيشتووه. (وه رگير)

(۲) ئيمام جعفهرى صادق (۸۰-۱۴۸ ك/ ۶۹۹-۷۶۵ ز) كورپى ئيمام عه مه د باقرى كورپى
ئيمام عهلى زهينولعايدىنى كورپى حهزرتى حسهينه، خواله هه موويان پازى بى ت. په كى كه له
گهوره مهردانى تابيعين و پله به كى بلندى له زانستدا بووه و چه ند كه سى كى پايه به رزى وهك
ئيمامى ئه بوو حه نهفه و ئيمامى مالىك دهر سى ان له لا خو ئىندووه. له دا يك بوون و كۆچى
دوايشى له شارى مه دینه دا بووه. (وه رگير)

به سیره ته داهاتوو پینه، قوتبه گهوره کان و پینسه وایانی میراتگری ئه رکی
 پینغه مبه رایه تی و مه هدیانی داهاتوو نه وهی حه زره تی حه سن و حه سینی
 دیوه و، له بریی هه موو ئه وانه، سه ری ئه مانی ماچ کردوه!

به ئنی، ماچکردنی سه ری حه زره تی حه سن - خوای لئی رازی بیّت - له
 لایه ن پینغه مبه ره وه ﷺ به شیکێ گه وره ی شینخی گهیلانی تیدا به!

□ سه رنجی سی هه م:

واتای ئایه تی: ﴿إِلَّا الْمُدَّةَ فِي الْقُرْبَى﴾ - به پنی ته فسیر و بۆچوو نیک -
 ئه وه یه که:

پینغه مبه ری ئازیز ﷺ له کاتی ئه بنجامدانی کاری پینغه مبه ریتی به که یدا جگه
 له خۆ شو یستنی ئالی به یته که ی هه یج پاداشتیکی تری له کهس ناویّت.
 ئه گه ر بو تر یّت:

که واته به پنی ئه م واتایه پاداشتیکی له رووی خزمایه تی به وه په چاو کراوه،
 که چی ئایه تی پیرۆزی: ﴿إِنْ أَكْرَمَكُمُ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَاكُمْ﴾ (الحجرات: ۱۳) به لگه یه
 له سه ر ئه وه ی که ئه رکی پینغه مبه رایه تی به که ی له رووی: (خۆ نزیک
 کردنه وه ی مرۆفمه له خوای گه وره، به ته قوا) به رده وام ده بیّت.. نه که له
 رووی (خزمایه تی به وه)!

له وه لامدا ده لێن:

پینغه مبه ر ﷺ به و پروانینه هاو راز و ئاشنا له گه ل غه یبه ی که خوای گه وره
 پنی به خشیبوو، بینبووی که: له داهاتوودا ئالی به یتی وه که دره ختیکی مه زن و
 نوورانییان لئی دیت؛ لق و په ل بۆ سه رجه می جیهانی ئیسلام ده هاو ن و..
 زۆربه ی په ها و گشتیی ئه و که سانه ش که چینه جیا جیا کانی جیهانی
 ئیسلامی به ره و خه ی و راسته شه قامی هیدا یه ت پینمایی ده که ن و، نموونه ی
 به رجه سته ی هه موو که مالاتی مرۆف ن، له ناو ئالی به یندا سه ر هه لده دن.

همروه‌ها پهمده‌ی له پروی هموش لاداه که دوعای نه‌توه‌کی له ته‌حیاتی نویژدا سه‌بارت به "تالی به‌یت" لای خوای گهموره گپرا بووه، که بریتی به له:

"اللهم صل علی محمد وعلی آل محمد، کما صلیت علی ابراهیم وعلی آل ابراهیم فی العالمین، انک حمید مجید".

واته: همروه‌ک زۆربه‌ی رابه‌رانی نوورانی و هیدایه‌تده‌رانی نه‌توه‌ی چه‌زرتی ئیبراهیم - دروودی له‌سه‌ر بیّت - پیغمبه‌رن و له نه‌وه و تالی نه‌ون.. به هممان جوړ، پیغمبه‌ر ﷺ بینویه‌تی که قوتبه‌کانی تالی به‌یت له داهاتووی نه‌توه‌ی چه‌زرتی موحه‌ممه‌ددا ﷺ به چه‌شنی پیغمبه‌رانی به‌نی ئیسرائیل نه‌ر کی مه‌زنی خزمه‌تگوزاری هممه‌لاینه و جوړاوجوړی ئایینی ئیسلام ده‌گر نه‌ستۆ و راپده‌په‌رین..

له‌به‌ر نه‌مه‌یه که پیغمبه‌ر ﷺ فه‌رمانی پی دراوه که بلّیت: ﴿قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ﴾ و، داوای خو‌شو‌یستی تالی به‌یتی له نه‌توه‌کی کردوه.

ئهو به‌لگه‌میش که پشتی هم راستی به‌ده‌گریت هموه‌یه که له رپوایه‌تی تردا هاتووو پیغمبه‌ر ﷺ فه‌رموو‌یه‌تی: "یا أيها الناس إني قد تركت فيكم ما إن أخذتم به لن تضلوا: كتاب الله وعترتي أهل بيتي"^(۱). چونکه تالی به‌یت سه‌رچاوه و پاریزگاران سونه‌تی خاوینی پیغمبه‌رن ﷺ و، به‌که‌م کۆمه‌لن شوین پی هه‌لگرتی سونه‌تیان له‌ستۆ نراوه.

(۱) حدیث صحیح، أخرجه الترمذی برقم: ۳۷۸۶ والطبرانی فی الکبیر: ۲۶۸۰ وللحدیث شواهد کثیرة. أنظر الأحادیث الصحیحة رقم: ۱۷۶۱. (وه‌رگپ - له‌چاپه‌ عه‌ره‌یی به‌کی "اللمعات" وه‌)

بەم جوړه و بەم وانا و ناوهرؤ کانهی ئیستا لیږه دا باس کران، راستیی ئهم
فهرموده یه پروون ده ییتوه. واته به شوینکه وتنی تهواوه تیی قورئان و سوننه تی
پیروژ..

به وانا یه کی تر:

مه به ست له ئالی بهیت له پرووی ئهر کی پیغه مبه رایه تی یه وه شوین پی
هه لگرتنی سوننه تی پیغه مبه ره ﷺ. چونکه ئهو که سه ی واز له سوننه تی پیروژ
ده هیئت - له راستیدا - له ئالی بهیت ناژ میریت و، هه رگیز نا کرئ
لایه نگری راسته قینه ی ئالی بهیت یئت.

پاشان حیکمه تی ویستی پیغه مبه ره ﷺ له کؤ کردنه وه ی نه ته وه که ی له
دهوری ئالی بهیتدا ئه وه یه که:

پیغه مبه ری ئازیز ﷺ به پوخسه تیکی خواپی، زانیووی: به تپه پر بوونی
کات وه چه ی ئالی بهیت زیاد ده بن و ئایینی ئیسلامیش له ژبانی موسلماناندا
به ره و لاوازی ده روات، جاله کاتیکی ئاوادا کۆمه لیکی هاوپه یوه ندی و
یه کگرتووی له و په ری هیژ و زوړیدا بۆ موسلمانان به پیویست داده نریت،
تا کو بیئت به مه لبه ند و ته وه ره یه که بۆ به ره و پیش چوونی جیهانی مه عنه ویی
ئیسلام. پیغه مبه ره ﷺ ئه مه ی به "پوخسه تی خوای گه وه" زانیوه و،
ویستویه تی نه ته وه که ی خو ی له و پرؤژ گارانهدا له دهوری ئالی بهیتی جهم
بکات.

به لئی، هه رچه ند له ئیمان و بیر و باوه ردا ئالی بهیت پیشکه وتووتر نین
به سه ر که سانی تر دا، به لام له ملکه چیوون و لایه نگرتن و "وه لاء" دا بۆ ئیسلام
گه لئی پیشیان ده که ون، چونکه ئه وان به فطره ت و وه چه و سروشت
وه لایان بۆ ئیسلامه، وه که ئاشکرا شه لایه نگیری و وه لائی سروشتی، با

لاواز و نادیار و تنانته له سهر ناحه قیش بیٚت، له لایه ن خاوه نه که یه وه وازی
لنی ناهینریت، چ جای وه لاء و لایه نگیری بۆ راستی یه ک که زنجیره ی باپیرانی
به یه وهستی بوون و گیانیان له پیناودا به خت کردووه و شه ره فمه ندی و
سهر به رزییان پی به ده ست هیناوه. دیاره راستیی ئاوا، له وپه ری هیژ و له
چله پۆپه ی شه ره فمه ندیدایه و، له سهر رپی "راست" ی پروون و ئاشکرایه.

ئایا که سیک به پروونی له ناخی خویدا هه ست به مه ودا ی ره سه ناپه تی ئه م
وه لاء و لایه نگیری یه سروشتی یه بۆ ئیسلام بکات، ده توانیت ده سته ردار ی
بیٚت و وازی لنی به ینیت؟

جا ئالی به یت به م ده ست پیوه گرته توند و گهر مه یان به ئیسلامه وه - که
ئیلتیزام و ده ست پیوه گرته یکی سروشتی یه - "نیشانه ی ئاسایی" له سهر
راستی ئایینی ئیسلام وه ک "به لگه ی به هیژ" وایه له لایان، چونکه ئه وان به
سروشت لایه نگری ئیسلامن. به لام که سانی تر دوا ی قه ناعه ت کردنیان نه بی
له رپی "به لگه ی به هیژ" وه، ئیلتیزام به ئیسلامه وه ناکه ن!

شهفهقهت له خو شهو یستی بلندتره

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

گه لێ دانستی زۆر له ودا ههیه که ههردوو ناوی: "الرحمن الرحيم" پوشتوونه ته ناو "به سمه له" وه و، له سه ره تاي هه موو کارێکی گرن گیشه وه دهوترین..

پشت به خوا پروو نکرده وهی ئهو دانستانه بۆ کاتیکی تر هه ئده گرین. به لام لیڤه دا له هه ست و نه ستیکی تایبه ت به خو م ده دویم.

برام! من ده بینم دوو ناوی "الرحمن الرحيم" نوور و پروو ناکی یه کی ئهو تو یان هه یه که ده و رانده وری سه ران سه ری گه ردوونی داوه و، هی نه ده ش هیز و دره خشان ییان بۆ هه موو پو حیک تیدا ده بینم که سه رجه می پێداویستی یه هه می شه ییه کان یان نه هی لیت و له دو ژمنه زۆر و له ژماره به ده ره کان یشیان پرز گاریان بکات..

چونکه بۆم ده رکه وت که گرن گترین هۆ کار و پێی گه یشتن به م دوو نووره مه زنه بریتی یه له: "هه ژاری له گه ل شو کرانه بژیری" و "کو له واری له گه ل شه فه قه ت" دا..

به واتایه کی تر بریتی یه له: "به ندایه تی" و "هه ژاری".

جا بە بۆنەی ئەم مەسەلەیمو، من بە پێچەوانەی رای زانا لیکۆلەرە کان، تەنانەت بە پێچەوانەی رای مامۆستا کە شەم کە ئیمامی ڕەبیانی، دەلیم:

ئەو هەست و سۆزە توندوتیژ و درەخشانەی کە حەزرەتی یەعقوب بەرامبەر بە حەزرەتی یوسف - دروودیان لەسەر بیست - دەری برپو، هەلقولای "عیشق" و "مەحەبەت" نین، بەلکۆ لە کانیاوی شەفەقەتو هەلقولاون. چونکە شەفەقەت لە عیشق و مەحەبەت کاریگەرترە و لە هەردوو کیشیان درەخشانتر و بەرزتر و خاوێنترە. کەواتە شەفەقەت شایانترە بۆ پلە و پایە "نبووت".

بەلام "مەحەبەت" و "عیشق" شایانی پلە و پایە نبووت نین، گەر بە توندی ئاراستەی خۆشەویستانی مەجازی و بەدیھاتوان بکڕین.

واتە ئەو هەست و سۆزانەی حەزرەتی یەعقوب بەرامبەر بە حەزرەتی یوسف - دروودیان لەسەر بیست - کە قورئانی پیرۆز لە درەخشانترین شێو و بریسکاوەترین ئیعجازدا باسی کردوو و هۆکاریکە بۆ گەیشتن بە ناوی "الرحیم"ی خوا ی گەر، بریتی یە لە پلە یەکی یە کجار بەرز و بلند ی "شەفەقەت".

بەلام "عیشق" کە هۆی گەیشتن بە ناوی "الودود"ی خوا ی گەر، لە خۆشەویستی "زولەیحّا"ی خبزان ی عەزیزدا بۆ حەزرەتی یوسف - دروودی لەسەر بیست - دەبێت.

کەواتە قورئانی پیرۆز لە چ مەودایەکی بلند و بالادا بەرز یی هەست و سۆزەکان ی حەزرەتی یەعقوب بەسەر هەست و سۆزەکان ی زولەیحّادا پروو دەکاتو، لە هەمان مەودا شدا بەرز یی "شەفەقەت" لە چاو "مەحەبەت"دا دەخاتە پروا

مامؤستا کهم (ئیمامی ره بیانی) ^(۱) فەر موویەتی:

"جوانییی حەزرەتی یوسف لە جۆری جوانی یە کانی دواڕۆژ بوو. کەواتە ئاراستە کردنی مەحەببەت بەرامبەر بەو جوانی یە لە جۆری مەحەببەتە مەجازی یە کان نی، هەتا قسوور و ناتەواویی بدریتە پال" ^(۲).

(۱) "ئیمامی ره بیانی" (۹۷۱-۱۰۳۴ ک) ناوی (ئەحمەدی کۆری عەبدولعەحمەد) ه و خەلکی (سەرھەندی هیندستانە و نازناوی بە "فارووقی" بلأوبوو ئەمەو چونکە لە ئەمەوی حەزرەتی عومەری کۆری خەتتابە، خوای لێن رازی بێت. نوێکاری ئاین (بەجد) بوو لە سەرەتای هەزارە دی دوو هەمی کۆچیدا و بە راستیش ئەرکی تازه کرد ئەمەوی بە جێ هێناو. لە زانستە کانی سەر دەمی خۆیدا دەستیکی تابلێی بالای بوو، جگە ئەمەوی کە خاوەنی دەروونیکی پاک و ئیخلاسیکی کەم و ینە و پۆحیکی پەرور دە کراو بوو لە بەندایەتیدا بۆ خوای گەرە و، دلێکی هەمیشە بێداری بوو. چەندین جار پلەو پایە ی بەرزی دراوەتی هیچیانی وەر نە گرتوو. ئەو ئاشووبە ی (ئە کەر شای هیند بۆ لە ناو بردنی ئیسلام هەلی گەرساند، ئەم زاتە توانیی بەرەنگاری بێت ئەمەو و پرو بە پرو ی رابوو ستیت و دەوالتی مەغۆل لە هیندستاندا لە "ئیلحاد" و "بێ پروایی" و "بەر هەمی" ئەمەو بگێریت ئەمەو بۆ باوەشی ئیسلام لە پنی بلأو کرد ئەمەوی پەرەوی بەیعت و برایەتی و پێنمایی خەلکی ئەمەو و، توانیی (تەصووف) لەو شتانە ی تیکەلی بوو بوون و لیلیان کرد بوو، پاک بکات ئەمەو. بەم پێ یە ئیمامی ره بیانی بە خۆری تیشکداری قوتابخانە ی نەقشە بندی دەژمیریت لە تەصووفدا. بانگەوازە کە ی بە شیوەیەکی بەر بلأو لە نیو دەوور گە ی هینددا بلأو بوو ئەو و، بە کێک لە بەروبوومە کانی (قۆرنگ زێب) شای خواناس بوو کە لە سەر دەمی فەرمانپەر وایی ئەودا سەری ئیسلام و موسلمانان بەرز بوو ئەو و کافرانی ش سەر شۆر کران. تەریقەتە کە ی بەمۆی گەرە زانا و کەسایەتی بە ناو بانگی کورد: "مەولانا خالیدی نەقشە بندی" ئەمەو (۱۱۹۲-۱۲۴۲ ک) لە هەموو جیهانی ئیسلامیدا بلأوبوو ئەمەو. چەند بەر هەمیکی دوا ی خۆی بە جێ هێشتوو، بە ناو بانگە کە یان "مەکتوبات" ه کە "عەمەد مورا د مەنزیلەوی" کردوویەتی بە عەرەبی. هەر وە ک لەم سالانە ی دوا ییدا (سالی ۱۴۲۵ کۆچی) مامۆستا عەمەد ئەبیوی گەنجی لە سنە لیکۆلینەو بە کێ پێکۆپێکی لە دەقە فارسی بە کە ی مەکتوباتدا بە ئەنجام گەماندوو و، لە لایەن ئینتیشاراتی صدیقی لە زایدان بە چاپێکی قەشەنگ و بەرگیکی جوان بلأو کراو ئەمەو. خوا پاداشتی خیر یان بدات ئەمەو. (وەر گێر)

(۲) پڕوانە: (مکتوبات الإمام الراسي) ج ۳/ص ۱۳۴ مەکتووبی سە دەهم. (وەر گێر)

چونکە ئیمامی ڕەبیانی پێی وایە عیشقی مەجازی بە تەواوی شایانی مەقامی "پێغمەبرایەتی" نی.یە.

بەلام من دەلێم:

ئەو مامۆستای بەرپۆزم!

ئەمە تەئویلیکی دژوارە! دەینی حەقیقەت بەم جۆرە بێت:

ئەو هەست و سۆزانە، هەست و سۆزی "مەحەببەت" نین، بەلکو پلەیه کی "شەفەقەت" ن کە سەد هیندەو مەحەببەت درەخشانتر و فراوانتر و بەرز و بلندترە.

بەلێ، هەموو جۆرە کانی "شەفەقەت" ناسک و خاویزن.. بەلام زۆر جۆری "عیشق" و "مەحەببەت" هەن کە تەنازولیان بۆ ناکرێت!

پاشان ئەوەش هەیە کە "شەفەقەت" فراوانە، چونکە ئەو باوکە ی کە شەفەقەتی بۆ منالە کانی خۆی هەیە، بەرامبەر هەموو منالێکی بچووک تەنانەت بەرامبەر گیانلە بەرانیشت خاوەنی شەفەقەت و بەزەییە و، بەم کارەش یە کێک لە نوورە کانی ناوی "الرحیم" ی خوا ی گەورە دەردەخات کە دەوراندەوری هەموو شتیکی داوێ. بەلام "عیشق" خۆشەویستی مەرۆف تایبەت دەکات تەنها بە خۆشەویستە کە ی خۆی، بە ڕادەیک کە لەو پێناوەدا واز لە هەموو شتیکی تر دەهێنێت، یان بە شیوێه کی ناوێکی (ضمی) زەمی ئەوانی تر دەکات و، لە شان و شکۆیان دادەبەزینێت، تاکو ڕێز و بایەخی خۆشەویستە کە ی بەرز ڕابگرێت!

بۆ نمونە یە کێک لە عاشقان و تووپیەتی:

(خۆر کاتی جوانیی خۆشەویستە کەم دەبینێت شەرم دەیگرێت و لە پشت

پەردە ی هەورەوێ خۆی دەشارێتەو، تاکو نەیبینێت!)

ئەى عاشقى شەيدا! بە چ مافىك "خۆر" شەرمەزار دەكەيت، كە
لاپەرەيە كى ھىندە نوورانى يە ھەشت ناوى مەزنى خواى گەورە
دەردە خات؟!

پاشان ئەو ھەش ھەيە كە "شەفەقەت" يىگەردە و ھىچ خواستىكى لە
شەفەقەت پىدا ھاتووە كە ناوێت! كە واتە خاوينە و داواى پاداشت ناكات.
بەلگەش لە سەر ئەمە: شەفەقەتى داىكانى گيانلە بەرانبە كە ئاويەتى خۆبەخت
كردنە و لە نزمترین پلەى شەفەقەتدايە، چونكە ھىچ شتىكى لە بەرامبەر
شەفەقەتە كەيەو ھە ناوێت..

كەچى "عیشق" پاداشتى دەوێ.. گریە و زارى عەشقان جوړيكە لەو
داواكارى حەق و پاداشتە!

كە واتە شەفەقەتى ھەزەرەتى يە عەقوب - دروودى لە سەر يىت - كە
درەخشانترین نوورە لە درەخشانترین سوورەتى قورئان (سوورەتى
يوسف) دا، ھەردوو ناوى جوانى: "الرحمن الرحيم" دەردە خات و
پايدە گەيە نىت كە:

"شەفەقەت" پىگای بەزەيى و مېھرەبانى يە.

ئىجا چارەسەرى ئازارى ئەو شەفەقەتەش برىتى يە لە:

﴿اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ﴾! (يوسف: ۶۴).

الباقى هو الباقى

سەعیدى نوورسى

مز گیتی یه کانی ته وحید

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

(لا إله إلا الله، وحده، لا شريك له، له الملك، وله الحمد، يحيي، ويميت، وهو حي لا يموت، بيده الخير، وهو على كل شيء قدير، وإليه المصير)^(۱).

(ئهم پرسته یه که پوخته ی ته وحیده، بریتی یه له یازده وشه و، خویندنی له پاش نویژی به یانی و شیوان گه لنی به ره و سوودی زوری تیدایه، به پراده یه که پر وایه تیکی صه حیج ئهم پرسته یه له پله ی "ئیسمی ئه عزم" دا داناوه. که واته به لاتمه وه سهیر نه بیت که هه موو وشه یه کی ئهم پرسته یه ئومید تیکی شیفا به خش و مز گیتی یه کی دلخوشکهری لی بچوړیت و، دارای پله یه کی مه زن بیت له پله کانی "ته وحیدی پهروه ردگاری" و، له گۆشه ی "ئیسمی ئه عزم" یشه وه: مه زنی یه کتایی و.. ته واره تی ته وحید، پروون بکاته وه.

جا له بهر ئه وه ی ئهم راستی یه فراوان و بهر زانه به ته وای له "وته کان" دا پروون کراونه ته وه، ئه و خوینه ری به یریز په وانه ی ئه وئ ده که بن. به لām لیږده، له بهر به لئینیکی پیشینه، له شیوه ی پوخته یه کی زور کورتدا و، به پیشه کی یه که و دوو مه قام، پیرستیک بو ئهم پرسته یه داده نیین).

(۱) صحیح، رواه البخاری و مسلم و أبو داود و النسائي و أحمد و الطبرانی و ابن خزيمة.

پێشه‌کی

به‌وپه‌ری دنیایه‌وه بزانه که: به‌رزترین ئامانجی به‌دیهاستن و، مه‌زنترین ئه‌نجامی "سروشت"ی مرۆفایه‌تی: "باوه‌ربوونه به‌خوای گه‌وره". هه‌روه‌ها بزانه که: بلندترین پله‌ی مرۆفایه‌تی و، باشترین پایه‌ی ئاده‌میزاد: "ناسینی خوا"یه که له‌و باوه‌ربوونه‌دایه.. بیشزانه که: خوشترین و جوانترین به‌خته‌وه‌ری و، شیرینترین نیعمه‌تی ئاده‌میزاد: "خۆشویستی خوایه" که هه‌لقولای ناسینی ئه‌وه.. ئه‌وه‌ش بزانه که: پوختترین شادمانی بۆ گیانی مرۆف و، خاوینترین کامه‌رانی بۆ دلی، بریتی یه له‌و "تام و چێژه‌ پۆحی"یه که له‌و خۆشویستنه‌وه نم نم داده‌چۆرێت.

به‌لێ، هه‌موو جۆره‌کانی به‌خته‌وه‌ریی راسته‌قینه‌و، دلخۆشیی ییگه‌رد و، نیعمه‌تی ته‌واوه‌تی، له: "ناسین" و "خۆشویستی خوای گه‌وره‌دایه". چونکه هیچ به‌خته‌وه‌ری و دلخۆشی و نیعمه‌تیکی راسته‌قینه، بێ ئه‌و ناسین و خۆشویستنه‌ی خوای گه‌وره، له‌کایه‌دا نی‌یه.

جا هه‌رکس به‌راستی خوا بناسیت و دلی له‌نووری خۆشویستنی ئه‌و خوایه‌ پ‌ربوویت، شایانی به‌خته‌وه‌ری‌یه‌کی بێ کۆتایی و نیعمه‌تیکی نه‌پراوه و چهنده‌ها نوور و نه‌پیتی له‌بن نه‌هاتوو ده‌ییت. ئنجا هه‌روه‌ك شایانیانه، له‌پاشانیشدا هه‌موو ئه‌مانه‌ی، چ له‌راستی و واقیعدا، چ له‌توانا و لیهاستن خۆیدا، ده‌ستگیر ده‌ییت و بۆی دینه‌دی. به‌لام ئه‌و که‌سه‌ی که به‌دییه‌نهری خۆی به‌راستی نانا‌سیت و، دل‌ی‌ی بێ به‌هره‌یه له‌و خۆشویستنه‌ی که خوای گه‌وره شایانیه‌تی، ئه‌و که‌سه، گرفتاری به‌دبه‌ختی‌یه‌کی ماددی و معنه‌ویی هه‌میشه‌یی و، دوو‌چاری چهن‌لین ئازار و وه‌همی له‌ژماره‌به‌ده‌ر ده‌ییت.

به لئی، ئەم مەرووفە نەگبەتە ی که له ئەنجامی لە دەستچوونی پارێزگار و خاوەنە کە ی، به ئازارە و دەتلیتە و، لە تاو بێ مەبەستی و بێ نرخیی ژبانی له نیگەرانی دایە و، له نیوان چەند کۆمەڵە مەرووفیکی بێ دەستەلات و کۆڵدا، لاواز و دەستەوسانە.. ئەو کەسە، گەر پادشای هەموو دنیاش بێت، چ سوودیکی پێ دەگات و، له دەست ئەو دەردە ی که گیرۆدە ی بووە چی پرزگاری دەکات؟!

ئەم مەرووفە نیگەرانیە ی که له گیرۆای ئەم ژبانه فانی و تیاچوویدا و، له نیوان چەندین کۆمەڵە مەرووفی بەرباد و بێ خواوەندا، گرفتاری شەژاوی و دلە تەپێ بوو.. گەر پەرورەدگار و خواوەنی راستەقینە ی خۆی نەدۆزیتە و به راستی نەیناسیت، چەندە مەرووفیکی بەدەختە! بەلام گەر پەرورەدگار و خواوەنی خۆی بدۆزیتە و، ئەوا هانا بۆ سایە ی میهرەبانیی فراوانی ئەو دەبات و پال بە شکۆمەندیی دەستەلاتی پەهای ئەو خواوەنداته و. ئێر ئەم دنیا سامناکە ی بۆ دەبێت به باخچە یه کی دلگیری دلپەین و، بازارێک بۆ بازار گانی یه کی به کەلکی سوودبەخش.

مەقامی یه کەم

هەموو وشە یه که له وشە کانی ئەم گوشتارە تهو حیدی یه پەنگینە، مزگینتی یه کی دلخۆشکەر و هیوا و ئومیدیکی گەر موگۆر دەبەخشن و، هەموو مزگینتی و مژدە یه کیش شیفا و چارەسەر و، هەموو یه کی که شیفا یانەش دارای چیژ و لەزەتێکی مەعنەوی و حەوانە وە ی پۆحین.

◆ وشە یه کەم: "لا إله إلا الله".

ئەم وشە یه مژدە یه کی گەر وە هیوا یه کی دلخۆشکەری وە ک ئەمە ی خوارە وە ی لێ دەچۆرێت:

"گیان"ی مرؤف که تامه زرو و ثاره زوومه ندی چه ندین پید اویستی بی سنووره و، له هه مان کاتیشدا گیرۆده ی داوی چه ندها دوژمنی له ژماره به ده ره. ئهم گیانه ی که ئاوا گرفتاری نیوان چه ندین پئووستی بی سنوور و دوژمنی له راده به ده ره.. لهم وشه یه دا سه رچاویه کی پر و به پیتی بارمه تیدانی ده ستگیر ده بیت. چونکه ئهم وشه یه ده رگای چه ندها گه نجینه ی میهره بانبی فراوان له به رده م گیانی مرؤفدا ده کاته وه که گشت پئووستی به کانی ئهو دابین ده که ن..

ههروه ها ئهم وشه یه پالپشت و پشتگیرنکی و اتوندتۆل و مه حکه می بۆ گیانی مرؤف تیدایه که هه رچی شه ر و خراپه و زیان هه ن، دووریان ده خاته وه له و گیانه. چونکه هیژی خاوه نه راسته قینه که ی خۆی پیشان ده دات و، بۆ لای خاوه ن و به دیه پنه ر و به توانست و په رس تراوی خۆی پینمایی ده کات..

که واته ئهم وشه یه به م بیننه راست و ئاشنا کردنه ی مرؤف به خاوه ندی تاک و ته نیای خۆی، "دل"ی مرؤف له تاریکی بی هاوده می و وه هم و گومان ده رباز ده کات و "گیان"یشی له ئازاری خه م و په ژاره ده پارێزیت و، دلخۆشی به کی هه میشه یی بۆ ده سه به ر ده کات.

◆ وشه ی دووهم: "وَحْدَهُ".

ئاسۆی ئهم وشه یه، تریفه ی هیوایه کی دره خشان ی لئی هه له اتووه و، مژده یه کی دلخۆشکه ری به م شیوه یه ی خواره وه ی له گه ل خۆدا هیئاوه:

"گیان" و "دل"ی مرؤف، که له ژیر پاله په ستۆی چه ندین په به رهندی به تینیان به زۆریه ی بوونه وه رانه وه، ماندوویی زۆری بۆ هیئاوان، به لکو تا راده ی خنکانش گرفتاری ته نگه نه فه سی بوون.. گیان و دلی مرؤف که

گیر و دهی ئهم باره په شیوه، له م وشه په دا دالده په کی "بنی وهی" یان ده ستگیر ده بیت که له مو مترسی و گیترا وانه پرزگاریان ده کات.

واته وشه ی: "وحده" له واتا و ناوهر و کیدا ده لیت:

خوای گه وره تاك و ته نیایه. که واته کاکی مروفا! خوت به وه ماندوو نه که یت که زه لیلی له پروی غه پری ئه ودا بنوینیت و له ژیر ئه رکی منه ت و نازاریاندا بنالینیت!

نه خیر.. سهریان بؤ دامه نه وینه و مه را بییان له پرودا مه نوینه و.. به هه ناسه پر کی به دوا یاندا خوت ماندوو مه که.. لیان مه ترسه و له به رده میاندا مه لرزی. چونکه پادشای هه موو گه ردوون هه ریه کیکه و کلیلی هه موو شتیك ته نها لای ئه وه و جله وی هه موو شتیکی به ده سته و، گشت گرئی کویره و ته نگانه و گیر و گرفتیک به فرمان و روخسه تی ئه و ده کرینه وه و چاره سهر ده بن..

جا ئه گه ر ئه وت ده ست که وت، ئه و ا هه موو شتیك ده ست که وت وه و دا واکاری به کانت هاتو و نه ته دی و، له کۆله قورسه کانی منه ت و نازار و له ده ست دیلی خه م و په ژاره و گومان، پرزگار ده بیت.

♦ وشه ی سی هه م: "لا شریك له".

واته: هه روهك خوای گه وره په کیکه و له "خوا به تی" په که یدا هیچ دژ و نه یاریکی نی په، به هه مان جوړ له "په روه رد گاریتی" و کاروباره کانی و به دیه پینانیدا بؤ هه موو شتیك، خاوین و بنی هاو به شه. په پیچه وانه ی پادشایانی سهر زه وی، چونکه هه ندی جار پئی ده که ویت که سیکی پادشاه "پادشایی" دا ته نیایه و کهس هاو به شی نی په، که چی له "کاروباره کانی" دا ته نیا نی په و خر مه تگوزار و کار مه نده کانی له به جیه پینان و راپه راندنی

کاروباردا ھاوبہ شی ٹھون و، دہ توانن نہیہ لئن ھەموان ملکہ چی ٹھو پادشاہ بین و، کارینک بکدن خەلکی لە پیشدا سەر لەوان بدەن و لە رپی ٹھوانەوہ کہسانی تر بە پادشا بگەن!

بە لام خواوەندی حەق، کہ پادشای ئەزەل و ئەبەدە، بەو جۆرە نییە. چونکہ ھەر وەك لە پادشاہیہ کەیدا تاك و تەنیا و بئی ھاوبەشە، بە ھەمان جۆر لە پەر وەرد گاریتیشیدا ھەر گیز پیویستی بە ھاوبەش و یارمەتیدەر نییە بۆ جی بە جی کردنی کارە کانی. چونکہ گەر بە فەرمان و توانا و ھیزی ٹھو نہیٹ، ھیچ شتیک کار ناگاتە سەر شتیکێ تر. ٹھوہ تا لەبەر ٹھوہی بئی ھاوبەش و یاریدەدەرە، ٹھوا ھەموان دہ توانن، بئی بوونی ھیچ ھۆ کارینک، راستەوخۆ بپروئە خزمەتی. ئنجا ٹھو کەسەش کە دەر و اتە خزمەتی، ھەر گیز پیی ناوتریت: نابیی بپرویتە خزمەت خوای گەر وەرت.

بەم جۆرە، دەر کەوت کە ٹھم و شەہیە خەندەدی ھیوای لە سەر لیسوہ و، مژدەدی کامەرانیی لە گەل خۆی ھەلگرتوہ و، دہ لیت:

ٹھو مروفەدی کە "گیان" ی بە نووری "ئیمان" پرووناك بووہ تەوہ، لە ھەر جی یەك بیٹ و بۆ ھەر شوینیک بپروات، دہ توانیٹ - بە بئی ھیچ پەردە و رینگریك - لە بەردەم ٹھو خواوەندە جوان و شکۆمەندە بە توانا و خواوەن کە مالاہدا ھەموو پیدایستی یە کانی بدر کینیت و داوای ھەموو ٹھو شتانەش بکات کە سەر جەمی ئارەزووہ کانی ٹھوی پی دلتیا دہ بن..

بەم جۆرە، تیکر پای داواکاری و پیویستی یە کانی لە بەردەم ٹھو میھرەبانی یەدا دەر دہ خات کە خواوەنی گەنجینە کانی میھرەبانیی فراوانە و، تەنھا بە ھیزی پەھای ٹھو پشت دہ بە ستیت، ئیتز ٹھو کاتە دلی ٹھو مروفە لە شادی و کامەرانی و خوشی پر دہ بیٹ.

◆ وشه‌ی چواره‌م: "لَهُ الْمُلْكُ".

واته: هه‌موو مولکیک - بئی جیاوازی - هی ته‌وه. ته‌نانه‌ت تۆیش مولکی ته‌ویت! هه‌روه‌ک به‌نده‌ی ته‌ویت و کریکاریکیت له‌ مولکی ته‌ودا کار ده‌که‌یت.

ئهم وشه‌یه، بۆنی هی‌وای لئی دیت و، مژده‌یه‌کی شیفابه‌خشی لئی ده‌چۆرپیت و، ده‌لپیت:

کاکای مرؤف! تۆ خۆت به‌ خاوه‌نی خۆت مه‌زانه. نه‌خیر.. ته‌وه‌تا ناتوانیت کاروباره‌کانی خۆیشت به‌پڕی بکه‌یت و لپت بوون به‌ باریکی گران و کۆلینکی واقورس که ناتوانیت له‌ به‌لا و گه‌روگرفت بیانپارێزیت و پینداویستی به‌کانی ژیا‌نت ئاماده و مسۆگه‌ر بکه‌یت. که‌واته به‌ خۆپایێ ئازار ده‌ر خواردی خۆت مه‌ده و خۆت مه‌خه‌ره باوه‌شی نیگه‌رانی و دل‌ه‌راو‌کیی بئی سووده‌وه، چونکه‌ مولک‌هی تۆنی‌یه و هی‌یه‌کیکی تهره. ته‌وه‌خواه‌ن مولک‌ه‌ش هه‌روه‌ک به‌توانایه، میه‌ره‌بانیشه. که‌واته پال به‌ توانستی ته‌وه‌ میه‌ره‌بانه به‌توانایه‌وه‌ بده و.. میه‌ره‌بان‌یه‌که‌ی تۆمه‌تبار مه‌که و.. توخنی شتی لپل مه‌که‌وه و.. شتانی پروون و خاوی‌ن هه‌لبگره و.. ده‌ست له‌و کاره سه‌خت و ده‌ردیسه‌ریانه‌ دابشۆ و.. هه‌وای ئاسووده‌یی و سه‌رفرازی هه‌لبمژه و.. کامه‌رانی و به‌خته‌وه‌ری ده‌ستی خۆت بجه.

هه‌روه‌ها - ئهم وشه‌یه - به‌ مرؤف ده‌لپیت:

ئهم "بوون"‌هی که‌ له‌ ناخه‌وه شه‌یدای بوویت و دلی تۆی پتوه به‌نده و، بۆ به‌دیه‌ختی و شله‌ژاویی ته‌وه‌ ئازار ده‌چۆرپیت و هه‌ست به‌ ده‌سته‌وسانی و کۆله‌واری خۆیشت له‌ چاککردنیدا ده‌که‌یت.. ئهم "بوون"‌ه، هه‌ر هه‌مووی مولکی به‌توانایه‌کی میه‌ره‌بانه. که‌واته به‌ خاوه‌نه‌که‌ی خۆی بسپیره. ته‌وه‌ خۆی سه‌ره‌رشتیی ده‌کات.. تۆ به‌ کامه‌رانی و خۆشی‌یه‌کانی ژیا‌ن خۆت

بهخته وهر بکه و، هەر گیز ته شکه بجه و گپرو گرفته کانی دنیا ژيانت لی تال و لیل نه کهن. چونکه خواوند دانا و میهره بانه، به پپی دانایی و میهره بانی خوی له موئکی خۆیدا کاره کانی پایی ده کات.

خۆ ته گهر هەر کات سهر سامی و سهر سوورمان تینی بۆ هیئایت، ئەوا تهنه له په بجه ره کانه وه پروانه و مه یانکه ره وه، به لکو تۆش وهك "ئیراهیم حه ققی"ی شاعیر^(١) بلتی:

ناخۆ چ کارێك بكات ئەو یارە هەرچی ئەو ده یكات جوانترین کاره
♦ وشە ی پێنجەم: "لَهُ الْحَمْدُ".

واته: حمد و سه نا و مهدح و ستایش و منهت، تهنه هی ئەوه و شایانی ئەوه، چونکه هه موو نیعمهت و به خشه کان تهنه له لایه نی ئەوه وه هاتوون و پڕژنه ی گه بجه نه فراوان و هه میشه یی و له بن نه هاتووه کانی ئەون.
به م جوړه، ئەم وشه یه مژده یه کی جوان و ناسک به مرؤف ده دات و ده لیت:

کاکی مرؤف!

ئازاری نه مانی نیعمهت ده رخوا ردی خۆت مه ده، چونکه گه بجه نه کانی میهره بانی هەر گیز کۆتاییان پێ نایهت.. له تاو نه مانی له زهت هاوار مه که، چونکه ئەو نیعمه ته تهنه یه که دانه به ری میهره بانی یه کی فراوانه و، ماده م دره خته که ماییت، به ره کانیشی یه که له دوا ی یه که پێشکهش ده کرین.

(١) شاعیر و زانا و گه شتیار و زاهیدکی مەزن و به پژه و خه لکی یه کی که له گونده کانی سهر به شاری هه رزرۆمه. له نیوان سه له کانی (١٧٠٣-١٧٨٠ز) دا ژیاوه. لای زانایانی سهر ده می خوی وانه کانی خوێندووه، به تابهت له شارۆچکه ی "تیللو"ی سهر به پارێزگه ی "سهر د". به ناو بانگێرین به ره هه مه کانی ناوی: "مه ره فته نامه" و "گولده سه ته" یه. ئارامگا که ی له شاری "سهر د" ه که لیستا پپی ده لیت: "سهرت". (وه رگیز)

ههروه‌ها بېشنزانه که: له‌زه‌تی نېعمه‌ت خوۍ له خویدا چه‌نده‌یه، توی مروّف ده‌توانیت سده‌ئوه‌نده‌مهن و خوشتري بکه‌یت، ئه‌مه‌ش به‌وه‌ی که له‌و نېعمه‌ته‌دا ئاوړدانه‌وه‌ی "مېهره‌بانی" بېښت که به‌و نېعمه‌ته‌پړزی لى ناوېت. بېښنی ئه‌م ئاوړ لیدانه‌وه‌یه‌ش به شوکرانه‌بژیری و سوپاسگوزاری ئه‌و مېهره‌بانی‌یه‌ ده‌یّت. چونکه هه‌روه‌ک ئه‌وه‌ی گهر پادشایه‌کی مه‌زن - بۆ نمونه - سیوکی به‌ دیاری بۆ ناردیت، ئه‌وا خودی دیاری ناردنه‌که له‌زه‌تیکی وای تېدایه‌که گه‌لى له‌ تامی ماددیی سیوه‌که زیاتره، ئه‌ویش له‌زه‌تی ئاوړ لیدانه‌وه‌ و چاکه‌کاری تايه‌تیی پادشایه‌ به‌رامبه‌رت..

جا هه‌روه‌ک ئه‌مه‌ له‌م نمونه‌یه‌دا وایه، وشه‌ی: "الحمد لله" یش دهر‌گایه‌کی فراوانت له‌ به‌رده‌مدا ده‌کاته‌وه‌ و، له‌م دهر‌گایه‌وه‌ تام و له‌زه‌تیکی بېگه‌ردی مه‌عنه‌وی دپته‌ ژووره‌وه‌ که هه‌زار و یه‌ک جار له‌ تام و چیرى خودی نېعمه‌ته‌که به‌ تام و له‌زه‌ت‌ره. ئه‌مه‌ش به‌ شوکرانه‌بژیری و سوپاسگوزاری خواى گه‌وره‌ ده‌ست ده‌که‌وېت، به‌وه‌ی که له‌ رڼی "نېعمه‌ت" وه‌ه‌ست به‌ "نېعمه‌ت به‌خشین" بکړیت. واته: به‌هوی بیر کردنه‌وه‌ له‌ نېعمه‌ت به‌خشین، نېعمه‌ته‌بخش یناسریت. به‌ واتایه‌کی تر: به‌ بیر کردنه‌وه‌ و بېښنی ئاوړدانه‌وه‌ی "مېهره‌بانی" بولات و شه‌فه‌قه‌ت و سۆزی بۆت و به‌رده‌وامیی به‌خشینی نېعمه‌ته‌کانی یت.

◆ وشه‌ی شه‌شم: "یحيى".

واته: ههر ته‌نها ئه‌وه‌ که ژيان ده‌به‌خشیت و، ههر ئه‌وه‌ که به‌ رۆزیدان دريژه‌ی پنی ده‌دات و، ههر ئه‌ویشه‌ که هه‌رچی پېداوېستی و پایه‌ی راگیر که‌ری ژيان هه‌ن ټیکړا هه‌موویانی له‌ ئه‌ستوی خوۍ گرتووه‌ و ئاماده‌یان ده‌کات. چونکه هه‌موو ئامانجه‌ به‌رزه‌کانی ژيان هی ئه‌ون و گشت

ئەنجامە گەرنەگە کانیشی پروویان لەو. کەواتە لە سەدا نەو و نۆی ئەنجام و بەروبوومە کانی ژیان بۆ ئەو خواوەندە مەزنە دەگەرێنەو.

بەم جۆرە، ئەم وشە بەبانگ لەم مەروە دەستەوسان و فانییە دەکات و، مژدە دەدات و، گیانی هیوای تێدا دەبووژێتێتەو، و، پێی دەلێت:

کاکێ مەوفا! دەروونی خۆت ماندوو مەکە و، کۆلە قورسە کانی ژیان مەخەرە ئەستۆی لاوازی خۆتەو، بە خەم و پەژارە تەواو بوون و نەمانی ژیان خۆت مەتۆینەرەو.. هەر کاتی نەمانی نەعمەتە کانی ژیان و بێ نرخیی بەروبوومە کانی دەبینیت، لە تاو هانت بۆ ئەم ژیانە، بێزاری و پەشیمانی دەرمەپرە! بزانی "ژیان" ت "کە" "بوون"ی تۆی ئاوەدان کردووەتەو، تەنها هی خواوەندی "حی" و "قیوم"ە. جا چونکە هی ئەو، هەر ئەویش هەموو پێداویستی بە کانی ئەم ژیانەتی لە ئەستۆ گرتووە و هەر ئەویش داڕێژان دەکات. ئەم ژیانە، بە هەموو ئامانج و ئەنجامە زۆرە کانیەو، تێکرا هی ئەو خواوەندە. تۆیش تەنها کرێکارێکی ئاساییت لە کەشتیی "ژیان" دا کار دەکەیت. کەواتە کارە کانت بە باشی راپەرێنە و، پاداشتە کە ی وەر بگرە و، لەزەتە کە ی بچێزە.

ئەجا هەر گێز:

مەودای مەزنی ئەم ژیانە کە کەشتیی دەریای "بوون"ە..

مەودای گەورەیی و مەزنی سوود و بەروبوومە کانی..

مەودای دەست پەنگینی و فراوانیی میهرەبانی خواوەنە کە..

لە یاد مەکە!

بیر لەمانە بکەرەو، ئەجا لەناو دەریای دڵخۆشیدا مەلە بکە و، گەشبین

بە و، بەرامبەر بە خواوەنە کەت شوکرانی ئەو نەعمەتانە بە جێ بهێنە کە بە

تۆی بەخشیون.

ههروهها بزانه که ته گهر به رېښک و راستى کاره كانى خوټت راپه پړاند،
تهو انا کامه كانى هم که شتى ژيانه له پښ هموو شتي کدا له لاپه پړه
کرده وه كانى تودا تومار ده کړين و، بهمهش ژيانى کى هميشه ييت پى
ده به خشرين و، هه تاهه تايه بۇ خوټ ده ژيت و ده مينيت.

◆ وشهى هموتهم: "وگيميت".

واته: هه تهنهها تهوه که مردن ده به خشيت!

واته هه تهوه که له ده ست ته رکى کارمه ندى ژيان ده تهو نيتسه وه و، هم
جى په دنيای فانيت ده گوريت و، ته رکى خزمه تگوزاريت له کوټ
ده کاته وه و، له بهر پرسيارى فرمانبه رداری رزگار ت ده کات. به واتايه کى
تر: له ژيانه فاني يوه بۇ ژيانى هميشه يي ده تبات.

بهم جوړه، هم وشه به دهنگى بهرز و ثاوازي زولال مزگينى به گوڼى
جينى و مروفي فانيدا ده دات و، پيان ده لبت:

مژده ييت! مردن: تبعدام و.. بى مه به ستى و.. هه پره مه کى و.. قپان و..
کوژانه وه و.. جودايى هميشه يي نى په. نه خير به هه لده مه چن! مردن:
نه مان و.. رپکهوت و.. تيا چوونى خوږى بى بکهر نى په. به لکو مردن:
حه وانه وه و.. ده ست بى هه لگرته له کار له لايه ن خوا وه نديکى کارا و
دانا و ميه ره بانه وه ته نجام ده دريت و.. گورپنى جى و پى و پايه و..
پښ خژدان (سوق)ى مروفه به ره و به خته وه رپى هميشه يي که نيشتمانى
راسته قينه په. واته: مردن ده رگای به يه ک شاد بوونه له گال جيهانى به رزه خدا،
تهو جيهانه ي که له سه ده نه وه و نوى خوشه ويستانى تيدا کوږونه ته وه!
◆ وشهى هه شتم: "وهوخي لا يموت".

واته: تهو که مال و، جوانى و، چاکه کار يانه ي که به لاشکرا وان به سر
رو خسارى بوونه و هره وه و هوى خوشه ويستين، هموو ته وانه (به چه شنيکى

بئی سنوور و به پرادهیهك وه سف کردنیان له توانادا نییه و به ئەندازەیهك كه له سهرووی ههموو پله بهرزه کانهویه) له خاوهنی جوانی و کهمال و چاکه کارییهوه درده کهون و دهرهوشینهوه. چونکه تهنها پرسنگیکی درهوشانهوهی جوانیسی ئەو خاوهن جوانییه مهزنه، ههموو خۆشویستراوه کانی دنیا دههینیت..

جا ئەم خواوهنده خۆشویستراوه، پهرستراوه، خاوهنی ژيانیکی ههمیشهیی و دوور له ههموو ئاویتهیه کی نه مان و سیبهریکی فهنایه و، هیچ ناتاواییه کی نایه ته پئی.

کهواته ئەم وشهیه، بۆ سهرحه می جیننی و ئاده میزاد و، تیکرای کهسانی خاوهن هست و زیری و زیره کی و، گشت ئەهلی عیشق و خۆشهویستی، ئەم مزگینییهی خواروه راده گیهینیت و، دهینیت:

مژده بیت! و اشنه ییوا و سروهی خیر و خۆشی ههلی کرد!

چونکه خۆشویستراویکی ئەزەلی و ههتا هتایی واتان هیه تیماری سهرحه می ئەو زامانه تان ده کات که له ئەنجامی پهژاره و جودایی ههمیشهیی و بهسۆی خۆشهویسته دنیا ییه کاتانهوه گرفتاریان بوون.. به مهله می میهره بانیی خۆی دهستی شیفابه خشیان به سهردا دههینیت و تیماریان ده کات. چونکه مادهم ئەو هیه و دههینیهوه و ههمیشهیه، ئەو ئیتر ههموو شتیک ئاسانه. کهواته خهم مهخۆن و دلگران مهبن، ئەو هتا ئەو جوانی و چاکه و کهماله ی وای لئ کردوون شهیدای ئەو خۆشهویستانه تان بین، تهنها تریفهیه کی په سیبهری لاواز بوو که له درزی چهن دین پهرده ی زۆره وه لی تان دهر کهوت، ئەو سیبه رهش هی تهنها یهك دهر کهوتن و درهوشانهوه ی نیوان درهوشانهوه زۆر و بئی سنووره کانی "جوانی" ی ئەو خۆشویستراوه ههمیشهیه

که واته نه مان و جودایی تهو ان نازارتان نه دات، چونکه هه موو ته وانه له جوړه ئاوینه به کی وینه دهره وه زیاتر هیچی تر نین. خو گورپینی ئاوینه کانیش تیشکدانه وه و پر شنگه پهنگینه کانی تهو جوانی به هه ردهم نوی ده که نه وه و پتر جوانی پی ده به خشن. جا مادهم تهو هه به و ده مینته وه، تهو ا هه موو شتیکی تریش هه به.

◆ وشه ی نوه م: "بیده الخیر".

واته: هه رچی خیره ته نها به دهستی نه وه.. هه موو کاره چاکه کانتان له تومار گای لای تهو تومار ده کرین و، هه موو کرده وه باشه کانیشتان لای تهو ده نوو سرین.

تهم وشه به، بانگ له جینی و ئاده مزاد ده کات و، مژده بیان ده داتی و، هیوا و تاسه بیان پی ده به خشیت و، ده لیت:

هه ژارینه!

کاتی دنیا به جی ده هیلن و پروو و گورپستان ده پړون، خه م مه خون و مه لین: "ناخ و.. داخ و.. هاوار.. وا هه رچی سامانان هه به له ده ستمان چوو.. هه ول و ته قالامان به خورایی پړشت.. له دنیای فراوانه وه پړشتینه ناو گزوری ته نگ و تار!"

نه خیره.. وا مه لین و ناو مید مه بن. چونکه هه رچی به کتان هه به لای خوی گه وره پاریزراوه، هه ر کرده وه به کی باشتان بړ خوتان پیشخستوه لای تهو تومار کراوه و نوو سراوه، هه چ شتیک به زایه ناروات و هه چ هه ولتیکیش له بیر ناچیت. چونکه تهو خواوه نده شکو مهنده کی که "هه موو خیریکي به ده سته"، دوی تهو کی که له خانه کی کاتی گوردا دایان، هینده کی پی ناچیت بړ لای خوتان بانگ ده کات و پاداشتی کرده وه چاکه کانتان ده داته وه..

کهواته ئیوه گهلی بهخته وهرن که کاره کانی خوتان ته واکردوو و، هیچ ئهر کیچکان له تهستودا نه ماوه و، پوژگارانی ماندوویی و کاری قورستان کوتایی پنی هات! ئه وه تا ئیستا بۆ وهرگرنتی پاداشت و کری و قازانجی کاره کانتان ده پوژ!

به ئی، ئه و خوا وه نده شکۆمه نده ی پاریزگاری تۆ و ناو که کان ده کات، که: لاپه رهی کرده و کان و.. ده فته ری خزمه تگوزاری و.. خانه و ژوو ره کانی کار و فرمانه کانی به هاری پیشوون و لهم به هاره قه شه نگه دا به جوانزین کالآ و له و په ری دره خشانیدا و، به پیت و به ره که تیکی نابلیتی زۆر و له په نگینترین شیوه دا ده یاخاته پروو.. بی گو مان ئه م خوا وه نده به توانایه، پاشه پوژی ژیان و ئه نجامی کاره کانی ئیوه ش ده پاریزیت و، باشتین و زۆرترین پاداشتیشان ده دا ته وه.

♦ وشه ی ده هم: "وهو علی کل شیء قدیر".

واته: ئه و خوا په تاك و ته نیایه.. توانای هه موو شتیکی هیه.. هیچ شتیکی پنی گران و هیچ کاریکیشی به لاوه قورس نییه. بۆ ئه و نه: به دیه یانی به هاریك وهك به دیه یانی پهك تا قه گوڵ و.. دروستکردنی به هه شتیش به چه شنی دروستکردنی به هار لای توانستی ئه و ئاسانه. ئه وه تا گشت ئه و بوونه وه ره له ژماره به ده رانه ی که هه موو پوژیک.. هه موو سالیك.. هه موو چه رخیك به دییان ده هیئت، به چه ندین زمانی له ژماره به ده ر شایه تی له سه ر توانستی پنی سنووری ئه و ده ده ن.

ئه م وشه یه، جگه له مه، مزگینیش به مروف ده دات و، هیوای پنی ده به خشیئت و ده لیت:

کاکای مروف! کاره کانت که راپه راندوون و، په رسته کانت که جیه جیت کردوون، پنی ئه نجام نین و له ده ست ده ر ناچن. چونکه خانه یه کی

پاداشدانه‌وی هم‌میشی و پله‌یه کی به‌خته‌وهری شادمانت بۆ ئاماده کراوه. نه‌وه‌تا به‌هه‌شتیکی هه‌تا‌هه‌تاییت له‌ پێشدا‌یه و به‌ تاسه‌مه‌ندی‌یه‌وه‌ چاوه‌روانی گه‌یشتنی تۆیه‌ تا‌کو به‌ دیدارت شاد بییت. تۆیش له‌ به‌لێنی ئه‌و به‌دییه‌نه‌ره‌ شکۆمه‌نده‌ت دلتیابه‌ که‌ ده‌په‌رستیت و سوژده‌ی بۆ ده‌به‌یت. مه‌حاله‌ به‌لێنی خۆی نه‌باته‌سه‌ر. که‌واته‌ پشت به‌و به‌لێنی به‌سته‌، چونکه‌ توانستی ئه‌و هه‌یج لیلی و ناته‌واوی‌یه‌ك پ‌رووی تیناکات و، کۆله‌واری و لاوازییش ئاویت‌یه‌ی کاره‌ کانی ناییت. هه‌روه‌ك باخچه‌یه‌ کی به‌جوو کی بۆ دروست کردوویت و ژیانیشی به‌و باخچه‌یه‌ به‌خشیه‌، ده‌شتوانیت به‌هه‌شتیکی فراوانت بۆ به‌دی به‌ییت. به‌لکو له‌ راستیشدا بۆی به‌دییه‌ناویت و به‌لێنی پێ داویت. خۆ ماده‌م به‌لێنی داوه‌، ئه‌وا دلتیابه‌ که‌ به‌لێنه‌ که‌ی ده‌باته‌سه‌ر و بۆ ئه‌و به‌هه‌شته‌ت ده‌بات.

هه‌روه‌ها ماده‌م به‌ چاوی خۆمان ده‌بینین که‌ ئه‌م خواوه‌نده‌ خاوه‌ن توانسته‌ په‌هایه‌ له‌ هه‌موو سالی‌کدا پ‌تر له‌ سێ سه‌ده‌زار جو‌ری پ‌رووه‌ك و رینده‌وهران، به‌ رینکوپ‌کیکی ته‌واوه‌تی و، ته‌رازووی وردی سه‌ره‌نه‌ که‌ر و، به‌وپه‌ری خیرایی و ئاسانی، زیندوو ده‌کاته‌وه‌.. هه‌ر ئه‌م به‌توانا شکۆمه‌نده‌، ده‌توانیت به‌لێنه‌ که‌ی بیاته‌سه‌ر.

هه‌روه‌ها ماده‌م ئه‌م خواپه‌ی که‌ دارای توانستی په‌هایه‌، له‌ هه‌موو سالی‌کدا هه‌زاران نمونه‌ی چه‌شر و به‌هه‌شت، به‌ چه‌ندین شکل و شیوه‌ی جیا جیا، به‌دی ده‌هینیت.. ماده‌م له‌ هه‌موو فه‌رمانه‌ ئاسمانی‌یه‌ کانی‌دا مژده‌ و به‌لێنی به‌هه‌شت و به‌خته‌وهری هم‌میشی پ‌اده‌ گه‌یه‌نیت.. ماده‌م هه‌موو کاره‌ کانی تیک‌را حه‌ق و راستی و راست و دروستن.. ماده‌م گشت ئاسه‌واره‌ کانی شایه‌تن له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ گشت که‌مالاته‌ کانی به‌لگه‌ی خاوینی و دووری ئه‌ون له‌ هه‌موو ناته‌واوی‌یه‌ك.. ماده‌م په‌یمان شکاندن و

بەلێنی ساخە و درۆ و دەستخەڕۆ کردن و لەخستەبردن، چەپەلترین ڕەفتارن، سەرباری ئەوەی کە بە ناتەواوی دادەنرێن..

مادەم هەموو ئەمانە وان، ئەوا خواوەندی بەتوانا و شکۆمەند و دانا و میهرەبان و خاوەن کەمال و جوانی - بە دلتیایی - بەلێنە کە ی دەباتە سەر و دەرگای بەختموهریی هەمیشەیی دەخاتە سەر پشت و، ئێوەی ئیمانداریش دەباتە ناو بەهەشتی نیشتمانی باو کە ئادەمتانەوه، دروودی لە سەر ییت.

♦ وشەی یازدەهەم: "وإليه المصير".

واتە: ئەوانە ی بۆ مەبەستی بازرگانی و کارمەنجامدان دەنێرێنە دنیا، کە خانە ی تاقیکردنەوهیە، پاش ئەوە ی کارەکانیان ئەنجام دا و بازرگانی یەکانیان تەواو کرد و خزمەتەکانیان کۆتایی یی هینا، جاریکی تر بۆ لای بەدیھێنەری شکۆمەندیان دەبرێنەوه و بە خزمەتی خاوەنە سەخواوەنە کە یان - کە بۆ دنیای ناردبوون - شاد دەبنەوه..

واتە دوا ی ئەوە ی کە لە ژانی "هۆکارەکان" و "تاریکی پەردەکان" ڕزگاریان بوو، بێ هیچ پەردەبەک لە نێوان خواوەند و ئەواندا، تێکڕا لە نشینگە ی راستی (مقعد صدق) و لە بەردەم پادشای دەسەلاتدار و پەرورەدگاری خۆیاندا، شاد و شەرفمەندی ئامادەبوون دەبن.. لەو ی هەریەک لەو ئیماندارانە بە ناسینیکی تەواوەتی و ییگەرد، بەدیھێنەر و پەرورەدگار و گەورە و پادشای خۆی دەناسیت.

کەواتە ئەم وشەیە، هیوا و مژدەبەکی ئەوتۆ ی لێ دەدرەوشیتەوه کە گەلێ لەو هیوا و مژدە بەلەزەتانە ی تر بەرزترن، چونکە دەلێت:

کاکی مرۆف!

ئایا دەزانیت تۆ بۆ کوێ دەڕۆیت و دەبریت؟

ئەواتە لە کۆتایی وتە ی سی و دوو هەمدا وتراوه کە:

ئەگەر مەرۇف ھەزار سال تەمەن بە خۇشگوزەرانى و بەختەوۋەرى بىاتە سەر، ھېشتا بەرامبەر يەك سەعاتى ژيانى بەھەشت نى يە!
 ھەرۋەھا بەسەرىردنى ھەزار و يەك سالى پر لە ژيانى خۇشى و كامەرانىي
 تەۋاۋى ناۋ ناز و نىعمەتى بەھەشت، ھېشتا بەرامبەر يەك سەعاتى خۇشىي بە
 دىدار شادبۈۋنى خۋاى گەرۋەى خاۋەنى جوانى نى يە!
 كەۋاتە تۆ - ئەى كاكى مەرۇف! - بۆ مەيدانى مېھرەبانىي ئەۋ
 دە گەرپىتەۋە و، دەرپۇتە بەردەم دەرگاي دىۋانى ئەۋ خاۋەندە جوانەى
 خۇت..

ھەرچى ئەۋ جوانىيانەى لە خۇشەۋىستە مەجازى يەكانتدا دىيانىينىت و
 لەۋ رىيەۋە تاسەمەند و شەيدايان بۈۋىت، تەننەت ھەرچى جوانىي ناۋ
 بۈۋنەۋەرانى دىنا ھەن، تەنھا جۈرە سېھرىكى درەۋشانەۋەى جوانىي خۋاى
 گەرۋە و جوانىي ناۋە جوانەكانى ئەۋن..

بەھەشت، بە ھەموۋ لايەنە ناسك و نىان و جوان و بەلەزەتەكانى و بە
 گىشت حۇرى و كۆشكەكانىەۋە، تەنھا يەكىن لە درەۋشانەۋەكانى
 مېھرەبانىي ئەۋ.. ھەرچى جۈرى شەۋق و تاسە و خۇشەۋىستى و پراكىشان و
 بىكىشەكان ھەن، كە دلى مەرۇف بۆلاى "خۇشەۋىستى" كەمەندكىش
 دەكەن، تىكپرا پرشنگىنكىن لە خۇشۋىستى خاۋەندى پەرسىزاۋى
 ھەمىشەيى و خۇشەۋىستى پراگىر كەرى گەردۈۋن.

جائىۋە بۆ ناۋ بازنەى رېزلىننى شادبۈۋنەۋەتان بەۋ خاۋەندە و، پلەى
 مەزنى نامادەبۈۋتەن لە حوزۈۋورى ئەۋدا، دەرپۇن و كۆچ دەكەن! كەۋاتە
 ئىۋە بۆ: "خانەى مىۋاندارىي ھەمىشەيى ئەۋ" بۆ: "بەھەشتى بەرىنى
 ھەتاھەتايى" بانگەيشت كراۋن.

ده سا ئېوېش كاتنى كه دەرۇنه ناو گۆرپه كاتنان، خەم مەخۇن و مە گرین! بهلكو به مزگینیی خیر و خوشیی بزائن و، به پرووی گەشی دەم بهخەندە و دلی شادەوه پیشوازیی لی بکەن!

هەر وه ها ئەم وشەیه، لەم ئەرکە ی سەر شانی - كه بهخشینی نوور و هیوا و مژدە دانە - بەردەوامە و، دەلیت:

كاکی مروف!

وا گومان نەبەیت كه تۆ بەرهو: نەمان و، نەبوون و، گالته جاری و، تاریکی و، لەبیر چوون و، هەلۆه شان و، شکان و، داپزان و، نوqm بوون لەناو زۆریدا، دەرۆیت..

نەخیر! وا گومان مەبە..

بهلكو تۆ بۆ "مانەوه" دەرۆیت نەك نەمان.. بەرهو "بوون" دەرئیت نەك نەبوون.. پروهو جیهانی "پرووناکی" هەنگاو دەرئیت نەك تاریکی.. بۆ لای خواوەنی راستەقینە ی خۆت و بەرهو بارە گای پادشای بوون و گەردوون دە گەرپیتەوه.. ئنجا لەوئ دەحە سییتەوه و لە مەیدانی "تەوحید" دا دلت دە کرپتەوه و شادمان دەبیت، نەك ئەوهی لەناو زۆریدا نوqm بیت..

کەواتە تۆ - بەم گەشتە - بەرهو "مانەوه" و "بەبەك گەبشتەوه" یەك دەرۆیت كه هەرگیز دووری و لیک جیا بوونەوهی به دوا دا نایەت!

ئیمان له پیشتره

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

ئیمامی په بیانی - خوای لنی رازی بیټ - که خوری تیشک به خشى
زنجیره ی نه قشبه ندى په، له مه كتووباته کهیدا ده فەر مویت:
(پروون بوونه وهی راستی په کانی ئیمانم له هزاران چیژ و کهرامهت پی
باشتره)^(۱)

ههروه ها فەر موویه تی:

(ئه نجام و ئامانجی سهرجه می ته ریفه ته سؤفی په کان بریتی په له ده ر کهوتن و
ناشکرا بوونی راستی په کانی ئیمان)^(۲).

ههروه ها فەر موویه تی:

(ویلایهت سنی به شه. په کهم:

ویلایه تی "صوغرا" په، که بریتی په له و ویلایه ته ی لای خه لکی ناوبانگی
هه به. دوو هه م: ویلایه تی "وسطا - مامناو ندى" په. به شى سنی هه م: ویلایه تی
"کوبرا" په. ئهم به شه میان بریتی په له کردنه وهی ری په کی راسته وخو به ره و

(۱) ئهم پوخته ی و تمه کی ئیمامی په بیانی په له مه كتووبی دوو سه د و دهه می مه كتووباته کهیدا.
پروانه: (مکتوبات الإمام الرباني) ج ۱/ص ۱۸۲. (وه رگیر)

(۲) هه مان سهرچاوه و لاهه په. ماموستان نورسی لیږده دا پوخته ی قسه کی ئیمامی په بیانی
هیناره. (وه رگیر)

حەقیقەت بێ ئەوەی مەزەق بەناو بەرزەخی تەریقەتدا تێپەر بێت، کە ئەمەش بەهۆی "میراتگیری پێغمبەرەوه ﷺ دەست دەکەوێت" ^(۱).

هەرۆهە فەرموویەتی:

(لە تەریقەتی نەقشبەندیدا بە دوو بāl سلووک دەکرێت: باوەری راست و دامەزراو بە راستی یە کانی ئیمان، لە گەڵ ئەنجامدانی تەواوەتی فەرزه کان. خۆ ئەگەر هەر کەموکوورپی و ناتەواوی یەک لە هەر کامی ئەم دوانەدا بێت، ئەوا گەلی دژوارە کە بتوانرێت ئەم تەریقەتە بگێڕێتە بەر) ^(۲).

بەو واتایە کە: تەریقەتی نەقشبەندی سێ دیمەنی هەیە.

یە کەمیان:

کە مەزەنێنیانە و لە هەموویان لە پێشترە، بریتی یە لە: خزمەتکردنی راستەوخۆی "راستی یە کانی ئیمان"، ئەو خزمەتە کە ئیمامی ڕەبیانی خۆی لە دواڕۆژە کانی ژیا نیدا گرتیە بەر.

دوو هەم:

خزمەتکردنی فەرزه کانی ئایین و سوننەتە کانی پێغمبەرەوه ﷺ لە ژێر سایە و پەردە تەریقەتدا.

سێ هەم:

هەولدانە بۆ نەهێشتنی نەخۆشی یە کانی دڵ و دەروون لە ڕێی تەسەووف و سەیر و سلووک و هەنگاونانی دلی مەزەق.

یە کەمیان لە حوکمی "فەرز" دا و.. دوو هەم لە حوکمی "واجب" دا و..

سێ هەمیش لە حوکمی "سوننەت" دایە!

(۱) پوختە مەکتووبی دووسەد و شەستەمە. هەمان سەرچاوە: ج ۱/ص ۲۴۰. (وەرگێڕ)

(۲) ڕێوانە هەمان سەرچاوە: مەکتووبی حەفتا و پێنجەم (ج ۱/ص ۸۷) مەکتووبی ئەوە و یە کەم

(ج ۱/ص ۹۹) مەکتووبی ئەوە و چوارەم (ج ۱/ص ۹۹-۱۰۰). (وەرگێڕ)

جا مادەم حەقىقەت واىە، ئەوا مەن لەو باوەردەم کە ئەگەر "شىخ
عەبدولقادرى گەيلانى" و "شاھى نەقشەبەند"^(۱) و "ئىمامى پەربانى" و
ھاوچەشنىان لە قوتبەکانى ئيمان - خوالە ھەموویان رازى بىت - لەم
سەردەم و چەرخەى ئىمەدا بوونايە، ھەموو توانايە کى خۆيان بۆ بەھىز کردنى
"راستى پەکانى ئيمان" و "عەقىدەى ئىسلام" بە کاريان دەھىنا. چونکە
بەختەوهرى ھەمىشەى لەم دوانەوہ پەيدا دەيىت و، ھەر
کەمتەرخەمى کردنىک تياياندا ئەنجامە کەى بەدبەختى ھەمىشەى دەيىت.
ئەوہ تا ھەرگىز ناگونجى بە بى ئيمان کەس بچيىتە بەھەشتەوہ، بەلام زۆر کەس
ھەن کە بى تەسەووف بەھەشتيان دەستگىر دەيىت و دەپۆنە ناوى. مەزۇف بى
"نان" ناژى، بەلام دەتوانىت بە بى "ميوہ" ژيان بيا تەسەر! کەواتە تەسەووف
ميوہیە و راستى پەکانى ئىسلامىش نەن!

جاران سەرکەوتن و بەرزبوونەوہ لە پى "سەیر و سلووک" ھوہ بۆ ھەندى
لە "راستى پەکانى ئيمان" چل پۆژ تا چل سالى دەخاياند. ئەگەر لەم
سەردەمەدا مېھرەبانى خاوەند رىيەك ئامادە بکات کە لە ماوہى چل

(۱) شاھى نەقشەبەند ناوى (عەمەدى كورى عەمەد) و ناسراوہ بە (خواجە عەمەد بەھائەددین).
دامەزرینەرى (تەرىقەتى نەقشەبەندى) یە. لە مانگى موھەررەمى سالى ۷۱۷ك لە گوندی
(قەصرى عارىفان) ی نزیكى (بوخارا) کە پيشى دەوترىت: (قەصرى ھىندوان) لە دایك بوو. لە
(سەمەرقەند) خویندوو پەتى و، چەندىن شوپى تر گەراوہ و، بەھەمەندى دەرس و پەرورەدەى
گەلىن زانا و پیاوہاشى سەردەمى خۆى بوو. پاشان گەراوہتەوہ بۆ بوخارا و، لە تەمەنى ھەژدە
سالىدا ژنى ھىناوہ. دوو جار پش حەجى کردووہ. تا كۆتايى ژيانى لە بوخارادا ماوہتەوہ و، ھەر
لەویش (تەرىقەتى نەقشەبەندى) ی دامەزراندووہ. لە بەروارى (شەوى دووشەممە ۳/ پەربەى
یە کەم/ ۷۹۱ك) و لە سەرەتای تەمەنى حەفتا و چوار سالىدا كۆچى دواى کردووہ و لە
گوندە کەى خۆى (قەصرى عارىفان) ئەسپاردەى خاك کراوہ. چەند بەرھەمىكى دواى خۆى
بەجنى ھىشتووہ، وەك: (رسالة الواردات)، (الأوراد البهائية)، (حياتنامہ)، (دليل العاشقين).

دهقیقه دا مرؤف بهو راسستیانه بگهیه نیت، کارینکی ژیرانه نی یه وازی لئی بهینریت و نه گیریت بهر!

به لئی، ئەو کەسانە ی کە سی و سێ و تە ی کتیی "وتە کان"^(١) به وردی و سەرنجدانەو دەخویننەو، دان بهو دا دەنن کە ئەو وتانە پێ یه کی قورئانی وە ک ئەمە یان لە بەردەمدا بۆ کردوونە تەو!

جا مادەم راستی ئەمە یه، ئەو کتیی "وتە کان" کە نەپنی یه کانی قورئانی پیرۆز به پروونی لێک دەداتەو:

کاریگەرترین دەرمان و باشترین هۆکاری ساپژ کردنی زامە کانی ئەم چەرخە یه و.. سوودمە ندترین پرووناکی یه بۆ کۆمە لگای ئیسلامی کە دوو چاری هێرشە کانی سوپای تاریکی بوو.. تەنانەت راستترین رابەرە بۆ ئەوانە ی کە سەرگەردانی ناو شیو و دۆلی گومرایی بوون.

دەسا براكەم!

تۆ باش دەزانیت کە ئەگەر "گومرایی" لە "نەزانی" یەو سەری هەلدا بێت، نەهێشتن و لا بردنی کارینکی ئاسان دە بێت. بەلام گەر لە "زانین" هەو بێت، ئەو ا گەلێ دژواری لا بێت!

جاران ئەم بەشە ی دوایی زۆر دە گمەن بوو، لە هەزار کەسدا مەگەر یه کێک به ناوی "زانست" هەو لە پێ بچرا یه.

جا ئەگەر گومراییانی لەم جۆرە سەر هەلبدەن، ئەو ا لە هەزاران کەسدا مەگەر تەنها یه کە دانەیان بگەریتەو و پێی راست بدۆزیتەو. چونکە ئەو

(١) (وتە کان) لە لایە کەو ناو بە یه کەمین بەرگی کۆمە لە پەیمە کانی نوور، کە مامۆستا نوورسی دایناون و بریتین لە سی و سێ و تە (پەمام)، لە لایە کی تریشەو ناو بە سەرجمی پەیمە کانی نوور. (وەرگێژ)

جوړه که سانه له خویان پازین و، لهو کاته دا که نه زان و نه شاره زان، پېيان
وايه زانا و ټاگادارن!

من لهو باوه په دام که خوای گه وړه تایه تکاریی چاره سهری شیفابه خش و
دهرمانی دژ به ژه هره کانی کوفری "هم گومرایی" یه سهرده می به: "وته کان"
به خشیوه، که له راستیدا بریتین له چهند بریسکه یه کی مه عنه ویی ئی عجازی
قورئان.

الباقی هو الباقی

سه عیدی نوورسی

* * *

(بزانه که): مرؤفی به خته وهری پشتگیر او له لایه ن خوای گه وړه وه
ده گونجی له زاهیره وه بگات به حقیقت، به بی ئه وه ی به نیو بهرزه خی
هریقه تدا تیپه پ بیت! من بز خوم هر له قورئانی پیروزه وه پئی یه کم دی بهرو
حه حقیقت، به بی گرته بهری تهریقت (واته ئه وه ی که مه شهووره). ههروه ها
پئی یه کم تیدا دوزی یه وه مرؤف ده گه یه نیته ئه و زانستانه ی که ئامانج و
مه به ستن، به بی تیپه پ بوون به ناو بهرزه خی زانسته ئالی یه کاند!

له کتیبی:

(مه سنده ویی نووری)

نۆ ئاماژه کان

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (يونس: ۶۲)

ئەم بەشە تايبەتە بە ڕێگا کانی ویلايەتەو و بریتی بە لە نۆ "تەلویح"^(۱).

✽ تەلویحی یە کەم:

"تەریقەت و تەسەووف چی بە؟"

پاستی یە کێ پۆحانی و نوورانی و خاوین لە ژێر ناو نیشانە کانی:
"تەسەووف" و "تەریقەت" و "ویلايەت" و "سمیر و سلووک" دا هەمە کە
گەلێ کەس لە زانیانی ئەهلی کەشف و خاوەن چیژی ئەم بوارە
پایانگە یاندوو و، بە لیکۆلینەو و تەتەلە کردن و پێناساندنەو و توتوئیان
کردوو و، هەزاران بەرگی کتیبیان لە بارەو نووسیو و، هەوائی ئەم
حەقیقەتە شیان بە ئێمە و سەرجمی نەتەو و ئیسلام پراگە یاندوو و، خوا
پاداشتی خێریان بداتەو.

وا ئێمەش لێرە دا و لە پروناکیی ئەو بوارە ی کە کاتی ئێستامان بۆمان
دەرهەمە خسینی، چەند غمیک پروون دە کەینەو کە وەك چەند دلتۆینك وان لە
دەریای فراوانی ئەو حەقیقەتە.

(۱) تەلویح: واتە ئاماژە بە لām بە واتایە کێ تر: چەند زیادە شەرح و لیکدانەو بە کە لە کە نار و
پەراویزی کتیبدا. (وەرگێڕ)

پرسىار: تەرىقەت چىيە؟

وہلام:

ئامانجى "تەرىقەت": ناسىن و بەدەستەينانى راستىيە كانى ئيمان و قورئانە لە پىسى سەير و سلوو كى پۇحانى و لە ژىر ئالا و سايەى "مىعراجى ئەحمەدى" دا بە ھەنگاونانى دىل، ھەتا گەيشەن بە ھالەتە تىكى و بىجدانى و زەوقىي ئەوتۇ كە وەك "شەھود" واپىت. كەواتە تەرىقەت و تەسەووف نەينىيە كى بەرزى ئادەمىزاد و كەمالىكى بلندى گرۆى مەروۋە.

بەللى، مادەم مەروۋ پوختەيە كى جامىيى ئەم گەردوونەيە، ئەوا دلى ئەم وەكو نەخشەيە كى مەعنەوى واپە بۇ ھەزار ھا جىھان. چونكە ھەروەك "مىشكى مەروۋ" - كە لە سەنتەرىكى بىلاو كەردنەو و ھەر گرتنى ئامىرە تەلى و بى تەلىيە كان دە چىت - وەك مەلەبەندىكى مەعنەوىي ئەم گەردوونە واپە و ھونەر و زانستە كانى ئەم گەردوونە وەردە گرئىت و پاشان دەرياندە خات و بىلاويان دە كاتەو، بە ھەمان جۆر "دىل" ىشى تەوەرە و مەزھەر و ناو كى راستىيە بى سنوورە كانى ئەم گەردوونەيە، وەك كەسانى لە ژمارە بەدەرى نەھلى وىلايەت پرونيان كەردووەتەو لەو مىلۇنەھا كىبە درەخشان و بەنرخانەدا كە نوو سىويانن و بۇيان بە جىن ھىشتووين.

جامادەم "دىل" و "مىشك" ى مەروۋ ئەم پلەو پاپە و پى و شوپنەيان ھەيە و، ئىنجا ھەزاران مەكىنەي گەورەى سەر بە دواپۇژ و ئامىرە ھەمىشەيە كانىشى لە دلى مەروۋدا دانراون، بە وپنەى دانانى ئامىرە كانى درەختىكى مەزن لە تۆو كەيدا.. ئەوا بەدەيھنەرى ئەو دلىي كە لە سەر ئەم شىوہە دروستى كەردووە، وىستوو يەتى ئەم "دىل" ە بىخاتە كار و توانا و لىھاتە كانى دەرىخات و لە دۇخى "ھىز" ەو بىانگويژىتەو بۇ دۇخى "كار".

جا مادەم ویستی خوای گەورە بەم جۆرە بوو، ئەوا دەبێ "دڵ"ی مرۆف ئەو کارە ی خۆی ئەنجام بدات کە لە پێناویدا بەدی هێنراوە، وەك ئەوەی کە "زیری" کاری خۆی پادەپەڕینێت. بێ گومان گەورەترین هۆکاری بە گەرخستن و کار پێکردنی "دڵ"یش لەوەدایە کە بە یاد و زیکری خوای گەورە و لە ناوەندی پلەکانی ویلاپەتدا و لە پێی تەریقەتەو پوو بکاتە "راستی یەکانی ئیمان".

❀ تەلویحی دوو هەم:

"کلیلەکانی سەیر و سلووک"

کلیلەکانی ئەم سەیر و سلووک قەلبی یە و هۆکارەکانی ئەم جموجوولە پۆحانی یەش تەنھا بریتی یە لە "زیکری خوا" و "بیر کردنەو".
دیارە لایەنە باش و جوانەکانی "زیکر" و "بیر کردنەو"ش لە ژمارە نایەن. خۆ ئەگەر سەیری سوودە بێ سنوورە قیامەتی یەکانی ئەم دوانە و ئەنجامە بەرزەکانیان لەمەر بەرز کردنەوی مرۆف بە پلەکانی کەمالاتدا نەکەین و، تەنھا سەرنج لە یەك سوودی جۆزئییان بدەین کە بەم ژيانە دنیاویە شلەزاوێ مرۆفی دەبەخشن، ئەوا دەبینین کە:

هەرچی مرۆف هەیه بە دواي دلدانەو و چێژ و هاودەمێکدا دەگەرێت کە بتوانێت بیزاری لەسەر لایبات و قورسایەکانی ئەم ژيانەشی لەسەر شان سووک بکات و لە کەفوکۆل و هەلچوونەکی - یا بە شێوەیەکی جۆزئیش بێت - دا بگرێت و کەمی بکاتەو.

جا مادەم ئەو هۆکارانە ی کە کۆمەلگای شارستانی یی لە بواری دلدانەوی مرۆف و هاودەمی و ئونسی لە گەل خەلکیدا ئامادەیان دەکات، لەوانە یە دلدانەویەکی کاتی و مەستکەر و بێ ئاگایانە بە یەك دوانێک لە

ناوهندی ده که سدا بیه خشیت و.. مادهم هه شتا له سهدی خه لکیش یان له نیوان چیا و دۆله کانداهژین، یاخود خهم و په ژاره ی ژیان و گوزهران به ره و چهنلین جیی دووری سامناکی بردوون، یان دوو چاری "گبرو گرفت" یاخود "پیری" بوون که مه ترسیی نزیکیبو ونه وهی ئاخیره تیان به گوئی دا ده دات.. ئەوا هه موو ئەو چه شنه که سانه ی باس کران له و دلته واییه بی بهش ده بن و، دلدا نه وه و دلته واییی خو یان له هۆکاره شارستانی به کانی کۆمه لدا نایینه وه.. له بهر ئەوه، دلدا نه وهی ته واره تی بۆ ئەو جوۆره که سانه و دلته واییی و هاوده مییی بیگهره سه به رته به وان ته نها له وه دایه که: دلیان به هۆکاره کانی "زیکری خوا" و "بیر کردنه وه" بجه نه گهر. ئەوه تا له شوینه دووره کان و له نیوان شیو و دۆلی چیا کانداه دلی ئەو چه شنه مروۆفه پروو ده کاته ئەم ئامانجه و، ریکری "الله.. الله" دووپات ده کاته وه و، هاوده می و دلته واییی له م زیکره وهرده گریت و، بیر له و شتانه ی ده ورو به ری ده کاته وه که لییان ده ترسیت و سامناکی و وه حشه تیان لیوه هه ست یی ده کریت، که چی ئەم زیکره ی خوی کهوره هاوده می و خۆشه و یستی به سه ردا په خش ده کات و، زیکر خوینه کهش له بهر خۆیه وه ده لیت:

(ئەو به دیهینه ره م که من ناوی ده هیتم و یادی ده که مه وه گهلنی به نده و په رستیار(عبادی) له ژماره به ده ری ههیه که به هه موو شوینیکدا بلاو بوونه ته وه. که واته من ته نیا نیم و ههچ هۆکار یکیش بۆ وه حشهت و بیزاری له کایه دا نی به).

به م جوۆره، له م ژیا نه ئیمانی یه دا تامی واتای ئونس و هاوده می ده چیژیت و، هه ست به به خته وه ری ژیان ده کات و، له م پئی یه وه شو کرانه کردنی بۆ په روه رد گاری زیاد ده بیته و په ره ده سیئیت.

❀ تهلویجی سی هم:

"ویلایهت بهلگه ی شهریه ته"

"ویلایهت" بهلگه ی ریساله ته و "تهریقته" یش بهلگه ی شهریه ته. چونکه
 ئه و راستی به ئیمانیه نه ی که "ریسالت" رایگه یاندوون، "ویلایهت" له پله ی
 "عین الیقین" دا و به بینیکی قهلبی و چهشتنکی رۆحانی ده یانینیّت و
 ته سدیقیان ده کات. ئهم ته سدیقته شی بهلگه یه کی گومان بیره له سهر
 ئه حه ققییه تی ریساله ت..

ههروه ها ئه و راستیانه ی ئه حکامه شهرعی به کان که "شهریه ته" له گه
 خۆیدا هیانوی، "تهریقته" به و به هره و سوودانه ی که له پنی که شف و
 چۆه کانه وه وه ری گرتووه لیان، ده ییت به بهلگه له سهر ئه حه ققییه تی ئه
 ئه حکامانه و له سهر ئه وه ش که له لایه نی خوای گهوره وه سهر چاوه یان
 گرتووه.

به ئی، ههروه ک ویلایهت و ته ریقته دوو بهلگه ن له سهر ئه حه ققییه تی
 ریسالت و شهریه ته، به هه مان جۆر بریتین له: نه یینی که مالی ئیسلام و
 ته وه ره ی پروناکی به کانی، ههروه ک کانگای به رزبوونه وه ی گرۆی مرۆف و
 سهر چاوه ی پۆنه کانی مرۆفایه تین که له نووره کانی ئیسلام و دره و شانه وه ی
 پروناکی به کانی وه سهر چاوه یان گرتووه.

به لام سهره پای ئه و گرنگی به له راده به ده ره ی که له "ویلایهت" و
 "تهریقته" دا هه ن، به شیکی ده سته و تاقمه گو مپراکان ئینکاری ئه و
 گرنگی به یان کردووه و، له م رپی به شه وه خه لکیان له چه ند نوور و
 پروناکی به ک مه حرووم کردووه که خۆیان لیی بی به شن!

ئه وه ی زۆر جیی داخه له وه دایه که هه ندی کس له و زانایانه ی ئه هلی
 سوننه ت و جه ماعه ت که بپار له سهر رواله تی شتان ده رده که ن و،

ھەندىكىش لە سىياسەتمەدارانى بى ئاگا كە دەدرىنە پال ئەھلى سۈنەت و جەماعت، بۇ داخستى ئەو گەنجىنە مەزنى "ويلايەت" و "تەرىقەت" تىدە كۆش و، دەچن ئەو پەفتارە ھەلە و ھەلسو كەوتە نابەجى يانە دە كەن بە بىانوو كە لە ئەھلى تەرىقەتمەو دەيانىنن. تەنانەت ھەموو توانايە كيان بۇ پروخاندن و وشك كردنى ئەو سەرچاوە كەوسەرىيە بەخوڤەم و ژيانەخشە دەخەنە كار..

لە كاتىكدا كە دەزانين لە نىوان شتان و پىياز و پىڤەو كاندە بە دەگمەن رى دە كەوئ شتېك يان پىياز و پىڤەوئك ھەيئەت قسور و ناتەواوى تىدا نەيئەت و، سەرجمى لايەنە كانى باش و جوان بن. كەواتە ھەر لە ئەنجامدا ھەلە و ناتەواوى و ھەلسو كەوتى خراپى تىدا پروو دەدات، چونكە ھەركات كەسانى ناتەھلى ھەر شتېك بېژنە ناو ئەو شتەو، ئەوا خراپە و ھەلوئىستى ھەلەى دەرھەق دە كەن.

بەلام خواى گەورە لە دواڤۇژدا "دادگەرى پەرورەدگاريتى"ى خۆى بە كىشانە كردن و ھەلسەنگاندنى كەردەو كەن و قورسى تەى كەردەو چاكە كان يان خراپە كان، دەرەخات. كەواتە ھەر كەسېك تەى كەردەو چاكە كانى قورس بوو، ئەوا پاداشتى باشى دەدرىتەو و كەردەو كانىشى لى وەرەدە گىرئ و.. گەر تەى كەردەو خراپە كانى قورس و ھى كەردەو چاكە كانىشى سووك دەرچوون، ئەوا سزا دەدرىت و كەردەو كانى لى وەرناگىرئ. دەبى ئەو ھەش يزەنن كە لەم كىش و سەنگەدا بايەخ بە "چەندايەتى" نادرىت، بەلكو سەيرى "جۆر"ى كەردەو كان دە كرىت. لەوانەيە تەنھا (يەك) كەردەو ھى باش لە بەرامبەر (ھەزار) كەردەو ھى خراپەو قورس دەرېچىت، تەنانەت ئەو ھەزار كەردەو خراپە بىرپىتەو و بىت بە ھۆى رزگار بوونى خواو نەكەى!

جا مادەم "داد گەری خۆی گەورە" بە پێی ئەم کێشە و تەرازوو بەرپار دەدات و، حەقیقەتیش ئەم بەرپارە بە کارێکی سەرتاپا حەق و ڕەوا دەبینێت، ئەوا بێ هیچ گومانێک "چاکە کاری" یە کانی ئەو تەریقەتە یەکە لە ناوەندی بازەنی سوننەتی خاوەندایە، گەلێ لە "خراپە کانی" قورس و زیاترە.

باشترین بەلگەش لە سەر ئەو:

پارێز گاری کردنی تەریقەتدارانە بۆ "ئیمانە کەیان" لە دەمی هێرشێ گومراياندا! تەنانەت کە سێکی ئاسایی دلسۆز و پەيوەندیداری خاوەن تەریقەت، لەو چەشنە کاتانەدا، پێر لە کە سێکی لاف لێدەری زانست پارێز گاری خۆی دەکات. چونکە بەهۆی ئەو چێژە پۆچی یەکی کە لە تەریقەتدا بە دەستی هێناوە و بە بۆنەی خۆشەویستی بۆ ئەولیا و پیاو چاکانەو، ئیمانە کە ی خۆی دەپارێزێت. تەنانەت ئەو کە سە گەر گوناھێ کە بیرەش بکات هەر پێی کافر نابێت، بەلکە بە فاسق دادەنرێت. چونکە بە ئاسانی ناپروا تە ناو ریزە کانی زەندەقە و ئەهلێ ئیلحادەو. هەر وەك هیچ هیزێک ناتوانێت ئەو وەلا و پشتگیری یەکی زامدار بکات کە بەرامبەر زنجیرە ی ئەقتابی ئەو مەشایەخانەو هەبەتی کە بە خۆشەویستی یەکی بەهیز و بیروباوەرێکی توندوتۆڵەو پەيوەندیی لە گەلێاندا بەستوو.

جا لەبەر ئەوەی "گومرا یی" ناتوانێت باوەر و دڵنایی ئەم مەروۇفە بە پیاو چاکان تێک بدات یان هەلێ بوەشینتەو، ئەوا هەر گیز ئەو باوەر و ڕەزامەندی یەکی کە بەو پیاو چاکانە هەبەتی هەت ناوەشینتەو، مە گەر لە کاتێکدا کە ئەو باوەر و دڵنایی یەکی پێیان نەمێنێت، دەنا هەر گیز ناپروا تە ناو کوفر و ئیلحادەو.

دیارە ئەو کە سە ی کە هیچ بەشینکی لە تەریقەتدا نی یە و دڵیشی دەستی بە جموجوول نە کردوو، ئەوا گەلێ سەخت و دژوارە کە - لەم پۆز گار و

سەردەمەدا - بتوانیئت لە بەردەم فرۆفیلی زەندیقەکانی ئیستادا بە تەواوی پارێزگاری لە ئیمانە کە ی خۆی بکات، با زانیایەکی وردە کاریش بێت!

شتیکی تر ماو، کە بریتی یە لەو هی:

هەر گیز ناکریت و ناگوئجی "تەریقەت" بە خراپکاریی ئێو مەشرەب و ریزەوانە تاوانبار بکریت کە بە سەتەم و ناپەروا ناوی تەریقەتیان لە خۆیان ناو، لەوانە شە شیۆیەکیان لە دەرووی بازنی تەقوا، تەنانەت دەرووی بازنی ئیسلامیش، بۆ خۆیان داناییت.

خۆ ئەگەر ئاور لەو ئەنجامە بەرزە ئایینی و قیامەتی و رۆحییانە نەدەینەو، ئە "تەریقەت" دەستی مەرفیان دەخات و، تەنھا سەیری یەك دانە ئەنجامی "تەریقەت" بکەین لە ناوەندی جیهانی ئیسلامیدا، دەینین "تەریقەت" لە پیشەنگی ئێو هۆکارە ئیمانیانەو یە کە فراوانی بە بازنی بڕایەتی ئیسلامیی ئێوان مۆسڵمانان دەدەن و، ئالای پەيوەندی یە خاوینە کە ی ئەم بڕایەتی یەش لە هەموو شوێنێکی جیهانی ئیسلامیدا هەڵدەکات.

تەریقەتە سۆفی یە کان، هەر لە میژو و تا ئیستاش، یە کێکن لەو سنی قەلا وایە ی کە لە سەر دیوارە سەختەکانیدا هەموو ئێو هیزشانی نەصرانی یە کان نەکشکێران کە بە سیاسەت دەیانکردە سەر مۆسڵمانان و، هەموو ئێو فرۆیلانەشی تەفروتوونا کرد کە بۆ کوژانەو ی نووری ئیسلام ساز درابوون.

دەبێ هەر گیز فەزڵ و چاکە و جێ دەستی خاوەن تەریقەتە کاغان لە یاد ئەچیت لە پارێزگاری کردنی ئەستەمبوولی مەلەبەندی خەلافەتی ئیسلامیدا بە درێزایی پێنج سەد و پەنج سالی رەبەق، هەرچەندەش جیهانی کوفر و خاچەرستی ئێورۆپا هیزشی یەك لە دوا یەکیان دەکرده سەر.

جا ئهو هیژه ئیمانی و، خو شه ویستی به پړوحانی و، شهوق و تاسه مه نندیانه ی که له ناسینی خوا وه نده وه سهر چاوه یان گرتووه و، له دلی ئهو که سانه وه هه لده قولین که هه رده م "الله.. الله" لهو ته کیه و خانه قایانه دا دوو پات ده که نه وه که ته و او که ری ئه رک و په یامی مزگه وته کانه و جو گه له ی ئیمانیان لیوه خوړ ده بیته وه، ئه وه بوو له پینچ سه د شویننه وه "پروناکی به کانی ته وحید" په خش ده برون و تیشکیان ده دا..

هه موو ئه مانه پیکه وه، گه و ره ترین پالېشت و و ره ی توندو تۆلی ئیماندارانی ئهو مه لبه نده ئیسلامی به، له کۆ نه وه تا ئیستا، پیکه ده یین.

ده سا ئه ی نه فامانی لاف لیډه ری غیره و ساخته کارانی نه ته وه په و ره ی! ئایا پیمان نا ئین چ خراپه به ک له خراپه کانی ته ریقه ت ئه م چا که کار ی به مه ز نه ی به رامهر به ژبانی کۆمه لایه تیتان، ده سړیته وه؟!

❀ ته لویچی چواره م:

"سه ختی و گړو گرفته کانی پړی"

گرته به ری پړی "ویلايه ت" هه رچه نده ئاسانه، که چی گه لپی سه خته و.. هاو ده م له گه ل کور تی ئهو پړنگایه دا، په کجار دوور و دریژه و.. چه نده ش بهرز و به نرخه، هینده ش مه ترسی ده و ره ی داوه و.. له گه ل ئه وه شدا که فراوانه، که چی تاییشلیت پړنگایه کی ته نگړه و ته نگه لانه!

له بهر ئه م نه یینی به وردانه به که هه ندی جار پړیوارانی ئه م پړنگایه نوم ده بن و.. هه ندی جار یش پیان هه لده که ویت و ئازاریان پی ده گات و.. ته نانه ت هه ندی جار ی تریش له پړی ده تراژین و خه لکیش له پړی ده رده که ن! بو غموونه:

دوو مه شره ب و پړه وه له ته ریقه تدا هه ن که پیان ده و تریت:

"سهیری ئافاقی" و "سهیری ئه نفوسی" ..

"سەيرى ئەنفوسى" رۆشەن و گەشتىكە لە دەروونەوه دەست پى دەكات و خاوەنى ئەم گەشتە پروانىنى خۆى ئاراستەى دەروە ناكات، بەلكو بە وردى دەروانىتە "دل" و، ئىنجا "خۆپەرستى" ى خۆى دەپرېت و كوناولدەرى دەكات و لىيەوه دەرواتە دەروە و، پاشان لە ناوەندى دلەوه رېنگايەك بەرە و "حەقىقەت" دەكاتەوه. ئىنجا لەو پەو بە ئاسۆ گەردوونى يە كان دەروات و، دەبينېت كە ئەوانىش بە ھەمان پرووناكىي دللى خۆى پرووناك بوونەتەوه و، ئىتر بە خىرايى دەگاتە ئامانج. چونكە ئەو حەقىقەتەى كە لە بازنى "خۆى" دا بىنى، بە پەو رېكى گەورەتر لە "ئافاق" یشدا دەبينېتەوه.

زۆربەى رېنگاكانى موحامەدەى خەفى (پەنھان) بەپى ئەم رېبازە دەروون و ھەنگاو دەنن.

گەنگەزىنى بناغەكانى ئەم سلووك و پى پرېنە، برىتى يە لە: تېكشكاندىنى شان و شەو كەتى "خۆپەرستى" و، وازھىنان لە ھەوا و ئارەزووى دەروون و، مراندنى "نەفس".

بەلام رېبازى دووھەم لە ئافاق (ئاسۆكان) ەو دەست پى دەكات و، رېبوارى ئەم رېبازە: درەوشانەو كەنى ناوە جوانەكانى خواى گەورە و سىفەتە مەزنەكانى لە ئاوينەكانى ئەو بازنى ئاسۆيە گەردوونى يە فراوانەدا دەبينېت و، ئىنجا كە دەرواتە ناو بازنى "دەروونى خۆى" ەو پرووناكى يەكانى ئەو درەوشانەوانە بە پەو رېكى بچووكتر لە ئاسۆكانى گەردوونى دلیدا دەبينېتەوه. ئىتر لەم دلەو كورتترى و نزىكترى پى بۆلاى خواى گەورە دەكاتەوه و، دەبينېت كە "دل" بە راستى ئاوينەى خواوەندى صەمەدە و، لەم پى يەو دەگات بە ئامانج و مەرام و ئەوپەرى ئاواتەكانى.

جا ئەگەر رېبوارى سەر بە مەشرەبى يە كەم لە كوشتى دەروونى بەدخواز (نەفسى ئەممارە) یدا دەستەوسان ما و نەيتوانى بە وازھىنان لە ھەوا و

ئارەزوو ەکانی ناو دەروونی "خۆپەرستی" ی خۆی تێکەشکێنیت، ئەوا لە مەقامی شوکرەو ەبەر دەیتەو ەبۆ فەخر و شانازی و، لەوێشەو ەدە کەوێتە خوارەو ەبۆ ناو لەخۆبایی بوون و غرور. خۆ ئەگەر ئەمە ی کە باسمان کرد شتیکی وەك "مەستی جەزبە ی خۆشەوێستی" ی ئاویتە بییت، ئەوا چەند لاف و دەعوایەکی لە زار دەردەچیت کە لە سنوور و توانای خۆی گەلی گەورە تر بن، لەوانە ی کە پێیان دەوتریت: "شەتەحات". ئێتر ەروەك زیان بە خۆی دەگەیەنیت، دەشبیت بەهۆی زیان گەیاندن بە کەسانی تر!

ئەو کەسە ی "شەتەحات" ی لە دەم دەردەچیت وەك ئەفسەرێکی بچوو ك وایە لە پلە ی "ملازم" دا کە چیژ و مەستی سەر کردایەتی ناو باز نە بچوو کە کە ی خۆی ەست و شعوری لە لا ەلگرتوو ە، لە دەمی ساتیکی ئەم مەستی بەدا - بە ئەندێشە - خۆی وەك ئەو موشرە دەبینیتەو ە کە سەر کردایەتی لە شکرە گەورە کان دەکات! ئێتر لەم ئەندێشە یەو ەشتان لە زەینیدا دەئالۆزین و سەر کردایەتی ناو باز نە بچوو کە کە ی خۆی لە گەل سەر کردایەتی گشتی و فراوانی باز نە گەورە کەدا لی دەئالۆزیت، کتومت وەك ئەو کەسانە ی کە وێنە ی خۆریان لە ئاویتە ی کە بچوو کدا لە گەل ەمان وێنە ی خۆر لە سەر پرووی فراوانی دەریادا لی تێکچوو ە، لەو پروو ەو ە کە ەردوو کیان دانەو ە ی وێنە ی "خۆر" ن، ەەرچەندەش لە گەورە یی و فراوانیدا جیاوازیان ەیه!

بەم جۆرە، زۆر کەس ەن لە ئەهلی ویلايەت کە ەریە کەیان خۆی زۆر بە گەورە و مەزن تر دەبینیت لەو پیاوچاكانە ی کە لە راستیدا لەو بەرز و پایە دار ترن، لەوانە ی کە پلە ی ئەم سەبارەت بەوان وە کو نیسبەتی میش وایە لە ئاستی تاووسدا.. بەلام ئەم خواو ەن دەعوا و لافە، خۆی بەو شیو ە ی دەبینیت کە وەسف و باسی دەکات و، لەم بینینە شیدا پنی وایە کە لە سەر حەق ە و راستی پێکاو ە!

تەنانت ھەر خۇزم يە كىكم يىنى كە نىشانە كانى قوتىسى ئەغزەمى
 ھەلە گرت و لافى حالەتە كانى ئەمى لى دەدا و جوجوول و پەفتارە كانى
 ئەمى بە بەرى خۇمى دەپۇشى! كەچى لە ناوەندى سىغەتە كانى قوتىبىتەدا
 جگە لە "يىدار بوونەمەمى دىل" و "ھەست كىردن بە نەپىنى وىلايەت لە
 دوورەمە" ھىچى تىرى تىدا نەبوو!

پىم وت:

برام! ھەر وەك "ياساى پادشايتى" چەندىن ئاوينە و دەر خەرى "جوزىنى"
 يان "كوللى" ى ھەمە كە بە يەك شىۋە لە ھەموو فەرمانگە كانى دەۋلەتەدا
 دەر دە كەون، ھەر لە سەرۋ كايەتتى وەزارەتەمە تا دە گاتە بەرپۇە بىردىنى
 ناحىيە كى بچووك.. وىلايەت و قوتىبىتەش بە ھەمان جۇرن، گەلى بازىنى
 جىاجىا و دەر خەم و ئاوينەمى جۇراو جۇرىان ھەمە و، ھەرىكە لە
 مەقامە كانىشيان خاۋەنى گەلى سىبەرى زۇرە.

جا تۇ درەۋ شانەمەمى ھەمە گەمە و مەزھەرى ھەمە مەزنى "قوتىبىتەت"
 - كە وەك سەرۋ كايەتتى وەزارەت وايە - لە ناوەندى بازىنە بچو و كە كەى
 خۇتدا دىۋە كە وەك بەرپۇە بىردىنى ناحىيەك وايە. كەواتە ئەم كىشەيەت لى
 ئالۇزاۋە و تىايدا خەلە تاۋىت. چۈنكە ئەم شتەمى كە تۇ دىۋتە راست و
 دروستە، بەلام حوكم و بىرپارە كەت ھەلەمە، ئەمەتا لەۋىچىك ئاۋ سەبارەت بە
 مىشىك دەريايە كى مەزن و فراۋانە!

ئەم بىرايە، بەم قەسەمەم يىدار بوۋەمە و - بە وىستى خوا - لەم گىزاۋە
 رىزگارى بوو!

ھەر وەھا چەند كەسىكم دى لەۋانەمى كە خۇيان وا دادەنەن لە
 "مەھدى" يەمە نرىك بىن يان لەم بچىن و، ھەرىكەمەيان دەپوت: مەن دەم بە
 "مەھدى"!

ئەو جۆرە كەسانە نە درۆ دە كەن و نە خەلكىيش دەخەلەتېن، بەلكو خۇيان خەلەتاون و بەهەلەدا چوون! چونكە پىيان واىە ئەو شتانەى كە دەيانىنن: حەق و راستەن و ھەر بەو جۆرەن.

بەلام ھەر وەك ناوہ جوانە كانى خواى گەورە ھەر لە عەرشى ئەعزەمەوہ تا دەگاتە گەردىلە كان درەوشانەوہى جۆراو جۆريان ھەيە، ئاوينە و دەر خەرى ئەم درەوشانەوانەش لە گەردوون و دەروونە كاندا - بە ھەمان پىژە - جياواز و جۆراو جۆرن و.. پلە كانى ويلايەتەش، كە برىتين لە بەدەستەيتاننى مەزھەر و ئاوينە كانى ئەو درەوشانەوانە و شەرەفمەندى و بەھرەمەندبوون پىيان، بە ھەمان جۆر، جياجيا و جۆراو جۆرن.

گرنگرەين ھۆكار بۆ ئەم لى ئالۆزانە لەوہدايە كە ھەندى لە مەقامە كانى ئەوليا شتىكيان لە تايبەتكارى و ئەر كە كانى "مەھدى" تىدايە و، نىسبەتەىكى تايبەتبيان بە قوتبى ئەعزەم و پەيوەندى يەكى تايبەتيشيان بە حەزەرەتى "خضر" ھوہ تىدا دەيىنرەت. چونكە ھەندى مەقام ھەن كە چەندىن پەيوەندىيان بە ھەندى لە ناودارانەوہ ھەيە، بە رادەيەك كە بەو مەقامانە دەوترەت: "مەقامى خضر" و "مەقامى ھەيس" و "مەقامى مەھديەت".

جا ئەو كەسانەى كە دەگەنە ئەو مەقامە، يان دەگەنە بەشىكى، يان سىبەرەك لە سىبەرە كانى، ئەوالەو گومانەدا دەبن كە ھەر خۇيان ئەو كەسايەتى بە بەرز و بەناوبانگانە بن! ئىترەى وايان ھەيە خۇى بە "خضر" يان "مەھدى" دادەنەت، ياخود لە ئەندىشەيدا پىي واىە كە خۇى "قوتبى ئەعزەم" يەت!

جا ئەگەر ئەو كەسە "خۆپەرستى" ى بە تەواوہتى تىدا نەمابوو، بە رادەيەك كە حەز و چاوگىرەنى بۆ جاھ و پلە و پاىە و شانازى كردن بەسەر كەسانى تردا تىدا نەبوو، ئەوا گلەبى لى ناكەرت و، ئەو لاف و دەعوايانەش كە لە

زارى دەردە چن و لە توانا و سنوورى خۆى بە دەرن بە "شەتەحات" يک دادەنرێن کە بەرپرس نى بە لىيان و، دە گوئى چاوپۆشيان لى بکرىت.

بە لام گەر ئەم لاف و دەعوايانە لە لایەن کە سىکەو بە بن کە "خۆپەرستى" يە کەى هشتا لە سەر پى يىت و، حەز و چاوپۆشيانى بۆ جاهد و پلە و پاىە هەر تىدا مايت، ئەوا ئەم "خۆپەرستى" يەى بە سەردا زال دەيىت و، دەستى ئەو مەروڤە دە گرىت و، مەقامى شوکرى لە پشتهو پى بە جى دەهيلىت و بەرەو خوارووە بۆ مەزنگاکانى فەخر و شانازى دەيىت. ئىتر لەو پشتهو و رده و رده بەر دەيىتەو بۆ ناو شيو و دۆلى ئەو لەخۆ بايى بوون و غروورەى کە کردەووە چاکەکانى مەروڤ دەسپرىتەو.

ئەجايان ئەو يە گەرفتارى شىتى دەيىت، ياخود بە يە کجارە کى دورور دە کەوتەووە و لە پى دەترايىت. چونکە خۆى لە پىزى ئەو پياوچاک و ئەوليا مەزنانە داناو، کە ئەم کارەش - لە خۆيدا - برىتى يە لە "گومان خراپى" بەو مەروڤە پياوچاکانە، چونکە ئەو قسوررانەى کە لە دەروونى خۆيدان و "نەفس" هەر چەندەش لە خۆى بايى بوويىت هەستيان پى دەکات، ئەم قسوررانە دەکاتە بەر ئەو پياوچاک و ئەوليا بەرزانەش کە بە چاويلکەى دەروونە خواوێن قسوررەکانى خۆى سەپريان دەکات! ئىتر گەرفتارى ئەو وەهەمە دەيىت کە ئەو زاتە مەزنانەش - وەك خۆى - تەقسىر بار بن و، لەمەشەو پىزى بۆيان کەم دەکاتەووە و، دواى ئەمەش پىزى تەنانەت پىغەمبەرانىشى - درووديان لە سەر يىت - لە لا کەم دەيىتەو.

ئەو جۆرە کەسانەى کە ئەو مەقامانەيان بەو چەشنە لى ئالوزاو، پىويستە "مىزاني شەرىعەت" بە دەستەو بەگرن، تاکو کردەووەکانى خۆيانى پى هەلبەسەنگىن و، لە سنوورى ئەو دەستوررانەدا رابوو سەن کە زانايانى "ئوسوولى دىن" دەستيشانايان کردوون و، بە رابەر يە تى ئەو پىنمايانە

هەنگاو بنین کە "ئیمامی غەزالی"^(۱) و، "ئیمامی رەبیانی" و ئەولیا لیکۆلەرە زانا کانی هاوچەشنیان دایان ناو و، هەمیشە "نەفس" ی خۆیان بە تۆمەتبار دابنن و، بزائن کە "قسوور" و "کۆلەواری" و "هەزاری" هەمیشە هاو دەم و هاو پێی دەروو نە کانن، با زۆر بەرزیش بوو بیتنەو.

سەر چاوەی شەتە حاتی ئەم مەشرەبە سەبارەت بە هەندێ کەسی "سالیك" بریتی یە لە "خۆشویستی نەفس". ئەم خۆشەویستی یە بە رادەیک گەشە دەکات و گەورە دەبێت کە هەندێ لەو کەسانە پێی وایە: خاوینبی دەروونی و بریسکانهوی زاتی خۆی پارچە یەکی ئەلماشە! کەچی لە راستیدا بریتی یە لە پارچە شووشە یەکی بێ نرخ و بەها.

(۱) ئیمامی غەزالی (۴۵۰ - ۵۰۵ هـ) یەکی کە لە گەورە مەردانی ئیسلام و، ناوی لەبوو حامید عەمەدی کۆری عەمەدی کۆری عەمەدی غەزالی یە. کە لە زانای زانستە کانی فێقی شافیی و کەلام بوو و، بە فەیلە سووف و زاهید و چاکسازێکی ئایینی و کۆمەلایەتی و خاوەن پەیمانیکی پۇحی دادەنرێت کە جێ دەستی لە ژبانی ئیسلامیدا هەر لە سەردەمە کە ی خۆیەو هەتا ئێستا ئاشکرا و نمایانە. لە شاری "تووس" ی سەر بە خوراسان لە دایک بوو. پاش تەواو کردنی خوێندن، لیکۆلینەوی لە زانستە کانی کەلام و فەلسەفە بە تایبەت هی ئیبن سینا و فارابی، هەروەها لە زانستە کانی دەستە ی باتینیدا بە ئەنجام گەیاندوو، بەلام هیچ کام لەوانە نەمانتوانیوە خواستە کانی ژیری ئەو لەمەر پەقین و دلنایی بەیتنەدی و پەزنامە نللی حەز و خواستی دلشی بۆ بەدەستەینانی بەختەوهری دەستەبەر بکەن، هەتا خۆی بە رێبازیکی جیاواز لە هەموو ئەوانە توانیوەتی بەو ئامانجە بگات و، دوا یی لە کتیی (المنقذ من الضلال) دا ئەو گەشتە فیکری و پۇحی یە تۆمار کردوو. ماوەیک لە قوتابخانە ی نیرامی یە بەغدا (کە گەورەترین زانکۆ ی ئەو سەردەمە بوو) سەرگەرمی وانه و تنەو بوو. پاشان مەردانی زۆر شاری وەک دیمەشق و بەیتولمقدس و قاهیرە و ئەسکەندەر یە و مەککە و مەدینە ی کردوو. گەلێ بەرھەمی دوا ی خۆی بە جێ هێشتوو کە ئەمە ناوی هەندیکیانە: "إحياء علوم الدين"، "تہافت الفلاسفة"، "المنقذ من الضلال"، "الأربعین فی اصول الدین". پێم خۆشە خوێنە ی بەرێز بۆ زیادە شارەزا بوون لە ژبان و رۆژی گرنکی ئەم مەردە ناوازیە بەرگی یە کەمی کتیی (رجال الفكر والدعوة فی الإسلام) ی خوا لێخۆشبوو (سەید تەبوخلەسەنی نەدەوی) و، (هكذا ظهر جيل صلاح الدين) ی (د. ماجد الکبیلانی) (بە تایبەتی: الفصل العاشر) بۆیتنەو. (وەرگێڕ)

ئەم بۆچۈنەشى ھى ئەۋەپە كە بە چاۋى لەخۇ پازى بوۈنەۋە بۇ خۇى
پوانىۋە. خۇ ديارە چاۋى پازى بوۈنىش لە ئاستى يىنىنى نەنگى و
ناتەۋاۋى يەكاندا كول و نايىناپە.

ترسناكتىنى ئەۋ ھەلۋىستە پەر لە مەترسىيەنى كە لەم جۇرە سلوۋ كەدایە،
برىتى يە لەۋەى كە:

ئەۋ واتا جۈزئىيەنى بە شىۋەى "ئىلھام" دىنە ناۋ دلى سالىكەۋە، لە
ئەندىشەى خۇيدا بە گوڧتارى خۋايان دادەنىت و، ھەرىكە لەۋ ئىلھامە
ھاتۋوانە بە "ئايەت" ناۋ دەبات! ئىتر بەم ۋەھم و ئەندىشەى خۇى جۇرە بى
پىزى يەك لە ئەندىشەيدا سەبارەت بە پلەى بەرز و بلندى "ۋەحى" پەيدا
دەئىت.

بەئى ھەمۋ ئىلھامىك، ھەر لە ئىلھامى ھەنگ و زىندەۋەرەنەۋە تا
ئىلھامى عەۋامى خەلكى و.. ئىلھامى مرقۇشە تايپەمەندەكان و.. عەۋامى
مەلائىكەت و.. ئىلھامى تايپەمەند و نىزىكەكانى ئەۋان لە خۋاى گەۋرەۋە..
ھەرىكەكان، جۇرپكن لە ۋشە پەرۋەردگارى يەكان. بەلام دەبى بزانرىت كە
گوڧتارى پەرۋەردگار برىتى يە لە درەۋشانەۋەى فەرمايشت و گوڧتارى
جۇراۋ جۇرى ئەۋ كە لە ناۋەندى ھەفتا ھەزار پەردەۋە و بەپىى توانا و لىھانتى
ئاۋىنە و مەقامەكان، دەبرىسكىتەۋە.

ھەرچى "ۋەحى" ىشە ئەۋا ناۋى تايپەتىى گوڧتارى خۋاى گەۋرەپە.
پروناكتىن ئمۈۈنەى بەرجەستەشى ئەۋ ناۋەپە كە لە ئەستىرەكانى قورئان
نراۋە و، ھەرىكە لەۋ ئەستىرانەش پىنى دەۋترىت "ئايەت". ھەروەك بە
شىۋەپەكى تەۋقىفى پىمان گەپشتۋە.

جاناۋانانى ئەم جۇرە ئىلھامانە بە "ئايەت" ھەلمەكى سەرتاسەرى و بى
گومانە. چۈنكە پىژەى جىاۋازىي وپنەى بچۈۋكى كزى خۇر لە پشت
پەردەى ئاۋىنە پەنگاۋرەنگەكانى ناۋ دەستمانەۋە لەچاۋ خۇرى راستەقىنەى

ناوجەرگەى ئاسماندا چەندەىە، پێژەى جىاوازىى نىوان ئىلھامى ناو دلى ئەو لاف لىدەرانە و ئابەتەکانى خۆرى قورئانى پىرۆز کە گوشتارى راستەوخۆى خواوەندە، بە هەمان ئەندازەىە. (وەك لە وتەکانى دوازدەهەم و، بیست و پێنجەم و، سى و یەكەمى کتێبى "وتەکان"دا پرووغان کردووەتەو و چەسپاندوومانە).

بەئى، گەر بوتریت: ئەو وینەىى خۆر کە بە ئاشکرا لە ئاویندەدا دیارە هەر خودى وینە کەیتى بە راستى و پەپوەندیشى لە گەل خۆرى راستەقینەدا هەىە، ئەوا ئەم گوشتارە راستە و هیچ ناتەواوىىە کى تیدا نىە. بەلام هەرگیز ناگونجى کە گۆى گەورەى زەوى بەم خۆرە بچوو کانهى ناو ئاویندە کانهو پەپوەست بکرىت و بە جازیبیەتى ئەوانەو بەسترتەو!

❁ تەلویحى پێنجەم:

"مەشرەبى: وەحەدتى وجود"

مەشرەبى "وەحەدتى وجود" کە "وەحەدتى شەهود"یشى لەخۆدا هەلگرتووە، بە یەکیك لە مەشرەبە سۆفىتى یە گەنگەکان دادەنرىت.

وەحەدتى وجودیش بریتى یە لە تەرخانکردنى پوانىن تەنها بۆ "بوون"ى خواوەندى "واجب الوجود". واتە: ئەم مەشرەبە پێى وایە کە مەوجودى حەق و راستەقینە تەنها هەر خواى گەورەى "واجب الوجود"ە و، هەموو مەوجودەکانى تر بریتىن لە چەند سێبەرىکى کز و قەلب و وەهمى کە لە بەرامبەر "بوون"ى "واجب الوجود"ەو شایانى ئەو نین کە سیفەتى "بوون"یان بدریتە پال!

لەبەر ئەم تێپروانىنە، ئەهلى ئەم مەشرەبە پێیان وایە کە بوونەوهران وەهم و ئەندێشەن و، لە پلەى "تەركى ماسیوا"دا (واتە: وازەینان لە غەیری خوادا) ئەو بوونەوهرانە بە عەدەم دادەنن. تەنانت هیندە لەمەدا پۆدەچن کە دەگەنە

ئەوئى بوونەۋەرەن بە چەند ئاۋىنەيە كى ئەندىشەيى دابىنن بۆ درەوشانەۋە كانى
ناۋە جوانە كان!

گرنگىزىن حەقىقەت كە لەم مەشرەبەدايە، بىرىتەيە لەۋەي كە:

بوونەۋەرە و بەدىھاتوۋە مومكىنە كان لە بەرچاۋى گەۋرە ئەۋلىاكانى ئەم
مەشرەبەدا، كە بەھۆى ھىزى ئىمانە كەيانەۋە گەيشتروئەتە پەلى "حق
اليقين"، بچووك دەيىتەۋە و ھىندە لە بەرچاۋپاندا دادەبەزىتە خوار تا دەگاتە
پەلى ۋەھم و عەدەم. واتە لە ئاستى بوونى خۋاى گەۋرەي "واجب
الوجود" دا ئىنكارىيى بوونى گەردوون دەكەن.

بەلام گەلى مەترسى و ھەلدېرى زۆر لەم مەشرەبەدا ھەيە. يە كەميان و
گرنگىزىيان بىرىتەيە لەۋەي كە:

"پايە كانى ئىمان" شەش دانەن. واتە جگە لە پايەي "باۋەر بە خۋاى
گەۋرە" چەند پايەيە كى ترى ۋەك "باۋەر بە دۋاپۇز" ھەيە و، ئەم پايانەش
داخۋازى "بوون"ى بوونەۋەرە مومكىنە كانن. واتە ناگوئىچى ئەم پايە قايىم و
نوند و تۆلانى ئىمان لەسەر بناغەيە كى "ئەندىشەيى" پراۋە ستايىن!

كەۋاتە دەيى خاۋەنى ئەم مەشرەبە كاتى لە جىھانى ئىستىغراق و مەستى
بىدار دەيىتەۋە، مەشرەبە كەي لە گەل خۇيدا نەھىيتەۋە بۆ جىھانى بىدارى و
كارى پى نەكات و، ئەم مەشرەبەي كە بە دل و وىژدان و چىز ھەستى پى
دە كرېت، نەيكات بە چەند بناغەيە كى ژىرە كى و زانستى و، بە گوشتار دەرى
نەپرېت. چونكە دەستورە ژىرە كى و ياسا زانستى يە كان و ئوسۋولە كانى
زانستى كەلام - كە ھەر ھەمويان لە قورئان و سۈننەتى خاۋىنەۋە
ھەلقولاون - ناتوان ئەم مەشرەبە ھەلېگرن و بوارى جى بەجى كردنى ئەۋيان
ئىدا نايىتەۋە.

هر له بهر ئه مه شه كه له ناو پیدارانی ئه هلی ئیماندا (وهك خه لیفه راشیده كان و پشهوا موجههیده كان و زانا به کردهه کانی بهر ه کانی پیشینی باشی ئهم نه تهویه) ئهم مه شره به بهر چاو ناکه مویت. که واته ئهم مه شره به بهر زترین و بلندترین پله کان نی، به لکو له وانهیه دارای بهر زایهك بیت که ناته وایی تیدا بیت و، چیژیککی شیرینی سهرنج را کیشیشی تیدا بیت، که تامیککی تیژی بیت.

جا له بهر شیرینی به پرواته تی و جوانی به سهرنج بزوینه که ی، ئهو که سانه ی که ده چنه ناوی ههز ناکه ن برۆنه ده ره وه لی ی و، به هۆی چاو گیران و سهر بهر ز کردنه وه ی ده روونه کانیان، لهو گو مانه دان که: ئهم مه شره به بلندترین پله کان بیت.

له بهر ئه وه ی له په یامی "خالیك له نووری ناسینی خوای گه وره" و له "وته کان" و "مه کتو بات" دا شتی کمان له باره ی بناغه کان و ماهیه تی ئهم مه شره ب و رپبازه باس کردوه، ئه و ا بهو ئه ندازه یه واز ده هینین و، لی ره دا ته نها له باره ی گێژاویکی تر سناك ده دوین که به شیك لهو که سانه ی تی ده که ون له ده وری "وحدة الوجود" دا ده خولینه وه.

ئهویش بریتی به له مه ی خواره وه:

ئهم مه شره به ته نها بۆ که سانی هه ره تایبه تمه ند ده ست ده دات له ده می حال ته کانی ئیستیغراقی ته واته تیدا و، بۆ ئهو که سانه ش که ده سته ردار ی هۆکاره ماددی به کان بوون و هه موو په یوه ندی به کیان به غه یری خوای گه وره وه (له شتان و مومکینات) په چریوه.

به لام گه ر ئهم مه شره به له بهر زایی چیژ و حال و جه ز به کان و ته شواقه کانی دله وه دایه زیته خواره وه و پرواته ناو باز نه ی رپره وه فیکری و زانستی به کانه وه و، به شیوه یه کی زانستی و ژیره کی پیش چاوی ئهو خه لکه

بخریت كە حمز و ئارەزوویان لە ژيانى دنیایە و لەناو فەلسەفە ماددى و سەرۆشتىيە كاندا ڕۆچوون، ئەوا ئەنجامە كەى نوقم بوون دەبیئت لە سەرۆشت و ماددەدا و دوور كەوتنەو دەبیئت لە حەقیقەتى ئىسلام..

چونكە ئەو مەرۆفە ماددىيەى كە دەستى لە داوینى ھۆكارەكان گیر كردوو و شەیدای دنیایە، گەلى بە تاسەوہیە سىفەتى ھەتاھەتایی و نەمرى بە بەر ئەم ژيانەى دنیای پۆشیت، چونكە بەلایەو قورس و دژوارە كە بە چاوى خۆى بىینیت خۆشەويستە كەى لە بەردەستیدا بیئت بە ھەلم و بتۆیتەو!

بۆیە لە ڕوانگەى بىرى "وہ حەدەتى وجود" ھوہ سىفەتى: مانەوہ و وجودى ھەمیشەيى بە دنیا كەى دەبەخشیت، دیارە ئەو كاتەش سل لەوہ ناكاتەوہ كە دنیا خۆشەويستە كەى بۆ پەلى "پەرسراو" بەرز بكاتەوہ، دواى ئەوہى كە سىفەتەكانى بەردەوامى و نەمرى و مانەوہى ھەمیشەيى پى بەخشی! ئیتر لیڤرەوہ - خوا پەنامان بدات - دەرگای ئینكارى بوونى خواى گەورەى لى دە كرتەوہ!

جالەبەر ئەوہى ستوونەكانى بىرى ماددى لەم چەرخەدا بە توندوتۆلى جیگیر بوون و ئەم بىرە بەسەر زۆرىنەى چالاكىيە ژیرەكى و زانستىيە كاندا زال بوو، تەنانتە ماددە - لای باوہ پى بووانى - بووہ بە بنچینە و بناغەى ھەموو شتێك.. ئەوا یرەودان بە پێرەوى "وہ حەدەتى وجود" لەم چەرخەدا - كە تايەنمەندانى "ئەھلى ئیمان" ھەتا ڕادەى عەدەم بە پى نرخ و بەھا شتانى ماددىيە تیدا دەبینن - لەوانەيە بەلگەيەك بدات بەدەست ماددىيە كانەوہ كە ئەوانیش بانگەواز كارى ھەمان پێرەو بن و، بە ئیماندارانى ھەلگری ئەم مەشرەبە بلین:

"ئیمە و ئیوہ یە كسانین، چونكە ئیمەش ھەمان قسە دەلین و بە ھەمان جۆرىش بىر دە كەینەوہ!"

له کاتیکدا که له سهرتاسهری جیهاندا هیچ مه شره ییکی تر نی یه وهک
 "وه حده تی وجود" له رپیازی ماددی یه کان و سروشت پهرستانه وه دوور
 بیت. چونکه هه لگرانی ئهم مه شره به ئیمانیکی هینده قوولیان به خوای
 گه وره هیه که سهرانسهری گهر دوون و سهرجه می بوونه وهران له ئاستی
 حه قیقه تی بوونی خوای گه وره دا به عه ده م و نه بوو داده نین، که چی
 ماددی یه کان هینده بایه خ به بوونه وهران ده دن که ئینکاری بوونی خوای
 گه وره ده که ن له ئاستی بوونه وهراندا!

ئایا ئیز که ی ئهمانه له وان ده چن؟!

❀ ته لویچی شه شم:

"رینگاکانی ویلایه ت"

بریتی یه له سنی خال.

● خالی یه که م:

"شوینکه وتنی سوننه تی خاوتنی پیغه مبه ر (ﷺ) جوانترین و به بیت ترین و

دره خشانترینی ئهو رینگایانه یه که مروف ده گه یه ننه پله ی "ویلایه ت".

مه به ستیش له "شوینکه وتن" ئه وه یه که مروفی موسلمان له هه موو
 هه لسو که وت و ره فتاریکیدا به شوین سوننه تی خاوتندا بگهریت و چاوی لی
 بکات و، له سهرجه می مامه له و کرده وه کانیشیدا به پنی ئه حکامی شرع
 هه نگاو بنیت. چونکه ئهو کاته، به م شوینکه وتنه ی سوننه ت، هه موو
 کرده وه یه کی رۆژانه و مامه له یه کی عورفی و هه لسو که وتیکی سروشتی و
 ئاسایی ئهو موسلمان ه شیوه ی "عباده ت" ده گر نه خۆیان.

ئهمه سهره پای ئه وه ی که شوینکه وتنی سوننه ت و گه ران به شوین
 شرعی خوای گه وره له هه موو کاروباریکدا، ئهو ئیمانداره ده خاته دۆخی
 بیداری یه کی به رده وام و یاد کردنه وه یه کی هه میشه بیی شرعه وه ..

خۇ ئەم ياد كۈندۈرۈپتە شەرەپلىك مەرزۇف دە گەپتە ياد كۈندۈرۈپتە
 خاۋەنى شەرەپلىك، ئەمەش دەرىجىمە كەي ياد كۈندۈرۈپتە خاۋى گەۋرە دەپتە.
 خۇ ديارە يادى خاۋى گەۋرەش ھۆي ئاسوودەپتە دۇنيانى دۇنيانى مەۋقە.
 واتە لە كاتىپكى وادا دە كۈپت ھەمۇ سەعات و خولە كە كانى تەمەنى
 مەۋق لە پەرسىشكى بەردەۋام و دۇنيانى بەخشا بەسەر بېرىت.
 لەبەر ئەۋە، "شۈپكەتتى سۈننەتتى خاۋىن" پىنگاۋىيە ۋىلايەتتى كۈبرا و
 رىيازى ئەركى پىغەمبەرلەپتە، كە ھى ھاۋەلە بەرپەزە كان و پىشېننى
 پىاۋچاكن.

● خالى دوۋەم: "ئىخلاى و خۇشەۋىستى"
 "ئىخلاى" گۈنگۈتتى بىناغەپتە بۇ سەرجەم پىنگاۋىيە ۋىلايەت و تەرىقەت.
 چۈنكە ئىخلاى تاقانە پىنگاۋىيە رزگار بۈۋە لە شىركى پەنھان. كە واتە
 ھەركەسىك "ئىخلاى" لە ناۋ دۇيدا ھەلەنە گۈپت، ناتوانىت بە ناۋ ئەۋ
 پىنگاۋىيە ھەنگاۋ بىت!

ھەروەھا "خۇشەۋىستى" ش بەتواناتىن ھىزە لەۋ پىنگاۋىيە دا. چۈنكە
 مەۋق ھەلگۈرى "خۇشەۋىستى" ھەركىز بە دۋاى ناتەۋاۋىيە
 خۇشەۋىستە كەيدا ناگەپتە، تەننەت ھەزىش ناكات كەمۇ كۈپرى و
 ناتەۋاۋىيە تىدا بىننىت. بەلكو لاۋازتىن بەلگە و نىشانە لە سەر كەمەلى
 خۇشەۋىستە كەي - لای ئەۋ - بەھىزتىن بەلگە و نىشانەپتە، چۈنكە ھەمىشە
 لاپەنى خۇشەۋىستە كەي دە گۈپت.

جا لە سەر بىناغەپتە ئەم نەپتىپە، ئەۋ كەسانەپتە كە لە پى
 "خۇشەۋىستى" يەۋە بە دۇل ۋو دە كەنە ناسىنى خاۋى گەۋرە، گۈي بۇ
 پەخنە و ئىعتىرازە كان شل ناكەن و، بە خىراپى ھەمۇ تەگەرە و كۆسپ و
 گومانە كان دەبەرن و بە ئاسانى خۇيان دەپارپەرن و، لە ۋەھم و گومانە كان

دەربازی دە کەن، بە پراڤەیهک کە ئە گەر هەزاران شەیتانی سەر پرووی زەوی لە دژیان کۆ بینەوه ئەوا هەر گیز ناتوان تەنانت یەک دانە نیشانەش هەلبوو شینەوه کە بە لگە ییّت لە سەر بەرزى و کەمەلی خۆشەویستە پراستەقینە کەیان!

مرووف بە یی ئەم خۆشەویستی یە، لە ژێر کۆلی وەسوەسە کانی نەفس و شەیتانە کەیدا گیرۆدەى گەلێ پەخە و شوبهە و گومان دە ییّت، کە مە گەر هیز و توندوتۆڵیی ئیمانە کەى و وریایی و خۆ پاراستی لە پراڤە بە دەرى، دە نا هیچ شتێک لەو شوبهە و گومانانە رزگارى ناکات.

کەواتە ئەو "خۆشەویستی" یەى کە هەلقولای ناسینی خواى گەورە ییّت، گەوهر و کاکلە و ئیکسیری سەر جەمى پلە کانی ویلا یە تە.

بەلام ئەم خۆشەویستی یەش گرتێکی گەورەى تێدا یە، ئەویش لەو دایە کە مەترسی لە خاوەنى ئەو خۆشەویستی یە دە کړیّت دەست لە نزا و لالانەوه و زەلیلی بەرامبەر خواى گەورە هەلبگرێت، کە بریتین لە نەهینی بەندایەتى و، پروو بکاتە ناز و داخوازی و لاف لێدان. دیارە ئەو کاتەش ژیری و راستی و دروستیی هەلوێستە کانی لە دەست دەدات و، فیز و دەمار بەم "خۆشەویستی" یەوه دەردەخات، یی ئەو هی خۆی پابەندى چەند دەستوور و تەرازوویەک بکات..

هەر وەها مەترسیی ئەو هی لێ دە کړیّت کە لەو کاتانەدا پرووی خۆشەویستی یە کەى دە کاتە غەیری خواى گەورە، خۆشەویستی لە لای ئەو لە "واتای حەرفی" یەوه بگۆرێت بە "واتای ئیسمی"^(۱). دیارە ئەو کاتەش خۆشەویستی یە کەى لە دەرمانێکی شیفا بەخشەوه دە ییّت بە ژەهرێکی کوشندە..

(۱) بۆ واتای ئەم زاراوانە پروانە پەراوێزی ل (۸۰۱-۸۰۲) ی کتێبی (وتە کان). (وەر گێژ)

چونكه هەندى جار پى دە كەوئىت كە مەزۇفى ھەلگىرى "خۆشەوئىستى" رەو دە كاتە سەفەتە كان و كەمالى شەخسى و جوانى زاتىسى ئەو خۆشەوئىستەى كە غەبرى خواپە و، ئەو خۆشەوئىستەشى بە واتاى ئىسمى دەيىت. واتە لەبەر خۆى دەيىت و، بى ئەوەى يادى خوا و پەغەمبەرىش ﷺ بىكات ئەو خۆشەوئىستەى ھەر خۆش دەوئىت لە كاتىكدا كە دەيىت خۆشەوئىستى "غەبرى خوا" لەبەر خوا و لە پىناوى خوادا يىت و، لەو رەو دەو دلى خۆى پەيوەستى ئەو خۆشەوئىستە بىكات كە ئاويئەى تەادرەو شانەوەى ناوە جوانە كانى خواوەندە.

جا ئەم چەشنە خۆشەوئىستەى كە بە "واتاى ئىسمى" يە، نايىت بە ھۆكارىك بۆ خۆشەوئىستى خواى گەورە، بەلكو دەيىت بە پەردە و بەر بەستىك لە بەردەم ئەو خۆشەوئىستەى بەدا.

بەلام ھەر خۆشەوئىستەى كە بە "واتاى ھەرفى" يىت، واتە لە رەوى خۆشەوئىستى خواى گەورە دەيىت، ئەو دەيىت بە ھۆكارىك بۆ زىادە بوونى خۆشەوئىستى خواى گەورە، تەننەت دەتوانى بوترىت كە: ئەو خۆشەوئىستەى يە كىكە لە درەو شانەوە كانى خواى گەورە.

● خالى سى ھەم: "پاداشتى كەردەوە كان لە دواپۇژدايە"

دنيا شوئى كار و كۆشش و خانەى دانستە، نەك خانەى بەخشش و پاداشت! بەم پىئە، پاداشتى ئەو كەردەوە چاكانەى كە لىرەدا ئەنجام دەدرىن، لە زيانى بەرزەخ و خانەى دواپۇژدايە و، ئەو كەردەوە چاكانە لەوى بەرەووم دەبەخشىن.

مادەم ھەقىقەت ئەمەى، ئەو دەبى ئەم دنيايەدا داواى پاداشت و بەرەوومى كەردەوە كانى سەر بە دواپۇژ نە كرىت. خۆ ئەگەر بى داوا كردن پى بەخشىران، دەبى بە دلخۆشى يەكى ئاويئەى خەم و پەژارە و خەفەتەوە لە

دەستی بەخششی پەروەردگاری وەر بگریت، نەك بە خوشی و شادمانی یەکی پروت و خاوەنەو. چونکە بەروبوومی کردەوێ کان گەر لە بەهەشتدا وەر بگرین هەر گیز کۆتاییان پێ نایەت و نابێتەو.

کەواتە کاریکی دانایانە نی یە گەر لەم چەشنە ژیانە فانی یەدا ئەو بەروبوومانە وەر بگرین، چونکە ئەم کارە وە کو ئەو وایە مەزوف پشت لە گەلێکی هەمیشە پرووناك و بەردەوام هەلبكات و دل بداتە چرایەك كە تەنها یەك خولەك دادە گیر سێت و پاشان دە کوژیتەو!

جا لە سەر بناغەی ئەم نەپنی یە وردە، واتە چاوەروانی پاداشت لە ژبانی دواڕۆژدا، ئەولیاكان لەزەت لە کارە سەخت و قورسە کانی گیر و گرفت و موسیبه تە کان دە چیژن و، سکاڵا و بیزارییان لە دەست دەرناپەن، بەلکو زمانیان هەمیشە: "الحمد لله علی کل حال" دووپات دە کاتەو.

خۆ ئە گەر خوای گەورە کەرەمەتێك یان کەشفێك یان نوور و چیژیکیان پێ ببەخشیت، ئەوا بەو پەری ئەدەبەوێ لێی وەر دە گرن و، بە ئاوپلێدانەو و بەخشش و پڕێلێنانێکی خواوەندی دەزانن و، تێدە کۆشن ئەو کەرەمەتە دابووشن و دەری نەخەن و، شانازیی پێو نە کەن. تەنانەت ئەم کارە هانیان دەدات کە بە خیرایی بۆ زیاد کردنی شوکرانە بزیری و قوولکردنەوێ بەندایەتیان تێکۆشن.

زۆریان هەبە کە هانا بۆ خوای گەورە دەبەن تاكو ئەم حالەتەیان پێشیت و دەری نەخات و، ئاواتەخوازان نەمێنیت و لەبەر چاودا و ن بێت، بۆ ئەوێ ئیخلاسی کردەوێ کانیاو دوو چاری ناتەواوی و کەموکووپی نەبێت.

بەلێ پراستە، گەورەترین نێعمەتی خواوەند سەبارەت بە کەسێکی وەرگیراوی خوای گەورە بریتی یە لەو نێعمەتە ی کە بێ ئەوێ بەندە کە هەستی پێ بکات پێی دەبەخشیت، تاكو لە حالی دوعا و پارانەو و

لاره ملی بهوه نه چیتته حال و دۆخی ناز کردن به عبادته کانی و داوا کردنی پاداشت له سهریان. ههروهها بۆ ئهوهی له پایهی شوکرانه و حهمدوه بهرنه بیتهوه و نه کهوێته باری شانازی و لهخوبایی بوون.

به پێی ئهم حهقیقهته:

ئهو که سانهی که ههزیان له گرتنه بهری پێی ویلایهت و تهریقته ههیه، گهر ده یانهوێت هه ندێ له بهروبوومه لاهه کی به کانی "ویلایهت" لهم دنیا دا به دهست بهینن و داوای ده کهن و له زهتی لێ ده بن، وه که کرامهت و چێژه مهعنهوی به کان، ئهوا ئهم کاره یان ههز و ئاره زووی ئهوان ده رده خات بۆ ده ستخستنی ئهو بهروبوومه له مانه لهم ژیا نه فانی یه دا که ئه گهر ده ستیان به کهوێت ئهوا چه ند بهروبوومیکی پراوه و فانی ده بن و، بهم کاره شیان "ئیخلاص" یکیان له ده ست داوه که بههۆ بهوه بهروبوومی ویلایهتیان ده ست ده کهوێت. ههروه که بهم ههزیان پێگا بۆ له ده ستدانی خودی ویلایهته کهش خۆش ده کهن!

❀ تهلوێکی حهوتهم:

"شه ریعهت و تهریقته"

بریتی به له چوار سه رنج.

○ سه رنجی به کهم:

"شه ریعهت" ئه بنجامی ئهو گو فتاره راسته وخۆیهی خوای گه وره به، که بی هیچ په رده و به ربه ستیک، له لایه ن په روه ردگار ئیتی په ها و تاك و ته نیاوه ده رچووه و ئا راسته کراوه.

کهواته به رز ترینی پله کانی "تهریقته" و بلندترینی پایه کانی "حهقیقهت" له وه زیاتر تپه ر ناکه ن که به شیک بن له هه مه کیتی "شه ریعهت". ئه بنجامه کانی ئهم دوانهش بریتین له فه رمانه شه رعیی به مو حکه مه کان.

واته "تەریقەت" و "حەقیقەت" هەمیشە لە حوکمی هۆ و پێشەکی و خزمەتکاری "شەریعەت" دان.

رێبۆری رێبازی تەریقەت وردە وردە بەرەو بلندترینی پلەکان سەرە کەوێت کە تیایدا ئەو واتایە حەقیقەت و نەینی تەریقەت بە دەست دەهێنێت کە لە خودی شەریعەت خۆیدا هەن! ئەو کاتەش تەریقەت و حەقیقەت دەبن بە چەند بەشیکی شەریعەتی هەرە مەزن.

لەبەر ئەوە، بۆچوونی هەندێ لە شوێنکەوتووانی پێی تەسەووف راست نییە کە پێیان وایە: شەریعەت توێکلێکی پڕوایەتی و حەقیقەتیش کاکلە و ئەنجام و ئامانجە کەیت.

بەڵێ، بەپێی جیاوازی ئاستی خەلکی و چینه کانی تیگەبشتیان، دەرکەوتنی ئەحکامە کانی شەریعەت جۆراو جۆر دەبن و، ئەوەی لەو ئەحکامانە بۆ چینی "عوام" کەشف دەبن، جیاپە لەوەی کە بۆ "تایبەتمەندان" کەشف دەبن و دەرە کەون.

بەلام کاریکی گەلێ هەلەپە گەر مەرووف لەو وەهەمەدا بێت: ئەو پڕوایەتی شەریعەت، کە لە عوامەکان دەرە کەوێت، حەقیقەتی شەریعەت بێت و ناوی حەقیقەت و تەریقەتیش لەو پلەپەیی شەریعەت بێت کە بۆ تایبەتمەندان دەرە کەوێت..

چونکە شەریعەت گەلێ پلەپە زۆری هەیە کە پڕویان لە هەموو چینه کانی گروپی مەرووف.

جا لەسەر بناغەی ئەم نەینی:

ئەهلی تەریقەت و حەقیقەت هەتا لە رێبازە کەیاندا بەرز بێنەو و بە پلە و پایە کانیاندا پێر سەر بکەون، زیاتر خۆیان لە کێش بووندا بەرەو حەقیقەتە شەریعیەکان و شوێنکەوتنیان دەبێنەو و، پێر دەروێنە ناو مەبەست و

ئامانجە كانىيەو. تەنانت و ايان لى دىت كە ئاسايى تىرىنى جۆرە كانى سوننەتى خاۋىنى پىغەمبەريان ﷺ لەلا دەيىت بە گەرەتتىن مەبەست و ئامانج و، بۆ شوپىنكەوتىن و چاولىنكردنى لى دەپرىن و تەقالا دەدەن..

چونكە بە ئەندازەى بەرزى و بلندىي "وہ حى" بەسەر "ئىلھام" دا، ئادابە شەرىيە كانىش، كە بەروبوومى ئەو "وہ حى" يەن، بەرز و بلندترن بەسەر ئادابى تەرىقەتدا، كە بەروبوومى ئىلھامىن. كەواتە گىرنگىزىن بناغەى تەرىقەت: شوپىنكەوتىنى سوننەتى خاۋىنە.

○ سەرنجى دووھەم: "ھۆكار و ئامانج"

دەبى تەرىقەت و حەقىقەت لەو تىپەر نە كەن كە برىتى بن لە دوو "ھۆكار" و، لە خۇياندا نە كرىن بە "مەبەست" و "ئامانج" بە چەشنىك كە زال بىن بەسەر دل و بىر و وىژدانى سالىكى ئەو پىنگايەدا.

خۇ ئەگەر تەرىقەت و حەقىقەت بىرىن بە جىنى مەبەست و ئامانج، ئەوا بايەخدان بە كردارە شەرىيە موحكەمە كان و دابە كانى سوننەتى خاۋىن كەم دەيىتەو، بە لای سالىكەو دەنە پەلى دووھەم و، دەبن بە چەند شىۋەيە كى روالەتى و، دلشى بە داب و پەوئەى داخوازىيە كانى تەرىقەتەو سەرقال دەيىت.

واتە ئەو كاتە مەرفۇ بىر لە ئەلقەى زىكرە كەى زىاتر دە كاتەو تا نوپۇزە كانى و، پىر خۇى پابەندى وىردە كان دەيىتەو تا ئەنجامدانى فەرزە كان و، خۇى ناچار دە كات كە لە پىشتىگوى خىستى ئادابە كانى تەرىقەت زىاتر پارىز گارى بىكات تا خۇپاراستى لە گوناھە گەرە كان!

لە كاتىكدا كە ھەرگىز وىردە كانى تەرىقەت ناگەنە ئاستى تەنھا يەك دانە فەرز كە بە مەبەستى گوپرايەلى كردنى فەرمانە كانى شەرى ئەنجام درايت!

کہواتہ نادابہ کانی تہریقہ و ویردہ کانی تہسہ ووف و تہو چیژانہش کہ سالیك لیانہوہ بہدہستی دہہینیت، دہہی دہروازہیک بن بؤ چہندین چیژی شیرینتر و بہرزتر کہ سالیك لہ دہمی تہہجامدانی فہرز و سوننہ تہکاندا بہدہستیان دہہینیت۔

واتہ: دہہی تہو چیژانہی کہ مرؤف لہ تہکیہ و خانہقاکاندا دہستی دہکہون، سہرہتایہک بن بؤ چیژہ کانی تہو نویژہی کہ لہ مزگوتدا جی بہجیی دہکات، بہوہی کہ تہرکانہ کانی بہ پیکوپیکی و شیوہی پیویست تہدا بکات۔

دہنا تہو کہسہی کہ چیژہ کانی تہکیہ و خانہقاکی لہسہر حسابی نویژہ کانی مزگوتی سہرقالی دہکہن و، تہو نویژانہی ہیندہ بہخیرایی و پروکہشی تہہجام دہدات کہ گہرموگوری و گیانی نویژیان تیدا نی، لہ "حقیقت" دور کہوتوہ تہوہ۔

○ سہرنجی سنیہم: "تہریقہتی دہروہی سوننہت"

پرسیار:

ٹایا دہگونجی لہ دہروہی بازنہی سوننہتی خاویں و تہحکامی شہریعہتدا تہریقہتیک ہہیت؟

وہلام:

بہلئی و.. نہخیر!

دہلین: بہلئی، چونکہ چہند کہسینک لہ تہولیا کاملہ کان بہ شمشیری شہریعت لہناو براون.. دہشلین: نہخیر، چونکہ تہولیا لیکڑلہرہ کان لہسہر تہو قاعیدہ و دہستورہ یہکیان گرتوہ کہ سہعلیی شیرازی بہ شیعہ دہری ہریوہ:

سہعدی! مہحالہ بنی پئی مستہفا کس زہفہر بیات بہ پینگہی صہفا

واتە: مەحالە لە غەیری ئەو پڕیگایەووە کە پێغەمبەر ﷺ پەرچە کە ی شکاندوووە و بە بێ شوێن یی هەلگرێتی هەنگاوە کانی ئەو، کە سێک بگات بە نوورە راستە قینە کانی "حەقیقەت".

نەهێنی ئەم مەسەلە یەش بریتی یە لەمە ی خوارەووە:

مادەم پێغەمبەر ﷺ دواھە مینی پێغەمبەرانیەو، خوای گەورەش وەك نوێنەری هەموو گرۆی مرۆف بۆی پروانیوە و گوشتاری خۆی ئاراستە کردوووە، ئەوا دەبێ مرۆفایەتی، جگە لەو پڕی یە کە ئەم پێغەمبەرە ﷺ پروونی کردوووە تەو، بە هیچ پڕی یە کێ تردا هەنگاوە نەئێت. کەواتە پێویستە مرۆف بپرواتە ژێر ئالاکە یەو.

بەلام مادەم ئەھلی جەزبە و ئیستیغراق، لەبەر ئەو لە تائیف (واتە: چەند لایەنە ناسکان)ە ی کە لە مرۆفدان و مل بۆ تە کلیف و خواستە کانی شەرع کە چ ناکەن، بەرپرسی ئەو کردار و پەرئارانە یان نین کە پێچەوانە ی شەرعن، ئەوا کاتی ئەو لایەنە ناسکە (واتە ئەو لە تیفە یە) خۆی بەسەر ئەو مرۆفەدا زال دە کات ئەو کە سە بەرپرسی تیی بەرامبەر حوکمە کانی شەرع تیدا نامێنێت..

ھەر وەھا مادەم چەند لە تائیفکی تر لە مرۆفدا ھەن کە ھەر وەك مل بۆ نە کلیف و خواستە کانی تە کلیف کە چ ناکەن، گوێزایە لێ ویستی مرۆفیش نابن و، تەنانەت مل بۆ تە گبیری عەقل و فەرمانە کانی دل و ژیریش کە چ ناکەن.. ئەوا کاتی ئەو لایەنە ناسکە بەسەر ھەر کە سێکدا زال دە بێت، بە ھەنگاوانی بە پێچەوانە ی شەرع لە پلە ی ویلا یەت ناکەوێتە خوار و، تەنھا لە دەمی زال بوونی ئەو لایەنەدا چاوپۆشی لێ دە کرێت، بە مەرجی شتیکی لێوە دەرنە کەوێت کە لە پرووی ئینکاری و پووجە لکردنەووە و گالتە پی کردن و سووکایەتی یەو، پێچەوانە ی راستی یە کانی شەرع بێت. ھەر وەھا

دەبێت تەسلیقی ئەحەققییەتی شەرع بکات، هەرچەندەش بە تەواوەتی مافی خۆی نەدات.

دەنا گەر ئەو حالە بەسەردا زāl ببێت و شتێکی لێوە دەربکەوێت کە بۆنی ئینکاری و بەدرۆخستەوێتی ئەو راستی بە توند و تۆلانی لێوە بێت، ئەوا - پەنا بە خوا - نیشانی تیاچوونە.

پوختە ی قسە:

ئەو خاوەن تەریقەتانە ی کە لە دەروە ی بازەنی شەرعدا، دوو بەشن:
بەشیکیان:

بەو جۆرەن کە ئیستا باسمان کردن. جا ئەوانە یان حال و جەزبە و ئیستیغراق و مەستییان بەسەردا زالە، یان هەندێ لێوە لەتائیفانە بەسەریاندا زāl بوو کە مل بۆ خواست و تەکلیفەکان کە چ ناکەن و بایەخیش بە ویستی مەرۆف نادەن و، لەم پێیەووە ئەو کەسە لە بازەنی شەرع دەچێتە دەروە. بەلام ئەم چوونە دەروەوێ هێ ئەو نی یە کە بە شەرع رازی نەبێت، یان مل بۆ ئەحکامەکانی شەرع نەدات. بەلکو لە ناچاریدا و بە بێ ویستی خۆی واز لە ئەنجامدانی ئەو ئەحکامانە دەهێنێت.

چەندین ئەولیا هەن کە لەم جۆرەن، جگە لەوێ کە هەندێ کەس لە گەورە ئەولیاکان ماوێهێکی تەمەنیان گرفتاری ئەم حالە بوون. تەنانەت ئەم بەشە کەسانی وایان تێدا بوو کە ئەولیاپانی لێکۆلەر لە بارەیانەووە پرپاری ئەوێان داوێ کە ئەک هەر لە بازەنی شەرع، بەلکو لە بازەنی ئیسلامیش رۆشتوونەتە دەر. مەگەر هەموو ئەو ئەحکامانە بەدرۆ نەخەنەووە کە پێغەمبەر ﷺ لە لایەن خوا ی گەورەو هێناونی، هەرچەندەش بەهۆی بیرنە کردنەوێان لەو حوکمانە، یان لەبەر ئەوێ ناتوانن پروویان تێ بکەن، یان ناتوانن بیانزانن و لێیان تێ بگەن، جێ بەجێیان ناکەن و مافی خۆیان نادەن.

بەلام گەر ھەر کام لەوانە لەو حوکمانە تیڭگات و یسانزانیت و ئنجاسەرینچییان لێ بکات و پشتگوێیان بخات، ئەواتیاچوو.ە
بەلام بەشی دووھەم:

ئەوانەن کە مەجزووبی مەستی چێژە زرق و برقەدار و سەرنج ڕاکێشەکانی تەریقەت و حەقیقەتن، و گۆی بە حەقیقەتە شەرعییەکان نادەن کە زۆر لە ئاستی چێژەکانی ئەوان بەرزترن، و ھی وایان تێدایە کە لەبەر ئەوەی ناتوانیت بگاتە ئاستی چێژی "حەقیقەتەکانی شەرع" پێی وایە: ئەو حەقیقەتانە هیچ چێژێکیان تێدا نییە، بە شێوەیەکی ڕوالتەتی جێ بەجێیان دەکات!

ئێر بەم جۆرە وردە وردە لەسەر ئەم بۆچوونە خۆی دەروات تا دەگاتە ئەو گومانە کە پێی واییت: "شەریعەت" تەنها توێکلیکی ڕوالتەتی یە، ئەو حەقیقەتەش کە دۆزیویەتەو بەناغە و مەبەست و ئامانجە، و لەبەر خۆیەو دەلیت: "ئەمەم سەروزیادە کە دۆزیومەتەو"، و چەند کرداریک دەکات کە پێچەوانەی فەرمانەکانی شەرعن.

جائەو کەسانە کە لەم بەشەن، و ھەست و نەست و ژیری خۆیان لەدەست نەداو، بەرپرسن لە کردەوێکیان و بە گوناھبار دادەنرێن. تەنانەت گەر لەسەر ئەو کردەوانیان بەردەوام بن، لە ئەنجامدا تیا دەچن. بگرە ھی وەھایان تێدایە کە مایە گاتە و پێی ڕابواردنی شەیتان!

○ سەرنجی چوارەم: "کێشە پەفتار کردن بە پێچەوانەی سوننەت" ماوەیەک لەو سەرسام مابووم کە ھەندێ کەسی ئاقمە گومرا و بیدعەتکارەکان بەلای نەتەوێکیسلامەو قەبوول کران، کەچی کەسانی تری ھاوڕێنەیان قەبوول ناکرێن و دەست بە ڕوویانەو دەنرێت، بێ ئەوەی هیچ جیاوازییەکی ڕوالتەییان لە نێواندا ببێت!

بۇ نمونە: "زومەخشەری"^(۱) که موخته زیلی یه کی یه کجار ده مار گیره بۇ رپره وه که ی، له لایەن لیکۆلەرانی ئەهلی سوننه تهوه به کافر دانانریت و نایخه نه ریزی گو مرایانه وه، هه رچه ندهش ره خنه و یعتیرازی توند و تیژی له ئەهلی سوننه ت گرتوه، به لکو به هانه و بیانووی بۇ ده دۆزنه وه و بواری رزگار بوونی بۇ ده هیلنه وه.. که چی "ئه برو عه لپی جه بانی"^(۲) که ئەویش یه کیکه له پێشه وایانی موخته زیله، لیکۆلەرانی ئەهلی سوننه ت ده ری ده که ن و به رپه رچی را و بۇ چونه کانی ده ده نه وه، له کاتی کدا که ده مار گیرپی ئەم له چا و هی "زومەخشەری" دا گه لپی که م و ته نکزه!

ئەم دیار ده یه به شیکی زۆری بیر کردنه وه ی منی گرتبوو! پاشان له رپی لوتفیککی خوا و نه ده وه تێگه یشتە که:

ره خنه و یعتیرازی "زومەخشەری" به رامبه ر ئەهلی سوننه ت هی ئەوه یه ئەو "حق" هی گه لپی خۆش ده ویت که رپنازه که ی خه لکی بۇ لا بانگ ده کات. وه ک ئەوه ی که ده لیت: ته زیه یی راسته قینه ی خوا ی گه و ره به وه ده ییت که زینده و هه ران - وه ک ئەو پی سی وایه - به دیهینه ری کرده وه کانی خۆیان بن!

(۱) ناوی "ئه بولقاسم جاروللا مه هوودی کوپی عومەری کوپی عه مه دی زومەخشەری" یه. سالی (۱۶۷۴ک) له زومەخشەر له دایک بووه و دوا ی گه رانه و هشی له مه ککه ی پیرو ز له سالی (۱۷۳۸ک) دا وه فاتی کردوه. له زانسته کانی زمان و ته فسیری قورئاندا پێشه وای چه رخی خۆی بووه. ئەمه ناوی هه ندیکه له به ره مه مه کانی: "الکشاف عن حقائق التنزیل، الفائق فی غریب الحدیث، المفصل فی النحو، أساس البلاغة". (وه رگێر)

(۲) ناوی "ئه برو عه لی عه مه دی کوپی عه بدوله های کوپی سه لامی جه بانی" یه. سالی (۱۷۳۵ک) له دایک بووه و له سالی (۱۸۰۳ک) دا کۆچی دوا یی کردوه. یه کیکه له پێشه وایانی موخته زیله و سه رگه و ره ی زانایانی که لاهه له چه رخی خۆیدا و، تاقمی "جه بانی" سه ره به و بون. چه ند وتار و رایه کی سه ره به خۆی هه به له ناو موخته زیله کاندا. هه ره ک چه ند کتیبیکشی درا و نه ته پال که هه ره مه وریان له ناو چوون و نه ماون. (وه رگێر)

بەم جۈرە و لەبەر ئەو خۆشەويستی يەي کە ئەنجامی تەنزیهکردنی خواي گەورەيە، بەرپەرچی قاعیدە و دەستووری ئەهلی سوننەتی لەمەر "بەدیھینانی کردەوہ کان" داوەتەوہ..

بەلام ئینکاری پێشەوا وەرەنە گیراوە کانی موعتەزێلە بۆ ڕینگای ئەهلی سوننەت لەبەر زێدە خۆشەويستی "حەق" نەبوو، بەلکو لەبەر دەستەوسانی و کورتھینانی ژیریان بوو لە تیگەمشتی دەستوور و یاسا بەرز و فراوانە کانی ئەهلی سوننەت. بۆیە دەست بە ڕووی گرفتارە کانیانەوہ دەنرێت و بەرپەرچ دەدرێنەوہ و دەردە کرێن.

جا ھەر وەك دژە بۆچوونە کانی دەستەي موعتەزێلە بەرامبەر بە ئەهلی سوننەت بە دوو شیوہ دەبێت، وەك لە کتێبە کانی زانستی کەلامدا یاسا کراوە.. بە ھەمان جۆر، ئەو کەسانەش کە ئەهلی تەریقەتن و لە دەروەي بازنەي سوننەتی خاویندان و بە پێچەوانەي سوننەتەوہ ڕەفتار دەکەن، ئەم ڕەفتارە پێچەوانەي ئەوان لە دوو ڕووەوہیە:

یەكەم:

ئەو یە وەلی یەكە، بە وینەي کیش بوونی زومەخشەری بۆ ڕۆژەوہ کەي، بۆ حال و ڕێبازە کەي خۆي کیش و مەجزووب بوو بێت و، تا ڕادەيەك بایەخ بەو ئادابانەي شەرع نەدات کە ھیشتا چێژە کانی ئەو نەگەیشتوونەتە ئاستیان.

دووەم:

ئەو یە کە ئەو وەلی یە واپروانی ئە ئادابی "شەریعەت" کە - پەنا بە خوا - لەچاو دەستوورە کانی "تەریقەت" دا دارای ھێچ گەنگی یەك نەبن، لەبەر ئەو یە کە نەیتوانیوہ پەي بەو ھەموو چێژە فراوانانە بیات و، پلە و پایە کورت و کۆتاکەي خۆي ناتوانی بگاتە ئاستی ئەو ئادابە بەرزانە.

✽ تهلویکی هه شتم:

"پن خلیسک و هه لڊیره کانی سالیکان"

که بریتی به له هه شت پن خلیسک و هه لڊیر:

◆ به که م:

"ته رجیح دانی ویلایهت به سهر نبوه تدا"

به کیك لهو هه لڊیر و داوانه ی که هه ندی له پرپه وانی ته ریفه ته
سؤفی به کان تی ده که ون، له وانه ی که به شیوه یه کی راست و دروست
شوین سوخته تی پیغمبر ﷺ ناکه ون: باوه پرپه وانی به ته رجیح بوونی
"ویلایهت" به سهر "نبوهت" دا!

ئیمه له وته ییست و چواره م و، سی و به که می کتی "ته کان" دا
مه وای بهرز و بلندی "نبوهت" مان به سهر "ویلایهت" دا و، کزی
پروناکی ئه مان له چاو نووری "نبوهت" دا، چه سپاندوه.

◆ دوو هه م:

"فهزلدانی ئه ولیا به سهر هاوه له بهرپزه کاند"

بریتی به له وه ی که هه ندی کهس له زیاده پرپه وان ده چن فهزلی "ئه ولیا کان"
به سهر "هاوه له بهرپزه کان" دا - خویان لی رازی بی - ده دن. ته نانهت له
پله ی پیغمبر انیشدا - دروودیان له سهر بی - ده یانبین!

ئیمه له وته ی دوازده هم و، وته ییست و حوته مدا و له پاشکۆ کهیدا،
که تایه ته به هاوه له کانه وه، پرووغان کردوه ته وه که هاوه له بهرپزه کان
- خویان لی رازی بی - به هزی هاوه لیتی پیغمبر وه ﷺ چه ند
تایه تکاری به کی ناوازه ی ئه وتزیان به ده ست هیئاوه که هر گیز ناگو نخی
ئه ولیا کان بگه نه پله و پایه یان، چ جای ئه وه ی پیشیان بکه ونه وه.

◆ سى ھەم:

"تەرجىھدانى وىردە كانى تەرىقەت بەسەر زىكرە كانى سۈننەتدا"
 بىرىتىيە لە تەرجىھدانى ئوراد و ئادابە كانى تەرىقەت بەسەر زىكرە كانى
 سۈننەتى پىرۋىزى پىغەمبەر ﷺ لە لايەن ھەندى كەس لە دەمار گىران و
 زىادە پەرۋانى تەرىقەتە ۋە. بەم كارەشيان بەر دەبنە ۋە بۆ سەر پىن خلىسكى
 رەفتارى پىچەوانى سۈننەت و وازلىھىننى، لەو كاتەدا كە بە تۈندى
 دەستيان لە ئورادى تەرىقەتە كەيان گىر كىرۋە!

ۋاتە: رەفتارىيان ۋەك ھى ئو كەسە ۋايە كە گۈى بە ئادابى سۈننەتى
 نەبە ۋى نادات و، لەم رىيە ۋە توۋشى تياچۈۋن دەبن.

جا ھەر ۋەك ئىمە لە چەندىن ۋەتى زۇردا چەسپاندىۋمانە و، گەۋرە
 لىكۈلەرانى تەرىقەتەش ۋەك "ئىمامى غەزالى" و "ئىمامى رەببىانى" جەختيان
 لەسەر كىرۋە:

(شۈبىكەۋتنى يەك دانە سۈننەتى پىغەمبەر ﷺ زىاتىر لە سەد ئاداب و
 نەۋافىلى تايىت لە لاي خۋاى گەۋرە گىرا دەيىت. چۈنكە ھەر ۋەك تەنھا
 يەك فەرز بەسەر ھەزار سۈننەتدا تەرجىھ دەدرىت، بە ھەمان جۈر تەنھا يەك
 سۈننەتى نەبەۋىيىش بەسەر ھەزار ئادابى تەسەۋۋۇدا تەرجىھ دەدرىت و پىش
 دەخىرىت).

◆ چۈارەم:

"لە يەك جىيانە كىرەنەۋى ئىلھام و ۋەحى"
 ھەندى لە زىادە پەرۋانى ئەھلى تەسەۋۋۇف لە ۋەھم و گۇمانە ھەلە يەدان
 كە "ئىلھام" لە پەلى "ۋەحى" دايىت، ھەر ۋەك پىيان ۋايە "ئىلھام" ىش
 جۈرئىكە لە جۈرە كانى "ۋەحى" و، دەكەۋنە ئەم پىن خلىسك و ھەلدىرە
 تر سناكەۋە!

پیشتر له وتهی دوازه همم و وتهی بیست و پینجه مدا، که له باره ی
 ئی عجازی قورئانهویه و، له چهند په یامیکی تر دا بهلگه مان بۆ ئه وه هیناوه ته وه
 که: "وه حی" گه لئی به رز و بلند و دره خشان و پرووناک و همه مه کی و
 گشتی یه، به لام "ئیلهام" سه باره ت به و کز و ههنده کی یه.
 ♦ پینجه م:

"کیش بوون به ره و چیژ و که رامه ته کان"
 هه ندی ئه هلی ته سه مو و ف له وانیه که به ته و اه ته ی له و نه پنی یه ی
 "ته ریه قه ت" تینه گه یشتوون که ته ریه قه ت "هۆ کار" یکه و له خۆیدا "لامانج" و
 "مه به ست" نی یه، به ره و ئه و چیژ و که رامه ت و پرووناکیانه کیش ده بن که
 ده پرژیت به سه ریاندا و ده به خشریت و داوا نا کریت. چونکه خوای گه و ره
 له بهر ئه وه پینان ده به خشیت تا کو لاوازان به هیژ بکرین و، ته مه ل و
 که مه تر خه مانیش هان بدرین و، ئه و یزاری و ماندوو پتی یه ی ئه ستویان - که
 له ئه نجامی زۆر ماندوو بوونیان له عیاده تدا تووشیان بووه - سووک بکریت.
 که چی ئه وان ده چن فه زلی ئه و که رامه ت و چیژ و پرووناکیانه به سه ر
 فه رزه کانی ئاین و خزمه تگوزاری ژیر ئالا که ی و خویندنی زیکر و
 ویرده کانداده دن و، ده که و نه ئه م پنی خلیسک و هه لدیره وه.

پیشتر به پوختی له خالی سنی هه می ته لوپچی شه شه م و، چهند و ته یه کی
 تر دا و تو و مانه که: ئه م دنیا به خانه ی کار و خزمه ته، نه ک خانه ی به خشش و
 پاداشت. جا ئه و که سانه ی که حه ز ده که ن به رو بوومی کرده وه کانیا ن له م
 دنیا فانی یه دا لئی بکه نه وه، ئه و ا به رو بوومه هه می شه یی و نه به را وه کانی
 ناخیره تیان به پاداشت و به خششینیکی فانیی دنیا گۆرپه وه ته وه. سه رباری
 ئه وه ش که ئه م کاره یان بهلگه یه له سه ر مانه وه ی پاشما وه ی دل به ندیان به
 دنیا وه و حه ز کردنیان له چیژ و له ز ته کانی، که ئه مه ش ده ینت به وه ی

کزیوونی تاسە و شەوق و لیپرانیان بۆ ژایانی بەرزەخ. بەلکو ئەم ژایانەیان لە لا دەبیست بە "نامانج"، چونکە جۆریک لە بەروبوومەکانی ئاخیرەتی تیدا بە دەست دەهینن.

◆ شەشەم:

"سیبەری مەقامە کان"

بریتی یە لەو پنی خلیسک و هەلدیرە ی کە هەندئ لە پرپەوانی تەریقەتە سۆفی یە کان تیی دەکەون لەوانە ی کە ئەهلی حەقیقەت نین، کاتی کارەکیان لئ دەئالۆزیت و دەکەونە ئەو وەهەمی کە پێیان وایست: سیبەرە کان و نمونە بچوو کە کانی مەقامەکانی "ویلايەت" وەك خودی مەقامە ئەسلی و راستەقینە و هەمەکی یە کان و ابن..

لە لقی دوو هەمی و تە ی بیست و چوارەم و چەند و تە یە کی تردا، بە چەشنیکی بێ گومان چەسپاندوومانە کە:

هەرچەندە "خۆر" بەهۆی زۆری ئەو ئاوینانە ی تیا یاندا دەردەکەوێت وینەکانیشی زۆر دەبن، بەلام پرووناکی و گەرمیی خۆر لەم وینانە دا خودی پرووناکی و گەرمیی یە ئەسلی و راستەقینە کە ی "خۆر" نی یە، چونکە هی ئەوانە گەلێ کز و نزم ن لەچاوی خۆری راستەقینە دا.

بە هەمان جۆر مەقامی "نبووت" و مەقامی گەورە ئەولیاکان هەندئ سیبەریان هە یە کە دەگونجێ ئەهلی تەریقەت برۆنە سایەیانەو. بەلام کاتی دەپۆنە ژێر ئەو سیبەرە، پێیان وایست دەبیست کە پلەیان لە هی ئەولیا مەزنە کان، تەنانەت لە هی پیڤەمبەرانیش - پەنا بە خوا - گەورە ترە و، لیڤەرە پنیان دەترازیت و لەم هەلدیرەو دەکەونە خوارەو!

جا بۆ مەبەستی رزگارکردنی خۆیان لەم هەموو پنی خلیسک و هەلدیرانە ی باس کران، دەبی ئەسلەکانی ئیمان و بناغەکانی شەرع لە پیشچاویاندا دابنن و بیانکەن بە رابەریکی هەمیشەیی خۆیان و، پیچەوانە ی

چێژ و بینینه کانیان ڕەفتار بنۆنن و تۆمەتباریان بکەن کاتێ که له گەڵ ئەو بناغانەدا یەکیان نەگرتەوه.

◆ حەوتەم:

"شانازی و لاف لێدان"

بریتی یە لەو هەڵدێرە ی که هەندێك ئەهلی زهوق و شهوقی نێوان شۆنێكهوتووانی تەریقەت تێی دەکەون، کاتێ بۆ (شانازی و لاف لێدان و بلاو کردنەموهێ شەتەحات و داوای ڕووتیکردنی خەلکی لێیان و بەدەستەینانی مەرجهعیەتی ئایینی) لێ دەپڕن و.. فەزلی ئەم شتە خێرا و کەم خایەنانهی دنیا بەسەر (شوکرانە و لالانەوه و حەمد و دەست شۆردندا لە خەلکی) دەدەن. لە کاتێکدا که بەندایەتی پیغمبەر ﷺ لە بەرزترینی پلە کانی عەبدایەتدا یە و، بە چەشنێکە دەتوانین بە "مەجبوبییەت" یاخود بە "عەبدایەتی مەحەببەت" وەسف ی بکەین.

کەواتە بناغە و نەهینی بەندایەتی و عبودییەت بریتی یە لە: لالانەوه و، حەمد و سەنا و، دوعا و، ملکهچی و، کۆلەواری و، هەزاری و، دەست داشۆردن لە خەلکی. هەر تەنها بەمانەش دەگوێجی مەرؤف بگاتە کەمالتی حەقیقەتی "بەندایەتی".

بەتێ، هەندێك لە ئەولیا مەزنەکان، بە بێ ئیختیاری خۆیان و لەبەر زالبوونی حال بەسەریاندا، بە شیوێهێ کی کاتی ناچار بوون بێنە دەرەوه بۆ ناو مەیدانی شانازی و داواکاری و شەتەحات. کەواتە دروست نی یە بۆ هیچ کەسێك، بە ئیختیاری خۆی، لەم حالەیاندا چاویان لێ بکات و، ئەو گەورە پیاوچاكانە هەر چەندەش لەسەر ڕێی هیدایەت بن، لەم خالەدا پێشەنگی هیدایەت نین بۆ هیچ کەسێك. لەبەر ئەوه، ناییت خەلکی چاویان لێ بکات و لە دوایانەوه ڕوات.

◆ ھەشتەم:

"لېكىر دىنەۋەي بەرۈبۈمە كانى ويلايەت"

ئەو تياچوون و ھەلدېرەيە كە ھەندېك ئەو تەرىقەتدارانە تېيى دە كەون كە
 بەلە دە كەن و ئامانچيان تەنھا سوۋدە خۇيى و كەسىيە كانە، لەوانەي كە ھەز
 دە كەن "بەرۈبۈمە كانى ويلايەت" - لە بىرىي ئەو دىنيا - لەم دىيادا لى
 بىكەنەۋە!

جا كاتى كە پەفتارە كانيان ئەم ھەزەيان دەردە پىت و لە پىي ئەم چەشەنە
 ھەلسو كە وتانەۋە ئەو نىياز و نىيەتەنەيان دەردە كەۋىت، ئەوالە پاستىدا
 بەردەنەۋە بۇ ئاستى ئەم ھەلدېر و لەناۋ چۈنە.. لە كاتىكدا كە زۇر ئايەتى
 قورئانى پىرۇز چەشنى: ﴿وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ﴾ (آل عمران: ۱۸۵)
 بە ئاشكرا بەلگەن لەسەر ئەو پاستىيەي كە لە چەند وتەيە كدا
 چەسپاندرومانە و پرونمان كىر دۈۋە تەۋە كە:

تەنھا يەك بەرۈبۈمى "جىھانى بەقە" لە ھەزار باخ و بىستانى ئەم "دىنيا
 فانى" يە چاكترە. لەبەر ئەۋە، باشتر وايە ئەو بەرۈبۈمە پىرۇزانەي ئەۋى، لىرە
 ۋەرنە گىرېن.

خۇ ئەگەر بە بى ھەز و داۋاكارى لەم دىيەيدا پىي دران، دەبىي ھەمد و
 شوكرانە بىزىرى دەرىپىت و، لەو پۈۋەۋە ۋەريان بگىرىت كە چاكە و
 نەزلىكى خواۋەندەن و، بۇ تەشۋىق و ھاندان بەخشىۋىنى، نەك ۋەك
 بەخشىشېك ۋەريان بگىرىت.

❁ تەلۋىچى نۆھەم: "بەرۈبۈمە كانى تەرىقەت"

لىرەدا بە پوختى نۆ دانە بەرۈبۈم لە سوۋد و بەرۈبۈمە زۇرە كانى
 "تەرىقەت" باس دە كەين:

﴿۱﴾ یه کهم: "دەر کهوتنی راستی یه کانی ئیمان"
 بریتی یه له دەر کهوتن و پروون بوونهوهی "راستی یه کانی ئیمان" تا پلهی
 "عین البقین" له پئی تهریقتهی راست و دروستهوه. ئەو راستییانهی ئیمان که
 سەرچاوه و کلیلی چەندین گەنجینهی هەتاهەتایی و بەختەوهریی هەمیشەیین.
 ﴿۲﴾ دووهم: "ئاراسته کردنی له تائیفه کان به ره و خوای گهوره"
 بریتی یه له هیئانه دیی "بوونی راسته قینهی مرؤف" له پئی خسته کاری
 هه موو له تائیفه کان لهو شتانهی که له پیناویاندا به دی هینراون. ئەمەش به وه
 ده پیت که "تهریقته" پیت به هۆکاری بزواندنی "دلی مرؤف" که
 مه لبه ندی جهستهی و برغوی جولاندن و پروو پیکردنیتهی بۆ خوای گهوره.
 بهم کارهش گه لی له تائیفی مرؤف ده جوو لێن و بهرجهسته ده بن و، له م
 ری یه وه "حقیقه تی مرؤف" دهرده که ویت.

﴿۳﴾ سیهم: "پزگار بوون له ته نیایی"
 بریتی یه له پزگار بوونی مرؤف له وه حشه تی ته نیایی له ده می سهیر و
 سلوو کدا و، هه سته کردنه به ئونس و هاوده میی معنه وی له ژبانی دنیا و
 بهرزه خدا، له پئی په یوه ندی کردنه وه به یه کیك له زنجیره کانی تهریقته
 کاتی به ره و ژبانی بهرزه خ و ئەو دنیا ده پوات و کۆچ ده کات و.. بریتی یه له
 په یوه ندی به ستنی هاو پئی یه تی و خوشه ویستی له گه ل ئەو کاروانه نوورانی یه
 له پئی دوور و درێژی هەتاهەتاییدا، که بهم کارهش هه موو وه هم و
 گو مانه کان له سه ر ده روونی مورید ده پوه یه وه کاتی پال به ئیجماع و
 یه کده نگیی که سانی ئەو کاروانه نوورانی یه وه ده داده وه، له و پرووه که
 هه موو یه کیك له و ماموستا و رابه رانه به لگه یه کی مه حکه م و پالپشتینکی
 به هیزن بۆ دوور خسته وه ی ئەو گو مپایی و وه همانه ی دینه ناو زهینی
 مرؤفه وه.

﴿ چوارەم: "چەشتنی چیژی ئیمان"

بریتی بە لە پزگار بوونی مرۆف لەو بیزاری و وحشەتە گەورەییە کە لە ژبانی دنیادا ئابلۆقەیی دەدات و، خۆقوتارکردنە لەو نامۆییە ئازار بەخشەیی کە مرۆف بەرامبەر بە گەردوون هەستی پێ دەکات.

ئەمەش بەهۆی ئەوەی کە تەریقەتی راست و دروست و خاوەن، سەرچاوەکانی "خۆشەویستی" و "ناسینی خواى گەورە" لەناو ئیمانی مرۆفدا دەتەقینێتەو.

پێشتر لە چەند وتەیە کدا چەسپاندوو مانە کە:

بەختەوهریى هەردوو دنیا و لەزەتێک کە ئازاری ئاوێتە نەبێت و ئونس و هاو دەمی یەك کە بیزاری و وحشەتی تێکەڵ نەبێت و بەختەوهریى راستەقینەى مرۆف تەنها لە "راستی بەکانی ئیمان و ئیسلام" دا دەست دەکەوێت، کە "تەریقەت" دەبەوێت پێیان بگات. هەر وەك لە وتەى دوو هەمیشدا پرووتمان کردووە ئەوە کە: ئیمان تۆوی درەختی تووبای بەهەشتی لەخۆدا هەلگر توو.

بەئێ ئەو تۆو، بەو پەرور دەییە کە لە تەریقەتدا، گەشە دەکات و گەورە دەبێت.

﴿ پێنجەم: "بێدار بوونەوێ دڵ"

بریتی بە لە هەست کردن بەو راستی بە ناسکانهی کە لە تەکلێف و داخواری بەکانی شەرعدان و، هەلسەنگاندن و پزلی ئایانە بەهۆی ئەو دڵە بێدارەى کە هەردەم لە یاد و زیکری خوادایە، وەك ئەوەی پزبازی پەرور دەیی تەریقەت بۆ ئەم دەرەنجامە یارمەتی دەدات. بەم پێیە "گوپراپەتێ" و "عیبادەت" دەبن بە وروژنەری تاسەمەندی و خۆشەویستی، نەك مایەى ئەرك و ماندوو بوون.

شلمه شلمه:

"به ده سته پانی پله کانی به خته وه ری"

بریتی به له به ده سته پانی مقامی ته وه ککول و، پله ی په زامه ندی و، مهر ته به ی نه سلیم بوون. که هر هم مقامانه تا که پښگان بو چه شتنی تامی به خته وه ری راسته قینه و، دل دانه وه ی ینگه رد و، له زه ت چه شتنیک که په ژاره ی ټیکه ل نه بیټ و، هاو ده می په ک که بیژاری و وه حشمت تو خنی نه که ویت.

همه نهم:

"پزگار بوون له شیر کی په نهان"

پزگار بوونی مړو فله له شیر کی په نهان و پیا و مهربانی و په فواره خراپه کانی هاو چه شنیان، به هژی ده سته کو تنی "فیخلاس" وه که گرن گزین مهر چه بو سالیکی ته ریقه و گرن گزینی نه انجامه کانی ته ریقه تیشه. هه روه ها بریتی به له پزگار بوونی مړو فله له متریسی به کانی "نه فسی نه ماره" و چلک و چه په لپی به کانی "خوپه رستی" له پپی "ته زکیه کردنی نفس" وه که سلووک و هه نگانو نانی عمه ملی به له ته ریقه تدا.

هه شتمه:

"گورانی کرداره ئاسایه کان به عیاده ت"

بریتی به له وه ی که مړو فله کرداره ئاسایه کانی پوژانه ی هم دنیا به ی ده خانه حوکمی عیاده ت و کرداری سر به دواړو ژ و، فیژی نه وه ده بیټ که چون به چه شنیکی ژیرانه سوود له سر مایه ی تمه نی، به هه موو لایه نه ورده کانی ژپانه وه، وه برگریټ و بیانکات به چه ند ترویک که ده میان به گوله کانی ژپانی نهودنیا پیشکوټ. نه ممش له پپی به رده وام بوونی له سر "زیکری قهلبی" و تپرامانی عه قلی، هاو ده له گه ل دنیایی و ئاماده یی کی به رده وامی دلی له حوزووری خوای گه ورده و، تیژ کردنه وه ی به رده وامی ویست و، نیازی ینگه رد و، لیپرانی راستدا. که هه موو نه مانه ش ته ریقه ت مړو فیان له سر راده هیټیت.

نۆ نۆهم:

"هولدان بۆ گەشتن به پلهی "مرۆفی کامل"

بریتی به له هولدان بۆ گەشتن به پلهی "مرۆفی کامل". ئەمەش بهوه دهییت که مرۆفی سالیك به درێژی سەیر و سلووکی خۆی و له دهمی ئەرك و ماندوو بوونه پڕۆحی به کانیدا، که ژبانی مەعنهویی ئەو بەرز ده که نهوه، پرووی دلی ئاراستهی خوای گهواره بکات. واته گەشتنی به پلهی ئیمانداري راسته قینه و موسلمانان راستگۆ. به واتایه کی تر: به دهسته پێنانی حقیقهتی ئیمان و ئیسلام، ئەك شیوه پڕۆالتهتی به کهیان. پاشان بریتی به له وهی که مرۆف بییت به بهندهیه کی خاوی و ینگهردی خوای پهروهردگاری ههموو جیهانه کان و، جینی ئاراسته کردنی گرفتاری شکۆمەندی و، نوینه ریکی بوونه وهران له پروویه که وه و وهلی و خهلیلای خوای گهورهش له پروویه کی تره وه، به پادهیهك که دهتیی ئاوینهی درهوشانه وه کانی خوا به و به راستی له "أحسن تقویم" دایه و، بهم کارهشی دهییت به بهلگه له سهرفهزلدانی نه وهی ئادهم به سهرفهزلدانی تاندا.

بهم جوړه و به ههردوو باڵی: "ئیمان" و "پهفتار به شرع" به ره و پله و مهقامه بهرزه کان دهفریت و، له وێوه و ههرفهز لهم دنیا به وه به سهرفهزله وه ری هه می شه ییدا دهروانی و، ته نهاته ده شرواته ناویه وه!

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

اللهم صلّ على الغوث الأكبر في كل العصور والقطب الأعظم في كل الدهور سيدنا محمد الذي تظاهرت حشمة ولايته ومقام محبوبيته في معراجِه واندرج كل الولايات في ظل معراجِه، وعلى آله وصحبه أجمعين.
آمين. والحمد لله رب العالمين.

نزیكترین ڕێ بۆ لای خواى گەورە

(ئەم پاشکۆیە کجار کورتە گەرنکییەکی مەزن و
سوودینکی زۆری تێدا یە بۆ هەمووان)

چەندین ڕۆژ هەن کە مەروڤ بە خواى گەورە دەگەینەن، سەرچاوەی
هەموو ئەو ڕێ پاستانەش "قورئانی پیرۆز"ە. بەلام ئەوەندە هەیه هەندێ لەم
ڕێیانە لەچاو ئەوانی تردا گشتی تر و سەلامەت تر و نزیكترە.

من، وێرەى تێگەشتنی کۆتا و ناتەواوی خۆم، ڕینگایەکی تەخت و
کورت و ئاسانم لە ڕێژنەى قورئانی پیرۆزەو دەوزیوەتەو، کە بریتی یە لە ڕێی:
(کۆلەواى، هەزاری، شەفەقەت، بیرکردنەو).

بەلێ، "کۆلەواى" (العجز) وەك عیشق وایە، ڕێیە کە مەروڤ بە خواى
گەورە دەگەینێت، بەلكو ڕینگایە کە لە عیشق سەلامەتتر و نزیكترە، چونکە
لە ڕێی "بەندایەتی" یەو مەروڤ دەگەینێت "مەحبوبیەت".

"هەزاری" ش وەها یە، مەروڤ بە ناوی پیرۆزی "الرحمن"ی خواى گەورە
دەگەینێت.

"شەفەقەت" یش بە هەمان جۆر وەك عیشق وایە، مەروڤ بە خواى گەورە
دەگەینێت، بەلكو لە عیشق تیزرەوترە و مەودا کەشی لەو فراوانترە، چونکە
مەروڤ دەگەینێتە ناوی پیرۆزی "الرحیم"ی خواى گەورە.

"بیر کردنموه" ش وهك عیشق وایه، تهنانت لهویش به پښتره و پروناکی په که شی دره وشاوه تره و رڼۍ په کی گه لڼۍ به رڼتره. چونکه رڼواری نه و رڼۍ په ده گه یه نښته ناوی پیروزی "الحکیم" ی خوای گهوره.

نهم رڼۍ په جیا په له وهی که له "ده" ههنگاو پڼکها توره و رڼوارانی رڼۍ نه پڼۍ (الخفاء) گرتو ویا نه ته بهر.. ههروه ها جیا ش به له وهی که له رڼۍ ناشکرا (الجهر) دا ده یگر نه بهر و بریتی په له "حموت" ههنگاو، به پڼۍ ژماره ی حموت دهر وونه کان..

نهم رڼۍ په بریتی په له ته نها "چوار" ههنگاو. راستۍ په کی شهر عیشه زیاتر تا نه وهی ته رېقه تیکی سؤفی بیت.

با به هه له دا نه چن، مه به ست له: قسوور و کو له واری و هه ژاری نه وه په که هه موو نه مانه ته نها له بهر دم خوا وهندی مه زندا دهر بپرڼ، نهك له بهر دم خه لكیدا.

ویرد و زیکره کانی نهم رڼۍ په ش نه مانه ی خواره وهن:

★ شوین پڼ هه لگرتی سوننه تی پیروزی پیغه مبه ر ﷺ.

★ نه بچامدانی فهرزه کان، به تایبه تی به جیه پڼانی نویژ به رڼکو پڼکی و، خویندنی زیکره کانی دوا یان.

★ ده ست هه لگرتن له گونا هه گهوره کان.

سهر چا وه کانی نهم ههنگاو انمش له قورثانی پیرو زدا، نه مانه ن:

﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾ (النجم: ۳۲) ناماژه بڼ ههنگاو ی په کهم ده کات..

﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾ (الحشر: ۱۹) ناماژه بڼ

ههنگاو ی دوو هم ده کات..

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾

(النساء: ۷۹) ناماژه بڼ ههنگاو ی سنی هم ده کات..

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ (القصص: ٨٨) ئاماژە بۆ هەنگاوی چوارەم دەکات.

پروونکردنەوهی ئەم چوار هەنگاو - زۆر بە کورتی - بەم جۆرەیه:
 هەنگاوی یەكەم: وهك ئایەتی: ﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ﴾ ئاماژە بۆ دەکات، بریتی یە لەوهی: "نەفس" بە خاوەن لە قەڵەم نەدریت. چونکە مەرووف، بە پێی سروشت و فێرەتی، راستەوخۆ و لەپێشدا تەنها خۆی خوش دەوێت و، لە پێناویدا هەموو شتێک بەخت دەکات و، بە چەشنێک بە شان و بالاى خۆیدا دەخوێنێت و مەدحیکی وای دەکات کە تەنها شایستەى خواوەند ییت و، هەردەم خۆی بە خاوەن لە قەڵەم دەدات. تەنانەت هیچ کەموکوڕی یەکی بۆ پەروا نایینێت و بەرگری یەکی توندی تارادەى پەرستنی لێ دەکات. وهك بێتی هەموو ئەو ئامێرانەى خواى گەورە بۆ ستایش و پاک راگرانی خواوەند لەو مەرووفەدا دایناون، ئەو مەرووفە دەچێ بۆ خۆی بە کاریان دەهێنێت!

بەم جۆرە پرووبەرووی ئەو وەسفە دەیتەوه کە لەم ئایەتە پێرۆزەدا: ﴿مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ﴾ (الفرقان: ٤٣). ئیتر دوو چاری لەخۆ پازى بوون و لەخۆ بابی بوون دەیت و، پێویست دەکات کە پاکژ بکریت..

جا پاکژ کردنی دەروونی مەرووف لەم هەنگاوەدا بەوه دەیت کە بە پاک نەزانریت و بە خاوەن لە قەڵەم نەدریت!

هەنگاوی دووهم: ئەو دەرسەیه کە لەم ئایەتە پێرۆزە وەرده گیریت:
 ﴿وَلَا تُكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ﴾.

ئەویش بەم جۆرە:

مەرووف هەردەم خۆی لە بیر دەباتەوه، خۆ ئەگەر بیریش لە مردن بکاتەوه، ئەوا پرووی ئەو مردنە بۆ غەیری خۆی وەرده چەرخینیت و، گەر

له ناوچوون و نه مانیش بیهیت، بۆ کهسانی تری داده نیئت، وهك بلینی ههرگیز نهو نه گریتهوه و هیچ په یوه ندی به کی به خۆیه وه نه یئت!

هۆی ئه ممش ده گریتهوه بۆ ئه وهی که دهروونی به دخوازی مرؤف له کاتی بهش و پاداشت وهر گرتندا خۆی بیر ده کهوتیه وه و به توندی دهستی پیوه ده گریت. کهچی له کاتی کار و فرمان و خزمه تگوزاریدا خۆی له بیر ده باته وه!

که واته پاکژ و خاوین و پهروه ده کردنی، لهم ههنگاوه دا، رهفتار کردنه به پنجهوانه ی ئه م حاله ته. واته خۆ له بیر نه چوونه وه له ده می له بیر چوونه وه دا. به واتایه کی تر:

خۆ له بیر بردنه وه له کاتی پاداشت وهر گرتن و، بیر لی کردنه وه شی له ده می خزمه تگوزاری و یادی مردندا!

ههنگاوی سێهم: ئه وه به که ئه م ئایه ته پیروژه ئاماژه ی بۆ ده کات که ده فرموی:

﴿مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ﴾.

چونکه ههردهم "نفس" داخوازی ئه وه به که ههرچی خیر و چاکه به به هی خۆی داده نیئت، ئه م کارهش به رهو شانازی و له خۆپرازی بوونی ده بات. که واته ده بیئت، لهم ههنگاوه دا، له: ناته واوی و کهموکووری و کۆله واری و ههزاری به ولاره هیچی تر له خۆیدا نه بیئت و، هه موو چاکه و لایه نه ته واره کانی خۆیشی به چاکه ی خواوه ندی مه زنیان دابنیئت و به بهخششی ئهویان بزانیئت. ئیتر له بریی شانازی و له خۆبایی بوون، شوکرانه بژیتری ده نوینیئت و سوپاسی خواوه ند ده کات.

که واته پاکژ کردنی "نفس" لهم پله یه دا له نه یینی ئه م ئایه ته پیروژه دایه که ده فرموی:

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ (النس: ۹).

واتہ بہوہ دہ بیٹ کہ بزائیت:

تہوایی خوی لہ ناتہواییدا و، توانای لہ کۆلہواریدا و،
دہولہمہندیہ کہشی لہ ہہڑاریداہ۔ (بہو واتاہی کہ بزائیت تہوایی خوی
لہوہدایہ کہ تہو او نہ بیٹ و، دہستہ لاتی لہوہدایہ کہ لہ بہردہم خوای
گہورہدا کۆلہوار و بی دہستہ لات بیٹ و، دہولہمہندیشی لہوہدایہ کہ
ہہڑاری دہر گانہی تہو بیٹ).

ہہنگاوی چوارہم: تہو وانہہ کہ تہم ٹاہتہ دہلیتہوہ:

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾.

چونکہ "نفس" گومانی وایہ کہ خوی لہ خویدا سہربہست و
سہربہخویہ۔ لہبہر تہوہ لافی جۆرہ پەرورہدگاریہک لی دہدات و، بہرامبہر
پہرستراوی راستہقینہی خوی سہریچی تیڈایہ۔ جاہہستکردن بہم
راستیہی خوارہوہ مروّف لہو بارہ رزگار دہکات۔ تہو راستیہش بریتیہ
لہوہی کہ:

ہہموو شتیک لہ خویدا و بہ "واتا ئیسمیہ کہی" لہناوچوو، ون ہوو،
تازہ پیدای ہوو، نہبووہ۔ بہلام بہ "واتا حہرفیہ کہی" و لہو پرووہوہ کہ بہ پی
تہرک و فرمانی سہرسانی دہوری ٹاوینہی دہرخہری ناوہ جوانہ کانی
بہدہیپنہری مہزن دہبینیت، تہو او تہو شتہ: بینہر و بینراوہ و، ہہیہ و ہووہ۔

جا پاکڑکردنی "دہروون" لہم ہہنگاوہدا بہوہ دہبیٹ کہ بزائیت:

نہبوونی لہ بوونیدایہ و، بوونیشی لہ نہبوونیدا!

واتہ: تہ گہر خوی بینی و بوونی بہ خوی بہخشی، تہو لہ تاریکستانی
چہندین نہبوونی تہوہندہ زۆر و زہبہندہدا نوqm دہبیٹ کہ بہ تہندازہی ہہموو
بوونہوران دہبن۔

به واتايه كي تر ده لّين: نه گهر له به ديهينهري راسته قينه خوی - که خوای گموره به - بي تاگا يّت و، به بووني خوی بايي بيّت، نه وا خوی به ته نيایي و خنكاوی ده بينيتهوه له ناوه ندي تاريکي بي کوتايي جودايي و نه بووندا، به چه شني گوله ستيره (البراعة) که ته نها به پرووناكي په کزه کهي خوی له تاريکي شوي تاردا بچوولينهوه.

به لام کاتي واز له خوويستي و له خو بايي بوون ده هينيت، بوی درده که ويّت که له راستيدا خوی له خويدا شتيک ني په، به لکو تاوينه کهي دره و شانوه کاني به ديهينهري راسته قينه به. بهم پي په، لهم پي په وه "بوون" يکي نه پراوه و بي کوتايي به ده ست ده هينيت و، ئنجا "بوون" ي هممو بوونه و رانيش ده سکه وت و قازانجي ده يّت.

به لي، نهو که سهي خوا ده دوزيته وه، هممو شتيکي ده ست که وتوه، چونکه هممو بوونه و ران، تيکرا، بریتين له: دره و شانوه ي ناوه جوانه کاني خواوه ندي مهن!

کوتايي نه م پاشکويه

نه م پينگايه ي که پيکه اتوه لهم چوار ه نگاوه: "کوله واري و، هه زاري و، شفه قهت و، بير کردنه وه" له هر يست و شش وته کاني پيشرو ي کتيبي "وته کان" دا، که له: زانستي حه قيهت و، راستيي شه ريعت و، حیکمه تي قورثاني پيرؤز ده دوين، پروون کراونه ته وه. به لام ليړه دا ته نها ئامازه به كي پوخت بۆ چهند خاليک ده که ين که نه مانه ن:

ئەم پێگایە کورتترین و نزیکترین پێیە لە چاوە ئەوانی تەردا، چونکە تەنها چوار هەنگاوە. ئێجا ئەگەر "کۆلەواری" بە سەر نەفسدا زال بێت، ئەوا راستەوخۆ تەسلیمی خواوەندی "بەتوانا"ی شکۆمەندی دەکات. بەلام گەر لە پێگەی عێشقادا - کە گەیهەرترین پێیە بۆ لای خواى گەورە - "عێشق" بە سەر نەفسدا زال بێت، ئەوا دەروونی مەرۆف دەستەکانی لە داوێنی مەعشوقی مەجازی گیر دەکات و بەو جوۆرە دەمێنێتەوە هەتا نەمانی ئەو مەعشوقەى دەبینێت، ئێجا دەگات بە خۆشویستراوی راستەقینە!

پاشان ئەم پێگایە لە هەموو ئەوانی تر بێ وەى ترە، چونکە "نەفس" لەم پێگایەدا دوو چاری "شەتەحات" نایێت و لاف و گەزافی لە توانای خۆی بەرەوزووتر لێ نادات، چونکە مەرۆف لەم پێگایەدا جگە لە: کۆلەواری و هەژاری و قسور و ناتەواوی، هیچی تر لە نەفسی خۆیدا شک نابات، تالە سنووری خۆی لا بەدات!

ئەم پێیە جادەییەکی گەورە و شەقامیکی گشتییە، چونکە مەرۆف لەم پێیەدا ناچار نایێت بوونەوهران بخاتە "بەندێخانە"یان "ئێعدامیان" بکات، بە وێنەى پێرەوانی پێگەى "وحدة الوجود"، کە بۆ مەبەستی گەیشتن بە دنیایی و حوزووری قەلبی، بوونەوهرانیان لە وەهەمی خۆیاندا بە نەبوو (عدم) لە قەلەم دا و، وتیان:

"لا موجود الا هو" ..

یان بە وێنەى پێرەوانی پێی "وحدة الشهود" کە بۆ مەبەستی بەهەرەوەر بوون و گەیشتیان بەو دنیاییە، بوونەوهرانیان لە بەندێخانەى "بیرچوونەوەر"دا بەند کرد و، وتیان:

"لا مشهود الا هو"

قورئانی پیرۆز - که ئەم چوار پئییهی لئی وەرگیراوه - بە ئاشکرا له ئیعدام کردنی بوونهوه‌ران خوێش ده‌بێت و له‌ به‌ندیخانه‌ش به‌ریان ده‌دات!
جا ئەم پێگایه - له‌ سه‌ر ئهو پێازه‌ی قورئان - به‌و چاوه‌ ده‌روانیته بوونهوه‌ران که: ملکه‌ چ و گوێپرایه‌ ئی به‌ ده‌یه‌نه‌ری شکۆمه‌ندیان و، له‌ پئی ئه‌ودا خزمه‌ت ده‌که‌ن و، ده‌رخه‌ری دره‌وشانه‌وه‌ کانی ناوه‌ جوانه‌ کانه‌، ده‌لێی ئاوێنه‌ن ئهو دره‌وشانه‌وانه‌ ده‌ده‌نه‌وه‌ و ده‌ریانده‌خه‌ن.

واته ئەم پئییه بوونهوه‌ران به‌ واتای "حه‌رفی" ده‌بینیت و مامه‌له‌یان له‌ گه‌لدا ده‌کات و، دووریان ده‌خاته‌وه‌ له‌وه‌ی که‌ خاوه‌نی واتای "ئیسمی" بن و هه‌ر بۆ خوێان که‌وتبه‌ خزمه‌ت و گوێپرایه‌ل بووبن.

به‌م چه‌شنه‌، مروف له‌ بی ئاگایی (الغفلة) رزگاری ده‌بێت و، له‌ سه‌ر پێازه‌ که‌ی قورئانی پیرۆز به‌ "حوزووری به‌رده‌وام و هه‌میشه‌یی" ده‌گات و پئی به‌هره‌وه‌ر ده‌بێت. ئهو کاته‌ش له‌ هه‌موو شتیکدا پێگایه‌که‌ ده‌بینیت که‌ به‌ خوای گه‌وره‌ی ده‌گه‌یه‌نیت.

پوخته‌ی ئەم قسانه‌:

ئەم پێگایه‌ به‌ "واتای ئیسمی" ناروانیته‌ بوونهوه‌ران، واته‌ به‌و پروانییه‌ بۆیان ناروانیت که‌ له‌ خوێاندا و بۆ خوێان که‌وتبه‌ کار و گوێپرایه‌ل بووبن. به‌ ئه‌و ئه‌م بۆ پروانییه‌یان لئی داده‌مالیت و، ئه‌رك و فەرمانبه‌ریی "ملکه‌ چ بوونیان بۆ خوای گه‌وره‌" ده‌خاته‌ ئه‌ستۆ.

ویلایه‌تی هاوه‌له به‌ریزه‌کان

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

برای تازیزم!

◆ پرسیاری یه‌که‌مت که ده‌لێت:

ئاشرکرایه که هاوه‌له به‌چوو که کان گه‌لێ گه‌وره‌ترن له ئه‌ولیا هه‌ره مه‌زنه‌کان. ئه‌دی بۆچی هاوه‌له به‌ریزه‌کان به‌روانی "ویلایه‌ت" ئه‌و ده‌سته و تاقم و که‌سه خراپکارانه‌یان نه‌بینی و ئاشرکریان نه‌کردن که له ناو کۆمه‌لێ ئه‌واندا ب‌لاو بوو بونه‌وه، به‌را ده‌یه‌ک که بوون به‌هۆی شه‌هید بوونی سێ خه‌لیفه‌ی راشید؟
وه‌لامه‌که‌ی له‌ دوو مه‌قامدا یه:

مه‌قامی یه‌که‌م

به‌روونکردنه‌وه و ده‌رخستنی نه‌ینی یه‌کی وردی "ویلایه‌ت" گری
پرسیاره که ده‌گریته‌وه. ئه‌ویش به‌م جوهری خواره‌ویه:
ویلایه‌تی هاوه‌له به‌ریزه‌کان "ویلایه‌تی کوبرا" یه‌و، سه‌رچاوه و بناغه
سه‌ره‌کی یه‌کانی ده‌گریته‌وه بۆ میرانگری "پێغه‌مبه‌رایه‌تی". رینگای ئه‌م

ویلايه تەش بىرىتىپە لە پزۇشتىنى راستەوخۇى ئەوان لە "ظاھىر" ھوہ بۇ ناوجەرگەى حەقىقەت، بىئ ئەۋەى بە پىئى بەرزەخى تەرىقەتدا تىپەر بىن.

ئەم ویلايه تەى ئەوان پرووى لە دەر کەۋتنى "ئەقرەبىيەتى ئىلاھى" پە. چونکە پىئى ئەم ویلايه تە ھەرچەند تابلئى پىنگاپە کى کورتە، بە لām گەلى بەرز و بلندە .. ھەرچەندەش کەشف و کەرامەت و کارە دەر اساکانى بە دەگمەن دەر دە کەون، بە لām فەزّل و تايپەتکارى پەکانى پە کجار پایە بەرزىن.

ھەرچى کەرامەتى ئەولیاکانى ترە، زۆربەیان بە بىئى وىستى خۇیان پروو دەدات، چونکە ھەندى جار خۋای گەۋرە پزىیان لى دەگىت و، بىئ ئەۋەى بە خۇیان بزەنن کارىکى دەر اس(خارق)یان لى دەر دە کەۋت. ئىنجا زۆربەى ئەم کەشف و کەرامەتەش لە دەمى سەیر و سلووک و کاتى پىئى بەرزەخى تەرىقەتدا پروو دەدەن، کاتىکىش ئەولیاکان - تا پادەيەك - لە بەش و خواستى مەۋقائە دەستبەردار دەبن، چەند بارىکى دەر اس بە دەست دەھىنن.

بە لām ھاۋەلە بەرپزە كان - خوا لە ھەموویان پازى بىت - ناچار نىن "بۇ گەشتىيان بە حەقىقەت" لە پىئى تەرىقەتەۋە بازەنە کى مەزن بە سەیر و سلووک بىپن. چونکە ئەوان شەرەفمەندى لى درەوشانەۋەى پروناکى پەکانى ھاۋەلتىي پىروزی پىغەمبەرى مەزن بوون ﷺ، کەۋاتە ئەوان لە پىئى ئەم نەپنى پەۋە دەتوانن لە يەك كۆپ و دانىشتندا و بە يەك ھەنگاۋ راستەوخۇ پرووى پۋالەتى "ظاھىر" دىۋادەر بکەن و يەكسەر بە "حەقىقەت" بگەن و پىئى بە ھەرەمەند بىن.

بۇ غمۋونە:

گەر ممانەۋىت بە شەۋى "قەدر" بگەينەۋە کە دۋىنى بە سەرچوو و بوو بە رابوردوو، دوو پىنگامان بۇ ئەم مەبەستە لە بەردەمدايە:

یە کەمیان:

بەینی پۆز بە پۆزی سالیکی ڕەبەق تا کو جاریکی تر بەو شەو پیرۆزە بگەینەو. کەواتە بەیستی ئەم ڕۆیە، دەبی مەروڤ سالیکی ئەواو بە سەیر و سلووک بپۆت تا کو "قوریبەتی ئیلاهی"ی دەست بکەوێت.

ئەمەش ڕیپازی زۆربەیی ڕۆزەوانی تەریقەتەکانە.

دوو هەمیان:

دەربازبوونی جەستەیی ماددی پابەندی زەمانە لەو بەرگەیی خۆی و، بەرزبوونەوی "گیان" بە دەستبەردار بوون لە جەستە و، ئنجایینی دۆینی شەوی ڕابوردووی "قەدر" لە گەڵ سەبی شەوی "جەژن" دا پێکەو و بە چەشنی ئامادەیی ئەمەڕۆ. چونکە "گیان" بە کات و زەمانەو بەند نییە.

جا هەر کات هەستەکانی مەروڤ تا ڕادەی ناسکی و نیانی "گیان" بەرزبوونەویان بە دەست هێنا، ئەوا کاتی "ئێستا"ی ئەو مەروڤە فراوان دەبێت و، "ڕابوردو" و "داهاتو" لە خۆیدا دەپێچێتەو و ئەو کاتانەی کە سەبارەت بە خەڵکی یەو بە "ڕابوردو" و "داهاتو" دادەنرێن، سەبارەت بەم وە کو کاتی "ئێستا" دەبن.

لەبەر ڕووناکیی ئەم غۆونەیدا دەلیین

گەیشتن بە شەوی قەدری ڕابوردو بە بەرزبوونەوی مەروڤ دەبێت تا پلە "گیان" و ئنجایینی کاتی "ڕابوردو" وە کو "ئێستا".

بناغەیی ئەم نەینی یە ئەماوی یەش یریتی یە لە دەر کەوتنی "ئەقرەبییەتی ئیلاهی" .. با بە غۆونەیک ئەمە ڕوون بکەینەو:

"خۆر" لە ئێمەو نزیکە، چونکە یە بە یەکی "ڕووناکی" و "گەرمی" و "وینە"ی ئەو لە ئاوی ئەو کانی ناو دەستماندا دەردە کەوێت، بەلام ئێمە لە خۆرەو دوورین.

جا ته‌گەر له‌ پرۆوی نوورانییه‌ت و پرۆوناکیی خۆره‌وه‌ هه‌ستمان به‌ "ئه‌قره‌بییه‌ت" ی خۆر کرد و په‌ی مان به‌و په‌یوه‌ندیانه‌ برد که له‌ گه‌ل وینه‌ میسالی یه‌ که‌ی ئه‌ودا هه‌مانه‌ له‌ناو ئاوینه‌ کاغاندا و، له‌و پینگایه‌وه‌ خۆرمان ناسی و هه‌ستمان به‌ راستیی پرۆوناکی و گهرمی و شیوه‌ی خۆر کرد، ئه‌وا "ئه‌قره‌بییه‌تی" ئه‌ومان له‌ ئیمه‌وه‌ به‌ ئه‌ندازه‌یه‌ك بۆ ده‌رده‌ که‌وێت که‌ هاغان ده‌دات به‌ شاره‌زایی و نزیک‌ی په‌یوه‌ندی له‌ گه‌لدا بیه‌ستین.

به‌لام گهرمانه‌وێت له‌ پرۆوی دوورمانه‌وه‌ له‌ خۆر، پتی ئاشنا بین و لێی نزیک‌ بییه‌وه‌، ناچار ده‌بین به‌ "بهر" و "زیری" مان گه‌لێ پینگا به‌رپن تاکو هاو‌ده‌م له‌ گه‌ل یاسا زانستی یه‌ کاندای بیرمان بۆ ئاسمانه‌ کان سه‌ربخه‌ین و له‌ویدا ته‌سه‌ووری خۆر بکه‌ین که‌ له‌ناو بۆشایی گه‌ردووندا پرشنگ ده‌دات. هه‌روه‌ها ده‌بێ پشت به‌و یاسا زانستی و ورده‌ کاری یه‌ که‌چار دوور و درێژانه‌ بیه‌ستین تاکو په‌ی به‌و پرۆوناکی و گهرمی و حموت په‌نگه‌ بیه‌ین که‌ له‌ ماهیه‌تی خۆردا هه‌ن. ئنجا دوای هه‌موو ئه‌مانه‌ له‌وانه‌یه‌ "قوربییه‌تی مه‌عنه‌وی" مان له‌ خۆره‌وه‌ ده‌ست بکه‌وێت، وه‌ك ئه‌وه‌ی که‌سی یه‌ که‌م به‌ تێرمانیکی که‌م له‌ ئاوینه‌ که‌ی، ده‌ستی که‌وت.

هه‌ر به‌ وینه‌ی ئه‌م نمونه‌یه‌، "په‌غه‌مبه‌رایه‌تی" و ئه‌و "ویلایه‌ته‌" ش که‌ میراتگری په‌غه‌مبه‌رایه‌تی یه‌، هه‌ردوو کیان پرۆویان له‌ ده‌ر که‌وتنی "ئه‌قره‌بییه‌تی ئیلاهی" یه‌..

به‌لام زۆربه‌ی ویلایه‌ته‌کانی تر له‌سه‌ر بناغه‌ی "قوربییه‌تی ئیلاهی" سلووک ده‌که‌ن و، ناچارن چه‌ندلین پله‌ و قو‌ناعی زۆر و زه‌به‌نده‌ به‌رپن پش ئه‌وه‌ی به‌ پله‌ و پایه‌ی مه‌به‌ستیان بکه‌ن.

نہ گھر بو تریت:

حزرتی عومر - خوی لئی رازی بیت - لہ سہر مینہر وہ بانگی لہ
 "ساریہ" کرد کہ یہ کیکہ لہ سہر کردہ کانی سوپاکہی و مانگہ پئیہک لیہمہ
 دوور بووہ و فہر موویہ تی: "یا ساریہ الجبل الجبل!"^(۱) تم بانگ لیکردن و
 پینمایہ شی بوون بہ ہویہ کی سہر کہوتیان لہو جہنگہ دا۔ تم پرووداوہ
 مہودای تیزی بہ سیرہ تی حزرتی عومر دہر دہ خات..

پر سیارہ کش ٹوہیہ کہ:

ٹایا تم بہ سیرہ تہ تیژہ دوورینہ بچی فہر ووزی قاتلی خوی نہ بینی کہ لہ
 نزیکی خویہ وہ بوو؟

وہ لام:

وہ لامی تم پر سیارہ وہک وہ لامہ کہی حزرتی بہ عقوب - درودی لہ سہر
 بیت - دہدہ نہ وہ^(۲) ٹوہ بوو لہ حزرتی بہ عقوبیان پرسی: چوں ہست بہ بونی
 یوسف کرد لہ پئی کراسہ کہیمہ کہ ہشتا لہ خاکی میسردا بوو، کہ چی

(۱) صحیح: أخرجه احمد في فضائل الصحابة برقم ۳۵۵ بإسناد حسن، والطبري في التاريخ ۳۸۰ / ۲، وأبو نعيم في الدلائل ۲۱۰ / ۳، ۲۱۱ والبيهقي في الدلائل واللالکائي في شرح السنة والزین عاقول في فوائده، وابن الأعرابي في کرامات الأولیاء، وابن مردويه وأبو بکر بن خلاد في الفوائد، وابن عساکر ۷ / ۶ / ۱ و ۲ / ۶۳ / ۱۳ ومن عدة طرق. قال ابن کثیر في النهاية ۱۳۱ / ۷: "هذا إسناد جيد حسن" وقال الحافظ في الإصابة ۲ / ۳ إسنادہ حسن، ومثله قول ابن حجر المہتمی في الصواعق المحرقة ص ۱۰۱. وانظر المقاصد برقم ۱۳۳۱ والدر برقم ۴۶۲ والتمییز ۱۹۴ وكشف الخفاء ۲ / ۳۸۰ والأحاديث الصحيحة برقم ۱۱۱۰. (وہر گیز - لہ چاہہ عہرہ ہی بہ کہوہ)

(۲) ز مصرش بوی پراہن شنیدی چرا در چاہ کنعانش ندیدی
 بگفت احوال ما برق جہان است دمی پیدا و دیگر دم نہان است
 گہی ہر طارم اعلی نشینم گہی ہر پُشت پای خود نہینم
 (سہعلی شیرازی) (دانہر) (*)

(*) پروانہ: (کلیات سعدی - گلستان) ص ۷۵ چاپ ہشتم، انتشارات امیر کبیر، تہران
 ۱۳۶۹ ہش. (وہر گیز)

یوسفت لە بیرە نزیکە کە ی خاکی کەنعاندا نەبینی؟ وەلامی دانەو: حالەتە کانی ئیمە وەک هەورە بروسکە ی کتوو پری وان، دەمێک دیار و دەمێکی تریش نادیارن، کاتی وا هەیه وەکو ئەو کەسەین کە لە بلندترین مەقامدا دانیشتییت و سەرجهمی دەورو بەری خۆی ببینییت، کاتی وایش هەیه تەنانەت پشت پێی خوشمان نابینن! پوختە ی قسە ئەو هیه کە:

هەرچەندە مرۆف بکەر و خواوەن ویست و ئیختیار یییت، کەچی هەر ویستی خواوەند بناغەیه لە هەموو شتێکدا و، قەدەری خوا ی گەورەش زāl و فەرمانرەوایە و، ویستی خوا یی دەست بە پرووی ویستی مرۆفەو دەنییت، بە پێی ناوەرۆکی ئایەتی: ﴿وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ (الإنسان: ۳۰) و، حەقیقەتی: "إذا جاء القدر عمي البصر" یش فەرمانی خۆی جێ بە جێ دەکات، خۆ هەر کاتیش قەدەر دوا، دەبێت توانست و ئیختیاری جوژیی مرۆف بێ دەنگ بییت.

(ژیری) و (دل) پیکه وهن

له په یامه کانی نووردا

نهم بر گه ییم له وه لامي پرسیار یځدا نووسیوه. له وانه یه

باسکردنی سوودی بۆ ئیوهمش تیدا ییت.

چه ند که سیک له وانه ی که به زوری کتیبه کانی ئهولیا و زانایان

خویندبو وه، نهم پرسیار میان لی کردم:

بۆچی خویندهری په یامه کانی نوور زور زیاتر له خویندهری ئه و کتیبانه

ئیمان و ملکه چی له دلی خویدا ده یینیت و ههست به شهوقینکی بهرده وام و

چیژینکی نوئ ده کات؟

وه لام:

به شیک کتیبه دانراوه کانی زانایانی پشین و زور به ی کتیبه کۆنه کانی

ئهولیا پیاوچا که کان، له "بهروبوم" و "ئهنجامه کانی ئیمان" و پڙنه و

به ره که تی "ناسینی خوا" ده دوین: چونکه له چهرخه کانی ئه واندا له بهر

ئهوه ی بناغه کانی ئیمان قایم و دامه زراو بوون، ئه و به ره ره کانی ئاشکرا و

هیرشی بی په رده ی وانه که ره گ و ریشه ی ئیمان ده ره یینیت.

به لام ئیستا هیرشیک به کۆمه لی ریکوینک و سهختی ئه و تو کراوه ته سه ر

پایه و بناغه کانی ئیمان که زور به ی ئه و کتیب و په یامه پیشووانه ی که ته نها

لە گەڤ کەسانی ئیماندار و مەزھە تاییەتمەندە کاندای دەوان، ناتوان بەر بەستی ئەم تەوژمە بەهێز و سامناکەیی ئەم پزۆرگارە بکەن و بەرەنگاری ببنەو.

"پەیامە کانی نوور" لەبەر ئەوەی موعجیزەییەکی مەعنەویی قورئانی پیرۆز، پایە و بناغە کانی ئیمان پزۆرگار دەکەن. ئەمەش ئەکە هەر تەنها بە سوود وەرگرتن لە ئیمانی پەگداکرتاوی دامەزراوەی زووتر لەناو دایا بوو، بەتکۆ بە چەسپاندن و دامەزراندن و پارێزگاری لیکردنی ئەو ئیمانە لەناو دایا و پزۆرگار کردنی لە دەستی شوبهە و گومانەکان، بە چەندین بەتگەیی درەخشان و زۆر.

ئەم کارەیی پەیامە کانی نوور لە پادەییە کداییە کە هەر کەسیک بە وردی سەرنجیان لێ بدات، پێیاردەدات کە بە وێنەی "پێوستیی نان و دەرمان" ئەم پەیامانەش بۆ ئەم چەرخە پێوست.

کتێبە دانراوە کانی پێشووە بە مەزھە دەلێن:

بە بەوەی و.. بە پلە و مەقامە کاندای سەربکەووە و.. بێنە و.. پڕوناکیی پزۆرنەیی پێت و بەرە کەتەکان بە دەست بێنە.

بەلام پەیامە کانی نوور دەلێن:

هەر کەسیک هەیت بێ.. بەلام چاوە بکەرەووە و پڕوانە و راستی بێنە و ئیمانە کەت پزۆرگار بکە، کە کلیلی "بەختەویری هەمیشەیی"یە!

پەیامە کانی نوور لە پێشدا هەوڵی ئەوە دەدەن قەناعەت بە دەروونی دانەرە کەیان بەخشن، ئێجا لە گەڤ کەسانی تردا دەدوێن. لەبەر ئەوە، ئەو وانمییە کە بە تەواوی قەناعەتی بە دەروونی بەدخواری دانەریان بەخشی و توانیی وەسوەسە کانی بە یە کجاری نەهێلێت، بێ هیچ گومانیک وانمییەکی هێندە بەهێز و ینگەرە کە بە تەنها خۆی دەتوانێت پێت بە بەر بەست لە

پرووی ته ورمی گومپایسی سهردهمدا، که به هوی پښکها ته و پښکخراوه به کومله کانیه و شپوهی "که سیتی به کی معنه وی" ی وهر گرتووه، تهنانهت هم پهيامانه ده توانن بهرهنگاری هم گومپایسه بینه و به سهریشیدا سهر بکه ون.

پاشان پهيامه کان وهك دانراوانی زانایانی تر نین؛ تنها به پښی ههنگاونان و به لگه و بپروانینه کانی "ژیری" پښی خویان بپرن..
وهك نهولیا سؤفی به کانش ناکه ن؛ تنها به چپژ و کهشفه کانی "دل"
بجوولین..

به لکو به په کگرتن و ټیکه ل کردنی ههنگاوه کانی "دل و ژیری" و یارمه تیدانی "گیان" و "لایه نه ناسکه کان" ی تری مروف، ههنگاو ده نین.
به ممش ده گنه چله پویه سهر بهرزی و پلهیه کی هینده بلند که پروانینی
فلسفه ی هیرشکاری پښ ناگات، چ جای نه و هی به ههنگاونان پښی بگات!
ټیتر له م پښی به ووه نووره کانی راستی به کانی ټیمان، تهنانهت به چاوه کوپره
دایژ سراوه کانی نه و فلسفه هیرش بهر مش ده گهیه نن.

شوینی کهرامهت له په یامه کاند

باسمه سبحانه

﴿وَأِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يَسْبَحُ بِحَمْدِهِ﴾

برا ئازیز و صد دیقه کانم!

ئه ووم به دلدا هینرا که چوار مه سه له تان بۆ پروون بکه مه وه:

یه که میان:

وه لّامی پرسیاریکه به زمانی حال و گرفتار و چهند حالت و پرواله تیکي
جۆراو جۆر، ده کریت و دهو تریت:

مادهم په یامه کانی نوور کهرامه تیان هیه و، زیاتر له تهریقه ته سوّفی په کان
پیشکه وتن و بهرزبوونه وه له دهه کهوتنی راستی په کانی ئیماندا به خوینهرانیان
ده به خشن، ته نانه ت هه ندی له قوتایی په راسته کانی ئهم په یامانه - له
پروویه که وه - ئه ولیا و پیاو چا کن.. ئیتر بۆچی چهند پرواله ت و چیژیکي
پړوحی و که شفی معنموی و کهرامه تی ماددیی بهرجه سته ی وه که هی
ئه ولیا کانیان پیوه نایینریت، جگه له وهش هه به دوا ی ئهم جۆره شتانه دا
ناگه رین و بایه خی پی ناده ن؟ ئایا حیکمه ت له مه دا چی یه؟

وه لّام:

○ یه کهم:

هزی ئه مه نه ئینی "ئیخلاص" ه! چونکه ئهو که سانه ی که نه بیان تو انیوه
به سه ره دهروونی به دخوازی خو یاندا زāl بن، چیژ و کهرامه ته فانی و
کاتی په کانی دنیا یان به لاوه ده ییت به ئامانجی سه ره کی و، به هانده ری ئهو
چیژانه کاره کانی سه ره به دوا پړو زیان را ده په رین! دیاره ئه مهش "ئیخلاص"

پووجهل ده کاتهوه. چونکه نایت مروږ له کاره کانی سهر به دواړوژدا به دواي ئامانجه کانی دنیا و چيزه کانیدا بگهړیت. خو گهر داویان بکات و به دواياندا بگهړیت ئیخلاسه که ی تیک ده چیت و ده شیویت.

○ دووهم:

کهشف و کهرامهته کان بۆ ئهوهن که دلنایبی و تمنا به دهروونی ریوارانی عوامی ته ریهت بیهخشن، لهوانه ی که ئیمانیکي تهقلیدی یان له دلدايه و، نه گهیشتونته پله ی ئیمانی ته حقیقی. ههروهک هندی جاریش بۆ بهیز کردنی ئیمانی ئهوه که سه لاوازانن که دوو چاری شوبهه و گومان ده بن..

کهچی ئهوه بهلگانه ی که پهيامه کانی نوور بۆ راستی په کانی ئیمان دهیانپهنهوه، هینده بهیز و دامهزاون که له هیچ لایه کهوه هیچ بواریک بۆ سه رههلدانی شوبهه و گومانه کان ناهیلنهوه. ههروهک له حالده هیچ پیوستی و داخواریک بۆ ئهوه کهشف و کهرامهتانه نامینیهوه که له بهر دنیا کردن و قهناعت بهخشین پشانی مروږ ده درین. چونکه ئهوه ئیمانه ته حقیقی په ی که پهيامه کانی نوور دهیبهخشن زور زیاتر له کهشف و کهرامهت و چيزه کان بهرترن. بۆیه قوتایی په راسته قینه کانی پهيامه کانی نوور به دواي ئهوه چه شنه کهرامهتانه دا ناگهړین.

○ سیههم:

یه کیك له بناغه کانی پهيامه کانی نوور بریتی په لهوه ی که مروږ له ناخی دهروونیدا شارهزای ناتهوای په کانی خو ی ییت و، به لهخووردی و خو بهخت کردن و تنهها له پناوی په زامه ندی خوای گه وردها بۆ خزمهتی ئیمان لئ بپړت، یی ئهوه ی ئاور له هیچ که سیکي تری غیری خوای گه وره بداتهوه. کهچی ئهوه ئیختیلافه ی که له نیوان خاوهن کهشف و کهرامهته کانی ئههلی ته ریهتدا هیه و، حه سوودی و مونا فسه ی نیوانیان، به تایهت له

چهرخه‌دا که "خۆویستی" و "له خۆبایی بوون" تیایدا پهره‌ی سه‌ندووه، وای له گومرپایان کردووه گومانی به‌د به‌و مه‌رده پاک و پیرۆزانه بیهن و، به "خۆویست" ناوژه‌د و تۆمه‌تباریان بکه‌ن..

ئالیه‌وه تیده‌گه‌ین که بۆچی قوتاییانی نوور داوای که‌شف و که‌رامه‌ت بۆ که‌س و خودی خۆیان ناکه‌ن و، بۆمان ده‌رده‌که‌ویت که بۆچی هه‌له‌یه و هه‌ناسه‌پرکی‌یان به‌ دوای ئهم جۆره‌ شتانه‌ تیدا نی‌یه و، ده‌زانریت که ئهم ره‌فتاره له هه‌موو شتیک بۆ ئه‌وان پێویست‌تره.

پاشان له رێبازی په‌یامه‌کانی نووردا بایه‌خ و گرنگی به "که‌س" ی مرۆف نادریت. چونکه هه‌موان له‌ پرووی هاو‌به‌شیی مه‌عنه‌ویی کرده‌وه‌کان و توه‌نه‌وی هه‌ریه‌که‌یان له‌ براکانیاندا، ئه‌و هه‌زاران که‌رامه‌ته‌ زانستی‌یه‌یان لێ سه‌روزیاده که په‌یامه‌کانی نوور به‌ده‌ستیان هێناوه له‌ پرووی "ئاسانیی بلا‌وبوونه‌وی راستی‌یه‌کانی ئیمان" و، له‌و پرووه‌شه‌وه که ئه‌و قوتاییانه "به‌ره‌که‌ت له‌ ژيان و گوزه‌رانی خۆیاندا ده‌بینن" ..

به‌ئێ، ئه‌مانه و رێژلێنانه‌ خوایه‌کانی تری هاو‌چه‌شنی ئه‌مانه‌یان به‌لاوه سه‌روزیاده، بۆیه به‌ دوای که‌ماله‌ت و که‌رامه‌تی که‌سیدا ناگه‌رین.

○ چوارهم:

ئاشکرايه که هه‌زاران باخی دنیا ته‌نها تاقه‌ دره‌ختیکی به‌هه‌شت ناھین، چونکه به‌که‌میان فانی و دوو‌هه‌میشیان نه‌پراوه و هه‌میشه‌یه!

خۆ هه‌ست و نه‌سته‌ ماددی‌یه‌کانی مرۆف هێنده‌ کول و کوێرن که‌ چیژ و له‌زه‌تی خێرای دنیا‌یان پێ خۆشه‌ و، فه‌زلی "به‌ر" یکی ئاماده‌ی ئیستا به‌سه‌ر "باخ" یکی نه‌پراوه‌ی به‌هه‌شتی ئه‌و دنیا‌دا ده‌ده‌ن! له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که قوتاییانی نوور له‌م دنیا‌یه‌دا داوای چیژه‌ رۆحانی و که‌شف و که‌رامه‌ته‌ مه‌عنه‌ویی‌یه‌کان ناکه‌ن. ئیتر "ده‌روونی به‌دخواز" ئهم حاله‌ته‌ سروشتی‌یه‌ی ناو ناخی مرۆف بۆ ئامانجه‌ تایبه‌تی‌یه‌کانی خۆی نا‌قۆزێته‌وه!

رووداويك هميه زور لم حالتې قوتاياني نوور ده چټ.. نه وه تا ده گېر نه وه كه:

سه ختي ژيان و قورسي گوزهران زوري بزيه كيك له وه لي په پياوچا كه كان و هاوسره خاوه و هرع و تفوا كه ي هينا، كه هردو وكيان پله و پايه يان لاي خواي گه وړه هه بوو. به لام موحتاجي و ناچار يي له راده به وړ وای له هاوسره نايينداره كه ي نه و پياوچا كه كرد كه به ميرده كه ي بليت:

- نيمه زور موحتاجين!

په كسر خشتيكي زړي خاليسيان خرايه به ردهم!

پاوه كه به خيزانه كه ي وت:

- هم خشته له كوشكه كه ي به هه شتمانوه بومان نير او!

ژنه خواناسه كه ي كه نه مه ي پيست، په كسر وتي:

- هر چنه "هژاري" ماندووي كردووين و زوري بزيه ويناوين و تا هم

راده په ي كه له پيش چاوتدايه ده ست كورت و بي گوزهر انين و، له ولاشه وه گه لي خشتي زړي وه كه نه مه مان له به هه شتدا هيه. نه و ده ترسم هم خشته ي به هه شت لم دنيا فاني ده ا به ازيه بدين. بزيه - نه ي هاوسره نازيزه كم! - تكات لي ده كم كه له خواي گه وړه ي به خشنده پار پيته وه هم خشته بنير پته وه بوشونه كه ي خوي له به هه شت و، ليره ا نامانه ویت! نه مه ي وت و، په كسر له رپني كه شفوه بينيان خشته كه روشته وه بوشونه كه ي ناو به هه شتي.

رووداوه كه بهم جوړه ده گېر نه وه.

جا هم دوو پيشره وه ي نه هلي حقيقت، غوونه په كي باش و پيشه نكيكي

چاكن بوشوناياني نوور، له وه ا كه نه و انيش لم دنيا په ا به دواي چيز و كهرامته كاندې نه گېر ين.

كهرامهت و ئيكرام و ئيستيدراج

(ئهمه بهشيكه له نامهيك كه بۆ قوتاييه ناسراوه
يىگهرده كهى خۆى ناردوه)

برام!

شهوق و چالاكى و به دهستهينانى سهر كهوتنتان له بوارى بلاو كردنه وهى
نووره كانى قورئاندا، ئيكرام (پرزلينان) يكي خوايه، بهلكو كهرامهتيكى
قورئانى و چاوديرييه كى پهروهردگاره، پرؤزبايتان پيشكesh ده كه
له سهرى.

وا به بۆنهى باسى كهرامهت و ئيكرام و چاوديرييه وه، جياوازييه كتان
له نيوان "كهرامهت" و "ئيكرام" دا بۆ باس ده كه، كه بهم جوهرى
خواره وهيه:

دهرخستن و ئاشكرا كردنى "كهرامهت" گهر پيوست نه ييت، زيانى
تيدييه.. به لام دهرخستنى "ئيكرام" به باسكردنى نيعمهت (تخديت بالنعمة)
داده نريت.

جائو كه سهى كه شهرفمه ندى "كهرامهت" بووه، گهر كار يكي
دهراساى لى دهركه وييت و به خويشى بزانييت، له وانهيه پرودانى ئهو كاره
نااساييه سه بارهت بهو يييت به "ئيستيدراج"، گهر نهفسى ئه همارهى وهك

خۆی مایتهوه و تهزکیه نه کراییت، لهو پرووهوه که له خۆی رازی بیست و پشت به که شفه کهی بیهستی و لهخۆی بابی بکات..

بهلام گهر بئ نهوهی به خۆی بزانیست و ههستی پنی بکات، کارینکی دهراسای لی بیسنریت، وهك نهوهی کهسیك بیست بۆ سه رلیدانی و له دلی خۆیشیدا پرسیارینکی پنی بیست، خاوهن کهرامهته کهش په کسه ر وهلامیککی تیروته سه لی بداتهوه و خوای گهوره زمانی به حق بخاته گوفتار، نهوا دواي نهوهش که به پرووداوه که ده زانیست، پشت به خۆی نابهستیست، به لکو متمانه و دلنیا بیه کهی به خوای گهوره پتر زیاد ده بیست و، له بهرخۆیه وه ده لیست: (من چاودیر و پاریز گارینکی نهوتوم هیه که له خۆم زیاتر په روه رده و سه ر په رشتیم ده کات). ئیتر زیاد له جارانی پشت به خوای گهوره ده بهستیست و، له پرووهوه ههنگاوی به رهو پیشت ده نیست.

ئهم چهشنه کهرامهته هیچ زیانیکی تیدا نی په و، داوا له خاوه نه کهشی ناکریت که بیشاریته وه، بهلام نابی به شانازی په وه ههولی ده ر خستیان بدات، چونکه له وانیه - نهو کاته - کاره ده راساکه بداته پال خۆی، لهو پرووهوه که به روالهت هه ندی ده سکه وتی مرؤفی تیدا په.

بهلام "نیکرام" ته نانهت له م بهشی دوو هه ممه بی زیانهی "کهرامهت" یش بی وهی تر و سه لامهت تره و، پیم وایه لهویش به رز تره. کهواته ئاشکرا کردنی جوړیکه له باسی نیعمهت، چونکه هیچ بهشیکی ده ستهکوتی مرؤفی تیدا نی په و "نهفس" ناتوانیت بیداته پال خۆی.

به م جوړه - برای به ریزم! - تا ئیستا هه ر چاکهیه کی خوا ییم سه بارهت به خۆم و خۆته وه دیوه و نوو سیوه، به تایبهت خزمهت کردمان بۆ قورغان، له جوړی "نیکرامی خوایی" په و، ده ر خستن و ئاشکرا کردنی بریتی په له پیش چا و خستنی نیعمهتی خوای گهوره.

هەر له بهر ئهوه شه که له پرۆی باسکردنی نیعمهتهوه سهبارهت به پشتگیری خواوهنده لم خزمهتدا، نامت بو ده نووسم. دنیاشم لهوهی که ئهم کاره ده ماری شو کرت تیدا ده بزوینیت، نهك فه خر و شانازی

* * *

له نیوان "کهرامهت" و "ئیسیتیدراج"دا:

(بزانه که):

واتای (کهرامهت) جیا به له واتای (ئیسیتیدراج).. چونکه "کهرامهت" یش به وینهی "موعجیزه" کاری خوا به و، خواوهنه کهشی ده زانیت له لایه خوای گهوره وه به و له لایه خۆیه وه نی به و، به هۆیه وه دنیای ده بیست لهوهی که پارێزه ریکی هه به چاودێره به سه ریوه وه و خیری بو هه لده بزپیریت. ئیتر یه قین و پشت به ستنی به خوای گهوره پتر زیاد ده بیست. هه ندی جار، به ئیزنی خوای گهوره، هه ست به درێژهی کهرامهته که ده کات و هه ندی جاری تریش هه ستی بێ ناکات، که ئه مه یان باشت و بێ وهی تره. وهك ئه وهی خوای گهوره زمانی بخاته گو به وهی له دلی که سینکدا به، یان له حاله تی بیداریدا و به مه به ستی پێنمایی کردن ئه وه که سه ی بو به رجهسته بکات، بێ ئه وهی که بزانیست خوای گهوره به هۆی ئه مه وه چی ده هینیته پێی بهنده کانی.

به لام "ئیسیتیدراج" ئه وه به که له ده می بێ ئاگایی (غفلة) دا شیوهی شتانی نادیارای لێ ده رده که ویت، یان له کاتانه دا که به خۆی ده نازیت و پشت به توانای خۆی ده به ستنی هه ندی کاری نامۆ ئه نجام ده دات. ئیتر به وه دووری له حق و خۆویستی و غرووری پتر زیاد ده بیست و، ده لێ:

﴿إِنَّمَا أُوتِيْتُهُ عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي﴾ (القصص: ۷۸) ..

ههروهك دهلی:

بهۆی خاوییی دهرووغم و پرووناکیی دلمهوه ئهمانهم بۆ دهركهوتروه!
جا ئههلی ئیستیدراج و ئههلی ویلایهتی چینی ناوه پراست لێك جیا
ده كړینهوه و ئالۆزی له ناسینهوه یاندا نی یه..

به لām ئهوانه ی که مهزه ری فه نای هه ره تهواون لهو چینه بهرزه ی که به
ئیزنی خوا ی گهوره شتانی په نهانیان لێ درده خرپت و بهوه هه ستانه یان که
بووه به هی خوا ی گهوره^(۱) ئهوه شتانه ده بینن، ئهوا جیاوازی یه که زۆر دیار و
ناشکرا تره، چونکه نوورانییی ناوه وه یان که داچۆراوه ته دیوی ده ره وه یان
گه لێ له وه بلند و بهرزه تره له گه ل تاریکی یه کانی که سیکی پیا کارد ا تی که ل
بییت که خه لکی بۆ لای خۆی بانگ ده کات!

له کتیی:

(مه سه ویی نووری)

(۱) وهك له فهرمووده ی سه حیحی قودسیدا هاتوه: "فإذا أحببته كنتُ سمعَه الذي يسمع به، وبصرَه الذي يبصرُ به، ويذَه التي يبطشُ بها، ورجله التي يمشي بها".
رواه البخاري. (وهه گێی)

لە مەكتوبى ئۆمەمەو:

ناراسته کردنی رهوتی خور و هوشته کان

به ختہ و ہر ترین کہس بہ لامہ و ہ نہ و کہسہ یہ کہ:

دنیا له بهر جاویدا وهك میوانخانه و مهنزلگایه کی سهر بازی واییت و،
گومانیښی له مه دا نه بیټ و، ههموو رهفتار ښکېښی به پټی داخوازی یه کانی هم
بڼو نه ی بیټ ..

ئەو كەسە، بەم پروانينەى بۇ دنيا، دەتوانيت بە زووترين كات مەزنەين پەلى دەست بكهوئ و پئى بەهرەمەند بئيت، كە پەلى پەزامەندىي خواى گەورەيە. چونكە مادەم بەو چەشنە بۇ دنياى پروانى، ئەوا بە پارەى ئەلماسى گرانبەها و ھەميشەيى ھەر گيز وردە شووشەى بئى نرڭ ناكړت، بەئكو تيدەكوئيت كە تېكرای ژيانى بە خوشى و ئىستيقامەت بباتەسەر.

به‌لئی، ئەو شتانه‌ی که سەر به دنیان، له‌پاستیداوه‌ک ورده شووشه وان؛ شایانی شکاندنن. به‌لام ئەو شتانه‌ی که دەمیننه‌وه و سەر به دواپوژی هه‌میشه‌یین، به‌چه‌شنی ئەلماس قایم و مه‌حکم و به‌نرخ ۱

ناره زووی توند و.. خوشه ویستی به جوش و.. هه لپه کاری سامناک و..
پرسیار و داخوایی توندوتیژ و.. چەندین ههستی تری چه شنی ئەمانه که له
مروڤدا هه و به قوولی له ناخیدا په گیان داکوتاوه، بۆ ئەوه پنی به خشراون
که به هۆپانهوه کاروباری سهر به دواپوژی دهستگیر بییت و، لهم پرووهوه
سوودیان لسی وه ربگریت. که واته ناراسته کردنی ئەو ههستانه و
به کارهێنانیان به خهستوخۆلی له کاروباری فانیی دنیا دا، وه که گۆرپنهوهی
ئهلماس وایه به ورده شووشه ی پێ نرخ!

بە بۆنەى ئەم مەسەلەيموه، ئەم خاتەم بە دڵدا هات، وایاسى دە کەم بۆتان: "عیشق" خۆشویستىنكى توند و بەهێزە. کاتێک ئەم عیشقە پروو و خۆشویستراوە فانییەکان ئاراستە دە کرێت، یان ئەو یە خواوەنە کەى بە ئیش و نازاریکی بەردەوامەو دە تلێنیتەو، یان ناچاری دە کات بە دواى خۆشویستراویکی باقى و راستەقینەدا بگەرێت، چونکە ئەو خۆشویستراوە مەجازى یە شایانى ئەو خۆشەووستى یە توندوتیژەى ئەو نی یە! ئیتر ئەو کاتە عیشقە مەجازى یە کە دە گۆرێت بە عیشقى حەقیقى.

هەزاران هەستى هاوچەشنى ئەمە لە مرۆڤدا هەن، کە هەریە کەیان وە کو عیشق دوو پلەیان هەیه، یە کینکیان مەجازى و ئەوى تریان حەقیقى یە. بۆ نمونە:

"خەم و پەژارە بۆ ئاینده" هەستیکە لە هەموو مرۆڤێکدا هەیه. جا کاتى کە مرۆڤ زۆر بە گەرمى خەم بۆ ئایندهى خۆى دەخوات، دەبینێت لە لایە کەو هەج بەلێن و پەیمانیکی نەدراوەتێ کە دە گاتە ئەو ئایندهیەى خەمى بۆ دەخوات، لە لایە کى تریشەو دەبینێت رزق و پۆزى ئەو ئایندهیەى کە ماوە کەى کەم و کورتە، لە لایەنى پۆزیدەرەو بۆ مسۆگەر کراوە. کەواتە شایانى ئەم خەم و پەژارە گەرمە نی یە. کاتى مرۆڤ دە گاتە ئەم دەرەنجامە، یە کسەر پروو خۆى لەو ئایندهیە وەر دەچەرخی نیت و پروو دە کاتە ئایندهیە کى راستەقینەى دوور و درێژ، کە وایە پشتى گۆرەو و، بۆ بێ ناگایان مسۆگەر نە کراوە.

پاشان مرۆڤ "هەلپە" یە کى توندوتیژ پروو و "سامان" و "پلە و پایە" دەر دەپرێت. بەلام دواى کە بۆى دەر دەکەوێت ئەو مال و سامانە وە کو ئەمانەتیکى کاتى بە دەستى سپێردراوە و، ئەو پلە و پایەمەش کە خولگەى

ناوبانگینکی پر له گرفت و به لایه و سهرچاوهی ریایه کی ئه وتویه مرؤف له ناو ده بات، هیجیان شایانی ئه وهله توندوتیژه نین..

کاتی له مه دلنیا ده بیئت، یه کسهر پروو ده کاته "پله و پایه ی راسته قینه" که پایه مه عه وهی یه کان و پله کانی نزیکبوونه وهن له خوای گه وه ره و تویشووی دواپوژن.. ههروه ها پروو ده کاته "سامانی راسته قینه" که ئه وه کردارانن بو دواپوژن ته بجام ده درین. ئه وه کاتمهش ههله کار یه مه جازی یه که ی - که چه نه د ره و شتیکی بی که لکن - ده گۆرپت به هه ولدانینکی راسته قینه، که بریتی یه له چه نه د ره و شتیکی جوان و بهرز و باش.

ئموونه یه کی تر:

مرؤف هه ندی جار له سه ره چه ندین شتی فانی و بی نرخ سه ره سه ختی ده نوینیت و له سهریان سوور ده بیئت. پاشان تیده گات ئه وه شتی که سالتیکی ره به ق له سه ری سوور بووه، شایانی ته نانهت یه ک خوله کیش سه ره سه ختی نی یه و، ئه وه ناهینیت به و چه شنه له سه ری سوور بیئت. که واته "سه ره سه ختی" و "سوور بوون" له سه ره یه ک قسه، مرؤف له سه ره هه لوپست و قسه و شتی که ده هیلیته وه که سه به رت به و چه شنی ژه هر وان و زیانیان تیده یه ..

به لام کاتی که ده زانیت ئه م هه سه تی بو ئه وه نه دراوه تی له م جوژه شته فانی و بی نرخانه دا به کاری بهینیت، چونکه به کارهینانی له م بهاره دا پیچه وانه ی راستی و داناییه، ئه واپه وتی (سوور بوون و سه ره سه ختی یه که ی خوی) پرووه و چه ندین کاروباری نه پراوه و بلند ئاراسته ده کات، که بریتین له حه قیقه ته کانی تیمان و بناغه کانی ئیسلام و ئه وه کردارانن که سه ره به دواپوژن. ئیتر ئه وه هه سه ته مه جازی یه توندوتیژه ی "عینادی و سه ره سه ختی" که ره فتاریکی خراپ و نه فره ت لیکراو بوو، ده گۆرپت به خو و ره فتاریکی

بەرز و خاوين كە "دامەزراوى راستەقەنە" يە و، برىتىيە لەوەى مەرفە لەسەر "حەق" سوور و دامەزراو يەت.

بەم جۆرە و بە گوێرەى ئەم نمونانەى خراپە، ئەگەر ئەو ئاميرە مەعنەويانەى كە بە مەرفە بەخەشراون، لە پێناوى "دەروون" و "دنيا" دا بياختەكار - وەك بلىنى لە دنيا دا هەميشەى يەت - ئەوا هەموو ئەو ئاميرانەى بۆ دەبن بە سەرچاوەى چەندىن خوو و رەفتارى نەزم و كانگەى ئيسراف و زىيادەپەرەى لە كاروبار دا و، سەرچاوەى بى مەبەستى بە كى بى سوود و ئەنجام..

بەلام گەر مەرفە هەستە ناسك و سووكەلە و تەنكەكانى بۆ دنيا و، توندوتىژ و سەختە كانىشى بۆ دواڕۆژ و ئەو كردارانە ئاراستە بكات كە مەعنەوين و بۆ ئەو دنيا بەجى دەهێنن، ئەوا هەستەكانى بۆ دەبن بە سەرچاوەى رەوشتە بەرزەكان و، پێى كى تەختايى بەرەو بەختەوهرى هەميشەى و، يە كجار لەبار و گونجاویش لە گەل دانايى و حەقىقەتدا.

جالەم پروووە، من لەو باوەرەدام كە هۆيە كى بى ئەنجامى ئامۆژگارى و نەسيحەتى ئامۆژگارانى سەردەم ئەوهرە كە بە مەرفەى خراپكار دەلێن:

حەسوودى مەبە.. هەلپە مەكە.. دوژمنايەتى مەكە.. سەرسەخت مەبە.. دنياى خۆش نەوێت..

واتە پێى دەلێن:

(سروشتى خۆت بگۆرە)!

ديارە ئەمەش تە كليفيكە لە تواناياندا نى!

بەلام گەر پێيان بلىن:

(خوور و رەوشت و سيفەتەكانتان بەرەو كردهوهرى خيّر ئاراستە بكەن و لە

چاكەدا بە كاربان بهێنن)..

ئەوا پەوتی ئەو سیفەت و پەوشتانە دە گۆریت و ئامۆزگاری پەکش
سوودی دەبیت و لە دەرووندا کاری خۆی دەکات و جێ دەگریت. چونکە
ئەو کاتە داواکاری پەکە لە سنوور و بازەنی ویست و ئیختیاری مەوقەدا!

* * *

(بزانە کە): دەروون (النفس) شتیکی سەیرە و، گەنجینەی چەندین ئامیری
لەژمارە بەدەرە و، تەرازووی بێ سنوورە بۆ هەستکردن بە درەوشانەوێ کانی
ناوە جوانە کانی خواوەند. ئەمە ئەگەر پاکۆ (تەزکیە) بکریت. . هەر ئەم
دەروونە، ئەشکەوتی چەندین دووپیشت و مار و میروو، ئەگەر لایەنی
سەرینجی و سەم بگریت.

جا باشتر وایە (والله أعلم) ئەم دەروونە بێبیتەو، نەک لەناو بگریت. چونکە
مانەوێ لە گەڵ پاکۆ کردندا - وەك ئەوێ هاوێلانی بەرپۆزی لەسەر بوو -
لە گەڵ نەینیی حیکمەتدا گونجاوترە تاكو مراندنی بە تەواوی، وەك ئەوێ کە
زۆربەیی ئەولیاکانی لەسەرە.

بەلێ، بڕسیتی پەکی زۆر و، پێوستی پەکی گەورە و، چێژێکی سەیر لە
کرۆک و بناغەیی دەرووندا هەیە. جا ئەگەر پەوتی هەلسوکهوتە کانی بەرەو
ئاراستگە پەکی تر بگۆریت، ئەوا پێژدی پەخراپە کەیی دەبیت بە تاسە پەکی
تێرنەبوو و، لەخۆبایی بوونە شوومە کەشی دەبیت بەهۆی رزگار بوون لە
هەموو جۆرە کانی شیرک و، خۆشەویستی پە توندوتیژە کەشی بۆ خۆی دەبیت
بە خۆشەویستی پەکی زاتی بۆ پەرورەدگاری... هەر وەها بەم جۆرە، تاكو
هەموو خراپکاری پەکی دەبن بە چاکە کاری.

لە کتیی:

(مەسنەوی نووری)

هیزی کی‌شکه‌ری دوعا

□ پرسیارینکی سهرنج راکیش:

یه کی‌ک له برایانمان که "عه‌بدول‌لای چا‌پرازاده" یه و که‌سانیک‌ی تریش،
ه‌موالیان دابنئی که ته‌هلی که‌شف و توویانه:

شونکه و تووانی سوننه‌ت و جه‌ماعه‌ت له‌م ره‌مه‌زانه‌دا - که ر‌ابورد -
ه‌ندی مژده‌ی خوش و فتوحات به‌ده‌ست ده‌هین و ئه‌م ته‌نگانه‌یان له‌سهر
لاده‌چیت. که‌چی هیچ شتیکی وه‌ک ئه‌مانه نه‌هاته‌دی!

جالییان پرسیم:

چون که‌سانی ئاواله ته‌هلی که‌شف و ویلایه‌ت ه‌موالی شتی پ‌نجه‌وانه‌ی
واقع ر‌اده گه‌یه‌نن؟

یه کسه‌ری ئه‌م وه‌لامه‌ی خواره‌وم دانم‌وه که‌له‌و سنووحاتانه‌ن بۆ د‌لم
دین. وتم:

له‌ ف‌رمووده‌ی پ‌رۆزدا شتی‌ک به‌م واتایه‌ هاتووه‌ که:

"کاتی‌ک به‌لا ده‌باریت، سه‌ده‌قه‌ رووبه‌رووی ده‌بیته‌وه و ده‌بیاته‌ دواوه" ^(۱).

له‌م ف‌رمووده‌ پ‌رۆزه‌وه ده‌رده‌ که‌ویت که:

شتانی ته‌قدیر ک‌راو کاتی له‌ جیهانی په‌نه‌انه‌وه به‌ره‌و جیهانی ئاشک‌را و
ب‌ین‌راو دین، به‌ چ‌ه‌ند مه‌رجیک‌وه به‌ستر‌اون. جال‌به‌ر دواکه‌وتنی ه‌ندی له‌و

(۱) أصل الحديث: عن عائشة رضي الله عنها أن النبي ﷺ قال: "لا يغني حذر من قدر، والدعاء ينفع مما نزل وما لم ينزل، وإن البلاء لينزل، فيلقاه الدعاء فيعتلجان إلى يوم القيامة".
حديث حسن أخرجه الحاكم. وحديث: "لا يرد القضاء إلا الدعاء" قال الترمذي: حسن
غريب. (مميز الطيب لابن البديع الشيباني). (وهو كغير)

مەر جانە ئەوانیش دوا دە کەون و نایەنەدی، ئیتر ئەو موقەددەر اتەش، کە ئەولیاکانی ئەهلی کەشف یینیویانە، دوا دە کەون. واتە ئەو موقەددەر اتانە پەها (موتلەق) نین، بەلکە پابەندی چەند هەل و مەرجێکن..

جا لەبەر ئەهاتنەدی ئەو مەر جانە پر ووداوە کەش نایەتەدی. چونکە ئەو پر ووداوە بە وێنەی "ئەجەلی موعەللەق" وایە؛ لە "تابلۆی کۆژانەو و تیانوو سین" دا نووسراوە، کە جۆریکە لە تۆمارەکانی "لەوحی ئەزەلی". خۆ "کەشف" یش بە دە گەمەن بۆ لەوحی ئەزەلی بەرز دە ییتەو. بەلکە زۆر بەی کەشفە کان ناتوانن تا ئەوێ پر بکەن.

جا لەسەر ئەم بناغەیە:

ئەو هەموو ئەنەیی کە لە مانگی پەمەزانی رابورد وودا و لە جەژنی قوربان و کاتەکانی تر دا لەسەر بناغەی هەلێنجان (استنباط) یاخود بە جۆریک لە کەشفی پیاوچا کان راکەپەنران، بۆیە لە راستیدا ئەهاتنەدی چونکە هەل و مەر جەکانیان بۆ نەپەخسابوو. کەواتە ئەو کەسانەیی کە ئەو چەشنە هەموو ئەنەیان راکەیاندا نابێ بە درۆ بخرێنەو، چونکە ئەو پر ووداوانەیی کە هەموو ئەنەیان لە بارەو دا لە راستیدا تەقدیر کرابوون، بەلام تاهەل و مەر جەکانیان پەیدا نەبن ئەوانیش پر وونادەن، خۆ مادەم مەر جەکان ئەهاتن، ئەوا پر ووداوە کەش پەیدا نایێت.

بەلێ، ئەو دوعا و نزا خاویێ و ییگەر دەیی کە زۆر بەی ئەهلی سوننەت و جەماعەت لە پەمەزانی پیرۆزدا بۆ نەمانی "بیدعەت" دەیکەن، هۆکار و مەرجێکی گەرنە بۆ هاتنەدی ئەو هەموو ئەنە. بەلام بە داخەو تێکەڵبوونی "بیدعەت" لە ناو مەگەوتەکان و لەم مانگە پیرۆزەدا پێی لە گێرا کردن و قبوول بوونی ئەو دوعایانە گەرت و، ئیجا ئەو گەرت و تەنگانەش لەسەر موسلمانان لا نەچوون!

چونكه هـروهـك به بهـلگـهـى فـهـرمـوـودـه پـرـوـزـه كـه: سـهـدـهـقـه بهـلـا و
گـيـر و گـر فـت دـهـبـا تـه دـوا وـه، دـوعـاى بـيـگـهـر دى زـوړـيـنـهـى مـو سـلـمـا نـا نـيـش دـهـيـت
بهـهـوـى "كـيـش كـردنـى" خـوـشـى و شـا دـيـي هـمـهـلـا يـهـنـه و گـشـتـى..
بهـلـام لهـبـهـر هـمـهـوـى هـمـو هـيـزه كـيـشـكـهـر (جـاذـبـه) هـنـهـا تـه و جـوـود، هـمـو ا هـمـو
فـتـو و حـا تـا نـهـش نـهـبـهـخـشـر ا ن و، هـمـو دـهـر و و ا نـهـش لهـ مـو سـلـمـا نـان نـهـكـر ا نـهـه!

* * *

"دوعا" كاكـله و گـيـانـى بهـنـدـايـهـتـى و پـهـر سـتـشـه و هـنـجـامـى ئـيـمـانـيـكـى
بـيـگـهـر دـه. چـونـكه مـرؤـفـى دـهـسـتـهـو دـوعـا بهـ دـوعـا كـهـى دـهـرى دـهـخـا ت كـه: هـمـو
كـه سـهـى بهـسـر هـمـو و جـيـهـا نـدـا زـال و بهـ دـهـسـتـهـلـا تـه و نـا گـاى لهـ پـهـنـهـا نـزـيـن
كـار و بـار م هـمـيـه و زـا نـسـتـه كـهـشـى دـهـو ر ا نـدـهـو رى هـمـو و شـتـيـكـى دـا وـه، هـمـر هـمـو
كـه دـهـتـو ا نـيـت فـر يـاى مـنـيـش بـكـهـو يـت و دـو و ر تـر يـن ئـا مـا نـجـه كـا م بـو بـهـيـنـيـتـه دى و،
هـمـر هـمـو يـش بـيـنـهـرى گـشـت حـا لـتـه كـانـى مـن و بـيـسـهـرى سـهـر جـهـم بـا نـگ و
دـا و ا كـار يـهـه كـا مـه، كـه و ا تـه هـمـر تـهـنـهـا لـهـوى دـا و ا دـه كـم، چـونـكه هـمـر هـمـو كـه
دـهـنـگـى سـهـر جـهـمـى بـو و نـهـهـو ر ا ن دـهـيـسـتـيـت و بـنـى گـو مـان هـمـر هـمـو دـهـنـگ و
هـا و ا رى مـنـيـش دـهـيـسـتـى و هـمـو و كـا ر هـكـان بهـر پـوـه دـهـبـا ت. بـو يـهـ مـنـيـش
بهـر پـوـه بـر د ن و كـا ر سـاز يـى و ر د تـر يـنى كـار و بـاره كـا م تـهـنـهـا لـهـو چـا و هـپـرو ا ن دـه كـم.
بـهـم جـوړـه، هـى پـر ا يـ مـو سـلـمـان!

بـيـر لهـ فـرا و ا نـيـي هـمـو "تـهـو حـيـد" هـ خـا و يـن و بـيـگـهـر دـه بـكـهـر هـو ه كـه "دوعا" بهـ
مـرؤـفـى دـهـبـهـخـشـيـت. پـاشـان بـو هـمـو تـا مـه شـيـر يـن و بـيـگـهـر دـهـى "نـو و رى ئـيـمـان"
پـرو ا نـه كـه دـوعـا دـهـرى دـهـخـا ت و، يـهـ كـيـك لهـ حـيـكـمـهـتـه كـانـى هـمـو ئـا يـهـتـه تـيـبـگـه
كـه دـهـفـهـر مـو ي: ﴿قُلْ مَا يَعْبُؤْا بِكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ﴾ (الفـر قـان: ۷۷)..
لهـ كـشـيـي: (مـهـكـتـو بـا ت)

رێبازه‌کانی ناسینی خوای گه‌وره

□ باسی چواره‌م - مه‌سه‌له‌ی دووهم

"په‌یامه‌کانی نوور" وه‌لام و پروونکردنه‌وه‌ی سێ پرسیاریان له‌ خو‌گرتوه‌ه که زانایانی پیشین پرسیاریان له‌ باره‌وه‌ کردوه‌ه. به‌لام ئیمه‌ لی‌ره‌دا ته‌نها به‌ بوختی ئاماژه‌یان بۆ ده‌که‌ین.

◆ پرسیری یه‌که‌م:

مه‌به‌ستی "مخ‌یدینی کو‌ری عه‌ره‌بی"^(١) چی‌یه‌ که‌ له‌و نامه‌یه‌یدا بۆ "فه‌خره‌ددینی رازی"ی نووسیه‌وه‌، وتویه‌تی: "ناسینی خوا جیا‌یه‌ له‌ ناسینی و‌جوودی؟"

(١) ناوی له‌بو‌به‌ کر مه‌مه‌دی کو‌ری عه‌لیی کو‌ری مه‌مه‌دی کو‌ری عه‌ره‌بی طای‌یی ئه‌نده‌لوسی‌یه‌ و به‌ "مخ‌یدینی کو‌ری عه‌ره‌بی" به‌ناو‌بانگه‌ و له‌ نیوان سا‌له‌کانی: (٥٦٠ - ٦٣٨ ک / ١١٦٥ - ١٢٤٠ ز) دا‌ژیاوه‌ و نازناوی "الش‌یخ‌ الا‌کبر"ی لێ نراوه‌. یه‌کی‌که‌ له‌ پیشه‌وا‌یانی زانسته‌کانی سه‌رده‌می خو‌ی. له‌ شاری "مه‌رسییه‌"ی ئه‌نده‌لوس له‌ دا‌یک بو‌وه‌ و پاشان رۆشتوه‌ بۆ "ئه‌ش‌بیلیه‌" و، گه‌شت‌کی به‌ ولاتانی شام و رۆم و میسر و عێراق و حیجازدا کردوه‌ و، خه‌لکی میسر له‌ دژی له‌و "شه‌ته‌حات"ه‌ی له‌ زاری ده‌رچوو‌بوون لێی راپه‌رهبوون و ته‌نانه‌ت هه‌ندێک‌ش‌یان هه‌ولتی کوشتیان دا‌بوو، به‌لام خرا‌یه‌ به‌ندێخانه‌. پاشان "عه‌لیی کو‌ری فه‌نحی بو‌جائی" بۆی تێکۆشا‌ و له‌ به‌ندێخانه‌ رزگاری کرد. دوا‌ی ئه‌وه‌ له‌ "ده‌ه‌شق" گه‌ر سا‌ه‌وه‌ و هه‌ر له‌وێش‌ کۆچی دوا‌ی کرد. به‌ناو‌بانگه‌رینی به‌ره‌مه‌کانی بریتین له‌: "الف‌توحات الم‌کیه‌" و "فصوص‌ الح‌کم" له‌ ته‌سه‌ووف و ده‌رووناسیدا. بر وانه‌: الأعلام ٢٨١/٦ فوات الو‌فيات ٢٤١/٢ میزان‌ الاعتدال ١٠٨/٣ جامع‌ کرامات‌ الأولیاء ١١٨/١ شذرات‌ الذهب ١٩٠/٥.

(وه‌رگێڕ)

وه لَام:

یه کهم:

ئهو نموونه یه ی که خۆت بۆ ئهو که سهت خوینده وه و، به مه بهستی
دهر خستنی جیاوازی نیوان ته وحیدی راسته قینه و ته وحیدی عامی له "وتهی
بیست و دووهم" دا باس کراوه، ئاماژه بۆ ئامانجی پرسیاره که ده کات و، له
چاو هه توێستی دووهم و سێهه می "وتهی سی و دووهم" دا زیاتر پروونی
ده کاته وه.

دووهم:

ئهو شته ی که وای له "مخیدینی کوپی عهره بی" کردووهم گوفتاری
ئاراسته ی "فه خره ددینی رازی"^(۱) به کات، که ئیمامیکه له پیشه وایانی زانستی
که لَام، ئه وه یه که پروونکردنه وه کانی پیشه وایانی ئوصوولی دین و زانایانی
که لَام، سه بهاره ت به عه قائید و بوون و ته وحیدی خَوای گهوره به لای "ئین
عه ره بی" یه وه شتیکی که مه و ئاوی دل نادات.

به ئێ راسته، ئهو ناسینه ی خَوای گهوره که به به لگه کانی "زانستی
که لَام" به ده ست هینراوه، هه رگیز ئهو ناسینه کامله نی یه که دنیایی و

(۱) ئیمام فه خره ددینی رازی: (۵۴۴-۶۰۶/ک/۱۱۵۰-۱۲۱۰ز) ناوی عه مه دی کوپی
عو مه ری کوپی حه سه نی کوپی حوسه بی ته می به کری یه و، پیشه وایه کی ته فسیر نووس و
ناقانه ی بێ وینه ی پرۆژگاری خۆی بووه له زانسته عقلی و نه قلی و زانسته کانی پیشیندا. له
بنه چه دا خه لکی ته بهر ستانه و به نه سه ییش قوریه شی یه و، له شاری "ره ی" له دایک بووه و
باشان له سالی ۶۰۶ کۆچی له شاری "هه رات" کۆچی دوابی کردوو. ئه مه ش ناوی هه ندیکه
له به ره مه کانی: "مفاتیح الغیب" که ته فسیری قورئانی پرۆژه له هه شت بهر گدا و، "لوامع
البینات فی شرح أسماء الله تعالی والصفات". به روانه ئه م سه رچاوانه: الأعلام ۳۱۳/۶، وفیات
الأعيان ۴۷۴/۱، مفتاح السعادة ۴۴۵/۱، لسان المیزان ۴۲۶/۴، البدايه والنهايه ۵۵/۱۳،
طبقات الشافعية ۳۳/۵. (وه رگیز)

ئاسوودهیی به دل به خشیت. به لام گهر ئهو ناسینه له سهر پریازی قورئانی پیرۆزی خاوهن ئیعجاز بیت، دهیئت به ناسینیکی تهواوهتی و، دلنمایی کامل و تهواو له دلی مرفؤدا داده مه زینیت. له خوای بهرز و خاوهن توانستی ره ها ده پارینه وه که هه موو به شیک "په یامه کانی نوور" وه که چرایه که لئ بکات و پینگا راست و نوورانی په که ی قورئانی پیرۆز پروون بکاته وه.

پاشان ههروه که ئهو خواناسینه ی که "ئیمامی رازی" له "زانستی که لام" هه لئ گۆزیه به لای "ئین عهره بی" په وه کورت و ناتهواو ده رده که ویت، به هه مان جۆر خواناسینی پری ته سه ووفیش له چاو ئهو خواناسینه دا که م و کورت و قرتاو ده رده که ویت که میراتگرانی پیغه مهران - دروودیان له سهر بیت - راسته وخۆ له قورئانی پیرۆزه وه هه لیانگۆزیوه. چونکه "ئین عهره بی" بۆ مه بهستی به ده سه تهینانی ئاماده یی قه لیبی به رده وام له به رده م خوای گه ورده دا، و ته ویه تی: "لا موجود إلا هو" ته نانه ت گه یشته ئه وه ی ئینکاری بی بوونی بوونه وهران بکات!

به لام که سانیکی تر بۆ مه بهستی به ده سه تهینانی ئهو حوزووره قه لیبی په و ته ویه نه: "لا مشهود إلا هو". به م جۆره په رده ی له بیر چوونه وه ی سه رتاسه ریان به سه ر پرووی بوونه وهراندا داداوه ته وه و، به م پری به بارو دۆخیکی سه ریان گرته خۆیان.

که چی ئهو خواناسینه ی که له قورئانی پیرۆزه وه هه لگۆزراوه، ههروه که حوزووری قه لیبی به رده وام به مرفؤ ده به خشیت، له هه مان کاتدا حوکه می "نه بوون" و "عه ده م" به سه ر بوونه وهراندا نادات و له به ندیخانه ی له بیر چوونه وه ی تهواوه تیشدا به ندیان ناکات، به لکو له پشتگرئ خسه ن و هه ره مه کپتی رزگاریان ده کات و له پیناوی خوای گه ورده ده یانخاته کار و،

هەرچی شت ههیه ده کات به ئاوێنهیهك که ناسینی خَوای گهورهی تیدا
بیینریت و له ههموو شتیکیشدا پهنجهرهیهك له سههر ناسینی خواوهند ده کاتهوه،
وهك سهعدی شیرازی به شیر ئهههه ده برپوه و وتوویهتی:

در نظر هوشیار هر ورقی دفترست از معرفت کردگار^(۱)

له چهند وتهیه کی تری "په یامه کانی نوور" دا بۆ مه بهستی ده رخستنی
جیاوازی به کانی نیوان ئهو که سانهی که ربیازه کانیان لهو پرۆگرامه ههره
راست و دروسته "قورئانی پیروز" وهرده گرن و، ئهوانهش که ربیازی
"زانایانی که لام" ده گرنه بهر، ئهوانهیه کمان هیناوه تهوه که ئهههه
خواره وهیه:

هه ندی کهس بۆ به دهستهینانی "ئاو" ده چن به لووله و کاریز له شوینیکی
دووره وه رایده کیشن که له داوینی چیا کانه وه هه لیان که ندووه. هه ندیکی تر
ههر شوینیك هه لیکه نن و له ههر جیگایه کدا بن ئاویان ده ست ده که ویت و
کانیاوه که ی ده ته قیننه وه..

سه باره ت به یه که میان: ئه واپرئی به کی هه له ت و دووره و، ئاوه که له و
رئی یه دا تووشی برین و کهم بوونه وه ده ییت. به لام سه باره ت به وانه ی که بهر

(۱) مامۆستا نوورسی لێره دا پوخته ی شیره که ی شینخی سهعدیی هیناوه. ته وانه ی به که ی به م
جۆره یه:

برگ دره ختان سبز در نظر هوشیار هر ورقش دفترست معرفت کردگار

واته: ههر گه لایه کی دره خته سه وزه کان به لای مرۆفی هوشیاره وه پر به ده فته ریک زانیاری
تیدا په سه باره ت به ناسینی په دیهینهر.

له هه ندی چا په دا له بری: (در نظر هوشیار) نوو سراوه: (پیش خدانده هوش). بره وانه: کلیات
سهعدی - غزلیات ص ۵۱۹ به اهتمام محمد علی فروغی. انتشارات امیر کبیر. تهران - ۱۳۷۰
ه.ش. (وه رگیز)

هەلەدە کەنن، بێ هیچ سەختی و گێرو گەرفتیک و لە هەر شوێنیکدا نیشته جێ بین، ئاویان دەست دەکەوێت.

جا زانا یانی "زانستی کەلام" لە پێی چەسپاندنی مەحالیی "دەور و تەسەلسول" لە کۆتایی جیهاندا، زنجیرە ی هۆکارە کان دەقرتینن، ئنجا دوا ی ئەو "بوون" ی خوا ی گەورە ی "واجب الوجود" دەچەسپینن.

بەلام رێبازە راستەقینە کە ی "قورئانی پێرۆز" لە هەر شوێنیکدا یێت و هەر جیگایە کە هەلبکە نێت ئاوی دەست دەکەوێت. کەواتە هەموو یە کێک لە ئایەتە مەزنە کانی قورئان وە کە عەسا کە ی دەستی حەزەرەتی موسا - دروودی لە سەر یێت - وایە، لە هەر شوێنیکدا ییەوێت کانیوا ی بەلێشاو هەلەدە قوتێنێت و ئەم دەستوورە ی خوارەو ی پێش چاوی هەموو شتێک دەخات تا کو بیخوێننەو:

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَّهٗ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَىٰ أَنَّهُ وَاحِدٌ

پاشان "ئیمان" هەر تەنها لە پێی زانستەو بە دەست ناهێنرێت، چونکە گەلێ لایەنی ناسک (لطائف) لە مرۆفدا هەن کە ئەوانیش بەشیان لە ئیماندا هەیە..

جا هەر وە کە خواردن کاتی دەرواته ناو گەدەو دابەش دەبێت و بە پێی هەریە کە لە ئەندامە کان بە ناو رەگ و دەمارە جیا جیا کاندایا و دەبێتەو، مەسەلە و بابەتە کانی ئیمانیشت کە لە پێی زانستەو هاتین بە هەمان جۆرن. چونکە کە دەچنە ناو گەدە ی ژیری و تیگە یشتەو ئەوا هەموو یە کێکی لایەنە ناسکە کانی جەستە، وە کە گیان و دڵ و نەینی و دەروون و لایەنە کانی تری هاوچەشنیان، هەریە کە یان - بە پێی پلە ی خۆ ی - بەشی خۆ یانی لێ وەر دەگرن و دەمژن.

جا نه گهريه کيڼک لهو لايه نه ناسکانه به شه خوراکی گونجاوی خوی
دهست نه که ویت نهوا خواناسینه کش کهم و کورتی دهینیت و نهو لایه نه
ناسکه لیبی بی بهش دهیت.

بهم جوړه، "ئین عهريه" سهرنجی "فه خره ددینی رازی" بولای هم حالت ته
را ده کیشیت و پیداری ده کاته وه.

* * *

□ باسی چواره م - مهسه لهی چواره م

برام! ئیوه پر سیارتان له باره ی حکمه تی فرموده ی پیروزی: "جَدُّو
إِيمَانُكُمْ بِلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ"^(۱) کردبوو، خو له زور "وته" دا نهو همان باس کردووه.
وا ئیستا په کيڼک له حکمه ته کانی ده خینه روو:

له بهر نه وهی مرؤف، چ خوی و چ نهو جیهانه ی دهو رو بهری، هه میسه
نوی ده بنه وه، نهوا به بهر ده وامي پیوستی به نوی کردنه وهی ئیمانه که یه تی.
چونکه هر تاکه مرؤفیک له چهند "دانه" یه کی زور و زه به نده ی "مرؤف"
پیک دیت! نهو هتا هه موو سالیکی تمه نی دانه یه که لهو مرؤفانه، ته نانه ت نه ک
هر به ژماره ی ساله کانی به لکو به ژماره ی پوژه کان و سه عاته کانی تمه نی

(۱) "جددوا ایمانکم. قيل: يا رسول الله كيف نجدد إيماننا؟ قال: أكثروا من قول: لا إله إلا الله"
رواه أحمد والحاكم والنسائي والطبراني بسند حسن عن أبي هريرة. (كشف الخفاء للعجلوني).
وأورده المنذري في الترغيب والترهيب ۴/۱۵۲ وقال رواه أحمد والطبراني وإسناد أحمد حسن.
وأورده الهيثمي في الجمع ۱/ ۵۲ وقال: رواه أحمد وإسناده جيد، وفيه سمير بن نهار وثقه ابن
حبان، وقال في موضع آخر: ۸۲/۱۰ رواه أحمد والطبراني ورجال أحمد ثقات. إلهـ.
وأخرجه أحمد في المسند ۲/ ۳۵۹ والحاكم في المستدرک ۴/ ۲۵۶ وقال: هذا حديث صحيح
الإسناد ولم يخرجاه، وتعبه الذهبي: صدقة ضعفه. وفي سنده أيضاً سمير بن نهار قال الذهبي
في الميزان ۲/ ۴۳۴ سمير بن نهار عن أبي هريرة نكرة.

دانه دانەى مروّف لهودا ههيه. ئەوەتا ههموو دانەيهك لهوانه كه سىنگى تری جياوازه لهوى تر، چونكه هەر دانەيهك لهوانه كه "كات"ى به سەردا تێده پەڕیت وەك "مۆدیل"ى لى دیت كه هەر پۆژه و شیوهى دانەيه كى تری نوێ له بەر ده كات.

پاشان ههروهك مروّف بهم شیوهیه له چەند دانەيهك پىك دیت و ههمیشه بهم جۆره نوێ ده پێتەوه، ئەو جیهانهش كه تیايدا نیشته جی بووه به ههمان جۆره و جیهانیكى گه پۆكه و هه رگیز له سەر حاله تىكى ديارى كراو نامپێتەوه، ئەوەتا ههمیشه ده پوات و جیهانیكى تری نوێ دیتە جی. كهواته له ئالوگۆرپىكى ههمیشه پیدایه و هه رچى پۆژه ده رگا له سەر جیهانیكى نوێ ده كړیتەوه.

جا ئيمانیش له پروهيه كه وه نوور و پرووناكى به بۆ ژيانى ههموو دانەيهك لهو دانە مروّفانەى ئەو كه سه. ههروهك له پروهيه كى تره وه پرووناكى ئەو جیهانانەيه كه ئەم مروّفه ده پواته ناویانەوه. "لا إله إلا الله" يش كلیلیكه ئەو نووره ی پى ده كړیتەوه!

پاشان مروّف: نەفس و ههوا و وههم و شهیتان به سەریدا زالن و بى ئاگاییه كه ی ده قۆزنه وه و فیللى له گەلدا به كار ده یێنن، تاكو ده ست له گه رووی ئیمانە كه ی توند ده كەن و، له پى بلاو كرده وه ی دوودلى و گومانە كانه وه په نچه ره و كلاو پۆژنه كانى له سەر ئەو نووره ی ئیمان لى داده خەن. ئەمه سه ره پرای ئەوه ی كه جیهانی مروّف هه چ كاتى به ته واوى ده سته بردارى ئەو گوشتار و كرده رانه ناییت كه دژى پواته تى شه ريعه تن، ته نانه ت لای هەندى كەس له پێشه واپان له پله ی كو فریشدا دانراون.

بۆیه له هه موو كاتى كدا، به لكو له هه موو پۆژى كدا، ته نانه ت له هه موو سه عاتى كدا، مروّف پى وىستى به نوێ كرده وه ی ئیمانە كه يه تى.

◆ پرسپار:

"زاناياني که لام" دواي ټووي له پټي زهينه وه به سر هموو جيهاندا زال ده بن، که ناوي "ټي مکان" و "حدووث" يان لئ ناوه، ټنجا ته و حيد ده چه سپينن..

به شيکي "ټه هلي ته سه ووف" پش بؤ ټووي دټنيابي و دټاماده پييان ده ست بکه وټ و، دواي ټووي که په رده ي له بير چوونه و هيان به سر بوونه و هراندا دادايه وه، و توويانه: "لا مشهود إلاً هو" ..

به شيکي تريشيان بؤ به ده سته پټني دټنيابي و دټارامي، بوونه و هرانيان وه که ټه نديشه دانا و خستياننه ناو عده موه و وتيان: "لا موجود إلاً هو" ..

که چي تو پټياز ټيکي تري جياواز له م هموو مه شره بانه ده گريته بهر و پټياز ټيکي راست و دروست له قورټاني پټرؤزه و پوون ده که پته وه و "لا مقصود إلاً هو" .. لا معبود إلاً هو "پشت کردوه به دروشي ټم بهر نامه يه. جا تکامان و ايه که به پوختي ته نها يه که به لگه ي تايه ست به ته و حيد ي ټم پټياز قورټاني يه مان بؤ پوون بکه پته وه.

وه لام:

هر چي له "وته کان" و "مه کتووبات" دا نوو سراون، ټو پټياز په راست و دروسته پوون ده که نه وه.

به لام ټيستا، له بهر حمز و ټاره زووي ټيټوه، ټامازه يه کي يه کجار پوخت بؤ ته نها يه که دانه به لگه ي گه وړه و فراوان و دوور و دريژي نيوان به لگه گومان بړه کاني ده که ين:

هموو شتيکي ناو ټم جيهانه، سر جه مي شتاني تر ده داته پال به ديه پنه ري خؤي و.. هموو ټاسه واريکيش له م دنيا يه دا به لگه يه له سر ټووي که گشت

ئاسەوارە کانی تریش ھەر ھی ئەو کاریگەر و ئاسەوار جی ھیلەن و .. ھەموو کاریکی لەمەر بەدیھێنانیش لەم گەردوونەدا دەیچە سپینیت کە سەر جەمی کارە کانی "بەدیھێنان" کاری بکەر و بەدیھێنەرە کە ی خۆین و .. ھەموو ناویکیش لە ناوہ جوانە کانی خوای گەورە کە بەسەر بوونەوہ رانەوہ دەدرەوشینەوہ ئاماژە بۆ ئەوہ دە کەن کە سەر جەمی ناوہ کانی تریش ھی خاوەنی ئەو ناوہن. واتە ھەر چی شت ھەبە بەلگە یە کە ی پوونی "یە کتایی" یە و پەنجەرە یە کە کە بەسەر "ناسینی خوای گەورە" دا خراوە تە سەر پشت.

بەتئی، ھەر چی ئاسەوار ھەبە، بە تایبەت زیندەوہر، نمونە یە کە ی بچوو ککراوہ ی بوونەوہ رانە و، وە ک ناوکی جیھان و بەری درەختی گۆی زەوی وایە. لەبەر ئەوہ، دەبئی بەدیھێنەری ئەو نمونە بچوو ککراوہ یە و دروستکەری ئەو ناوک و بەرە، ھەر ئەو کە سە ییت کە سەرانسەری بوونەوہ رانیشی بەدی ھیناوە، چونکە ھەر گیز ناگو نچیت بەدیھێنەری "بەر" کە سیکی تری جگە لە بەدیھێنەری "درەخت"ە کە ی ییت.

ئنجا ھەر وە ک ھەموو یە کینکی ئەو ئاسەوارانە سەر جەمی ئاسەوارە کان دەداتە پال ئەو کاریگەرە ی کە ئەو ئاسەوارە ی تیدا جی ھیشتووە، ھەموو کاریکیش وە ھایە، چونکە سەر جەمی کارە کانی تر دەداتە پال بکەری خۆی. ئەو تە ھەر کاریکی لەمەر "بەدیھێنان" دەبینین، ھەست دە کە یین کە چمکیکە لە یاسایە کە ی بەدیھێنەرانی ئەو تۆ کە بە ئەندازە ی گەردوون فراوانە و، فەرمان و درێژاییە کە شە ی ھەر لە گەردیلە کانەوہ تا گەلە ستێرە کان دە گریتەوہ. واتە ئەو کە سە ی کە خاوەن و بکەری ئەو کارە جوژنی یە ی لەمەر بەدیھێنانە، دەبئی ھەر ئەو کە سە بکەری سەر جەمی ئەو کارانەش ییت کە پەروەندیان بە یاسا ھەمە کە ی فراوان و گەردوونگیرەوہ ھەبە کە ھەر لە گەردیلە کانەوہ تا خۆرە کان دە گریتەوہ.

که واته ئو کهسهى میثو و له یهك زیندوو ده کاتهوه، ده بېن هر شهویش زیندوو کهروهى سهرجهمى میرووه کان، بهلکو گشت زیندوهران، تهنانهت زیندوو کهروهى سهرتاسهرى گزى زهویش بیټ.

پاشان ئو کهسهى گهر دیله کانی خستووه ته دۇخیکى وه هاوه که وهك موریدى تهریقتهى مهولهوى: به جهبهى خو شهویستی بخولینهوه، ده بېن هر شهویش بیټ که سهرجهمى بوونهوهران به وینهى زنجیرهى یهك له دواى یهك، تاده گاته خور وهه ساره گهرؤ که کان، بخوولینهت. چونکه ئو یاسایهى که له بوونهوهراندا دهست به کاره، زنجیرهیه که به یه کتره وه په یوه ستن و کاره کانیش بهو یاسایه وه به ستر او نه ته وه.

به و اتایهى که هرچى تاسه وار هیه سهرجهمى تاسه واره کانی تر بو ههمان کاریگهر (مؤثر)ى خوى ده گیرېته وه، ههروهك گشت کاریکى له مهر به دیهینانیش سهرجهمى کاره کانی تر ده داته پال ههمان به دیهینهر و بکهرى خوى. ههروه ها هر کام له و ناوه جوانانهش که به سهر بوونهوهرانه وه ده بیترن سهرجهمى ناوه کانی تر ده گیرېته وه بو خواهن ناوه کهى خوى و دهیچه سپینت که ههموویان ناویشانى ئهون. چونکه ئو ناوه جوانانهى که به گهردوونه وه دهره وشینه وه، به وینهى بازنه هاوچه که کان و حهوت رهنگه کانی خور، تیهه لکیشى یه کترین و هر یه که یان پشتى شهوى تر ده گریت و یارمه تیى ده دات و شوینه واره کهى ته و او ده کات و ده پرازینته وه..

بو نمونه: کاتى ناوى "المحیى" له شتیکدا دهره کهویت و ژبان به زینده وهریک ده به خشیت، یه کسه ر ناوى "الحکیم" یش دهره کهویت و جهستهى شهو زینده وهره، که نیشته جینى گیانیتهى، ریکده خات. هر له ههمان کاتدا ناوى "الکریم" یش دهره وشینه وه، چونکه شهو هیلانه و

نیشته جی به ده رازیته وه. هر لهو ده مه دا ناوی "الرحیم" یش ده دره وشیت وه، چونکه پنداویستی به کانی تهو جه ستیه تاماده ده کات، هر له هه مان کاتدا ناوی "الرزاق" یش به دره وشانه وهی خوی تاماده ده بیت، چونکه رۆزی به ماددی و مه عنوی به پیوسته کانی تهو زینده وه ره به چه شنیك که له حیسابی خۆیدا نه بوو بیت، ده به خشیت و تامادهی ده کات... بهم جۆره هه تا دواپی..

واته: ناوی "الحمی" هی کتی بیت، تهو ناوی "الحکیم" یش که گهر دوونی پرووناك کردوه ته وه و ده ورانده وری داوه، هی ته وه و.. ناوی "الرحیم" یش که به میهره بانی و شهفهقهت بوونه وهران پهروه ده کات هی ته وه و.. ناوی "الرزاق" یش که رۆزی به سهر بوونه وهراندا ده بارینیت هر هی ته وه... هتد. به و واتای هی که هه موو ناویك و، هه موو کاریک و، هه موو ئاسه واریک: به لگهی "یه کتابی" و مۆری "ته وحید" و "تاکی" ی خواوه ندن، به راده یه که تهو وشانه ی بریتین له بوونه وهرانی نووسراوی ناو لاپه ره کانی گهر دوون و دپری چه رخه کان، له راستیدا نووسینی قه له می نه خشه کیش و وینه کیشی نه زه لیلی خۆیانن!

اللهم صل علی من قال: "أفضل ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله" ^(۱) وعلی آله وصحبه وسلم.

(۱) جزء من حدیث: (أفضل الدعاء يوم عرفة، وأفضل ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله وحده لا شريك له). رواه مالك عن طلحة بن عبيد الله بن كريب مرسلًا، وأخرجه الترمذي وحسنه عن عمر بن شعيب عن أبيه عن جده بلفظ: خير الدعاء يوم عرفة وزاد: له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير. ورواه البيهقي عن أبي هريرة بلفظ: أفضل الدعاء دعاء يوم عرفة وأفضل قلبي وقول الأنبياء قبلي لا إله إلا الله.. (كشف الخفاء ۱/۱۵۳) وأخرجه الأصبهاني في الترغيب (۱/۳۳۱ المدينة) بلفظ مقارب عن عمرو عن المطلب كما في الصحيحة: ۸۰۷/۴ وقال هذا مرسل حسن الإسناد وحسنه لشواهد وانظر موطأ الإمام مالك برقم: ۵۰۰ و ۹۵۵ وصحيح الجامع الصغير وزيادته برقم: ۱۱۱۳.

ئهم بهلگه زۆرانه له بهر چي؟

برای بهر پێرمان "عهلى به بچکۆلهى رۆح بهرز" که یه کێکه له
قارهمانه کان و له جێی: (عهبدوڕپه حمان و، لوتفى و، حافظ
عهلى) دایه، پر سيارێکی ئاراسته کردووم که له سهدان شوێنی پهيامه کانی
نووردا وه لامي دراوه تهوه.

ئهمهش پر سياره که یه تی:

بۆ چي له پهيامه کانی نووردا ئهم ههموو کۆمه له بهلگانه له سه رپایه کانی
ئیمان ده هینرینه وه؟ خو وهك له زانا پێشینه کاغان بیستوو: ئیمانی که سیکی
ئیماندارى عهوام وهك هى وهلى یه کى گهوره وایه؟
وه لام:

باسه کانی پله کانی ئیمان له پهيامی "الآية الكبرى" ^(١) دا و.. فهرماشت و
پرپاره که ی ئیمامی په بیانیی نوێکاری ههزاره ی دوو هه میشت که ده فهرمویت:
"گرنگترین ئه بنجامی ئێکپرای ته ریه ته سۆفی یه کان بریتی یه له ده ر که وتن و
ئاشکرابوونی راستی یه کانی ئیمان"
ههروه ها ئه وهش که فهرموویه تی:
"پروو نهوونی مه سه له یه کى ئیمانم له هه زار که رامه ت پێ باشتره .."

(١) پهيامی ناوبراو تیشکی حه و ته مه له کتیی (تیشکه کان). وهك په یامیکی سه ره خۆش به ناوی
(بینه کانی گه شتیارێك) بلامان کردوو ته وه. (وه رگیر)

ههروهها ئهو باسهی که له کۆتایی پهیامی "الآية الكبرى" داها توه و.. مهسه لهی دهههمی پهیامی "بهری درهختی ئیمان" یش که له پاشهنده کانهوه وهرگیراوه و، له بارهی حیکمهتی دووپات بوونهوه کانی قورئان و هۆی بهلگههینانهوی زۆری قورئانهوه دهوێت سهبارهت به "پایه کانی ئیمان" به تایبەت پایهی "تەوحید" ..

ههموو ئهو حیکمهتانه، له تفسیره راستهقینه کهی قورئانیشدا ههیه که "پهيامه کانی نوور"!

ئهمه وهلامی پرسیاره کهیه.

پاشان پهيامه کانی نوور ههموو بهشه کانی ئیمانی (تهحقیقی و، تهقلیدی و، ئیجمالی و، تفصیلی) و.. خۆراگری ئیمانیشیان له بهرامهر ههموو دوودلی و گومان و هیرشه درندانه کانی کوفرهوه، به پروونی پیش چارو خستوه.

جا ئهم پروونکردنهوانهی پهيامه کانی نوور هیچ پێویستی بهکیان بۆ زیاده وهلامدانهوی برای ئازیزمان نههیشتوه تهوه.

پرووی دووههمی مهسهله که:

"ئیمان" تهنها پوخته باوه و تهسدیقیکی چاولنکهرا نهی، بهلکو گهلی پلهی په کجار زۆری چهشنی پله کانی نیوان "تۆوی گهشه کردوو" تا دهگاته "درهختی بهردار" ی تێدایه..

یان ئهو پلانه وهك پله کانی دانهوهی پرووناکیی خۆروان له ئاوینه بچوو که کهی ناو دهستمندا ههتا دهگاته دانهوهی ئهو پرووناکیی به تهختایی دهریاکاندا و، تهنا تهت له خودی خۆریشدا.

"ئیمان" راستییی یه کجار زۆر و زه بهندهی ههیه. چونکه گهلهی حهقیقهت له حهقیقهته کانی ههزار و یهك ناوی جوانی خوای گهواره و.. چه ندين راستیی پایه کانی تری ئیمانی، په یوه ندى یان به راستیی یه کانی گهردوونه وه ههیه. به رادهیهك كه ههموو ئههلی حهقیقهت له سهر ئهوه یه کيان گرتووه كه به نرخزینی سهرجهمی زانسته کان و لوتکهی زانین و کهمالی مرؤف له "ئیمان" و ئهو "خواناسی" یه بهرز و قودسی یه دایه كه به بهلگه کانی "ئیمانی" ته حقیقی "پروون کراوه ته وه".

به ئێ، "ئیمانی تهقلیدی" دوو چاری هیزشی وه هم و دوودلی و گومانه کان ده ییت، به لام "ئیمانی ته حقیقی" زۆر له و فراوانتر و بههیز و قائمتره و، پلهی زۆریشی ههیه..

یه کیك له وانه پلهی "علم الیقین"ه، كه به هیز و توانای بهلگه کانی خوی بهرهنگاری شوبهه و گومانه هیزش بهره کان ده ییته وه. كه چی ئیمانی تهقلیدی له بهردهم ته نه یهك گومانیشدا توانای بهرگری نامینیت!

پلهیه کی تری بریتی یه له پلهی "عین الیقین" كه ئهویش چه ندين پلهی یه کجار زۆری له خۆ گرتووه و، له چه ندين ئاوینهی به ئه ندازهی ژماره ی ناوه جوانه کانی خوای گهواره دا ده رده کهویت. ته نانهت به وینه ی خویندنه وه ی ئایه ته کانی قورئانی پیرۆز "گهردوون" ده خاته خویندنه وه ی ئایه ته کانی خوای گهواره.

پلهیه کی تری بریتی یه له پلهی "حق الیقین". ئه میش گهلهی پلهی تری له خۆ گرتووه و، گهر سوپای هه موو گومانه کان هیزش بیه نه سهر خاوه نی ئهم ئیمانه، ناتوانن زه فهری هیچ شتیکی پێ بیهن.

زانایانی زانستی "کەلام" لە هەزاران بەرگی کتێبە کانی خۆیاندا، کە
تایاندا پالیان بە ژیری و مەنتیقەووە داو، لە پێی هینانەووەی بەلگە
عەقڵی یەوێ ئێمە ناسینە ئیمانی یەیان پوون کردووەتەو.

ئەهلی "حەقیقەت" و "تەسەووف" پێش لە پرووێه کی ترەو و بە شیوێه کی
ترو لە سەدان کتێبیاندا - کە پالیان بە کەشف و چێژی خۆیانەووە داو -
ئێمە ناسینە ئیمانی یەیان پرافە کردووە.

بەلام پێبازی ئیعیجاز بەخشی "قورئان" کە لە هەموویان بەرز و بەهێزترە،
بە شیوێه کی زۆر بلند و بەهێزتر لە چاو پروونکردنەووە کانی ئێمە زانا و
ئەولیاپانە راستی یە کانی "ئیمان" و "ناسینی خوای گەورە" یان خستووەتە
پێش چاو.

جا "پەیامە کانی نوور" تەنها ئێم پێبازە بەهێز و بەرز و گشتی یە قورئانی
پێرۆز دەگرەبەر و پایە کانی ئیمانی پێ پرافە دەکەن..

هەر بێو پێبازەش پرووێه پرووی ئێمە تەوژمە گەندەل و پرووخینەر و لە پێ
لادەرانی دەبنەووە کە ئاراستە ی قورئانی پێرۆز دەکرێن و، ماوێ هەزار سالا
لە پێناوی جیهانە کانی عەدەمدا دەیانەوێت زیان بە ئیسلام و مەروفاپەتی
بگەین!

بێ گومان پەیامە کانی نوور لە بەرامبەر ئێمە دوژمنە لەژمارە بەدەرانیەووە
پێویستیان بە هینانەووە و کەلە کە کردنی چەندین بەلگە ی بێ سنوور، تاکو
بەم بەلگانە ی کە لە پێژنە ی قورئانەووە سەرچاوە یان گرتووە، بێ بەهزی
پاریزگاری کردنی ئیمانی باوەرداران.

چونکە لە فرمودە ی پێرۆزدا هاتووە کە:

"فوالله لأن يهدي الله بك رجلاً واحداً خير من أن يكون لك حمر النعم"^(۱).

ههروهه:

"تفكر ساعة خير من عبادة سنة"^(۲).

جا بۆ گەشتن بەم جۆره بیر کردنهوهیه، نه قشبه ندییه کان بایه خێکی زۆر گهواره به "زیکری خهفی" (واته یادی خوا به په نهانی) دهدهن. سلاومان به یهك به یه کی هه موو برا خۆشه ویسته کاتمان بگهیهنن و، دوعای خیر بۆ هه موویان ده کهین.

الباقی هو الباقی

سه عیدی نوورسی

(۱) واته: به خوا نه گهر له بێنی تۆوه خوای گهواره رینمایي که سێک بکات بۆ بێنی راست له ههرجی وشتری سوور ههیه (که به نرخترین مال و سامان بووه لهو پۆزگاره دا) بۆ تۆ باشتره. جزء من حدیث صحیح، أخرجه البخاري في المغازي: باب غزوة خيبر، وفي الجهاد: باب دعاء النبي ﷺ إلى الإسلام والنبوة، وباب فضل من أسلم على يديه رجل، وفي فضائل أصحاب النبي ﷺ، باب مناقب علي بن أبي طالب، رضي الله عنه. وأخرجه أحمد: ۳۳۳/۵، ومسلم برقم: ۲۴۰۶. ههروهه شەرعی مامۆستا نووری فارس بۆ (التجريد الصريح): ۳/۳۳۲. (وهه گێڕ)

(۲) واته: یادکردنهوهی ئیمانیه ماوهی یهك سهعات له خوا په رستی سالیکی تهواو خیری زیاتره. قال الحافظ العراقي في تخريج الإحياء ۵۸/۱: حدیث: "تفكر ساعة خير من عبادة سنة": ابن حبان كتاب العظمة من حدیث أبي هريرة بلفظ ستین سنة بإسناد ضعيف ومن طريقه ابن الجوزي في الموضوعات ورواه أبو المنصور الديلمي في مسند الفردوس من حدیث انس بلفظ ثمانین سنة وإسناده ضعيف جداً، ورواه أبو الشيخ من قول ابن عباس بلفظ: خير من قيام ليلة. ۱ هـ. وانظر كشف الخفاء ۳۱۰/۱ والأحاديث المشككة ص ۱۱۳. (وهه گێڕ)

تہرازوویہ کی ورد لہناو گفتوگویہ کدا

نزيكهي پهنجا سال پيش ٿيستا ته ڳفٽو ڳوڙهي خواروه له نيوان من و
 ڪا ڪه مه لا عهبدوللامدا - خوالئي خوش بيت - پرووي دا. وا بو ٿيوه شي
 ده ڳير مهوه:

کاکي خوا ليځو شېووم په کيڅ بوو له موريده تايه غنده کاني "شيځي
ضيا الله ددين - قُتَس سره^(۱)" که په کيڅه له ټوليا و پياوچا کان. وهک
ناشکرايه صوفيانې ته رېقه ت خوښه ويستي له پراډه به دهر و زياده پره وي له
گومان باشيدا به مور شيد ه کيان به شتي کي ټاساي ده زانن، به لکو پيښي
رازين. له بهر ټوهه، روژي کيان کاکم پني وتم:

(۱) په کینکه له ټولیا و پیاوچاکان. ناوی: شیخ "ضیاءددین عهبدوږه حمان تاغ"ه و، به "سמידا" به ناو بانگه و، خه لکی گوندی "نوروشین"ی نړیک مەلبه نندی پارېز گای "مووش"ی کوردستانی ژړ ده سته لاتی تور کپایه. له جیهادی جهنگی په که می جیهانیدا قوټیکي له ده ست داوه و، سولتان ږه شاد مەدالیا یه ک و قوټیکي ده ستردی پنی به خشیوه. پاشان له جیهادی جهنگه کانی سمره خوی ولاندا (که له پیناوی وه ده رناني داگیر که ران برپا کړاېو) په شدارپی کړدووه. (وهر گڼ)

- شېنخى "ضىيائەددىن" زانىياريە كى يە كجار فراوانى ھەيە و، بە چەشنى
 "قوتبى ئەغزەم" ئاگادارى ھەموو ئەو شتانەيە كە لە بوونەو ەردا پروو دەدەن!
 ئىنجا گەلنى ئغوونەي لە سەر پايە بلندى و كارە لە عادەت بەدەرە كانى ئەو
 بۇ گېر امەو، بۇ ئەو ەي ھام بەدات منىش پەيوەندىي لە گەلدا بېستەم!
 بەلام من پىم وت:

- كاكى بەرپىزم! تۇ زياد لە پىويست رۇدە چىت.. گەر پروو بە پرووى
 شېنخى "ضىيائەددىن" خۇيشى بېمەو لە زۇر مەسەلەدا بە بەلگە دەيە ستمەو.
 ئەو ەش بزانە تۇ - وەك من - بە خۇشەويستىي راستەقىنە ئەوت خۇش ناوېت،
 چونكە تۇ ئەو "ضىيائەددىن" ەت خۇش دەوېت كە لە زەينى خۇتدا بە شىو ەي
 قوتبىكى ئەغزەم و ئاگادار بە ھەموو شتىك لە بوونەو ەردا ئەندىشەت پىشانى
 دەدات! كەواتە تۇ بەم ناوېشان و سىغەتمەو پەيوەندىت لە گەل بەستو ە و
 خۇشت دەوېت. خۇ ئە گەر پەردە لە پرووى لا بىرېت و حەقىقەتى
 دەر بکەوېت، ئەو خۇشەويستىيەت نامىنېت، ھىچ نەبى كەم دەبېتەو!

بەلام من - ئەي كاكى بەرپىزم! - ئەو مروۋە پىاو چاك و وەلىيە موبارە كەم
 وەك تۇ خۇش دەوېت، تەنانەت رېزى شايانىشى لى دە گرم، چونكە:

رەبەرىكى مەزنى ئىماندارانە و، لە سەر رېي حەقىقەتى شوېنكەوتەي
 سوننەتى پىرۇزى پىغەمبەرە ﷺ. جا ئىتر پلەي راستەقىنەي ئەو ھەرچى بەك
 بىت با بىيىت، من ئامادەم گىيانى خۇم بۇ ئەو خزمەتگوزارىيە بېەخشم كە ئەو
 پىشكەشى ئىمانى دە كات. خۇ ئە گەر پەردە لە پرووى پلەي راستەقىنەي
 لا بىرېت، من پىشتى لى ھەلنا كەم و وازى لى ناھىنم و پلەي
 خۇشەويستىيە كەشم بۇى دانابەزىت، بەلكو پىر پەيوەندىي لە گەلدا پتەو
 دە كەمەو ە و زياتر رېزى دە گرم و خۇشم دەوېت.

کەواتە - ئەهێ کاکێ بەرپۆرم! - من "ضیائەددین"م خۆش دەوێت بەو
جۆرەهێ کە هەمیه و لەسەر ئەو حەقیقەتەهێ کە تیایدایه. بەلام تۆ ئەو
"ضیائەددین"ەت خۆش دەوێت کە لە ئەندێشەتدا یە^(١)!

جا لەبەر ئەوێ کاکێ خوالێخۆشبووم بە راستی زانایە کێ "بەویژدان"
بوو، راکەهێ منی پەسەند کرد و رەزامەندیی لە بەرامبەرەوه دەربەری و
وەری گرت و پێزی لێ نا.
دەسا بربایانم!

ئەهێ ئەو بەختەوێرانەهێ کە خۆتان لە پێناوی خوادا بەخت دەکەن!
هەرچەند زیادەپەرەپێتان لە گومانی باشدا بە من زیانتان پێ ناگەیه نێت،
بەلام کەسانی وەك ئێوهێ عەودالی راستی و حەقیقەت بین کاتێ بۆ
هەرکەسێک دەپروانن دەبێت لە گۆشەهێ خزمەتیەوه بۆ قورئان و رادەهێ
ئەنجامدانی ئەرکی سەرشانیهوه بەرامبەر قورئان، بۆی پروانن.
خۆ ئەگەر پەردە لە پرووی "راستی"ی منی سەرتاپا خلتانی چلکی قسوور
هەلبماترێ، ئەوا بەزەپێتان بە حالمدادەهاتەوه و خەمتان بۆ دەخواردم.

بەلام لەو خۆشەوێستی بربایەتی یە کە یەکی خستووین دوورتان
ناخەمەوه. ئنجا بۆ ئەوێش لێی پەشیمان نەبنەوه، ئەوا خۆتان بەو پلە و پایانەوه
مەبەستن کە بە تەسەوووری خۆتان بۆ منی دادەنێن و، لە توانا و سنووری من
گەلێ بەدەرن. چونکە من جگە لە بربایە کێ ئێوه هێچی تەر نیم و، لافێ

(١) چونکە لە بەرامبەر خۆشەوێستی یە کە تەوه نرخیکی زۆر گرانت دەوێت، ئەوێتالە
بەرامبەر ئەو خۆشەوێستی یەوه بێر لە شتیکی سەد قاتی ئەو نرخی دەکەیتەوه، لە کاتی کدا
کە مەزنێن خۆشەوێستی لە بەرامبەر پلە و پایە راستەقینەهێ ئەو زاتەوه هێشتا هەر بە
کەم دادەنرێت. (دانەر)

رہبری و پڑی نوین و ماموستایہ تی لئی نادمہ۔ تنہا ہاوریہ کی ٹیوہم لہ
وہر گرتن و خویندنی وانہی ٹیماندا۔ کہواتہ چاوہ پروانی ہیممہتی و یارمہتی
مہبن لہ من، بہلکو من موحتاجی یارمہتی و ہیممہتی ٹیوہم و، تکاکارم
دوعای پر شہفہ قہت بۆ تہقسیرہ کانم بکھن۔

خوای گہورہ بہ چاکہ کاری و فہزلی خوی نیعمہ تیکی بہ ہہموومان
بہخشیوہ و، لہ خاوینترین و پیروزترین و مہزترین و سوودمہنترین
خزمہتگوزاریدا بۆ ٹیمانداران خستووینیہ تہ کار، کہ خزمہتی قورٹانی
پیروزہ و، بہ پئی کار دابہش کردنی نیوانمان بۆ ٹو خزمہتہ ہانی داوین۔
کہواتہ پینمای و ماموستایی کہسی مہعنہوی کہ لہ نہینی برابہتی و
یہ کیٹیمانہوہ پیدا بوہ، سہروز یادمانہ۔

جا مادہم خزمہتی ٹیمان و قورٹان لہ ہہموو خزمہتیکی تری ٹم چہرخہ
بہرزترہ۔۔

مادہم "چوینیتی" لہ "چہندایہتی" باشترہ۔۔

مادہم تہوژمہ سیاسیہ ہہمیشہ بگورہ کان و، پرووداوہ کاتی و
لہناوچوہ کانیش لہ بہردہم خزمہتہ بہردہوام و دامہزراوہ کانی ٹیماندا ہیچ
بایہخیکیان نیہ، تہنانت ہر ناشگنہ پلہیہ کی ٹوتۆ کہ لہ گہلیدا بہراورد
بکریں و، ناگوینچین بین بہ تہوہرہی ٹو خزمہتہ۔۔
ٹو ادہ بیٹ:

بہو پلہ نوورانیہی کہ خواوہندی مہزن و پہروہرد گارمان لہ نووری
قورٹانی پیروزہوہ پئی بہخشیوین، رازی و دلنیا بین۔

دہسا برا خوشہویستہ کانم!

دامہزراوی۔۔ دامہزراوی!!

وەفادارى.. وەفادارى!!

دەبىي ئىمە تەنھا لە پەيوەندى و پشتگىرىيە كەتەر و ھەولەداندا بۇ دەستخستنى براپەتتى و ئىخلاسى راستەقىنە رۇبىچىن و، ئەم رۇچوونەش بىكەين بە رىيەك بۇ بەرزى و بىلىدىمان. لە برىي ئەوئەي زىادە رەوى بنوئىن لە گومانى باش بە يە كەتەر و چاۋگىرەن بۇ چەشەنە پەلە و پايمەك كە لە سنوورى خۇمان بەرزتر بىت.

الباقى هو الباقى

سەئىدى نورسى

بە "دەست پێوە گرتن" و

"بەرە کەت" دەژیم

پرسیار:

ئەھلی دنیا دەپرسن و پێم دەڵێن:

بە چی دەژیت؟ چۆن بە بێ کار و کەسابەت گوزەرانت بۆ
ھەڵدەسووریت؟ ئێمە لە ولاتە کەماندا جێی ئەو تەمبەلانە ناکەینەووە کە پالیا
لێ داووەتەووە و لەسەر حسایی رەنج و کۆششی کەسانی تر دەژین!

وہ لām:

من بە "دەست پێوە گرتن" و "بەرە کەت" دەژیم و، جگە لە خوا
پۆزیدەرم منەتی هیچ کەسیک ھەلناگرم و، پرپاریشم داوہ لە درێژی ژیاغدا
منەتی کەس ھەلنەگرم.

بەلێ، ئەو کەسە ی کە بە سەد "پارە" بەلکو بە چل پارە^(١) بژی، ھەرگیز
نایەوێت خۆی بخاتە ژێر منەتی کەسانی ترەوہ!

ھیچ کاتیک حەزم لە دەرخستنی ئەم مەسەلە یە نە کردووە و
ئارەزوومەندی لێدوانی نەبووم، نە بادا و اھەست بکریت کە لە خۆم بایی
بوویتم و دارای خۆپەرستی یم. چونکە زۆرم پێ ناخۆشە بیدرکینم و لەسەر
"دل"م گەلێ قورسە باسی بکەم. بەلām لەبەر ئەوہی ئەھلی دنیا گومان و
دوودلی لە دەروونیاندا دروست دەیت کاتی ئەم پرسیارەم ئاراستە دەکەن،
ئەوا ناچارم کە بڵێم:

(١) چل "پارە" دەکاتە یەک "قورش" دەقورشیش دەکاتە یەک لیرە ی تورکی! (وہر گێڕ)

- ده ستووری سهرانسهری ژیانم بریتی به له: وهرنه گرتنی هیج شتیک له کهسانی تر، ههر له منالیمه وه هیج شتیکم له خه لکی - تهنانهت زه کاتی مالیشیان - وهرنه گرتووه.

پاشان مووچه وهرنه گرتن و ده ست نانم به پرووی مانگانه ی حکومه ته وه، جگه له وه ی که ده ولت بۆ ماوه ی دوو سال بۆ پرپیوومه وه و هاوړی یانم گه لنی پروویان لنی نام بۆ وه رگرتنی، کاتی ته ندایم "دار الحکمة الاسلامیة" بووم.. ههروها ملنه دایم بۆ هه لگرتنی منه تی خه لکی له هیج پنداویستی به کی ژیان و گوزهرانمدا..

هه موو ته مانه، تهو ده ستووری ژیانم پروون ده که نه وه. خه لکی شاره که م و تهوانهش که له شاره کانی تر دا له نزیکه وه ده مناسن، به باشی ئاگاداری ته م لایه نه ی ژیاغن.

له ماوه ی ته م پینج ساله ی په هه نده ییمدا زۆر کهس له هاوړی یان به چه ندین هه وتی جوړاو جوړ ویستیان دیاری به کانیان لنی وه ربگرم، به لام ده ستم به پرووی گشت هه وتل کانیانه وه نا.

جا ته گه ر لیره دا پرسیار بکریت و بو تری: که واته به چی ده ژیت؟ ده لیم: به "به ره که ت" و "پژلینانی خواپی" ده ژیم! چونکه هه رچه نده ده روونی به دخوازم شایانی هه موو سوو کایه تی و نزمایه تی به که، که چی له مه سه له ی "پتی به خشی نی پۆزی" دا هه می شه به ره که تم ده ستگیر ده بیت، که پژلینانیکی خواپی به و، وه که که رامه تیکی خزمه تگوزاری قورئانی پیروز به خزمه تگوزاره که ده به خشریت.

جا بۆ ته وه ی شو کرانه پژیری مه عنه وی به رامبه ر بهو نیعمه تانه ی خواوه ند ده ربیرم که به هژیا نه وه پژی لنی ناوم و.. بۆ مه به سستی جتی به جی کردنی فهرمانی ئایه تی: ﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ (الضحی: ۱۱) و! چه ند غوونه به که

لهو بهره کمت و رېژلېنانه خوايېانه باس ده کهم، هر چه ندهش ده ترسم هم شو کرانه مهنه وې په شتيکې له "رپا" و "غرور" تيکه ل بېټ و ټهو بهره کته خاوېن و په روه د گاريېانه پو و چهل بکاته و و بيانسپړته و. چونکه ده رختي بهره کمتي شار او به شيوه يه ک شانازی پټوه کردن بگميه نيټ، ده بېټ به هوی برين و نه ماني! به لام چی بکهم؟ ناچارم باسی بکهم:

یه کهم: هم شمش مانگه ی رابوردو، سی و شمش کولیر سهروزیادم بوون که له یه "کیل" Kile^(۱) گهم دروست کرابوون. تائستاش لهو نانه ماوه و، نازاښم که ی ته و او ده بېټ؟^(۲)

دووه میان: له مانگه پیروزه ی رهمه زاندا، تنه له دوو مالوه خواردم بوهات. که چی هردو کیان نه خوشیان خستم! له موه تیگه یستم که خوارده مېی که سانی تر له من قه ده غه یه! ئنجا یه "هوقه"^(۳) برنج و سی دانه کولیر سهروزیادی پروزه کانی تری رهمه زانم بوو. هاورپی راستگوز "عبداللأ چاوش" ی^(۴) خاوه نی ټهو مالو موباره که ی که خواردم تیدا بو ئاماده ده کمن، شایه ته له سهر همه. ته نانه ت برنج که تا پازده پروزی دوا ی رهمه زانیش به شی کردم!

(۱) کیله Kile: یه که یه کی پټوانه ی گهمه و یه کسانه به (چل لیتر گهم). (وه رگېر)

(۲) یه ک سالی ره به قی خایاند. (دانهر)

(۳) یه ک هوقه ی ټهو ی ده کاته (۱۲۸۲ گرام). پروانه فره نگی تور کی: (Yeni Lugat). (وه رگېر)

(۴) "عبداللأ چاوش" یه کهم پو سته چی په یامه کانی نووره، ره شنووسی په یامه کانی نووری له ماموستا نوورسی وهرده گرت و دوور له چاو دیربی کار به دهستان به درېوایی شو له ناو دژل و چپا کاند لهم گونده و بوه ټهو گوند ده رپوشت تا کو به دهستی شهید "حافظ علی" ی ده گمیاندن. پاشان پاکتو سه کانی لی وهرده گرتن و به همان شیوه و له همان پښگاو ده یگمیانده دهستی ماموستا نوورسی! سالی ۱۹۶۰ ز له تمه نی شهست و پینج سالی دا کو چی دوا یی کرد، خوا لینی خوش بېټ. (وه رگېر)

سێ هەمیان: خۆم و میوانە بەرپۆزە کانم ماوەی سێ مانگی رەبەق لەسەر
چیاکە یەک ئۆقیە "کەرە" بەشی کردین، هەرچەندەش پۆژانە بە نانەو و لیمان
دەخوارد! تا جاریکیان میوانیکی موبارە کم لەلا بوو کە ناوی "سولەیمان"،
لەو دەمەشدا نانە کەمان لەو دەابوو تەواو بیست و پۆژیش چوارشەممە بوو..

پێم وت: پڕۆ بۆ ئاواپی نان بەینە، چونکە ماوەی دوو سەعات پێ لەم
لا و لەو لاماندا کەسی لێ نییە نانی لێ بکڕین.

وتی: دەمەوی ئەم شەوی جومعە پیرۆزە ی داهااتوو لەسەر ئەم چیا
لە گەڵ تۆدا. یەنمەو، تاکو لە پارانەو و نزا کانتدا هاوبەش و هاوڕازت بم.
وتم: کەواتە باشە، پشت بە خوا یەنمەرەو.

پاشان پێکەو و بۆ سەر لووتکە ی چیا کە سەر کەوتین، هەرچەندەش هیچ
داخواری و پیوستی یەک نەبوو بۆ سەر کەوتیمان. لە گەڵ خۆشماندا هەندیک
ئاومان لە گەڵ کەمێک شەکر و چادا برد.

پێم وت: بڕام! چایە کمان بۆ لیبتی.

ئەویش دەستی بە لیپانی چا کرد و، منیش لە ژێر درەختیکی قەتراندا
دانیشتم و بە تێرمانەو سەیری شیویکی قوولم دەکرد و بە خەمەو بەیرم
دەکردەو و، لەبەر خۆمەو بە خۆم دەوت: لەتە نانیکی کە پروایی کۆن
نەبی هیچی ترمان لە لانی یە و، لەوانەشە هەر تەنها بەشی ئەم ئێوارە ی
هەردوو کمان بکات. ئە ی ئایا بۆ دوو پۆژە کە ی تر چی بکەم؟ چی بەم پیاو
دلپاک و دەروون خاوینە بلێم؟!

لەم کاتەدا کە من نوقمی ئەم ئەندێشە ی بوو بووم، وەک بلێتی سەرم بۆلای
درەختە کە وەر بچەر خێرت ئاوا هەستم دەکرد. منیش کە ئاوێم بۆلای
درەختە کە دایەو، کولێرە ی کە گەرەم لە ناو لق و پەلەکانی درەختە
قەترانە کەدا یینی کە بۆ ئێمە ی دەروانی! یە کسەر وتم:

سولهيمان! مژده يې، و اخوای گهورة پوژي به کي پې به خشيین!
 پاشان نانه که مان له سهر دره خته که داگرت و به جوانی پشکنيمان تا کو
 بزاینن ثایا شوينه واری نازهل و بالنده ی له سهر هه یه؟ که سهر نچمان دا هیچ
 شوينه واریکی نازهل مان پتوه نه یینی. سهره پای ته و هس که ماوه ی سی پوژ
 ده بوو هیچ که سیك بهو چپایه دا سهر نه که وتبوو. نیز تهو کولیره به شی دوو
 پوژي کردین. نچا ههر که نانه که مان له وده دا بوو ته و او بیست، تهو مروه
 راستگوزیه که ناوی "سولهيمان" ه و^(۱) هورپی به کی راستی ماوه ی چوار سالم
 بوو، سهر که وته سهر چپا که بو لاما و، نانی له گهل خویدا بو هیناین.

چواره میان: تم چا که ته ی بهرم جهوت سال له مه و پیش به کونی کپیومه!
 نچا چوار لیره و نیویش به شی خهرجی و مه سهره ی پوژشاک و پتلاو و
 گوزره وی پینچ سالی راپوردووی کردم!
 بهم جزره، بهره کت و.. دهست پتوه گرتن و.. میهره بانپی خواوه نند..
 سهر روزیادم بوون.

گهلئ غمونه ی تری وهك ته مانه هه ن، چونکه بهره کته ی خواپی لایه نی
 زوری هه یه. خهلکی تم گونده له گهلئ غمونه ی بهره کت ناگادارن.
 به لام وریا بن! و اگومان نه بن که من تم غمونه نه بو شانازی کردن
 ده یم. نه خیر.. من ناچار کرام باسیان بکم. ههروه ها ته و هشتان به دلدا
 نه یه ت که ته مانه چهند غمونه یه ك بن به لگهی صه لاحت و پیاو چاکی من بن.
 نه خیر، تهو بهره که تانه چا که کاری خوا ی گه وره ن بهرامهر میوانه
 دلسوزه کاتم.. یا خود ریزلینانیکی خوا یین بو خزمه تگوزارانی قورئان.. یان

(۱) له مه یان سولهيمانیکي تره و به "سولهيمان کاروانچی" به ناوبانگه و، له پیشه نگی
 کاروانی خزمه تگوزارانی یمان و غمونه ی بهرجه سته ی راستی و هفا و ئیخلاص بووه.
 سالی ۱۹۶۵ ز. کوچی دواپی کردووه. خوالی خوش بیست. (وه رگپر)

چەند سوود و دەستکەوتێکی پێرۆزی دەست پێوە گرتن... یان پۆزی ئەو چوار پشیلەین کە لێرەدا لە گەلمدان و لێم جیا نابنەو و هەمیشە لە مەرەپەکانیاندا "یارحیم.. یارحیم.. یارحیم" دەکەن. کەواتە پۆزی ئەوانە لە شیوەی بەرە کەندا بۆیان دیت و، منیش لە لایەنی خۆمەوە سوودی لێ وەرەگرم.

بەلێ، ئەگەر گوێ لە مەرەپەری خەمناکی پشیلەکان رابگریت بە جوانی هەست دەکەیت کە زیکری: "یارحیم.. یارحیم.. یارحیم" دەکەن! بە بۆنەی باسی پشیلەو، مەریشکیشم هاتەو و یاد..

مەریشکێکم هەبوو، جار جار نەبێ، دەنا لەم زستانەدا هەرچی پۆزە هێلکەپەکی لە گەنجینەی میهرەبانیی خوای گەورەو بۆ دەهێنام! تەنانەت پۆزێکیان دوو هێلکەیی دانا! منیش گەلێ سەرم سوورما و لە هاوێی خۆشەویستە کائەم پرسی: ئایا لە زستاندا شتی واپوو دەدات؟ وتیان: لەوانەیە ئەمە چاکەپەکی خوایی یێت.

هەر ئەم مەریشکە، هاوین جوو جەلەپەکی هەبوو، ئەم جوو جەلەپە سەرەتای مانگی رەمەزان دەستی بە هێلکە دانان کرد و تا چل پۆزیش لە سەری بەردەوام بوو. ئێژ چ من و چ ئەو برایانەم خزمەتیان دەکردم، گومانمان لەوەدا نەما کە هێلکە دانانی ئەم جوو جەلە بچوو کە لەم زستان و مانگی رەمەزاندا جگە لە پۆزێکیانێکی خوایی هێچی تر نییە. پاشان هەر ئەوەندە دایکە کە لە هێلکە چوووە، ئەم جوو جەلەپە دەستی بە هێلکە دانان کردەو و، سوپاس بۆ خوا، هێلکەکی لێ نەپریم!

که سایه تی به کانی مرؤف

ئهم باسمه له سهر بناغهی سهرسام بوونی ئهو که سانه نووسراوه که هه می شه خزمه تم ده کهن، چونکه سهرسامی ئهو جیاوازی به سهرسوور پهتهره ن که له رهفتاره کائدا ده یینن.. ههروه ها بۆ راستکردنه وهی ئهو خوش باوه ری به زیاد له پیوسته نووسرا که من شایانی نیم و دوان له قوتایانم هه یانه بهرام بهرم.

ده بینم هه ندیک له وه فەزل و چاکه کاریبانه ی که هی راستی به کانی قورئانن ده درینه پال ئهو هۆکارانه ی که پۆلی بانگهواز کار و ده لالی ئهو راستییانه ده یینن. که چی ئهم کاره کاریکی هه له یه. چونکه ته نها قودسییه ت و بهرزیی سهرچاوه ی راستی به کانه که زیاتر له کاریگه ری به لگه زۆر و زه بهنده کان کاریگه ری له دلدا به جی ده هیلت و، عهوامی خه لکییش ته نها بهم قودسییه ته یه که ملکه چی ئه حکامه کان ده بن. خو هه ر کات ده لال و بانگهواز کار "بوون" ی خۆی - نه ک راستی به کان - پش چاو خست، واته له بری "راستی به کان" سهرنجه کان ئاراسته ی "ئهو" کران، ئهوا قودسییه تی سهرچاوه که تیا ده چیت و نامینیت!

له بهر ئهم نهینی به، وائهم راستی به ی خواره وه بۆ ئهو برایانه م پروون ده که مه وه که گه لێ زیاتر له توانا و سنووری خۆم بۆم ده پروانن و، ده لیم: مرؤف هه ندی جار چه ند که سایه تی به ک له خۆیدا هه لده گریت و، هه ر به ک له م که سایه تیانه ش چه ند رهفتاریکی جیا جیا و جزرا و جزریان هه یه.

بۆ نمونە:

"کارمەندی گەورە" لە دەمی ئەنجامدانی ئەرکی سەرشانی لە شوێن و پێی بەرز و پلە و پایە فەرمانبەری یە کەیدا، کەسایەتی یە کە تایبەتی هەیە. ئەم پلە و پایەیش داخوازی "ویقار" و چەند پەفتاریکی وەهایە کە پێزی پێ و شوێن و عیززەتی پلە و پایە بەرپر سیاری یە کە ی بۆ پاریزێت. جا تەوازوع دەربڕین لێرەدا بۆ هەموو ئەو کەسانە کە سەردانی دە کەن زەلیلی تیادیە و، لە شان و شکۆی ئەو پلە و پایە بەرزە دەهێتێتە خوار..

بەلام هەر ئەم مەزۆفە لەناو مالا و نیوان کەسوکاری خۆیدا کەسایەتی یە کە تری ئەوتۆی هەیە کە داخوازی چەند پەفتاریکی پێچەوانە ی هەلسو کەوتە کانی دەمی ئەنجامدانی کارمەندی یە کەین، بە چەشنێ کە هەتا تەوازوعی زیاتر بنوێنێت جوانتر و باشترە و، گەر ویقاریش بنوێنێت بە "تە کەبەر" لەسەری تۆمار دە کرێت!

واتە هەموو مەزۆفیک لە پرووی بەرپر سیاری و کارمەندی یە کە یەو کەسایەتی یە کە تایبەتی ئەوتۆی هەیە کە لە چەند خالێکی زۆردا لە کەسایەتی یە راستەقینە کە ی جیا دەیتەو. خۆ ئە گەر ئەو کارمەندە شایستە و هاوشانی فەرمانبەری یە کە ی بیست و توانایە کە تەواوەتی بۆ بەرپۆه بێر دنی کارە کە ی تێدا بیست، ئەوا ئەو دوو کەسایەتی یە لە یە کتر نزیک دەبنەو. بەلام گەر شایانی فەرمانبەری یە کە ی نەبیست و لە توانا و لیھاتە کانی شیدا هەزار بیست، وە ک ئەو ی خۆی لە خۆیدا "سەرباز" بیست و کەچی لە پلە و پایە ی "موشیر" دا دانرا بیست، ئەوا ئەو دوو کەسایەتی یە بەو پێژە یە لە یە کتر دوور دە کەونەو. چونکە سیفەتە ئاساییە کانی سەرباز و هەست و نەستە ساکارە کانی هەر گیز لە گەل ئەو پەوشت و پەفتارە بەرزاندە ناگو نجین کە پلە و پایە ی موشیر داخوازیان دە بیست.

هەر بدم چه شنه، ئەم برا ههزاره شتان سێ که سایه تی تێدا به که زۆر له به کهوه دوورن، ته نانه ت دووری به کی به کجار زۆریشیان له نیواندا به: به کهمیان:

که سایه تی به کی کاتی و بینگهرد و تایبه ته ته نها به خزمه تی قورئانه وه، له و ڕوه وه که من ده لالی گه نجینه بهرز و به نرخه که ی قورئانی حه کیم. جا ئەو ڕه وشت و ڕهفتاره بهرزانه ی که فەرمان بهری ده لالی کردن بۆ قورئان و بانگهێشتی خه لکی بۆ لای قورئان داخوازی ده بن، هی من نین و من خاوه نیان نیم. به لکو چه ند ڕه وشتیکی بهرز ن که ئەو پله و پایه بهرز و کارمه ندی به مه زنه داخوازی ده بن. که واته هه رچی ڕه وشتی بهرز و فه زائیلی له م چه شنه ده بینن هه چیان هی من نین، به لکو تایبه تن به و پله و پایه وه. که واته له و ڕوانگه به وه بۆم مه ڕوانن.

که سایه تی دووهم:

کاتی ڕوو ده که مه ده رگانه ی خوا وه ند و لێی ده لالیم وه، خوا ی گه وه ره له کاته کانی په رستش و به ندایه تیدا که سایه تی به کی تایبه تیم پێ ده به خشی ت که هه ندی ئاسه واری ئەو تو به ره هم ده هینت له بناغه ی واتای "به ندایه تی" به وه سه ریان هه لدا وه. ئەم بناغه یه ش بریتی به له وه ی مرؤف له به رده م خوا ی گه وه ردا ته قسیره کانی خۆی بزانی ت و په ی به هه زاری و ده سته و سانیی خۆی له به رده م خوا ی گه وه ردا بیات و به زه لیلی و شکسته یی و نه واز شه وه په نای بۆ بیات. جا من - به م که سایه تی به - خۆم له هه موو که سی لک به ده سته و سانه تر و به دبه خته تر و هه زارتر و ته قسیر بارتر ده بینم له به رده م خوا ی گه وه ردا. خۆ ته گه ر سه رانه سهری دنیا کۆ بینه وه و له سه ر مه دح و ستایشم به ک بگرن، هیشتا هه ر ناتوانن قه ناعه تم پێ بکه ن که من مرؤف ئیکی باش و سالتیم.

سی هم میان:

که سایه تی به پراسته قینه که ی خۆمه. واته ئه و که سایه تی به مه که هه لوه شاهوی سه عیدی کۆنه و چهند ده ماریکی میراتی ئه وه بۆم ماوه ته وه. ده بینیت هه ندی جار هه ز له ریا و پله و پایه ده کات و، چهند خو و ره فتاریکی نزم له مندا ده ره خات، هاو ده م له گه ل "پژدی" م له بواری ده ست پیوه گر تندا، چونکه من له به ماله یه کی خاوه ن هه سه ب و پله و پایه نیم.

ده سا برایام!

له مه زیاتر له خراپکاری به کان و لایه نه چه وته کانی ئه م که سایه تی به م نادر کیئم، تا کو به ته وای له خۆم دوورتان نه خه مه وه!

ده سا برا به پیره کام!

من شایانی پله و پایه ی بهرز نیم و توانا و قایلییه تی ئه و پله و پایه به رزه له خۆمدا شک نابم. که واته ئه م که سایه تی به ی خۆم گه لی دووره له ره فتار و ره وشتی ئه ر که کانی بانگه واز و شوینه واره کانی ئه ر کی به ندایه تی.

خوای گه وره توانسته میهره بانه که ی خۆی له مندا به پی ئه و ده ستووره ده ر خستوه که ده لیت:

(داد حق را قابلیت شرط نیست)^(۱).

(۱) واته: به خشی خوای گه وره قایلییه ت و لیها تووی له زاتی مرۆفدا به مه رج ناگریت. نووسه ر ئه مه ی له به یتیکی مه ولانا جه لاله ددین وه رگرتوه له ژیر ناو نیشانی: (بیان آنکه عطای حق و قدرت موقوف قابلیت نیست) که ده قه که ی به م جۆره به:

چارهء آن دل عطای مبدلیست داد او را قابلیت شرط نیست

بروانه: (مثنوی معنوی) دفتر پنجم - ص ۷۷۰ چاپ ششم، انتشارات علمی ۱۳۷۴ ه. ش.

(وه رگبیر)

واته:

چاکه و به خششی خواوه ند توانا و قاییلییه ت له و که سه پی به خشر او هدا
به مهر ج ناگریت. که واته ته نها چاکه و به خششی خوای گه وره یه که
که سایه تی به یه کجار نزمه که م - که وه ک سه ربازیک وایه له خزمه تی
نهینی به کانی قورئاندا - گوپرایه ل و ملکه چ ده کات، که له خو کمی
به رزترینی پله و پایه کانی موشریتیدایه.

که واته "نفس" له هه موان نزمتره و، کارمه ندی به کهش له هه موو شتیك
به رز و بلندتره.

ده سا سه دان هه زار شوکر و سوپاس بو خوای گه وره.

الحمد لله هذا من فضل ربي.

* * *

مەسەلەى دەھەم لە باسى چوارەمى

مەكتوبى بىست و شەشم:

دەستوورنىڭ بۇ سەرلىدانى دانەر

ئەم مەسەلەى لەسەر بناغەى يادخستەوہى ھەندىڭ لە
ھاوړىيان نووسرا، سەبارەت بە دانانى قاعىدە و دەستوورنىڭ
كە تايىت بىت بەو كەسانەى سەردانم دەكەن.

با ھەموان بزائن كە ئەو كەسەى سەردانم دەكات:
يان لەبەر چەند كاروبارىڭكى تايىت بە "ژيانى دنيا" دىت.. ئەوا با بزائىت
كە ئەو دەرگايە داخراوہ..

يان لە پرووى ژيانى "ئەودنيا" وە دىت.. ئەو پرووہش دوو دەرگای تىدايە:
يان پى وايە من پياوڭكى پرووز و خاوەن پلە و پايمە لای خواى گەورە و
لەبەر ئەمە دىت بۇ لامان، ئەوا ئەو دەرگايەش داخراوہ. چونكە من لە نەفسى
خۆم پازى نىم و ئەو كەسەشم ناوېت منى پى باش بىت. ھەردەم ھەمد و
سوپاسى زۆر و زەبەندە پىشكەش بە خواى گەورە دەكەم كە واى لى
نە كرددووم لە خۆم پازى ىم..

پرووہ كەى تر برىتىيە لەوہى كە تەنھا لەبەر ئەوہ دىت بۇ لام و سەردانم
دەكات كە من خزمەتگوزار و دەلال و بانگەوازكارى قورئانى پرووزم. جا
ئەو كەسەى لەم دەرگايەوہ دىت، بەخىر بىت و لەسەر چاووم و سەرم
دايدەنىم.

ئنجانوا نهنش كه لهم دهر گايه وه دين، سئ جورن:

يان هاوړئيه.. يان براييه.. يان قوتاييه.

تاييه تكارى و مهر جى "هاوړئ" نهويه كه:

به جيددى و گهرموگورپى لهم كارهماندا، كه بلاو كردنه وهى
رووناكى يه كانى قورثانه (په يامه كانى نور) پشتمان بگريټ و، له دلهمه
مهيلي به لاي ناحق و بيدعت و گومر ايدا نه يټ و هوليښ بدات سوود به
خوى بگه يه نټ.

تاييه تكارى و مهر جى "برا" يش نهويه كه:

به چوست و چالاكى و همولى راسته قينه و جيددى بؤ بلاو كردنه وهى
"په يامه كان" تيبكوشيت، جگه له وهى كه پينج فهرزهى نوټر جئ به جئ
بكات و خوى له حموت گونا هه گوره كانيش پاري زټ.

تاييه تكارى و مهر جى "قوتايى" يش نهويه كه:

"په يامه كانى نور" وهك دانراوى خوى بزانيټ و به تاييه تى به هى خوى
داياننيت و، وهك نه وهى مولكى خوى بن بهر گرييان لئ بكات و،
بلاو كردنه وهى نهو رووناكياننه و كار كردن لهو پناوه دا به مه ز نرين
كارمهندي و نهر كى ژيانى خوى بزانيټ.

جانم سئ چينه په يوه نديان به هر سئ لايه نه كه ي كه سيني خومه وه

هه يه..

هر چى هاوړئيه: په يوه ستي كه سيني زاتيمه و.. برايښ: په يوه نديى به
كه سايه تى به ننده ييمه وه هه يه، واته لهو رووه وه په يوه نديم پټوه ده كات كه
نهر كى به نندايه تيم بؤ خواى گموره جئ به جئ ده كم و.. قوتايښ: لهو

گۆشهیهوه پهیوهندی پیمهوه همه که بانگهواز کار و ده لالی قورئانی
حه کیم و رینمایی خه لکی بۆ لا ده کم.

ئهم چه شنه چاوپیکه وتنانهش سنی بهرهمیان ههیه:
یه کهم:

ئهو که سه دهرسی گهوه ره کانی "قورئانی پیروژ" یان له من، یان له
په یامه کانی نوور و هه ده گریت، با تنه یه که دهرسیش ییت. ئه مه له پرووی
بانگهواز هه بۆ لای قورئان.

دووهم:

له پرووی به ندایه تیمهوه بۆ خوای گهوره، ده ییت به هاو به شم له
پاداشته کانی سه ره به دوا پۆژمدا.

سیهم:

هه موممان پیکهوه له دلهوه په یوهندی به یه کهوه ده کهین و له خزمهتی
قورئاندا پشتی یه کتر ده گرین و پروو ده کهینه میهره بانیی خواوه ند و داوای
ته و فیک و هیدایهتی لئی ده کهین.

جا ئه گهر "قوتابی" ییت ئهوا هه موو پۆژیک به یانیان به ناوه کهی خوی و
هه ندی جار به خه یال و ئه ندیشه، له لام ئاماده یه.

گهر "برا"ش ییت ئهوا جار جار به ناوه کهی و شیوه کهی له دوعا کا ئمدا
ئاماده یه له لام و، له پاداشت و دوعادا به شدارمه. پاشان له ناوه ندی
سه رجه می بریاندایه و به میهره بانیی خوای گهوره ی ده سپیرم. چونکه کاتی
لهو دوعایه مدا ده ئیم: "خوشکان و بریائیم" ئه ویش بهر ده کهویت. خو ئه گهر
راسته و خو زاتی ئهو نه ناسم، ئهوا خوای گهوره له من زیاتر ده زانییت و
ده یینییت و ده ییناسیت.

ئەگەر "هاورپی"ش بێت ئەوا دوواکەم هەر دەبێگرتەوه و، لەو پووێهه له ناوهندی براکاندا به گشتی، گەر فەرزه کان ئەنجام بدات و له گوناوه گهوره کانیش دووره پهریز بێت.

دەبێ ئەو سێ چینهش من بچەنە ناو دەستکەوتەکانی سەر بە دواڕۆژیانەوه. اللهم صل على من قال: (المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضاً) وعلى آله وصحبه وسلم.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.
﴿وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ لَقَدْ جَاءَتْ رَسُولٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾.

اللهم يا من أجاب نوحاً في قومه، ويا من نصر إبراهيم على أعدائه، ويا من أرجع يوسف إلى يعقوب، ويا من كشف الضر عن أيوب، ويا من أجاب دعوة زكريا، ويا من تقبل يونس ابن مئى..

نسألك بأسرار أصحاب هذه الدعوات المستجابات أن تحفظني وتحفظ ناشر هذه الرسائل ورفقاءهم من شر شياطين الإنس والجن.

وانصبرنا على أعدائنا.. ولا تكلنا إلى أنفسنا.. واكشف كربتنا وكربتهم.. واشف أمراض قلوبنا وقلوبهم. آمين. آمين. آمين.

مورشید

ئهم مه‌سه‌له‌یه وه‌لامینکی یه‌کجار تاییه‌تی‌یه و، تا راده‌یه‌کیش
نه‌تی و په‌نامه‌کی‌یه و، له وه‌لامی پرسپاریکی گشتیدا نووسراوه که
برایان به‌گشتی، چ به‌زمانی حال چ به‌زمانی گوفتار، ئاراسته‌می
ده‌کدن.

پرسپاره‌کش ئهمه‌یه که:

هر که‌سیک سەردانت ده‌کات، تو پئی ده‌لئیت:

(چاوه‌روانی هیچ هیممه‌ت و یارمه‌تی و مه‌ده‌دیک له‌خودی من مه‌که‌ن و
به‌که‌سیکی پیروزم دامه‌نین، چونکه من خاوه‌نی پله و پایه‌نیم. ئه‌وه‌تا
هه‌روه‌ک "سه‌رباز"ی ئاسایی فه‌رمانه‌کانی پله‌ی "موشیر" راده‌گه‌یه‌نیت،
منیش به‌هه‌مان جو‌ر فه‌رمانه‌کانی موشیریتی‌یه‌کی مه‌عه‌وی بی‌به‌رز
راده‌گه‌یه‌نم و.. هه‌روه‌ک که‌سیکی هه‌زاری موفلیس ده‌ییت به‌ده‌لال و
ناسینه‌ر له‌دوکانی گه‌وه‌ره‌یه‌کجار به‌نرخه‌کاندا، منیش ده‌لالیکی وه‌کو
ئهم له‌به‌رده‌م دوکانیکی خاوین و موقه‌ده‌سدا که‌قورئانی پیروزه).

تو وابه‌هه‌موو ئه‌و که‌سه‌انه‌ده‌لئیت که‌دینه‌سه‌ردانت. به‌لام
"ژیری"یه‌کانی ئیمه‌پیوستیان به‌زانسته و.. "دلان"یشمان داوای پێژنه‌ی
پروناکی ده‌که‌ن و.. "گیانه‌کان"یشمان به‌دوای نوورداعه‌ودالان. به‌م
جو‌ره، ئیمه‌له‌گه‌لێ پرووه‌هه‌خوازیار و داواکاری چه‌ندین شتی زو‌ر و
زه‌به‌نده‌ین و، هه‌ر بۆ ئه‌وه‌ش دینه‌سه‌ردانت تا‌کو ئه‌و پیوستییانه‌مان
نه‌هیلیت، چونکه ئیمه‌زیاتر پیوستمان به‌خاوه‌نی "ویلایه‌ت و هیممه‌ت و

که مالآت "هیه تا ئه وهی پئویستمان به "زانا" بیت! جا ئه گهر تۆ به و چه شنه
بیت که باسی ده کهیت، ئه و له سهردانه کاغاندا بۆلات نیشانه که مان
نه پینکاره!

زمانی حالیان ئاوا ده لیت!!

وه لام:

گوئ له پینج خاله ی خواره وه رابگرن و پاشان بیر له سهردانه کانتان
بکه نه وه، بزانی ئایا سوودی تیدایه بۆتان یا خود بی سووده؟! ئنجا چ بریاریک
ده ده ن، سهر به سن!

● خالی یه کهم:

خزمه تکاریکی پادشایه کی مه زن.. یان سهر بازیک که له ژیر فهرمانی
پادشاده ی، دیاری و نیشانه و مه دالیا بهرز و به نرخه کانی پادشا ده گه یه نیته
دهستی فهرمانده مه زن و موشیره گه وره کان و، له م پئی یه وه ده یانخاته مه ت و
ره زامه ندی یه وه..

جا ئه گهر ئه و فهرمانده و موشیرانه بلین: بۆچی ئیمه له ئاستی خۆمان
دابه زینه خواره وه و به خشش و ریزلینانه کانی پادشا له م سهر بازه ئاساییه
وه ربگرین؟! ئه و بی گو مان ئه م گو فتاره یان به غروور و له خۆ بایی بوونیکی
شیتانه له قه له م ده دریت..

ههروه ها گهر ئه و سهر بازه ئاساییه ش هینده له خۆی بایی و رازی ببیت
که له ده ره وه ی ئه م ئه رکه ی سهر شانیدا ریز له و فهرمانده و موشیره نه نیته
له بهری هه ئه نسیته وه و پله ی خۆی له هی ئه و به بهر زتر بزانیته، ئه و ئه م
کاره ی جگه له شیتی و گیلی هیچی تر نی یه..

خۆ ئه گهر یه کیك له و فهرمانده مه تبارانه ته نازول بکات و بهروات بۆ
سهردانی مالی ئه م سهر بازه ئاساییه ی که له ته نانیک نه بی هیچی تر بۆ میوانه

به‌پریزه که‌ی شک نابات، ئەوا پادشا - که له حالی خزمه‌تگوزاره ئەمین و دلتسۆزه که‌ی ئاگاداره - له خوار دنگه‌ی تایه‌تیی خۆیه‌وه سینی‌یه‌کی پەر له خۆشترین خۆراک بۆ مالی ئەو خزمه‌تگوزاره‌ی دهنیڤت و نایه‌لپت له به‌رده‌م میوانه که‌یدا دوو چاری پرووزه‌ردی بییت!

جا هه‌روه‌ک خزمه‌تکاری پادشا لهم حاله‌دا بهم جۆره‌یه، خزمه‌تگوزاری راست و دروستی قورئانیش - هه‌ر چه‌نده له عه‌وامی خه‌لکیش بییت - به هه‌مان جۆره. ئەوه‌نده هه‌یه که ئەم فه‌رمانه‌کانی قورئانی پیرۆز به ناوی خودی قورئانه‌وه و بی هیچ دوودلی و ساردوسپری‌یه‌ک به گه‌وره‌ترین مرؤف راده‌گه‌یه‌نییت و، گه‌وه‌ره‌یه کجار به‌نرخه‌کانی قورئان به‌وپه‌ری شانازی و سه‌ره‌به‌رزی و موحتاج نه‌بوون و بی هیچ خۆزه‌لیل کردن و تکا و پارانه‌ویه‌ک، به‌و که‌سانه‌ ده‌فرۆشییت که رۆحیان له هه‌موو که‌سانی تر ده‌وله‌مه‌ندتره!

جا هه‌موو ئەو که‌سانه‌ی که لهم پێ‌یه‌وه فه‌رمانه‌کانی قورئانیا پێ راده‌گه‌یه‌نریت و ئەو گه‌وه‌ره به‌نرخانه‌یان پێ ده‌فرۆشریت، هه‌ر چه‌نده‌ش پله‌یان به‌رز بییت و خاوه‌نی مه‌قامیکی گه‌وره و بلند بن، هه‌ر گیز به‌رامبه‌ر به‌و خزمه‌تگوزاره ئاساییه و له ده‌می ئەه‌نجامدانی ئه‌رکی سه‌رشانیدا خۆیان به گه‌وره‌تر نازانن..

له هه‌مان کاتدا ئەو خزمه‌تکاره‌ش هه‌ر گیز له خۆی بایی ناییت و سنووری خۆی ناشکینیت کاتی که ئەو مه‌رده مه‌زنانه ده‌پۆن بۆ لای و سه‌ردانی ده‌که‌ن!

خۆ ئەگه‌ر هه‌ندێک له‌و که‌سانه‌ی که له به‌رده‌م گه‌وه‌ره‌کانی گه‌نجینه‌ی خاوپێی قورئاندا تووشی سه‌رسامی و سه‌رسوورمان بوون، به چاوی وه‌لی و پیاوچاک و مرؤفیککی مه‌زنه‌وه پڕوانه ئەو خزمه‌تگوزاره، ئەوا میه‌ره‌بانیی

خاوینی حقیقه‌تی قورئان شایانی ئه‌وه‌یه و لئی چاوه‌پروان ده‌کریت که
هیممه‌ت بکات و له‌گه‌نجینه‌ی تاییه‌تی خواوه‌نده‌وه و بی‌ئاگاداری و خۆ
تیهه‌لقورئاندنی ئه‌و خزمه‌تگوزاره، ریزنه و یارمه‌تیان به‌هاناوه بیات، تا‌کو
خزمه‌تگوزاره‌که‌ی له‌به‌رده‌م ئه‌و میوانه به‌ریزه‌یدا شه‌رمه‌زار و پرووزه‌رد
نه‌ییت!

● خاالی دووه‌م:

نویکار (بجد)ی هه‌زاره‌ی دووه‌م (واته: ئیمامی په‌یبانی ئه‌حمه‌دی
فارووقی سه‌ره‌نده‌ی، خوای لێ‌پازی بی‌ت) فه‌رموویه‌تی:
"ده‌رکه‌وتن و پروون بوونه‌وه‌ی حقیقه‌تیکی ئیمانم له‌هه‌زار چیژ و
که‌رامه‌ت پی‌باششه". هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: "ئه‌نجام و ئامانجی سه‌رجه‌می
ته‌ریقه‌ته‌ سو‌فی‌یه‌کان بریتی‌یه‌ له: ده‌رکه‌وتن و ئاشکرا‌بوونی راستی‌یه‌کانی
ئیمان".

جا ماده‌م ئه‌مه‌ بریاری را‌به‌ریکی مه‌زنی ته‌ریقه‌ت بی‌ت، ئه‌وا کتییی
"وته‌کان" (که‌ به‌وپه‌ری پروونی راستی‌یه‌کانی ئیمان ده‌رده‌خات و له‌ ده‌ریای
نه‌ینی‌یه‌کانی قورئانه‌وه‌ دا‌چۆ‌را‌وه‌) ده‌توانی‌ت ئه‌نجامه‌ چاوه‌پروان لێ‌کراوه‌کانی
"ویلا‌یه‌ت" به‌ده‌سته‌وه‌ بدات!

● خاالی سێ‌هه‌م:

سی‌ساڵ پێش ئیستا چه‌ند زلله‌یه‌کی توند و به‌هێز له‌ سه‌ر و گو‌یلا‌کی
"سه‌عیدی کۆن"ی بی‌ئاگا‌وه‌شێران. ناچار بیری له‌ کێشه‌ی "مردن
راست و په‌وا‌یه‌" کرده‌وه‌، بینیی که‌ سه‌رتاپا له‌ناو قو‌ر و لیتا‌ودا‌ نو‌قم
بو‌وه‌.. له‌ تا‌وا‌ها‌واری فریا‌گوزاریی لێ‌هه‌تسا و به‌ دوا‌ی پێ‌نگای
ده‌رباز‌بوون و که‌سی‌کی فریا‌گوزاردا ده‌گه‌را که‌ ده‌ستی بگریت و له‌و باره
په‌ریشانه‌ قوتاری بکات. ئنجا ئه‌و پێ‌نگایانه‌ش که‌ بو‌ ئه‌م مه‌به‌سته‌ دوزینی‌وه‌

له ناو خۆياندا جياجيا و بهش بهش بوون! بۆيه سه رسام ما و له تاوا دهستی دايه کينیی "فتوح الغيب"ی شیخ عبدالقادری گهیلانی - خوای لئی رازی بیټ - و به گه شبینی یه وه کردیه وه. یه کسه ر ئهم دهسته وازه یه ی تیدا به دی کرد که ده فهرموی:

"أنت في دار الحکمة فاطلب طیباً یداوی قلبک" (۱)!

ئهمم زۆر به لاره سهیر بوو! چونکه من ئهو کاته له دهز گای "دار الحکمة الاسلامیه" دا (۲) ئه ندام بووم! وهك بلیی بۆ ئه وه هاتمه ناو ئهم دهز گایه وه که زامه کانی نه ته وه ی ئیسلام سارپژ و چاره سه ر بکه م، که چی خۆم له هه موو که سیك نه خوشتر بووم و زیاتر پیویستم به ده رمان و چاره سه ر بوو! خۆ دیاره ده بی مروفی نه خوش پینش هه موو که سیکی تر خه م بۆ خزی بخوات و چاره سه ری خۆی بکات.

به لئی، شیخ وای پئی وتم: تۆ نه خوشیت.. پزیشکیك پهیدا بکه با چاره سه رت بکات!

وتم:

- ئه ی شیخی به ریزم! تۆ به به پزیشکم.

ئیتز دهستم دايه خویندنه وه ی ئهو کتیبه به چه شنیک که وا بزام پرووی گوشتاری راسته و خۆ ئاراسته ی من ده کات.

(۱) دهقی ئهو دهسته وازه یه بهم جۆره یه: "یا عباد الله! أنتم في دار الحکمة، لابد من الواسطة، اطلبوا من معبودکم طیباً یطب أمراض قلوبکم، مداویاً یداو یکم". پروانه: "الجلس الثاني والستون" ص ۳۰۶ ط دار الکتاب العربی. له کینیی: (الفتح الربانی)ی شیخی گهیلانی که له چاپه پشروه کاندایه گه ل کینیی (فتوح الغیب) دا پیکه وه بهم ناوه ی دووهم چاپ ده کران. (وه رگێر)

(۲) بلندترین تهنجومهنی زانستیی سه ر به مه شیخه تی ئیسلامیی ده ولته تی عوسمانی بووه. (وه رگێر)

له پراستیدا شیوازی گوفتاری کتیبه که زور توندوتیژ بوو، غرور و له خوبایی بوونی منی تیکده شکاند و گهلنی نهشتهر گهری قوولنی له ناو دهر ووندا نه بجام دا. بویه توانای بهردهوام بوونم تیدا نهما و وزه منی بپرا. چونکه بهو چاوه دهرپوانی به گوفتاره کانی که ناراسته منیان ده کات..

به لئی، بهم چه شنه تا نریکه ی ناوه پراستی نهو کتیبه خویندهوه، به لام نه متوانی چیی تر له سهری بهردهوام م و ته وای بکهم. بویه کتیبه کم خسته وه جیی خوی.. که چی پاش تیپه ربوونی ماوه که ههستم کرد بازاره کانی نهو نهشتهر گهری و زامانه کوتاییان پی هاتروه و، چه ندین چیژ و له زه تی سهر و سهر سوور هینی رۆحیان له شویندا به جی ماوه. ئنجا گه پرا مه وه سهری و، خویندنه وهی کتیبه که ی ماموستای به که م ته و او کرد و، گهلنی سوودی مه زغ منی ده ست کهوت و، چه ند کاتیکی دوور و دریژ خایه م له گهلدا برده سهر که تیاپاندا گویم له ویرد و مونا جاته نه رم و خاوینه کانی نهو ماموستایم ده گرت.

پاشان کتیبه "مه کتوبات" م کهوته ده ست، که هی "ئیمامی نهحمه دی فاروقی سهره ندی" ی نوپکاری هزاره ی دووهمه. به نیازی خیر و گه شینی به کی خاوینه وه دهستم دایی و کردم وه.. به کسهر شتیکی سهرم تیدا بینی! چونکه له دوو نامه ی نهو کتیبه دا و شهی "میرزا به دیعوززه مان" به کار هاتبو! منیش وام هه ست کرد که له گهل منی ییت و به ناوی خۆمه وه بانگم بکات، چونکه باو کم ناوی "میرزا" بوو، هه ردوو نامه کهش ناراسته ی "میرزا به دیعوززه مان" ناویک کرابوون!

له بهر خۆمه وه وتم:

- سبحان الله! هم نامه به راسته وخۆ له گهل منیه تی!

چونکه سه عیدی کۆن به نازناوی "به دبعوززه مان" ناسرا بوو. خو
 هر چنده جگه له "هممه دانی" - که له سه دهی چواره می کۆچیدا زیاهه -
 که سیکێ ترم شک نه ده برد بهم نازناوه به ناوبانگ بوو بیست، که چی ئهم نامهیه
 ئه وهی ده گه یاند که ده بی که سیکێ تری غهیری "هممه دانی" هاوسه رده می
 ئیمامی ره بیانیی سه ره هندی بوو بیست و، بهم نازناوه نامه کی ئاراسته
 کرایست و، ده شبیست حالته که ی ئه وه که هی من و بوو بیست، چونکه
 دهرمانی دهرده که ی خوّم له و دوو نامهیه دا ده ست که وت!
 ئیمامی ره بیانی له و دوو نامهیه و چهند نامهیه کی تر دا ئامۆژگاریی ئه وهی
 ده کات که:

"قیبله ی پروو تیکردنت بکه به یهک" (۱).

واته: شوین یهک پشهو و راپهر بکه وه و، به غهیری ئه و راپهره وه سه رقائ
 مه به!

له راستیدا ئهم ئامۆژگارییه له گه ل ئامادهیی و باری پۆحیی ئه و کاته مدا
 یهک نه ده که وت. چونکه بیرم کرد وه له وهی که: ئایا شوین کامیان بکه وم؟
 له پشت سه ری ئه میان وه پرۆم یان ئه و؟ له راستیدا گه لی سه رسام بووم و
 نه مده زانی کامیان هه لێ پرۆم. سه رسامی یه که شم زۆر خه ست و چر بوو،
 چونکه هه ری به که یان تاییه تکاری و جازیییه تی خو ی هه بوو. بۆیه نه متوانی
 یه کیکیان هه لێ پرۆم و ده ست له و ی تریان هه لێ پرۆم!

کاتی من له م سه رسامی و خه په سانه خه ست و چر هه ده تلامه وه،
 ختووره یه کی ره حمانیم به دلدا هات که پنی وتم:

(۱) پروانه: "مکتوبات الإمام الرباني" ج ۱/ص ۷۸ (وه رگنێ)

سەرەتاي سەرجهمی ئەم پىنگايانە و .. سەرچاوەی ئەم ھەموو
جۆگەلانە و .. خۆرى درەخشانى گشت ئەم ھەسارە گەرۆکانە تەنھا ھەر
"قورئانى پىرۆز"ە. کەواتە يەكخستنى راستەقىنەى "قىبلە" لە شوپىنكەوتنى
"قورئانى پىرۆز" داىە. چونكە قورئانى پىرۆز بەرزترين راپەر و خاوينترين
مامۇستايە.

ئىتر لەو رۆژەوہ پروم کردە قورئان و دەستم پىئوہ گرت و يارمەتى و
فرياگوزارىم تەنھا لە قورئان وەرگرت.

خۆ توانا و لىھاتنى پەرىشان و ناتەواوى من گەلىی لەوہ دەستەوسان و
کۆتاتەرە کە بتوانىت - وەك پىويست - لە رپژنەى بەخوڤەمى ئەو راپەرە
حەقىقىيە بنۆشيت، کە وەك کانياوئىكى سەلسەبيل و ئاوى حەيات و
ژيانبەخش وایە. بەلام بە فەزلى خودى رپژنەى قورئان دەتوانين ئەو رپژنە و
سەلسەبيلە بۆ کەسانى "ئەھلى دى" و "خاوەنى حال" و ھەريە کەيان بە پىي
پلەى خۆى، پروون بکەينەوہ.

کەواتە "وتە کان" و ئەو پرووناکیيانەش کە لە قورئانى پىرۆزەوہ
ھەلگۆزاراون (واتە: پەيامەکانى نوور) تەنھا چەند مەسەلەيە کى "زانستى" و
"عەقلى" نين، بەلکۆ لە گەل ئەوہ شدا بریتين لە چەند مەسەلەيە کى "قەلبى" و
"رۆحى" و چەند حالەتیکى "ئيمانى". واتە وەك چەند زانستىکى بەرز و
بەنرخى خوايى و پەرورەدگارى وان.

● خالى چوارەم:

ھاوہلە بەرپژە کان و تابيعين و شوپىنكەوتوانى تابيعينش - خايبان لى
رازى يىت - کە خاوەنى بەرزترين پلەن و بەھرەمەندى "ويلایەتى کوبرا"ن،
سەرجهمی لایەنە ناسکە کانيان راستەوخۆ لە قورئانى پىرۆزەوہ بەھرە و بەشى

خویان وەرگرتبوو. ههروهك "قورئانی پیروز" یش "پابه‌ر" یکی راسته‌قینه و سه‌روزیادیان بوو. ئەم راستی‌یش به‌لگمیه بۆ ئەوهی که قورئانی پیروز ههروهك له هه‌موو کات و پڕۆگاریکدا راستی‌یه‌کانی خۆی دهرده‌پریت، به هه‌مان جۆر له هه‌موو کاتی‌کدا پڕۆنه‌کانی "ویلایه‌تی کویرا" ش به‌و که‌سانه ده‌به‌خشیت که شایانیان.

به‌ئێ، پۆشن و گوزه‌رکردن له دیوی "پروالت" ی شتانه‌وه بۆ ناوجهرگهی "حقیقت" به‌ دوو شیوه ده‌ییت:

یه‌که‌میان: به‌وه ده‌ییت که مڕۆف پڕواته ناو به‌رزه‌خی "ته‌ریقه‌ت" هوه و له پێی سه‌یر و سلوو که‌وه پله‌یه‌ك له دوا‌ی یه‌که‌کانی تیدا به‌پریت، تا به "حقیقت" ده‌گات.

شیوه‌ی دووه‌م: پۆشتنی راسته‌وخۆیه بۆ ناو "حقیقت" به‌هۆی سۆز و میه‌ره‌بان‌ی یه‌کی یی‌گهردی خوا‌ییه‌وه، به‌پێ پۆشتنه‌ ناو به‌رزه‌خی ته‌ریقه‌ت. ئەم پینگایه‌یان پێ‌یه‌کی تایبه‌تی و به‌رز و بلند و یه‌که‌جار کورته‌ و، به‌ریتی یه‌له‌ پێی هاوه‌له‌ به‌پڕه‌کان و تایه‌یین، خوا‌یان لێ پازی ییت.

جا ئەو پرووناکیانه‌ی که داچۆراوی راستی‌یه‌کانی قورئان.. هه‌روه‌ها "وته‌کان" یش که ئەو پرووناکیانه‌ دهرده‌خه‌ن و له‌ خوێنه‌ران و بیسه‌رانیان ده‌گه‌یه‌نن، ده‌گونجی خوا‌ه‌نی هه‌مان تایه‌تکار‌ی بن. وه‌ك له‌ راستیشدا خوا‌ه‌نی ئەو تایه‌تکار‌ییانه‌!

● خاڵی پێنجه‌م:

وا به‌ پێنج غومونه‌ی جوزئی پروونی ده‌که‌ینه‌وه که "وته‌کان" هه‌روه‌ك "راستی‌یه‌کانی قورئان" فی‌ری خه‌لکی ده‌که‌ن، له‌ هه‌مان کاتدا ئه‌رکی "ئیرشاد" یش پاده‌به‌پێنن:

❖ نمونەى يەكەم:

ھەر خۆم لە خۆمدا و لە دواى ھەزاران - نەك دەیان و سەدان - ئەزموونى دوویات بووى خۆمەو قەناعەتى تەواوم کرد كه: "وتەكان" و ئەو نوورانەش كه پێژنەى قورئانى پیرۆزن ھەرۆك رابەراییەتى "ژیری" م دەكەن و وانەى زانستەكانى پێ دەلێنەو، بە چەندەھا حالەتى ئیمانیش تەلقینی "دل" م دەكەن و گەلى تام و چێزى ئیمانیش دەرخواردى "گیان" م دەدەن..

ئێتر بەم جۆرە و لە راپەراندنى کارەكانى دنیاىدا وەكو ئەو مۆرىدەم لى ھاتووە كه چاوەروانى یارمەتى و مەدەد لە شێخەخاوەن كەرامەتەكەى دەكات. چونكە منیش وەكو ئەو م لى ھاتووە، یارمەتى و مەدەد لەو نەینى یەخاوەن كەرامەتانەى قورئان وەرەگرم، و، ھێنانەدى خواست و پێداویستى یەكەنىش ھەر لەوان چاوەروان دەكەم. لە راستیشدا ھەموو ئەو خواستانەم لەم رێیەو و بە جۆرێك كه چاوەروان نەكراو و لە حسابدا نەبوو، بۆ دەھاتتە دى!

والیژەدا تەنھا دوو نمونەى ئەو پرووداوە جوژئییانە باس دەكەم كه بەھۆى بەرەكەتى نەینى یەكەنى قورئانەو ھاتوونەتە دى:

یەكەم:

ئەو پرووداوەیە كه بە درێژى لە "مەكتووبى شازدەھەم" دا پروون كراوەتەو و بریتی یە لەوێ: كۆلیژیەكی گەورە و نااسایی، پێش چاوى "سلیمان" ی میوام خرا، كه لەسەر درەختێكى قەتران دانرابوو. ئێمەش دوو رۆژى تەواوەتى لەو دیارى یەغیبى یەمان خوارد (لە كاتیكدا كه ھیچ شتیكم شك نەدەبرد بۆ میوانەكەمى دا بنێم).

دووهم:

مهسه له یه که تابلیتی جوزئی و ناسکه و لهم پرژانه دا پرووی داوه، که بریتی به له مهی خواره وه:

پرژنکیان له پیش نوژی به یانیدا قسه یه کم هاته وه یاد که له لایه ن منه وه به که سینک و تراوه و، به چه شنیکی وه هاش ئه و قسه یه کراوه که ئه و که سه دوو چاری گومان و دوو دلی بکات. له دلی خۆمدا وتم: خۆزگا ئه و که سه م ده بیینی تا کو ئه و له که و ته پ و توزانه ی له سه ر په رهی دلی نیشتوون بیانته کینم و لایان به رم. هه ر له و ده قیقه یه دا بیرم که و ته وه که پیو یستم به و به شهی کتیبه که مه که په وانه ی شاری "نیس" کراوه و، له به ر خۆمه وه وتم: خۆزگا ئه و به شهی کتیبه که مم ده هاته وه ده ست.

له دوا ی نوژی به یانی دانیشتبووم، کتوپر ئه و که سه ی که له پیش نوژه که م به خه یالمداهات، خۆی کرد به ژووردا و ئه و به شهی کتیبه که شمی به ده ست وه بوو که له و کاته دا پیو یستم پتی بوو!!

لیم پرسى:

- ئه وه چی به به ده ست وه؟

وتی:

- نازانم! له به ر ده رگادا به یه کیك گه یستم که له "نیس" وه هاتبوو، ئه مه ی دامنی و منیش وای بۆم هی نایت!

به سه رسوورمانه وه له به ر خۆمه وه وتم:

- سبحان الله! ده رچوونی ئه م پیاوه له مالی خۆی و گه یشتی ئه م به شهی وته کانیش له "نیس" وه له م کاته دا، هه رگیز ئاسه واری "پیکه وت" ی پنه نی به. به لکو ته نها هی ممه تیکی قورئانی پرۆزه که ئه م به شهی کتیبه که ی له هه مان کاته دا به ده ستی ئه و که سه و له و پتی به وه بۆی ناردم!

ئېتر سوپاسىنىكى زۆرى خىۋى گەورەم كىرد.

كەۋاتە ئەۋ كەسەى كە شارەزى ورتىن، بەلكو بى بايەختىنى،
خواست و ئارەزوۋە كانى دلى منە، ھەردەم لە ئامىزى مېھرەبانى خۆىم
دەگىرت و، لە لايەن خۆيەۋە پارىزگارىم دەكات. ئېتر ھەرگىز ئارۋمە زېر
كۆلى مەت و چاكەى ھېچ كەسىكەۋە لە سەرتاسەرى دىيادا و، بەخشش و
چاكەى ھېچ كەسىك ۋەرناگىرم.

❖ نمونەى دووھەم:

"عەبدورپەحمان"ى برازام ھەشت سال پىش ئىستا بەجىنى ھىشتەم و لىم
دوور كەۋتەۋە. خۆ ھەرچەندە لەم ماۋەيەدا لە كەى بى ئاگابى و شوبەھ و
گومان و ۋەھمە كانى دىيائى بەر كەۋتبوو، كەچى لە گەل ئەۋەشدا گومانىكى
باشى لە رادەى خۆم زىياترى پىم ھەبوو. بۆيە داۋاى لى كىردم ھىمەتتىكى
ئەۋتۇزى فرىا بىخەم كە من شكى نابەم و لە توانامدا نىيە. بەلام ھىمەت و
يارمەتتى فرىاگوزارىى "قورئانى پىرۇز" فرىاي كەۋت و پۇشت بە ھانايەۋە،
چونكە سى مانگ پىش ۋەفاتى، "ۋتەى دەھەم"ى بەدەست گەياندبوو، كە
تايپەتە بە "حەشر"ەۋە!

ئەۋ پەيامەش لە پرووى پاكىز كىردىۋە لە چىك و چەپەلتىيە
مەعنەۋىيە كان و لىلايە كانى ۋەھم و گومان و بى ئاگابى، پۇلى خۆى
لەۋدا بىنىبوو. تەننەت بەرەۋە پلەيەكى ۋەك پلەى "ۋىلايەت" بەرزى
كىردبوۋەۋە، چونكە سى دانە كەرامەتى ئاشكرائى لەۋ نامەيەدا دەر خستبوو
كە پىش ۋەفاتى بۆى نوۋسىبووم! ئەۋ نامەيش لە ناۋەندى بىرگە كانى
"مەكتۇبى بىست و ھەۋتەم"دا تۆمار كراۋە. با سەير بىكرىت.

❖ نمونہ سی ہم:

برایہ کی قیامہ تیم کہ لہ ہمان کاتدا قوتایشم بوو، ہر وہ ک لہ ٹہلی
دل و خاوەنی تەقواش بوو، کہ بہرئز "حەسەن ئەفەندی" یە و خەلکی شاری
"بوردوور" ە.. ئەم برایہ، لہ بہر ئەوہی گومانیککی باشی لہ توانا و سنووری
خۆم زیاتری بہ من ەبوو، چاوەرئنی ھیمەت و مەدەدیککی لہم ەزارە دە کرد
بە وینە ی ئەوہی کہ لہ وەل یە کی مەزنەوہ چاوەروان دە کریت.

کتوپر و بە بئ ھیچ بۆنەیک پەيامی "وتە ی سی و دوو ھەم" م دا بە یە کینکی
گوندنشینی دەورو بەری شاری "بوردوور" تا کو بیخوینتەوہ. پاشان "کا ک
حەسەن" یشم بیر کەوتەوہ و، بەم برایەم وت: "گەر سەردانی بوردوورت کرد
ئەم پەيامە بە دەستی کا ک حەسەنیش بگەینە تا کو لہ ماوہی چەند پۆژیکدا
ئەویش بیخوینتەوہ". ئیتر ئەم پیاوہ کە سەفەری کرد، راستەو خۆ پەيامە کە ی
دایە دەستی کا ک حەسەن. ئەم پرووداوەش چل پۆژ یش کۆچی مائفاوایی
کا ک حەسەن پرووی دا!

کاتی کہ پەيامە کە ی بە دەست گەیشت، بە شەوق و تاسە مەندی یەوہ
وہری گرت و لہ گەلیدا ژیا و بە وینە ی مروفیککی تینوو بۆ ئاوی سەلسەبیل،
لہ راستی یە کانی ئەو پەيامە ی نۆشی. ئنجا ھەتا خویندەوہ ی ئەو پەيامە شی
دوو پات بکر دایە تەوہ پتر لہ پترنە کانی بە ھرە مەند دە بوو. ھر بەم چەشنە لہ
خویندەوہ یدا بەردەوام بوو ھەتا دەرمانی دەردە کە ی خۆ ی تیدا دۆزی یەوہ،
بە تاییەت لہ باسی "خۆشەو یستی خوای گەورە" لہ ھەلو یستی سی ھەمی ئەو
پەيامە دا. تەنانەت چەندین پترنە ی ئەوتۆ ی لہو پەيامە بە دەست ھینا کە پشتر
لہ "قوتبی ئەعزەم" ی چاوەروان دە کرد! ھەتا بە پی خۆ ی و بە ساغ و
سەلامەتی پزشت بۆ مزگەوت و نوێژە کە ی لەو ی ئەدا کرد، ئنجا ھر لەو ی
گیانی سپارد! رە ھەتی فراوانی خوای لی ییت.

❖ نمونہی چوارہم:

بہر پز کاك "خلووصی" ہیمنہت و یارمہتی و پڑنہ و نوورپکی ٹہوتوی
لہ "وتہ کان" وہ - کہ پروونکہرہوہی نہیتی یہ کانی قورٹانن - دہست کہوت
کہ زور زیاتر بوون لہو ہیمنہت و مہدد و پڑنہیہی لہ "تہریقہتی
نہقشبہندی" دا بہدہستی ہینا، کہ گرنگترینی تہریقہتہ کانہ و لہ ہہمووشیان
کاریگہریی زورترہ. ٹہم شایہتی یہشی لہ "مہکتووبی بیست و حہوتہم" دا باس
کراوہ.

❖ نمونہی پینجہم:

"عہبدولہ جید"ی برام بہہوی کؤچی دواپی "عہبدورپہ حمان"ی
برازامہوہ و، لہ بہر چہند بارودؤخیکی ئازار بہخش و خہمگینہوہ، ہہستی بہ
شلہ ژان و دارمانیکی توند و بہہیز دہ کرد لہ ناخی خؤیدا. ئنجا ٹومیدہواری
ہیمنہت و مہددہنکی مہعنہوی ٹہوتؤ بوو لہ لایہن منہوہ کہ لہ توانای مندا
نین. خؤ ہہرچہندہ من نامہم بؤ نہدہنارد، کہچی کتوپر چہند پہیامیکم لہ
"وتہ کان" بؤ پہوانہ کرد، ٹہویش لہ دواپی خویندہنہوہی ٹہو وتانہ نامہیہ کی
بؤ ناردم کہ تیایدا نووسیبووی: "سوپاس بؤ خوا! رزگارم بوو.. چونکہ پینش
ناردنی ٹہم وتانہ وخت بوو شیت بیسم! بہلام ہہریہک لہو وتانہ جینی
پاہہریکیان بؤ من گرتہوہ. خؤ ٹہ گہر تہنہایہک پاہہرم لی دور کہوتیتہوہ،
ٹہوا بہیہک جار چہندین پاہہری زورم دہست کہوت و، سوپاس بؤ خوا لہو
بارہ پہریشانہ رزگارم بوو". منیش لہ لایہنی خؤمہوہ کہ سہیری حالی ٹہوم
کرد و سہرنجم دا، بؤم دہر کہوت پینگا و پینازیکی جوانی گرتوہتہبرو، بہ
فہزلی خواپی گہورہ لہو حالت و بارودؤخانہی پیشووی رزگاری بووہ.

گہلی نمونہی زوری تر ہن کہ لہم پینج نمونہ باسکراوانہ دہچن و،
ہہر ہہمووشیان پروونی دہ کہنہوہ کہ:

زانسته ئیمانی یه کان گهر بیټ و وهك چاره سهری معنهوی و به پیی پیویست و به وینهی دهرمانی نه خوشی یه کان راسته و خو له نهینی یه کانی قورئانی پیروزه وه وهر بگریزن و به کرده وه ناقي بگرینه وه، ئەوا ئەو زانسته ئیمانی و دهرمانه پړوحانیانه سهروزیادی ئەو که سهن که هست ده کات پیویستی پنیانه و، به ئیخلاسیکی گهر موگور و تهواوه تی یه وه به کاریان ده هیئت. ئیتر بارودوخی فروشیار و ده لالی ئەو دهرمانانه هیچ کاریگری یه کی لهو چاره سهر کردنه دانی یه. واته ئەو فروشیاره چ که سیکي ئاسایی و موفلیس و چ دهو له مه ندیکي خاوهن پله و پایه بیټ و چ خزمه تگوزاریکی هه ژار بیټ، سه بارهت بهو چاره سهریانه یه کسانه و هیچ کاریک ناکاته سهر دهرمانه کان.

به ئی، مادهم "خوری دره خشان" هه لهاتیټ، پیویست به داگیر ساندنی "مۆم" نامینیټ!

خۆ مادهم من خودی "خۆر" دره خشانه که پروون ده که مه وه، ئەوا نه پیویستی به من پهیدا ده بیټ و نه هیچ واتایه کیش له وه دا هیه که داوای پرووناکیی مؤمیک له خودی خۆم بگریټ، به تایهت گهر نه میټ و شکي نه بهم. به لکو له هه موو شتیک پیویستزه که ئەو برایانه به دوعا و نزا کانیان، ته نانهت به هیممه تی خویشیان، یارمه تیم بدهن و پشتم بگرن. چونکه من مافی خۆمه داوای یارمه تی و پشتگیری لهوان بکه م و، ده بیټ ئەوانیش بهو پڕژنه نوورانی یه "په یامه کان" رازی بن و سهروزیادیان بیټ.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَتَى الْعَالَمُ الْحَكِيمُ﴾.

اللهم صل على سيدنا محمد صلاة تكون لك رضا ولحقه أداء وعلى آله

وصحبه وسلم.

كلىلى چەند نەيتى يەك

ئەم لقە دوو نەيتى ئەوتۇ پرون دەكاتەوہ كە كلىلى
گەلى راز و نەيتى زۆريان تەدايە.

□ نەيتى يەكەم:

بۇچى زۆرجار كەشف و شەوودى ئەولياكان لە يەك ناچن، ھەرچەندەش
ئەوان لە "بناغە كانى ئيمان" دا يەكيان گرتوۋە، ئەو تا ھەندى جار
كەشفە كانيان كە لە پلەى "شەوود" يىشدان، يىچەوانەى واقع دەردە كەون؟
بۇچى كەسانى خاۋەن فېكر و نەزەر لە بىر و بۇچوونە كانياندا بە
يىچەوانەى يەكتر "حەقىقەت" دەيىن و پرونى دەكەنەوہ، لە كاتىكدا كە
ھەموو يەككە ئەوان، بە بەلگەى گومان پرقەق بوونى "حەقىقەت"
دەچەسپىن؟ بۇچى وا "حەقىقەت" چەند پەنگىكى جۇراو جۇر لەخۇ
دەگريت؟

□ نەيتى دووھەم:

بۇچى يىغەمبەرانى يىشپىن - درووديان لەسەر يىت - ھەندىك لە پاىە كانى
ئيمانان، ۋەك حەشرى جيسمانى، تا پارادەيەك بە كورتى باس كەردوۋە و بە
ۋىنەى قورئانى پىرۇز بە درىزى لىى نەدواون، بە پارادەيەك كە ھەندىك لە
نەتەوہ كانى ئەوان - لە دواى خۇيان - ئىنكارىى ئەو پاىانەى ئيمانان
كەردوۋە كە بە كورتى بۇيان باس كراۋە؟

پاشان بۆچی به شیک له ئەولیا خواناسه راسته قینه کان تهنهاله
 "تهوحید" دا پیشکه وتوون و تهنانهت تیایشیدا گه یشتوونه ته پلهی "حق
 الیقین"، که چی هه ندی پایه ی تری ئیمان، له مه شره به کانی ئەواندا، به
 کورتی دیاره یان به ده گهن ده بینریت، تهنانهت هه ره له بهر ئەم هۆیه، له دوا ی
 خۆیان، شوینکه وتوووه کانیا ن بایه خێ پیوستیان بهو پایانه ی تری ئیمان
 نه داوه، به لکوه هه ندیکیشیان له پڕی ترازاون و گو مپرا بوون؟!

خۆ مادهم که مالتی راسته قینه به ده ره که وتنی "سه رجه می پایه کانی ئیمان"
 به ده ست ده هینریت، ئەدی چۆن "ئه هلی حقیقت" له هه ندیکاندا
 پیش که وتن و له هه ندیکی تریشیاندا دوا که وتن؟ له کاتیکدا پیغه مبه ری
 خۆشه ویست ﷺ که پیشه وای پیغه مبه رانه و، به هره مهندی پله هه ره
 مه زنه کانی گشت ناوه جوانه کانی خوا ی گه وره یه.. هه روه ها قورئانی
 حه کیمیش که پیشه وای هه موو کتبه ئاسمانی به کانه، هه ردووکیان به
 ئاشکرا و پروونی و به شیوازیکی جیددی و ئامانجدار، درێژه یان به
 پروونکردنه وی سه رجه می پایه کانی ئیمان داوه؟

وه لام:

به لئی وایه، چونکه له راستیدا که مالتی راسته قینه و تهواوه تی بهو جوژه یه!
 حیکمه تی ئەم نه یینیا نه ش بهم شیوه یه ی خواره وه یه:
 "مرووف" هه رچه نده توانای گه یشتنی به سه رجه می که مالآت و
 به ده سته یانی نووره کانی هه موو ناوه جوانه کانی خوا ی گه وره ی تیدا یه،
 که چی ده چی له ناوه ندی هه زاران په رده و به رزه خدا به دوا ی "راستی" دا
 ده گه رپیت، چونکه توانا و یختیار ی ئەو هه نده کین و لیه اتن و
 ئاره زوووه کانیشی جیا جیا و جوړاو جوړن. له بهر ئەمه یه که له ده می

دەر کەوتنی "راستی" و یینی "حەق" دا، پەردە و بەرزەخە کان دە کەونە نێوانەو، هەندئ کەسێش ناتوانیت لە بەرزەخە کانەو تێپەر بیت.

ئەجا لە بەر ئەوێش کە توانا و لێهاتنە کان لە مەزەخەو بۆ مەزەخە تر جیاوازن، ئەو توانا و لێهاتنی هەندیکیان لە مەزەخەو و هەدایە کە نابێ بە مایە و هۆی دەر کەوتنی هەندئ لە پایە کانی ئیمان.

پاشان بە گوێرە ی جۆراو جۆری بە دەستەینانی: "شایستەیی لێ دەر کەوتنی ناوە کان" جۆرە کانی درەوشانەو ی ناوە جوانە کانی خوا ی گەورەش جۆراو جۆر دەر دە چن و، هەندئ لەو کەسانە ی کە بە: شایستەیی لێ دەر کەوتنی یە کێک لەو ناوانە بە هەرمەند بوو، ناتوانیت بیت بە مایە ی لێ درەوشانەو ی تەواوەتی ئەو ناوە. ئەمە جگە لەوێ کە درەوشانەو ی ناوە کانیش لە شتاند، بە گوێرە ی: (هەمە کێتی و، هەندە کێتی و، سێبەراییەتی و، پەسەناییەتی درەوشانەو کە) چەند شەکل و شێوە یەکی دیاری کراو دە گرنە خۆیان و، توانا و لێهاتنی هەندئ کەس هێندە کۆتایە کە ناتوانیت "هەندە کێتی" بپریت و لە ژێر "سێبەر" دەر بجیت. ئەجا هەندئ جار، بە پێی توانا و لێهاتنە کان، یە کێک لە ناوە کان بە سەر ئەو توانا و لێهاتنە دا زāl دە بیت و تەنها حوکمی خۆی جێ بە جێ دە کات.

وا ئەم نەینی یە قوول و تەماوی یە و ئەم حیکمە تە فراوانە، بە چەند ئاماژە بەک لە نێوان "ئەوێش هێنانەو" یەکی فراواندا، کە تا رادە بەک "حەقیقەت" ی ئاوی تە بوو، ئاماژە ی بۆ دە کەین:

گرمیان "گول" یکی نەخشین و، "دلوپ" ه ئاویکی زیندووی شەیدای مانگ و، "نم" یکی ساف و بێ گەردی پوو بەرووی خۆر هەبن، بە چەشنێ کە هەر یە کەیان خاوەنی هەست و نەست و، دارای کەمال بن و، شەوق و تاسەشیان بۆ ئەو کەمالە تێدا بیت.

ئەم سى شتە ئامازە بۇ گەلىنى راستىي زۇر دەكەن، سەرەپراي
ئامازە کردنيشيان بۇ پى برىنى "نەفس" و "عەقل" و "رۇح". ھەروھە غوونەن
بۇ سى توپۇ و چىنى ئەھلى حەقىقەت^(۱):

چىنى يەكەم:

ئەھلى فيكر و، ئەھلى ويلايەت و، ئەھلى نبووت.. كەواتە ئەم سى شتەنە
ئامازەن بۇ ئەوان.

چىنى دووھەم:

ئەوانەن كە بە چەند ئامپىرىكى جەستەيى (واتە لە پىنى ھەستە كانەوہ) بەرەو
"حەقىقەت" پى دەپىن تاكو بگەن بە كەمالاتى خۇيان..

ھەروھە ئەوانەن كە بە موحاھەدە كەردن، لە پىنى پاكىز كەردنى نەفس و
بە كارخستنى عەقل، بەرەو "حەقىقەت" ھەنگاو دەنىن..

ھەروھە ئەوانەش كە بەھۇي خاوين كەردنەوہى دى و، ئيمان و،
ملكەچى يەوہ، بەرەو "حەقىقەت" دەپۇن.

جا ئەم سى شتەنە، ئامازەن بۇ ئەم سى تاقمەش.

چىنى سى ھەم:

ئەوانەن كە بۇ گەيشەن بە "حەقىقەت" تەنھا پىنى "بەلگەھىنانەوہ" يان
گرتووتە بەر و، وازيان لە "خۇپەرسىتى" و "غروور" نەھىناوہ و، لە
ئاسەوارە كانىشدا گەلىنى پۇچوون..

ھەروھە ئەوانەن كە لە پىنى "زانست" و "دانست" و "مەعرفەت" ھە بە
شوين "حەقىقەت" دا دەگەپىن..

(۱) لە ھەموو توپۇنكىشدا سى تاقم ھەن. كەواتە ئەم سى غوونەيى كە لە تەمسىلە كەدا ھەن
پوويان لە ھەرسى تاقمە كانى ھەموو چىنە كانە، تەنانت لە ھەر نۇيان نەك تەنھا سىيان. (دانەر)

هەروەها ئەوانەن کە بە هۆی "ئیمان" و "قورئان" و لە پێی "هەزاری و بەندایەتییەوه" زۆر بە خێرای دەگەنە "حەقیقەت".

جا ئەو سێ شتانە، چەند نمونە هێنانەوێهە کە ئاماژە بۆ حیکمەتی جیاوازی و جۆراوجۆری توانا و لیھاتنەکانی ئەو سێ تاقمەش دەکەن.

وا هەول دەدەین لە ناوەندی نمونەیه کدا و لە ژێر ناوێشان: "گول" و "دلوپ" و "نم" دا، ئەو نەپتییە ورد و حیکمەتە فراوانە پوون بکەینەوه کە لە بەرزبوونەوهی ئەم سێ چینه دا هەن:

"خۆر"، بە فەرمان و پوختەتی بەدیھێنەرە کە، سێ جۆری جیا جیای دەرکەوتن و ڕەنگدانەوه، پووناکی بەخشینی ھەیه. یە کێکیان: لە سەر گولە کان.

یە کێکی تریان: لە سەر مانگ و ھەسارە گەرۆکە کان.

ئەوی تریان: لە سەر ماددە بریسکە دارەکانی وەك شووشە و ئاو.

یە کەمەین درەوشانەوهی خۆر، دەرکەوتنیەتی بە سێ شیۆه:

شیۆه یە کەم: دەرکەوتنیکی "ھەمەکی" و ڕەنگدانەوهیەکی گشتی، یە، کە بریتی یە لە بەخشینی ئەو پووناکی یە بە سەرتاسەری "ھەموو گولە کان".

شیۆه ی دووھەم: دەرکەوتنیکی "تایبەتی" یە، کە بریتی یە لە ڕەنگدانەوهیەکی تایبەتی بەپێی توانای ھەموو یە کێک لە "جۆرەکانی گول".

شیۆه ی سێھەم: دەرکەوتنیکی "جوزئی" یە، کە پووناکی بەخشینیەتی بەپێی کەسایەتی یەك بە یەکی ھەموو "گولێك".

دەبێ ئەوەش یاد بخەینەوه کە ئەم نمونەیه مان لە سەر ئەو ڕا و بۆچوونە بنیات نراوە کە پێی وایە: ڕەنگە نەخشینەکانی گول، لە پووناکی دانەوهی توانەوه و شیتەل پوونی حەوت ڕەنگەکانی شەبەنگی خۆرەوه پەیدا دەبن. جا بەپێی ئەم ڕا و بۆچوونە، گولەکانیش جۆرە ئاوێنەیهکی خۆرن.

دووهمین درهوشانهوهی خۆر بریتی به لهو پێژنه‌ی نوور و پرووناکی‌یه‌ی که خۆر - به ئیزنی به‌دییه‌نهری دانا - له مانگ و هه‌ساره‌ گه‌ڕۆ که کانیدا ده‌یداته‌وه.

که‌واته "مانگ" دوا‌ی ئه‌وه‌ی ئهم پێژنه‌ هه‌مه‌کی و نووره‌ فراوانه‌ی به‌سه‌ردا ده‌پێژرێت، سوودێکی "هه‌مه‌کی" له‌و پرووناکی‌یه‌ی وه‌رده‌گرێت که له‌ حو‌کمی سی‌یه‌ریکدا‌یه‌ بۆ پرووناکی‌ی خۆر و..

پاشان به‌ شیوه‌یه‌کی "تایبه‌تی" له‌م پرووناکی‌یه‌ی که پێی به‌هره‌مه‌ند بوو، ده‌دات به‌ ده‌ریاکان و، هه‌وا و، گلی بریسکه‌دار.

ئنجایه‌ شیوه‌یه‌کی "هه‌نده‌کی" ش به‌سه‌ر بلقه‌کانی ئاو و، وردیله‌کانی گ‌ل و، گه‌ردیله‌کانی هه‌وادا په‌خشیان ده‌کات.

سێ‌هه‌مین دره‌وشانه‌وه‌ی خۆر بریتی به‌ له‌و پرووناکی‌ دانه‌وه‌ ساف و "هه‌مه‌کی" و "بێ سی‌یه‌ر"‌ه‌ی خۆر که هه‌ریه‌ک له‌: هه‌وا‌ی نی‌وان ئاسمان و زه‌وی و، پرووی ده‌ریاکان، ده‌کات به‌ ئاوینه‌ی خۆی..

پاشان ئه‌و خۆره‌، "وینه‌ جو‌زئی"‌یه‌ که‌ی و "په‌یکه‌ره‌ بچو‌و ککراوه‌" که‌ی خۆی ده‌دات به‌ هه‌موو یه‌کی‌ک له‌: ب‌لق و د‌لۆپه‌کانی ده‌ریاکان و، د‌لۆپه‌کانی ئاو و، نه‌ه‌کانی هه‌وا و، ک‌لووه‌کانی به‌فر.

به‌م جو‌ره‌ بینیمان که "خۆر" له‌و سێ‌ پرووه‌ ناو‌براوانه‌وه‌، پێژنه‌ و پرووتیکردنی خۆی ئاراسته‌ی هه‌موو گو‌لی‌ک و، گ‌شت د‌لۆپه‌ ئاو‌ی‌کی پرووبه‌پرووی خۆر و، هه‌موو غی‌ک ده‌کات، به‌ دوو پێگه‌ له‌ هه‌ریه‌ که‌یاندا..

پێی یه‌که‌م: پرووناکی‌ به‌خشی‌نی راسته‌وخۆ، بێ ئه‌وه‌ی ئه‌و پرووناکی‌یه‌ به‌ ناو به‌رزه‌خ و په‌رده‌کاندا تپه‌ر ب‌ی‌یت.. ئهم پێی‌یه‌ پێگای "نبو‌وه‌ت" ده‌نو‌ی‌یت.

پێی دوو هەم: بەرزەخەکانی ئاوێتە دەبن، چونکە قایلیبەتی ئاوێنە و شتە پرووناکی دەر خەره کان هەریەکیان پەنگێک بەسەر درەوشانەووی خۆردا دەدەن.. ئەم پێیە پێگای "ویلايەت" دەنوێنێت.

بەم جۆرە، هەریەک لە "گۆل" و "دڵۆپ" و "نم" لە پێی یە کەمدا دەتوانیت بڵێت: "من ئاوێنەیی خۆری سەرانسەری جیهانم" بەلام ناتوانیت لە پێی دوو هەمدا ئەمە بڵێت، بەلکو دەلێت: "من ئاوێنەیی خۆرەکی خۆم" یان "من ئاوێنەیی ئەو خۆرەم کە بەسەر جۆر و هاوێرە گەزە کەمدا درەوشاوەتەو". لەبەر ئەوەی ئەم پێیەدا ئەو بەم شیوەیە خۆر دەناسێت و، ناتوانیت ئەو خۆرە ببینیت کە پرووی لە سەرانسەری جیهانە..

چونکە خۆری ئەو کەسە، یان ئەو جۆرە، یان ئەو پەگەزە، لە ناوەندی بەرزەخێکی تەسک و پابەندییەکی دیاری کرادا لێی دەردەکەوێت. دیارە ئەو "خۆرە پابەندە" ناتوانیت ئاسەواری "خۆری پەها"ی بێ پابەندی و بێ بەرزەخ بێخەشیت. واتە ناتوانیت بە یینینی "دڵ" گەرمی و پرووناکی بە سەرتاسەری پرووی زەوی بێخەشیت و، ژبانی سەرجهمی زیندەوهران و پروو کە کان بخاتە گەر و، هەسارەکانیش بە دەوری خۆیدا بخولێنێتەو و، ئاسەوارە مەزنە شکۆدارەکانی وەک ئەمانە ئەنجام بدات.

بەلێ، هیچ کام لەو سیانەی کە بە گریمان و امان دانا خواوەن هەست و شعور بن، ناتوانن - لەم پێی دوو هەمدا - ئەو ئاسەوارانە بەو خۆرە بێخەش کە لە ناو پابەندییە تەسک و بەرزەخە سنووردارە کەدا یینیان. خۆ ئەگەر ئەوان ئەو ئاسەوارە سەرسوورپهینەرانی کە لە ژێر ئەو پابەندییەو دەبینن بە خۆری پەهای بێخەش، ئەوا تەنها لە پروویەکی عەقڵی و ئیمانیی پرووتەو - نەک بە شهوودی دڵ - دەبێخەش پێی و، بە تەسلیم بوونیکی ئەواو بەوەی کە پێیان وایە دەبێ ئەو خۆرە پابەندە خودی خۆرە پەهاکە!

جا گێڕانەوی ئەم حوکمانە (واتە ئەم ئاسەوارە مەزنانە) لە لایەن ئەو "گۆل" و "دڵۆپ" و "ئەم"ە ی کە بە گریمان وەک مەژووی ژیر دامان نان، بۆ خۆرەکانیان، گێڕانەویەکی "عەقڵی"یە نەک "شەهوودی"، تەنانەت هەندێ جار "بەربەرە ئیمانی"یەکانیان "لە گەل" بێنراوە گەردوونی یەکانیان "دا" پێچەوانەی یەک دەر دەچن و، گەلێ بە سەختی تەصدیقیان دەکەن.

* * *

دەبا ئێمە هەرسێکمان بۆ خوشمان بڕۆینە ناو ئەم تەمسیلەی کە ئاویتە ی حەقیقەتە و هیندەش تەسەکە جێی حەقیقەتی تێدا نایتەو، بەلام لە هەندێ شوێنیدا لاکانی حەقیقەت دەبیرێن و دەر دەکەون.

گریمان ئێمە هەرسێکمان ئەو "گۆل" و "دڵۆپ" و "ئەم"ەین، چونکە ئەو هەست و شعورە ی کە بە گریمان دامان ناتایاندا بێت، بەشی ئەم کارە ناکات. بۆیە وا ژیری خۆشمان دەنێرێ نە ئایانەو. واتە دەبێ تێگەی ن لەو ی کە: هەر وەک ئەو سیانە لە پێژنە ی پروناکیی خۆرە ماددی یە کە یان بە هەرمەند دەبن، ئێمەش بە هەمان جۆر لە هی خۆرە مەعنەوی یە کە مان بە هەرمەند دەین..

دەسائە ی ئەو هاوڕێ یە ی کە دنیا لە بیر ناباتەو و لە شتانی ماددیدا پۆدە چیت و نەفسیشی چڕ و ئەستور بوو! تۆ یە بە "گۆل"ە کە، چونکە توانا و لێهاتنت وەک هی ئەو وایە، ئەو تا ئەو گۆلە لە ئاویتە بوونی پروناکیی خۆرەو پەنگێک وەردە گریت و وێنە ی نمونە ی خۆر لەو پەنگە دا ئاویتە دە کات و لە شیوە یە کی جواندا خۆ ی پێ دەنە خشینیت.

ئەجا ئەم فەیلە سووفەش کە لە قوتابخانە نوێ یە کاندای خۆیندوویە تی و، باوەڕ ی بە کاریگەریی "هۆکارە کان" هەیە و، لە "سەعیدی کۆن" دە چیت، با بێت بە "دڵۆپ"ە شەیدا کە ی ئەو مانگە ی کە سێبەری "پروناکی" ی لە خۆر

وەر گىراوى دەداتتى و، پرووناكى يەك بە چاوى ئەو دەبەخشىت كە پىي
بىرىسكىتەو.. بەلام ئەو دلوپە دەبى بزانىت كە جگە لە "مانگ" چىي تر بەو
پرووناكى يە نايىنىت و ناتوانىت "خۆر" ي پىي بىيىنىت. مە گەر لە پىي
ئىمانە كەيەو - نەك بەو پرووناكى يە - بتوانىت خۆر بىيىنىت.

پاشان ئەم ھەزارەش (دانەر مەبەستى خۇيەتى) كە باوهرى وايە ھەموو
شتىك راستەوخۆ لە خواى گەورەوھىيە و "ھۆكارە كان" بە پەردە دادەنىت، با
"نم" كە يىت. ئەو ھەتا لە خۇيدا ئىككى ھەزارە و شتىكى ئەوتۇى نى يە وەك
گولە كە پشتى پىي بىيەستىت و پالى پىو بەدات و، پەنگىكىشى نى يە كە
بەھۇيەو بىيىرنىت و، جگە لە خۆر ھىچ شتىكى تر ناناسىت تا پرووى تى
بكات، ھىندە نەيت كە سافى و خاوينى يە كى يىنگەردى ئەوتۇ لە يىلىلەي
چاويدا شك دەبات كە وىنەي خۆرى پىي ھەلگىرىت.

ئىستاش مادەم ئىمە پۇشتىنە شوپنە كانى ئەم سىانە، با سەيرى خۇمان
بكەين و بزانين چىمان تىدايە و خەرىكى چىين؟ ئەو ھەتا كە سەير دە كەين
دەبىينى: "بەخشندەي مېھرەبان" چاكە كارى و نىعمەتە كانى خۇمان بەسەردا
دەبارىنىت و، پرووناكىمان دەداتتى و، پەروەردەمان دە كات و،
دەمان پازىنىتەو. خۆ مروڧىش دىل و بەندەي چاكەيە و دەيەوئى لەو كەسە
نزىك بىيىتەو و بىيىنىت كە شاپانى پەرسەن و خۆشەويستى يە.

لەبەر ئەو، وا ھەرىكە لە ئىمە بە ھاندەرى كىش (جاذبە) ي ئەو
خۆشەويستى يە بەپىي توانا و لىنھاتنى خۆي، پىنگا دەپرېت بۇ گەيشەن بەو
ئامانجەي.

دەسائى ئەو كەسەي كە وەك "گول" وايە! تۇرپنى خۆت بگرە بەر،
بەلام لە يادت نەچىت كە دەبىي وەك گولنىك بەو پىيەدا پرۆيت .. ئەوا
پرۆىشتىت و، پەلە لە دوای پەلە بەرزبوويتەو تاكو گەيشتتە پەلەيە كى

"هەممە كىيى" ئەوتۇ دەلىلى لە جىنى ھەموو گولە كاندايت. بەلام خۇ "گول" ئاوينەيە كى چەرە، ھەوت پەنگە كانى پرووناكىي خۇرى تىدا دەشكىنەو و شىتەل دەبن و وینەكەى خۇر لەناو خۇیدا دەشارىتەو. لەبەر ئەو، لە يىنىنى پرووى خۇرە خۇشەويستە كەتدا سەر كەوتن بەدەست ناهىيت، چونكە پەنگە پابەندە كان و تايپەتكارى يە كانى گول، پرووناكىي خۇر لە تۇدا پەرش و بلاو دەكەنەو و پەردە لە پرووى ئەو پرووناكىيەدا دەگىرپ و پشتى پەردە كە دادەپۇشن. تۆ لەم ھالەدا لە دەست ئەو جودايبانەى كە ئەنجامى تىكەل بوونى وینە و بەرزەخە كانن، پزگارت نايىت مەگەر بە يەك مەرچ، كە برىتى يە لەو ەى:

سەرى نوقم بووى ناو "خۇشەويستى خۇت" بەرز بکەيتەو، واز بەيىت لەو ەى كە بە چىژ و رازى بوونەو بۆ چاكە كارى يە كانى خۇت پروانىت و، لەخۇ بايى بوون و غرور پشتگوئى بخەيت و، پروانىت تەنها ئاراستەى پرووى خۇرى ناو جەرگەى ئاسمان بکەيت و، پاشان ئەو پرووى كە بۆ "خاك" نەويت كرددو و داواى پۇزى پى دەكەيت، پروو "خۇر" وەرى بچەر خىيت كە لەو بەرزايەدايە. چونكە تۆ ئاوينەى خۇريت و ئەر كى سەر شانىشت برىتى يە لە ئاوينەبوون بۆ خۇر و دەر خستنى درەو شانەو كانى خۇر. دلتىاش بە كە پۇزى يە كەت لە دەر گای گەنجىنەى مېھرەبانى يەو (خاك) ھەر پى دەگات، چ بە خۇت بزانيان نەزانيان.

بەلى، ھەر وەك "گول" ئاوينەيە كى بچوو كى خۇرە، ئەم خۇرە زەبەلاحش ئاوينەيە و وەك دلتىكى دەريای ئاسمان وایە؛ برىسكانەو يە كى درەو شانەو ەى ناوى جوانى "النور" ەى خواى گەورە دەداتەو. دەسا ئەى دلتى مروف! بزانه ئەو خۇرە چەندە مەزنە كە تۆ ئاوينەى ئەويت!

دواى ئەوەى کە ئەم مەرجه تەنجام دا، بە "کەمال"ى خۆت دەگەیت. بەلام هیشتا هەر خودى خۆر بە راستى لە خۆیدا نایینیت، بەلکۆ هەرگیز پەى بەو راستى بە موجه پرده نابەیت، چونکە پەرەنگا و پەرەنگی سەیفە تە کانت پەرەنگیکى پێ دەدات و، چاویلکە چەر و پەرە کەشت شێوەیە کى لەبەر دەکات و، توانا و لیھانتە پابەندە کانیش ت لە سنوورى پابەندیدا دەبەیلێتەو. ئیستاش ئەى ئەو فەیلەسووفە حەکیمەى کە رۆشتوو تە ناو "دلوپ"ە کەو! واتۆ بە چاویلکەى "دلوپ"ى بىرى خۆت و پلیکانەى فەلسەفە بەرز بووێتەو تاکو گەشتیتە "مانگ" و رۆشتیتە ناوى.

بروانە! ئەو تە "مانگ" لە زاتى خۆیدا شتیکى چەر و نە پرووناکیى هەیه و نە ژيانیشی تێدا یە. کەواتە هەولت بێ هوو دە و زانیاری بە کەشت بێ سوود و ئەنجام دەرچوون. بەلام گەر ئەم مەرجانەى خوارەو تەنجام بەدەیت، لە تاریکایى نائومیدی و، دلتنەنگی غەریبی و، بیزار کردنى رۆحیانە تە چەپەلە کان رزگار دەبیت. مەرجه کانیش ئەمانەن:

گەر واز لە شەوگارى "سروشت" بەهێنیت و.. پروو لە خۆرى "حەقیقەت" بکەیت و.. بە دلناییهو بەاوەر بەهێنیت بەوێ کە پرووناکی بەکانی ئەم شەوگارە تەنھا سەبەرى پرووناکی بەکانی خۆرى رۆژگارن. ئەوا بەم سێ مەرجه "کەمال"ى خۆت بەدەست دەهێنیت و، لە برى "مانگ"یکى هەزار و تاریک، خۆرى پرووناکی بەسام و شکۆت دەست دەکەوێت. بەلام هەر هیشتا تۆش - وەك هاوێلە کەى تەرت - بە پروونی و خاوپنی و سافى "خۆر" نایینیت، بەلکۆ لە پشتى ئەو پەردانەو دەبیینیت کە ژیری و فەلسەفە کەت لە گەلێاندا پراھاتوون و، لەودىو ئەو بەر بەستانەو پەبى پێ دەبەیت کە زانست و حیکمەتە کەت بۆیان چنوویت و، لە پەرەنگ و شێوەیە کدا دەبیینیت کە توانا و لیھانتە بە بەرى خۆریان بریو.

وا ھاوێتی سێ ھەمیشتان، کە وەك "نم" وایە، ھەژارە.. بێ پرەنگە.. ھەر خێرا بەھۆی گەرمیی خۆرەو دەبێت بە ھەلم و، واز لە خۆوێستی خۆی دەھێنێت و، سواری پستی ھەلم دەبێت و، بە بۆشایی نیوان ئاسمان و زەویدا سەر دەکەوێت و، بە ئاگری عیشق ماددە چەرەکی ناوی گێر دەگرێت و، لە پێی پرووناکی یەو دەبێت بە "نور" و، دەست بە یەکیك لەو تیشکانەو دەگرێت کە لە درەوشانەو کانی ئەو پرووناکی یەو ھاتوون و، بۆ خۆی لەم پێی یەو لێی نزیک دەبێتەو!

دەسائەیی وێنە و نمونەیی "نم" کە! تۆ مادەم راستەوخۆ ئەرکی ئاوێنە پادەپەرێت بۆ "خۆر"، ئەو لە ھەر پلە یە کدا دەبێت بێ، چونکە دەتوانیت لەو پلە یەدا پەنجەرە یەکی پروون و خاوینت دەست بکەوێت کە بە "عین الیقین" سەیری پرووی خۆری لێو بکەیت و، لە گێرانیەو ی ئاسەوارە سەر سوور ھینەرە کاندای بۆ خۆر، گرفتاری ھیچ چەشنە دژواری و گێروگرتیک نەبێت. چونکە دەتوانیت - بێ ھیچ چەشنە دوودلی یەك - وەسفە بە ھەبەت و سامەکانی خۆر بۆ خۆی خۆر بگێرێتەو و، ھیچ شتیک ناتوانیت پێی گێرانیەو ی ئەو ئاسەوارە سەر سوور ھینەرانت بۆ دەستەلاتداری یە پەھاکی خۆر لێ بگرێت.. نە تەنگ و تاریی بەرزەخە کان، نە پابەندیی توانا و لێھاتنە کان.. نە بچووکی ئاوێنە کان، ھیچ کامیان گرفتاری سەرسامیت ناکەن و بەرەو شتیک پیچەوانەیی "حەقیقەت" ناتبەن، چونکە خۆت ساف و بیگەردیت و راستەوخۆ سەیری خۆر دەکەیت. ھەر لەبەر ئەو یە کە زانیت ئەو ی لە ئاوێنە کاندایارن خۆدی خۆر نین، بەلکە جۆرە درەوشانەو و پەنگدانەو یەکی جۆراو جۆرن و، تەنھا بەلگە و ناوێشانی خۆرن و، ناتوانن سەر جەمی ئاسەوارە بە سام و شکۆدارەکانی خۆر دەربخەن.

لەم نموونەیدا، کە ئاویتەى حەقیقەتە، لە سنى پىنگای جیا جیا و جۆر او جۆرەو ە پىنى "حەقیقەت" دە گىریتە بەر. ئەوانەش کە ئەم سنى پىنگایانە دە گرنەبەر، لە تايبەتکارى یەکانى کە مالات و درىژەى پلەى یینیدا جیا جیا دەبن، ەەر چەندەش لە: ئەنجام و، ملکە چ کردندا بۆ حەق و تەسدىق کردنى حەقیقەتدا، ەموویان يەك دە گرنەو.

جا ەروەك ئە گەر مروفىك ەەر تەنھا شەوى یینىيت و ەەر گىز چاوى بە "خۆر" نە کەوتىيت، بەلکەو تەنھا لە ئاوینەى مانگدا سىبەرەکانى خۆرى دىييت، ناتوانىت سام و ەەبىەتى پروناکىي تايبەتى و جازىبەى مەزنى خۆر لە ژىرىي خۆیدا جنى بکاتەو، بەلکەو بە تەقلید کردنى ئەو کەسانەى دیویانە تەسلىم و ملکە چ دەييت..

ەروەك ئەو کەسە وایە، بە ەمان جۆر، ئەو کەسەش کە پىنى مىراتگىرىي پىغەمبەر ﷺ (وراثۃ النبوة) ى نە گرتووە تەبەر و لەو پىیەو نە گەشتووە تە پلەى ەەرە بەرز و مەزنى دوو ناوى: "القدیر" و "الحیى" و ناو ەوانە ھاوچەشنەکانیان، کە بە گرتەبەرى ئەو پىیە مروف پىیان بە ەرەمەند دەييت.. ئەو کەسە تەنھا بە چاولىکەرىي کەسانى تر حەشر و قىامەتى ەەرە مەزن دەيىيت و قبوولى دەکات و، دەلييت: (ئەم کىشەىە کىشەىە کى عەقلى نىیە). چونکە راستىي حەشر و قىامەت مەز ەەر و ئاوینەى تبادەر کەوتنى ئىسمى ئەعزەم و پلە ەەرە مەزنەکانى ەندىکى ترى ناو ەوانەکانى خواى گەورەن.

دیارە ئەو کەسەى کە یینىي نە گەشتىيتە ئەو پلەىە و تائەوى بەرز نەبوو يیتەو، ناچارى "چاولىکەرى" دەييت. بەلام ئەو کەسەى بىرى گەشتىيتە ئەوى، بە وینەى ئاسانىي ئالوگۆزى شو و پۆژ، حەشر و

قیامەتیشی پێ ئاسان دەییت و بە بێ تەقلید و بە دڵکی ئارام و دلباو،
باوەری پێ دەییت.

لەم نەینییەوهیە کە قورئانی پەرۆزەشەر و قیامەت لە گەورەترین پلە و
تەواوتترین پروونکردنەوهدا، باس دەکات و، پێغەمبەری مەزنیش ﷺ کە
بەهرەمەندی نورەکانی ئیسمی ئەعزەم بوو، بە هەمان جۆر خەلکی بۆ
پێنمایی دەکات.

* * *

سەبارەت بە پێغەمبەرائی پیشینیشەوه - دروودیان لەسەر ییت - کە
مەسەلەى حەشریان لە مەزنترین پلە و فراوانترین درێژە پێداندا پروون
نەکردووەتەوه و، بە کورتی و پوختی لێی دواون، هی ئەوهیە کە نەتەوهکانیان
لەو سەرەمانەدا لە حالەتە سەرەتایی و سادەکانی ژياندا بوون، بۆیە
حیکمەتی ئێرشاد داخوازی ئەو پوختە لێدوانە بوو.

هەر لەم نەینییەوهیە کە: هەندێ لە ئەولیاکان بە شێکی پایەکانی ئیمانیا
لە پلە هەرە مەزنە کەیدا نەبینیوه، یان نەیانتوانیوه بەو جۆرە و لەو پلەیدا
پروونی بکەنەوه.

هەر لەم نەینییەوهیە کە پلەکانی خواناسان لە ناسینی خوای گەورەدا
جیا جیا و جۆراوجۆر دەردەچیت..

بەم جۆرە، لەم راستیەوه، گەلی نەینیی زۆری وەك ئەمانە دەردەکەون.
وا ئیستا کۆتایی بەم نمونە هێنانەوهیە دینین، کە تا رادەیهك "حەقیقەت"
دەردەخات، چونکە خودی حەقیقەت گەلی قوول و فراوانە و، ئێمەش
دەست لەو نەینییانە وەرنادهین کە لە سنووری ئێمە بەدەرن و زۆر لە
سەرروی توانای خۆشمانەوه.

مهكتوبى بىست و شه شه

مه سه لهى نۆهم:

ناوهنده رېياز بۆ هه لسه نگاندى

ئىختىلافى نيوان نه ولياكان

(مه سه له به كى گرنگ و تايه ته، به كىك له نه نى به كانى
"ويلايه ت" ده رده خات).

ئه هلى حق و ئىستىقامه ت، كه پىيان ده وترى ت: "ئه هلى سوننه ت و
جه ماعه ت" و زۆرىنه ي گه و ره ي جيهانى ئىسلامى پىكده هىنن، له رى
شوينكه و تنى ته و اهه تى بى زياد و كه مى سوننه تى پىرۆزه وه: حه قىقه ته كانى
ئيمان و قورئانيان وهك خۆيان به خاوينى و بىگه ردى پاراستوه و، له ئه نجامى
ئه مه شدا زۆرىنه ي ره هاى ئه وليا و پياو چاكان له ناو ئه و كۆمه له دا پهيدا
بوون. كه چى له گه ل ئه مه شدا چه ند ئه وليا به كى تر بىنراون كه له سه ر
رى به كى پىچه وانه ي بناغه كانى ئه هلى سوننه ت و جه ماعه تن و له هه ندىكى
ده ستوره كانى ئه وان لايان داوه ..

جا ئه و كه سانه ي كه ئه م ديار ده يه يان بىنيوه، سه باره ت به و ئه وليا يانه وه
بوون به دوو به شه وه:

يه كه م:

ئه وانه ن كه ئىنكارى وىلايه ت و سه لاحى ئه و چه شنه وه لىيانه يان
كردوه، له بهر ئه وه ي پىچه وانه ي ده ستور و بناغه كانى ئه هلى سوننه ت و

ئەوانەن كە شوئىيان كەوتن و دانىان بە ويلايەتياندا نا و لىيان رازى بوون و وتيان: حەق تەنھا بە رڧى ئەھلى سوننەت و جەماعەتەوہ نەبە سزاوہ تەوہ! بەم قسەيە شيان دەستەيە كى بىدعە تكارىان پڭكھيئا و جلەوى خويان داىە دەستى گومرايى و، ئەوہيان لەبىر چوو كە ھەر كەسىڭ بۆ خۆى لەسەر رڧى ھىدايەت يىت مەرج نى يە ھىدايەتدەرى غەيرى خۆيشى يىت. خۆ ئەگەر شىخە كانيان، لەبەر ئەوہى مەجزووب بوون، چاو لە ھەلە كانيان بۆ شىرەيت، ئەو ئەوان لە شوئىنكەوتىياندا عوزريان بە دەستەوہ نى يە و چاويان لىي نايە شىرەيت.

ئەم بەشە، پۈتۈنلۈككى مامناۋەندىيان گىرەتەبەر. چۈنكى ئىنكارىي ۋىلايەت ۋە
 ۋەلاھى ئەۋجەشە ئەۋلىيانەيان نەكرد، لەگەل ئەۋەشدا بەرپىچكە ۋە
 پىيازەكەشيان پازى نەبۇن ۋە ۋىيان: ئەۋگۇفتارانەي كەپىچەۋانەي بىناغە ۋە
 دەستۇرە شەرىيەكانن ۋە لەزارى ئەۋانەۋە دەرچۇن: يان ھى ئەۋەبە
 چەشەنە ھالەتېكىيان بەسەردا زال بوۋە كەبەھەلەياندا بىردۇن، يان بىرىتىن لە
 "شەتەھات" كەۋەكو "موتەشاپپەھات" وان ۋە ۋاتا ۋە ئامانجەكانيان نازانرۇت.

به‌شی‌یه‌که‌م، به‌تایب‌ت زانایانی‌ئه‌ه‌لی‌ظاهر - به‌داخه‌وه - ئینکاری
ویلایه‌تی‌گه‌لی‌ئه‌ولای‌مه‌زنیان‌کرد‌به‌نیازی‌پاراستنی‌پئی‌ئه‌ه‌لی
سوننه‌ت، به‌ئکوله‌پئی‌ئه‌و‌نیازه‌وه‌ناچار‌بوون‌پیری‌گوم‌رابوونیشیان
ده‌ر‌بکه‌ن!

بەلام ئەوانی تر که پشتیان گرتن لەبەر خۆش باوەڕپی زیاد لە پێوستیان بە شێخەکانیان، وازیان لە پێی حەق هێنا و پشتیان تێکرد. تەنانەت هەندیکیان هەر لە راستیدا لافاوی گومرایی رابمالتن!

جا لەسەر بناغەی ئەم نەپیتی، حالەتیک هەبوو زۆر جار ئەندێشە و بیری سەرقال دەکردم، که بریتی بوو لەمە ی خوارەو:

لە کاتیکی گرنگدا لە خوای گەورە پارامەو بەشێک لە گومراییان لەناو بەریت، که چی هێژیکی مەعنەویی سامناک پێی لە دوای گرت و دایەو بە سەرمدا، نەپێشت جاریکی تر دوای وا بکەم!

پاشان بۆم دەرکەوت که هەندیک لە گومراییان لە لایەن هێژیکی مەعنەوییەو کاریان بۆ ئاسان دەکریت و لەم پێیەو لە کارە ناحقەکانیاندا پۆ دەچن و لە دوژمنایەتی کردنی حەقیشدا پتر پتر پادە کێشن و خەلکی لە پشت سەری خۆیانەو بەرەو دۆزەخ پادە کێشن و، سەرکەوتنیان لە کارەکانیاندا تەنها ی زۆرەملی کردن نی، بەلکە بەشێکی ئیماندارانیش لەبەر مەیلیک لە لایەن هێژی ویلايەتەو تێکەلیان دەبن و پێیان دەخەلەتێن. ئێز ئەو ئیماندارانە چاوپۆشیان لێ دەکەن و هەست ناکەن ئەو گومراییانە گرفتاری خراپە و فەسادیکی گەورە بووبن!

ئالەم کاتەدا که هەستم بەم دوو نەپیتی کرد، ترس و سەرسامی گرتی و بە سەرسوڕمانەو وتم:

- سبحان الله! ئایا دەگوئێتی "ویلايەت" تێک هەبێت لەسەر پێی حەق نەبێت؟ یان ئایا دەگوئێت ئەهلی حەقیقەت و ویلايەت پشتی تەوژمی سامناکی گومرایی بگرن؟

پاشان لە پۆزی پیرۆزی عەرەفەدا سوورەتی "ئیخلاص" م - لەبەر عەدەتێکی ئیسلامیی جوان - هەزار جار خویند و جار لە دوای جار دووپاتم

کردهوه. یه کسەر لہم کاتہدا و لہ لایہن میہرہ بانیی خواوہ نندہوہ و بہ
بہرہ کہتی ئەو خویندہن، ئەم حقیقەتە ی خواوہوہ بۆ ناو دلی کۆلەوارم هات،
هەر وەك وەلامی پرسیارنکی گرنگیشی لہ گەلّ خودا هینابوو.

حەقیقەتە کەش ئەمە ی خواوہوہ یە:

هەندیک لہ ئەولیاکان هەر چەند فام و ژیریان پتوہ دیارە و داوہریی
ژیری و مەنتیقی ئەنجام دەدەن، کەچی لہ گەلّ ئەوہ شدە مەجزووبن و، وەك
"جوبالی بابا" وان کە بە سەرھاتە کە ی لہ سەر دەمی سولتان محمەد فاتیحوہ
دەگیرنەوہ و بە سەرھاتیکی بە ناوبانگ و پەر لہ پەندە^(۱).

بەشیکی تری ئەولیا هەر چەند لہ ناوہندی ژیری و فام و بیداریدان،
کەچی هەندێ جار چەند حالەتیک دەگرنەخۆ کە لہ دەرەوہ ی رەفتاری
ژیری و داوہریی مەنتیقیدایە. دەستەبەك لہم بە شەش ئەھلی ئیلتیباسن، واتە:
لییان دەئالتوزیت و ناتوانن شتان لہ بەك جیا بکەنەوہ. چونکە هەر مەسەلە بەك
کە لہ حالەتی "مەستی" دا دەبینن دەچن بە سەر حالەتی "بیداری" دا پیادە ی
دەکەن و، بەم پێیە دەکەونە هەلەوہ و ناشزانن دوو چاری هەلە بوون.

(۱) دەگیرنەوہ کە: وەلێ بەکی پیاوچاک بە ناوی "جوبالی بابا" لہ فوستەنتینیەدا ژیاوہ و
گاوہرەکانی ئەوێ خۆش و یستووە و ئەوانیش خۆشیان و یستووە، بە تابیەت منالەکانیان کە ئەم
گەلنی سۆز و بەزەبی بۆ دەنواندن. جا کاتی کە سولتان محمەد فاتیح شارە کە ی گەمارۆ دا، ئەم
وەلێ بە پیاوچاکە لہ خوا دەپارایەوہ کە تۆپەکانی سولتان نیشانەکانیان نەپنکن و ئەو منالە
خۆشەوێستانە پزگاریان ہیئت! لہ راستیشدا فەتعی ئەو شارە ماوہ بەك دواکەوت و سولتان
راویژی بە "ئاق شەمسەدین" ی مامۆستای کرد کە زانیەکی بە کردەوہ و وەلێ بەکی پیاوچاک
بوو. ئیز ئاق شەمسەدین دوعای بۆ سەرکەوتنی دەکرد و جوبالی بابایش بە پێچەوانە ی ئەمەوہ
دوعای دەکرد! تالە ئەنجامدا ئاق شەمسەدین لہ خوای گۆرە پارایەوہ جوبالی بابا لہ ناو بەری
ناکو موسلمانان سەربکمون. ئەوہوو جوبالی بابا مرد و فوستەنتینیەش فەتە کرا! (وەرگیر)

مەجزووبە كانىش ھەندىكىيان لە لاينەن خواوهندەو پاریزراون و لە پرى ناترازين و تىكهەلى گومپايان نابن، بەلام بەشيكى تريان لە لاينەن خواوهندەو پاریزراونين. ئەم بەشەيان لەوانەيە لە گومپايان و ئەهلى يىدەت بن، بەلكو ئىحتىمالى ئەوئەش ھەيە كە لە كافران بن!

بەم جۆرە، لەبەر ئەوئەش ھەندىكىيان مەجزووبن - ئىتر ئەم مەجزووبىيەيان بە شىوہەكى كاتى پىت يان بەردەوام - ئەوالە حوكمى چەند شىتيكى پاك و موبارەكدان. واتە حوكمى شىتيان بۆ ھەيە. جا لەبەر ئەوئەش چەند شىتيكى موبارەكن، ئەوالە ھەلسوكوتياندا سەربەسەن و تەكلىفيان ئاراستە ناكريت. ئنجا لەبەر ئەوئەش تەكلىفيان لەسەر نىيە، ئەوالەسەر ھەلسوكوتيان موحاسەبە ناكريت.

جا لەبەر ئەوئەش ويلايەتە مەجزووبەكەيان لە لاينەن خواوهندەو پاریزراو، پىشتى ئەهلى يىدەت دەگرن و تارادەيەك بەرەو بە رېيازەكانيان دەدەن و دەبن بە ھۆكارىكى خراب و شووم بۆ گىرۆدەبوون و رۆشتنى بەشيكى ئيمانداران و ئەهلى حەق بۆ ناو ئەو رېيازە!

جیهانی واقع و جیهانی میسال

باسمه سبحانه

﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

(نهم مه كتوبه سی مهسله ی گرنگی له خو گرتوه)

□ مهسله ی گرنگی په کم:

پرسیار ټک:

چهند تهولیا په کی به ناوبانگی وه ک "شیخ محیدینی کوری عره بی" - قُدسَ سِرّه - که خاوه نی کتیبی "الفتوحات المکیة" په و، "شیخ عه بدولکه ریمی جیلی" ش^(۱) - قُدسَ سِرّه - که خاوه نی کتیبی "الإنسان الكامل" ه له باره ی حهوت چینه کانی زهوی و زهوی به کی سپی له و دیوی کیوی قافه وه دهوین و، باسی چهند شتیکی سمیری وه ک "مشمشیة" ده کهن، وه ک له "فتوحات" دا هه یه! ده شلین: به چاوی خو مان تهو شتانه مان دیوه! تایا تهوی دهیلین راسته؟ خو ته گهر به راستیانه، تهو شتی والهم زهوی به یی نیمه دا نی به و، جو گرافیا و زانسته کانی ئیستا دان بهو شتانه دا نائین! خو ته گهر

(۱) ناوی عه بدولکه ریمی کوری ئیراهیمی کوری عه بدولکه ریمی جیلی به و، به په چته ک ده چینه وه سر شیخ عه بدولقادی گهلانی. سالی (۷۶۷ ک) له دایک بووه و (۸۳۲ ک) پش وهفاتی کردوه. فقیهینکی زاهید و سؤفی مه شرهب بووه و، گهلنی کتیبیشی داناوه، به ناوبانگربیان کتیبیکه به ناوی: "الإنسان الكامل فی معرفة الأوائل والأواخر". (وه رگیز)

قسه کانیشیان راست نه بیئت ئیتر چۆن بوون به ئەولیا و پیاوچاک؟ ئایا چۆن ده گوئنجی که سانیک به ئەهلی "حق" و "حقیقهت" دابنرین که گوفتاری ئاوا دژی حقیقهت و پیچهوانه‌ی واقعی ههست بێ کراویان له زار دهر بچیت؟! وه‌لام:

بێ گومان ئەوانه ئەهلی "حق" و "حقیقهت" ن و، له هه‌مان کاتدا ئەهلی "ویلایهت" و "شه‌وود" یشن. که‌واته هه‌رچی به‌کیان دیوه، راسته دیویانه. به‌لام هه‌ندێ جار له به‌شیکی ئەو به‌پیارانه‌ی که سه‌بارهت به‌ بینینه‌کانیان له جیهانی "شه‌وود" دا دهری ده‌که‌ن - که جیهانیکی بێ سنووره و شتانی ناویشی به‌قاعیده و ده‌ستوره‌کان راگیر نه‌کراون - هه‌روه‌ها له لیکدانه‌وه‌ی ئەو بینینه‌شیاندا که وه‌ک خه‌ون وایه و خۆیان مافی لیکدانه‌وه‌یان نی‌یه، دوو چاری هه‌له‌ ده‌بن.

چونکه هه‌روه‌ک ئەو که‌سه‌ی که خه‌ونی دیوه، مافی ئەوه‌ی نی‌یه خه‌ونه‌که‌ی خۆی لیک بداته‌وه، ئەو که‌سانه‌ی ئەهلی "که‌شف و شه‌وود" یش به‌هه‌مان جۆرن، چونکه مافی ئەوه‌یان نی‌یه که هه‌ر خۆیان له‌و حاله‌تی شه‌ووده‌دا بینینه‌کانیان لیک بدنه‌وه. به‌تکو ته‌نها زانایانی لیکۆله‌ر و میراتگرانی پیغه‌مبه‌رانن - دروودیان له‌سه‌ر بیئت - که پێیان ده‌وتریبت "ئه‌صفیاء" مافی لیکدانه‌وه‌ی بینینه‌کانی ئەهلی شه‌وودیان هه‌یه. بێ گومان کاتی ئەهلی شه‌وود خۆیشیان پتر به‌رز ده‌بنه‌وه و ده‌گه‌نه‌پله‌ی "ئه‌صفیاء"، به‌ پێنمایی "قورئان" و "سوننه‌ت" په‌ی به‌هه‌له‌کانی خۆیان ده‌به‌ن و راستیان ده‌که‌نه‌وه، هه‌روه‌ک له‌ راستیدا هه‌ندیکیان هه‌له‌کانی خۆیان راست کردووه‌ته‌وه.

ئێستاش بۆ پوونکردنه‌وه‌ی ئەم راستی‌یه‌ گوی له‌م چیرۆکه‌ی خواره‌وه رابگره:

دوو کەسی پیاوچاک و ئەهلی دڵ پێکەوه شوان بوون. جارێکیان هەندێ شیریان دۆشی یە ناو دەفرێکەوه کە لە دار دروست کرابوو، ئنجا شمشالە قامیشە کەیان لەسەر لیواری دەفرە کە دانا. پاشان یەکیکیان هەستی بە وەنەموز کرد و هیندە ی پێ نه چوو خەوێکی قووتی لێ کەوت.

شوانە کە ی تر سەیری هاوڕێ نۆستوو کە ی دە کرد. کتوپر شتیکی بچووکی بە وینە ی "میش" ی بینی کە لە لووتی هاوڕێ کە یەو هاتە دەرەو و، پاشان بە خێرای پڕۆشتە سەر لیواری دەفرە کە و سەیریکی شیرە کە ی کرد و، ئنجا پڕۆشتە ناو سەریکی شمشالە کە و لە سەرە کە ی تریەو هاتە دەرەو. پاشان لە ژێر درەختێکی دڕکاویی نزیکی ئەو شوینەدا پڕۆشتە ناو کونیکی بچوو کەو. ئنجا پاش ماوێک هاتە دەرەو و خۆی کردەو بە ناو شمشالە کەدا و لەو سەرەو هاتە دەرەو و پڕۆشتەو ناو لووتی هاوڕێ نۆستوو کە ی. یە کسەر هاوڕێ کە ی لە خەو هەتسا و، بە می وت:

- هەر ئێستا، کە لێرەدا سەر خەوێکم شکاند، خەوێکی سەیرم دی!

هاوڕێ کە ی وتی:

- یاخو! خێر بیت! چیت دی؟

- لەو خەو ئەمدا دەریایەکی شیرم دی کە پردێکی سەیر و سەرسوور هینی لەسەر دانرابوو. ئەو پرده بنمیچی بۆ کرابوو، بنمیچە کەشی چەندین کلارپۆژنە ی تێدا بوو. بە ناو پرده کەدا تێپەڕیم و لەو سەرەو دارستانیکی چروپەرم دی کە درەختەکانی نووکیان تیز بوو. لەم کاتەدا کە من بە سەرسوورمانەو سەیرم دە کرد، ئەشکەوتێکم لە بنی درەختەکاندا بینی و، یە کسەر پڕۆشتە ناوێو و لەوئ گەنجینە یە کم دۆزی یەو کە یە کپارچە زیڤری پوخت و خاوین بوو!

جا تو - ئەی ھاورپی کەم! - چی لەم خەونەم تێدەگەیت و چۆن لێکی دەدەیتەو؟

ھاورپی بیدارە کە ی لە وەلامدا وتی:

- ئەو دەریا شیرە ی کە لە خەونە کە تدا بینیت، ئەم دەفرە شیرە یە.. پرده کە ی سەر دەریا کەش ئەم شمشالە یە کە لە سەر لیواری دەفرە کە دایە.. دارستانە کەش ئەم پروو کە در کاوی یە یە.. ئەشکەوتە گەورە کەش ئەم کونە بچوو کە یە لە ژێر ئەم پروو کە ی نزیک ی خۆماندا. دەسا خێرا کە برۆ پاچیکم بۆ بھینە با بە دەستی خۆم گەنجینە کەشت پێشان بەم!

کە ھاورپی کە ی پاچە کە ی ھینا و لە ژێر ئەو پروو کە دا دەستیان کرد بە ھەلکەندن، ھیندە ی پێ نەچوو گەنجینە یە کی زیریان دۆزی یەو کە بۆ ئەو دەست بەدات بەختەو یی دنیای لە سەر بنیات بنی.

بەم جۆرە، ھەرچی ھاورپی نوستوو کە ی لە خەونە کە یدا دیو یە تی راست و دروستە و بە حەقیقەت ئەو شانە ی دیو، بەلام لەبەر ئەو ی نوقمی دنیای خەو بوو و جیهانی خەویش یاسا و دەستوورێکی ئەوتۆ ی نی یە کە سنووری بۆ دیاری بکات، ئەو کە سیك خەونی بینیییت مافی لیکدانەو ی خەونە کە ی خۆ ی نی یە، ئەمە جگە لەو ی کە ناشتوانییت جیهانی ماددی و مەعنەو ی لە یە ک جیا بکاتەو..

لەبەر ئەو، گەر خۆ ی لێکی بەداتەو، ھەندئ لە بریارە کانی ھەلە دەردەچیت. تەنانەت بە راستیە تی کاتی کە بە ھاورپی کە ی دەلێ: دەریا یە کی شێرم دی! بەلام ھاورپی بیدارە کە ی دەتوانییت بە ئاسانی جیهانی میسال لە جیهانی ماددی جیا بکاتەو. بۆ یە ئەو مافی لیکدانەو ی خەونی ھاورپی کە ی ھە یە. ئەو تا پێی دەلێت:

- ئەو هی له خەمونه کەتدا دیوتە - ئەی هاوڕینی بەڕێزم! - حەق و راستە. بەلام ئەو دەریایە یینیت دەریای راستەقینە نییە، بەلکو دەفری شیرە کەبە لە خەمونه کەتدا وەك دەریای لی هاتوو و، شمشالە کەش بوو بە پرد و... هتد. جا لەسەر بناغە ی ئەم نمونە یە: دەبی جیهانی ماددی و جیهانی پۆحانی لە یەك جیا بکێنەوه. دەنا گەر تێکەل بکێن، ئەوا پڕیارە کانی سەبارەت بەو جیهانانە هەلە و دوور لە راستی دەردەچن.

نمونه کی تر:

وا دابنێ ژووریککی بچوو کت هەیه و، لەسەر هەر چوار دیواره کەیدا ئاوێنە ی گەوره گەوره دا کو تراوه بە چەشنێک کە هەموو دیواره کان بکێنەوه و دایانپۆشیت. جا کاتی کە دەپۆیتە ناو ژووره کەتەوه دەیینیت ژووره بچوو کە کەت بە ئەندازە ی مەیدانیکی گەوره و بەرین فراوان بووه. گەر تۆ لەم حالە تەدا بلییت:

- ژووره کەم بە ئەندازە ی مەیدانیکی فراوان دەبینم.. لەم گوشتارە تەدا، بنی گومان، راست دەکەیت.

بەلام گەر بلییت:

- ژووره کەم لە راستی و واقعیدا بە ئەندازە ی مەیدانە کە فراوانە، ئەوا لە پڕیارە کەتدا بە هەلەدا چوویت. چونکە جیهانی میسالت - کە لیژەدا جیهانی ئاوێنە کەبە - لە گەل جیهانی راستەقینە و واقعیدا - کە لیژەدا جیهانی راستەقینە ی ژووره کەتە - تێکەلی یە کتری کردوو.

بەم جۆرە، دەرکەوت کە: ئەو شتە ی لەسەر زاری ئەهلی کەشف و لەناو کتیبە کانیاندا هاتوو، سەبارەت بە وێنە کێشانی حەوت چینه کانی زەوی، بنی ئەو ی بە تەرازوو کانی قورئان و سوننەت هەلیان بەسەنگێن، لە گەل شیوە ی باری جوگرافی زەویدا یەك ناگر نەوه. چونکە وتوو یانە:

یه کیك له چینه کانی زهوی تایبه ته به دیوه کانه وه و هزاران سال رڼ فراوانه. که چی له راستیدا سهرانسهری گزی زهوی، که به چند سالتیک تهی ده کریت و ده بریت، نهو چینه سهر سوورپهین و گموره و فراوانانهی تیدا نییه!

به لام گهر و ادا بنین گزی زهوی له جیهانی مهنا و جیهانی میسال^(۱) و جیهانی بهرزه خ و جیهانی رۇخدا، وه کو تۆوه سنه و بهرک وایت، نهو نهو درهخته میسالی یه که لهو تۆوه پنده گات و گه شه ده کات و لهو جیهانانه دا ته مسیلی نهو تۆوه ده کات، درهختیکی سنه و بهری یه کجار گموره ده بیت له چاو نهو تۆوه دا.

(۱) "جیهانی میسال" ناوه ندیکه له نیوان "جیهانی رۇخ" و "جیهانی یینراو" دا و له ههردوو کیان ده چیت، هه ریه که له پرویه که وه. چونکه پرویه کی ده ورا نیته نهویان و پرویه کهی تریشی ده ورا نیته نهویان. بۆ نمونه: وینه میسالی یه کت له ناو ئاوینه دا له جهست ده چیت و له هه مان کاتیدا وه که رۇحت نیان و ناسکه.

نهو جیهانه - جیهانی میسال - به وینهی بی گومانایی جیهانی یینراو و جیهانی گیانه کان (*) چه سپاوه و، شونی ناوه در کردنی شتانی نامۆ و سهیر و سهر سوورپهینه و جینگای گه شتو گزاری نههلی ویلایه ته.

جا ههروه که هیزی "نه ندیشه" له م مرؤفه دا ههیه، که جیهانیکی بچوو که، "جیهانی میسال" یش له م جیهانه دا ههیه، که مرؤفیکی گمورهیه و، نه ر که کهی نهو نه ندیشه یه له م مرؤفه گموره یه دا راده په رنیت و، جیهانیکه به حقیقهت و جوودی ههیه. چونکه ههروه که هیزی "بهر کردنه وه" ی مرؤف ههوالی "له وحی مه حفووز" ی جیهانی گموره راده گهیه نیت، به هه مان جوهر هیزی "نه ندیشه" ش ههوالی جیهانی میسال راده گهیه نیت.

(*) بوونی "جیهانی میسال" سه یارهت به من شتیک یینراوه و به وینهی به لگه نهو یستی "جیهانی یینراو" بی گومانه. ته نانهت: خهونی راست و، که شفی راستی بی گومان و، وینه ده ر کهوتنه کان له شته پرویه کاند، سنی په بخره ن که له م جیهانه وه به سهیر نهو جیهانه دا ده ورا ن، به چه شتیک که چند لایه نیککی نهو جیهانه پیشانی کهسانی عوام و هه موو خه لکی ده دن. (دانه ر)

له بهر ئه وهیه که هه ندئ که سی ئه هلی شهوود له ده می سهیر و سلوو کی
رۆحیان و له جیهانی میسالد، چینه کانی زهوی زۆر به فراوانی و به ماوهی
هزاران سال پئی، ده بینن.

که واته هه رچی ده بینن راست و حقیقه ته. به لام له بهر ئه وهی جیهانی
میسال به شیوه و رواته له جیهانی ماددی ده چیت، ئه واههردوو
جیهانه که پیکه وه ده بینن و، هه رشتیکیشیان دیوه یه کسه ر به و جۆره ی دیویانه
ده یگێر نه وه. جا له بهر ئه وهی بیننه کانیان به ته رازووه کانی "قورئان و
سوننه ت" هه ئنه سه نگاندووه و له و جیهانه دا چۆنیان دیوه ههروه هاش له
کتیبه کانیاندا تۆماریان کردووه کاتی هاتوونه ته وه جیهانی بیداری، ئه و
خه لکی بیننه کانیان به پێچه وانیه ی حقیقه ت داده نین. چونکه ههروه ک
"وجوودی میسالی" ی کۆشکیکی مه زن و باخچه یه کی په رنگین له ناو
ئاوینه یه کی بچوو کدا جیی ده بیته وه، به هه مان جۆر ههزاران سالی جیهانی
میسال و حقیقه ته مه عنه وی یه کان له ماوه ی یه ک سالی جیهانی ماددیدا
جییان ده بیته وه.

کۆتایی:

له م مه سه له یه وه وا ده رده که ویت که:

پله ی "شهوود" گه لئ له پله ی "ئیمان به غه یب" نه مه ره. واته که شفایاتی
بئی قاعیده و ده ستووری هه ندئ له و ئه ولیایانه ی که ته نها پشت به
که شفه کانیان ده به ستن، ناگاته به رپاره کانی مه راتگرانی پێغه مبه ران
- دروودیان له سه ر بێت - له و "ئه صفیا" و "لیکۆله ران" ه ی که پشت به
"شهوود" نا به ستن، به لکو پشت به قورئان و وه جی ده به ستن و، به رپاره کانیان
سه به رت به حقیقه ته راست و دروسته کانی ئیمان، له و سه رچاوه یه وه

دهرده کهن. واته برپاره کانی ئەوان چەند پراستی یەکی غەیبین، بە لام خاوین و بئێ خلتەن و، بە تەرازوو شەرعێ یەکان هەلسەنگێنراون و سنووریان بوو دیاری کراوە.

کەواتە، تەرازووی هەموو بارودۆخیکی پزۆحی و گشت کەشف و چیژ و بینینک، تەنھا هەر دەستوورە بەرزە کانی "قورئان و سوننەت" و یاسا حەدسی یەکانی ئەصفیا و لیکۆلەران.

□ مەسەلە ی گرنگی دووهم:

پرسیار:

کەسانیکێ زۆر هەن کە "وحدة الوجود" بە بلندترینی پلە و مەقامەکان دادەنێن. کەچی هیچ ئاسەواریکێ ئەم پلە یە لای ئەوانە نابین کە خاوەنی "ویلایەتی کوبرا"ن، وەك: هاوێلە بەرپزەکان، لە پێشەکیانەو خەلیفە پاشیدەکان و.. هەروەها لای ئالی بەیت، لە پێشەکیانەو ئەو پێنجەیان کە بە "أهل العباء" ناسراون و.. لای موحەمەد کانش، لە پێشەکیانەو چوار ئیمامەکان و.. هەروەها لای تایعینیش..

جا ئایا ئەو کەسانە ی کە لە دوا ی ئەو بەرپزانەو هاتوون، پێگایەکی بەرز و بلندترین لە هی ئەوانە ی پێش خۆیان دۆزیوەتەو؟ ئایا لەم بوارەدا پێشیان کەوتوونەتەو؟

وەلام:

نەخیر، شتی وا پرووی نەداوە و هەرگیز لە توانای هیچ کەسێشدا نی یە - هەر کەسێک بیت - بگاتە ئاستی ئەو ئەصفیا یانە ی کە نزیکترین ئەستێرە ی درەخشانی دەوری خۆی پیغمبەراییەتی و یە کەم پزێ میراتگرانی نبووت بوون، چ جای ئەو ی کە بتوانن پێشیان بکەون..

کهواته راسته شهقام همر تنهنا ریځاکه‌ی ثموان و، پړیازی راست و دروستیش همر تنهنا پړیازه که‌ی ثموانه.

"وحدة الوجود" یش له راستیدا بریتی‌یه له مه‌شره‌ب و نه‌زعه و حال و پله‌یه کی ناته‌واو، به‌لام له‌زه‌تیکی و یجدانی و تام و چیژتیکی پړوحیی تپدايه. بویه زوربه‌ی ثمو که‌سانه‌ی هملگری ثمو مه‌شره‌بن، یان ده‌که‌ونه ناوی، حز ناکهن لپی دهریچن و تیایدا ده‌میننه‌وه و، پییان وایه که دواهمین پله‌یه و پله‌ی تری له دوانی‌یه و، هیچ ئاسویه‌ک نی‌یه لهو ئاسویه بلندتر بیت!

له‌بهر ثموه، هملگری ثمو مه‌شره‌به گهر خاوه‌نی پړوحیکی پروت له "مادده" و هژکاره ماددی‌یه کان بیت و په‌رده‌ی هژکاره کانی دری بیت و شه‌وودیکی له ناوه‌ندی ئیستیغراقی همه‌کیدا به‌ده‌ست هیئایت، ثموا له‌وانه‌یه بگاته "وحدة الوجود" یکی "حالی" که له "وحدة الشهود" وه‌پیدا بوویت، نه‌ک "زانستی" که له "وحدة الوجود" وه‌پیدا ده‌بیت. ئیتر که‌مال و مه‌قامیکی تایه‌تی بۆ خاوه‌نه که‌ی به‌یئت‌شه‌دی، ته‌نانه‌ت له‌وانه‌یه بیگه‌یه‌نیته ثموه‌ی که له کاتی چرکردنی تیپرامانی له "بوونی خوای گه‌وره" دا ئینکاری "بوونی گه‌ردوون" بکات!

به‌لام گهر خاوه‌نی ثمم مه‌شره‌به لهو جزره که‌سانه بیت که له‌ناو "مادده" و هژکاره کانیدا نوقم بوون، ثموا ئیددیعاً کردنی "وحدة الوجود" له لایهن ثمو که‌سه‌وه، له‌بهر خه‌ستکردنی تیپرامانی له "بوونی گه‌ردوون" دا، له‌وانه‌یه بیگه‌یه‌نیته ئینکاری "بوونی خوای گه‌وره"!

به‌ئی، پړنی راسته شهقام تنه‌ها هی هاوه‌له به‌پړزه‌کان و تسایعین و نه‌صفیا‌کانه که لهو باوه‌پرده‌ان: "حقیقه‌تی همه‌موو شتی‌ک سابت و جی‌گیر و دامه‌زراوه". واته: (حقائق الأشياء ثابتة) و، ثمه‌ش ده‌ستووریکی همه‌کی‌یه له

لایان. ههروه‌ها ده‌شزانن که ئه‌ده‌بی شایان دهر حه‌قی خوای گه‌وره هه‌ر ئه‌و
فه‌رمایشته‌ی خۆیه‌تی که ده‌فه‌رموی: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾ (الشوری: ۱۱) ..

واته: خواوه‌ند پاك و خاوینه له‌هاوچه‌شن و شوین و دابه‌شبوون و،
په‌یه‌ندیشی به‌بوونه‌وه‌رانه‌وه‌په‌یه‌ندیی به‌دییه‌نه‌ره به‌به‌دییه‌نراوانیه‌وه.
که‌واته بوونه‌وه‌ران "ئه‌وه‌هام" نین وه‌کو رپه‌ه‌وانی رپه‌ازی "وحدة الوجود"
پیشان وایه. به‌لکو ئه‌م شته‌رواته‌تی و له‌به‌ر چاوانه هه‌ندیکن له‌ئاسه‌واره‌کانی
خوای گه‌وره.

له‌به‌ر ئه‌وه، وته‌که‌ی ئه‌وان که ده‌لین: "هه‌مه‌اوست" واته: "لا موجود إلاّ
هو" راست نی‌یه. به‌لکو راست وایه بوتریت: "هه‌مه‌ازاوست" واته: "لا
موجود إلاّ منه" چونکه مومکین نی‌یه که خودی به‌دیها‌تووه دروستکراوه‌کان
"ئه‌زه‌لی" بن.

ده‌توانریت به‌دوو ئه‌وونه‌بابه‌ته‌که له‌زه‌ینه‌کانه‌وه نزیك بخزیته‌وه:
یه‌که‌م:

گریمان پادشایه‌ك فه‌رمانگه‌ی "دادگه‌ری" ی هه‌یت، دیاره ئه‌م فه‌رمانگه‌یه
نوینه‌ری یه‌کیکه له‌ناوه‌کانی پادشا که ناوی: "پادشای دادگه‌ر"ه .. ئنجا ئه‌م
پادشایه له‌هه‌مان کاتدا "خه‌لیفه" شه، که‌واته فه‌رمانگه‌یه‌کیشی هه‌یه که ئه‌م
ناوه‌ی تیدا دهر بکه‌وێت .. هه‌روه‌ك پادشا ناوی سه‌ر کرده‌ی گشتیی سوپاشی
لسی نراوه، که‌واته ده‌بی فه‌رمانگه‌یه‌کی سه‌ربازی بییت ئه‌و ناوه‌ی به‌رجه‌سته
بکات ..

جا ئه‌گه‌ر بوتریت: ئه‌م پادشایه هه‌ر ته‌نها ناوی "پادشای دادگه‌ر"ه و جگه
له‌فه‌رمانگه‌ی "دادگه‌ری" که ئه‌م ناوه‌ی پادشا دهر ده‌خات هه‌ج
فه‌رمانگه‌یه‌کی تر له‌گۆرپیدا نی‌یه، گه‌ر وا بوتریت، ئه‌وا به‌ناچاری سیفه‌تیکی

ئیعتباری ناحه قیقی بۆ وه سف و حالته کانی زانایانی فه زمانگهی کاروباری
ئایینی له ناوهندی کارمەندانی فه زمانگهی داد گهریدا دهرده کهوئیت..

واته ئهو کاته ده بئی ته سهووری سیفه تیکی سیبه ر ئاسا و شوئیکه وته بۆ
فه زمانگهی کاروباری ئایینی بکریت له ناوهندی کارمەندانی فه زمانگهی
داد گهریدا. حالی فه زمانگهی سه ربازیش به هه مان جۆره، چونکه ئهو کاته
ده بئی کاروبار و مامه له کانی ئهم فه زمانگهی به شیوه یه کی سیبه ر ئاسا و
گریمان و ناحه قیقی له ناوهندی کارمەندانی فه زمانگهی داد گهریدا
دهر بکهوئیت.. فه زمانگه کانی تریش به هه مان جۆر..

که واته لهم حالته دا ته نها ناوی "فه زمانه وای داد گهر" و سیفه تی
فه زمانه وایه که ی له فه زمانگهی داد گهریدا، به "ناو" و "سیفه تی"
راسته قینه ی پادشا دهرده کهوئیت و.. ناوه کانی تری وهك: "خه لیفه" و
"سه ر کرده ی گشتی سوپا" و... هتد، به نیسی و ناحه قیقی ده مینه وه.
که چی له راستیدا ماهیه تی پادشا و حقیقه تی پادشایه که ی داخوازی
سه رجه می ئهو ناوانه ن به شیوه یه کی راسته قینه و، ئنجا ئهو ناوانه ش
داواکار و داخوازی ئه وه ن که ئه وانیش فه زمانگهی راسته قینه ی خوێان
ببیت.

هه ر به م جۆره ش، په روه رد گاریتی خوای گه وره داخوازی بوونی
چه ندین ناوی جوانی راسته قینه یه، وهك: "الرحمن، الرزاق، الوهاب، الخلاق،
الفعال، الکریم، الرحیم". ئهم سیفه ت و ناوانه ش به هه مان جۆر داخوازی
بوونی چه ند ئاوینه یه کی راسته قینه ن تا کو تیایاندا دهر بکه ون و بدره و شینه وه.
جا مادهم پیره وانی رپیازی "وحدة الوجود" ده لێن: "لاموجود إلا هو"،
به مه ش سه رجه می "بوونه وهران" داده گرته پله ی "ئه ندیشه" و "عه دم"، ئه و

هر تنها ئەو ناوانەى خواى گەمۆره چەشنى: "واجب الوجود، الموجود، الاحد، الواحد" لەبەر چاویاندا بە جۆرنیکی راستەقینە دەردە کەمۆن و لەناو فرمانگە کانیاندا بە چەشنیکی راستەقینە دەردەوشینەمۆه. تەنانەت گەر فرمانگە و ئاوینە کانی ئەم ناوانە حەقیقی و راستەقینەش نەبن - بەلکو عەدەمى و ئەندیشەى بن - هیچ زیانیك لەو ناوانە نادات، بگرە لەوانەىە وجودە حەقیقی یە کە خاوینتر و بریسکەدارتر دەربکەوێت گەر پەنگى وجود لە ئاوینە کەیدا نەبێت..

بەلام لەم حالەتەدا ناوە جوانە کانی تری چەشنى: "الرحمن، الرزاق، القهار، الجبار، الخلاق" دەرکەوتن و درەوشانەوێى راستەقینەیان نایێت، بەلکو دەبن بە چەند ناویکی ئیعتیبارى و نیسبى. لە کاتیکیدا کە ئەم ناوانەش کتومت وەك ناوی: "الموجود" حەقیقی و راستەقینە و پەسەنن و، هەرگیز ناکرێت سیبەر و شوێنکەوتە بن.

جا هاوێلە بەریزە کان و موحتەهیدان و پێشەوایانى ئالى بەیت - خاویان لى رازى بێت - کاتى ئاماژە بۆ دەستوورى: "حقائق الأشياء ثابتة" دەکەن، دان بەوەدا دەنێن کە ناوە جوانە کانی خواى گەمۆره خاوەنى درەوشانەوێى راستەقینەن و، هەموو شتانی مەوجودیش دارای "بوون" یکن کە خواى گەمۆره لە پێى بەدبەیتانیانەوێ پێى بەخشیون. خۆ هەرچەندە ئەم "بوون"ە لەچاو "بوون"ى خواوەندى "واجب الوجود" دا بە سیبەر و بوونیکی لاوەکى و لاواز دادەنرێت، کەچى لەگەڵ ئەمەشدا "بوون" یکی وەهمى و ئەندیشەى نى یە، چونکە خواوەند خۆى لە پێى درەوشانەوێ ناوی "الخلاق" ى خۆیەوێ سیفەتى "بوون" ى بە شتانی ناو بوونەوێ بەخشیوێ و هەر خۆیشى درێژە بە بوونیان دەدات.

نمونه‌ی دووهم:

با وادابین که هر چوار دیواری هم ژوورهمان چوار ئاوینه‌ی گهورهمان له‌سەر قایم کرایت. که واته وینه‌ی ژووره که له‌سەر هه‌موو یه‌کی ئاوینه‌کان دهرده کهویت. به‌لام ئه‌وه‌نده هه‌یه که هر یه‌ک له‌م ئاوینه‌به‌و شیوه‌یه‌ی که له‌گه‌ل ره‌نگ و سیفه‌تی خۆیدا بگۆنیت وینه‌کان دهرده‌خات. واته هر یه‌که‌یان دمه‌نیک‌ی تایه‌تی ژووره که پشان دهدات..

جا ئه‌گه‌ر دوو پیاو رۆشته‌ناو ژووره کهوه و یه‌کیان چاوی به‌یه‌کیک له‌م چوار ئاوینه‌یه‌که‌وت، ئه‌واله‌و باوه‌ده‌ده‌یت که: هرچی شتی ناو ژووره که‌یه له‌ئاوینه‌که‌یدا دهر که‌وتوه. خۆ کاتی که ده‌یستیت ئاوینه‌ی تر له‌ژووره که‌دا هه‌یه و ئه‌وانیش وینه‌ی شتانی ناو ژووره که پشان دهدن، پئی وا ده‌یت که ئه‌وانه وینه‌ی ئه‌و ئاوینه‌بچووکانه‌ن که به‌بچووکی له‌ئاوینه‌که‌ی خۆیدا دهرده‌که‌ون و جیگایه‌کی که‌میان تیدا گرتوه، دوا‌ی ئه‌وه‌ی که دوو جار بچووک بوونه‌ته‌وه و حقیقه‌ته‌که‌یان گۆرانی به‌سهردا هاتوه! بۆیه ده‌یت:

- من وینه‌که به‌م جۆره ده‌بینم، که واته حقیقه‌ته‌مه‌یه که من ده‌بینم!

به‌لام پیاوی دووهم پئی ده‌یت:

- به‌لئ وایه، تۆ وا ده‌بینیت و بیننه‌که‌شت راسته. به‌لام له‌واقعه‌دا ئه‌وه‌ی تۆ ده‌بینیت وینه‌ی خودی حقیقه‌ته‌که‌نیه، چونکه جگه له‌و ئاوینه‌یه‌ی که تۆ تیایدا دهروانیت چهند ئاوینه‌یه‌کی تریش هه‌یه و، ئه‌وانیش بچووک و ره‌نگدانه‌وه‌ی سیبه‌ره‌کان نین وه‌ک تۆ له‌ئاوینه‌که‌تدا ده‌یانینیت.

به‌ینه‌ی ئهم نمونه‌یه، هه‌موو یه‌کیک له‌ناوه‌جوانه‌کانی خوا‌ی گهوره‌ش داخوای ئاوینه‌ی سه‌ربه‌خۆی خۆیانن. بۆ نمونه: ماده‌م ناوه‌جوانه‌کانی:

"الرحمن، الرزاق" دوو ناوی ره سه‌ن و حقیقین، ئەوا داخوازی "بوون"ی بوونه‌وه‌رائیکن که شایسته‌ی ئەوان بن و موحتاجی ئەم چه‌شنه‌ی پۆزی و میهره‌بانی‌یه بن.

جا هه‌روه‌ك ناوی "الرحمن" داخوازی چه‌ند به‌دیها‌نوویه‌کی زیندووی ئەوتۆیه‌ که له جیهانیکی راسته‌قینه‌دا پیوستیان به‌ پۆزی بی‌ت، ناوی "الرحیم"یش داخوازی بوونی به‌هه‌شتیکی راسته‌قینه‌یه.

له‌به‌ر ئەمانه، دانانی ته‌نها چه‌ند ناویکی دیاری کراوی چه‌شنی: "الموجود، الواحد، الاحد، واجب الوجود" به‌ ناوی راسته‌قینه‌ و، وه‌هم کردنی ئەوه‌ی که ناوه‌کانی تر سی‌یه‌ر و شوینکه‌وته‌ی ئەوانه‌ بن، پ‌پ‌ریکی دادپه‌روه‌رانه‌ نی‌یه‌ و، لادانه‌ له‌ واجبی پ‌یزنانی پیوست له‌م ناوه‌ جوانانه‌.

که‌واته‌ راسته‌ شه‌قام، به‌لکو پ‌یی "ویلایه‌تی کویرا" هه‌ر ته‌نها پ‌یی هاوه‌له‌ به‌پ‌ژه‌کان و ئەصفیا و تابیعین و پ‌یشه‌وایانی ئالی به‌یت و پ‌یشه‌وا موجته‌هیده‌کانه‌، خوایان ل‌ی پ‌ازی بی‌ت. که‌ پ‌یی‌یه‌ که‌ ده‌سته‌ی یه‌ که‌می قوتاییانی قورئانی پ‌یروز گرتوویانه‌ته‌به‌ر.

﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

﴿رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مَنْ أَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

□ مه‌سه‌له‌ی سی‌هه‌م:

بریتی‌یه‌ له‌و مه‌سه‌له‌ گرنگه‌ی که‌ هه‌ر گ‌یز ناگو‌نجی به‌ "زیری" شی بک‌ریته‌وه‌ و، به‌ حیکمه‌ت و فه‌لسه‌فه‌ش ناتوانی‌ت ده‌ر بخ‌ری‌ت.

خوای گەوره فەرموویتەتی:

﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾ (الرحمن: ٢٩).

﴿فَعَالَ لِمَا يُرِيدُ﴾ (البروج: ١٦).

پرسیار:

نەینێ و حیکمەتی ئەم کارایی (فعالية) یە چی یە کە مرۆف سەرسام دەکات و لەم گەردوونەدا دەست بە کارە؟ بۆچی ئەم بوونەوەرە هەمیشە بزۆکانه هیچ کات لە جووتە ناوەستن، بەلکو بەردەوام دەگۆڕێن و نوێ دەبنەو؟

وەلام:

پروونکردنەوێ ئەم دانستە هەزار لاپەرەیی دەوێت. بۆیە ئیستا ئەو پروونکردنەوێ دەخەینە لاوە، وەلامەکەیی بەو پەڕی پوختی لە دوو لاپەرەدا جێ دەکەینەو و دەلێن:

هەر کەسیک ئەرکیکی سڕوشتی ئەنجام بدات یان کارێکی گڕنگی کۆمەلایەتی جێبەجێ بکات و بۆ ئەنجامدانی ئەو کارە هەوڵێکی سەروەر بدات، ئەوا بێ گومان هەر کەسیک بێبینیت هەست دەکات کە ئەنجامدەری ئەو کارە لەبەر دوو هاندەر کارەکەیی پادەپەڕینیت:

یەکەم: لەبەر ئەو بەرژەوێندی و بەروبووم و سوودانەیی کە ئەنجامی جێبەجێ کردنی ئەو ئەرک و کارمەندی یەن و پێیان دەوتری: "عیللەتی غائی".

دووهم: مرۆف لە دەمی ئەنجامدانی ئەو ئەرکەدا هەست بە خۆشویستن و شەوق و لەزەتێک دەکات، ئەمانەش هانی دەدەن کە بە گەرموگوپی و

شهو قهوه کاره کهی راپه رینیت. ئەمەیان پێی دەوتریت: "داواکار و داخواز" (الداعي والمقتضي).

"خواردن" نمونەیه که بۆ ئەمە.. ئەو تا "خواردن": کارمەندی و ئەرکیکی سروشتی یە و، مەرۆف بە هاندەری چێژ و لەزەتی ئیشتیهای خواردن و، بە شەوق و تاسەوه حەز دەکات ئەنجامی بدات. ئەنجا دواى ئەنجامدانی ئەم کاره، گەشە کردنی لەش و بەردەوامبوونی ژيانیش - وەك ئەنجام و بەروبوومیکی ئەو خواردنە - پەیدا دەییت.

سەبارەت بە خواى گەورهش - والله المثل الأعلى - ئەوا ئەو کاراییە که لەم گەردوونە فراوانەدا دەست بە کاره و دلی مەرۆف سەرسام و ژیریشی گرفتاری سەرسوورمان و حەپەسان دەکات، پالتی بە دوو بەشی ناوەکانی خواوەندەوه داوه و، لە ئەنجامی دەرخستنی دوو حیکمەتی فراوانەوه جێ بە جێ دەبن که هەریەکیان هیندە فراوان سنوورێک نی یە دیاری و دەستیشانیان بکات.

حیکمەتی یە کەم:

"ناوە جوانەکانی خواى گەوره" گەلێ درەوشانەوهی بێ ژماره و بێ سنووریان هەیه، چونکە جۆراوجۆری لە پادەبەدەری بەدیھاتوان ئەنجامی جۆراوجۆری ئەو درەوشانەوه بێ سنوورانیە.

واتە ئەو ناوە جوانانە داخوازی ئەو ئەو ئەو درەوشانەوهی جوانی یەکیان لە ئاوی ئەو نەخش و نیگارە کانیاندا بینن و پیشانی غەیری خۆشیانی بدەن. بەو واتایە که ئەو ناوە جوانانە داخوازی نوێ بوونەوهی کتیی گەردوون، واتە نوێ بوونەوهی دەم بە دەم و چرکە بە چرکە ئەو بوونەورانیە بە بەردەوامی و بێ پراوەستان.

به واتایه کی تر: ئهو ناوانه داخوازی ئهوهن که بوونهوهران سهرله نوئی و همیشه به نووسینیکی رهوان و دانا و پرله واتای ورد، بنووسرینهوه، به چه شنیکی ئهوتو که ههموویه کنی لهو نووسراوانه خوئی له پیش چاوی به دیهینه ره کهیدا و له بهر چاوی بوونهوهره خاوهن ههست و شعوره کانیشدا دهر بخات و هانیان بدات بو خویندنهوهی.

هوکار و حیکمهتی دووهم:

ههروه کارایی ناو سهرجهمی بوونهوهران له سهرچاوهی لهزهت و ئیشتیها و شهوقیکهوه ههلقولاوه، تهنانهت ههموو کاراییه که لهزهتیکی تیدا، تهنانهت ههریه که لهو کاراییانه - خوئی له خویدا - جوژیکه له جوهره کانی چیژ و لهزهت..

سهبارت به خواوهندیش - والله المثل الاعلی - شهفهقهت و مهحهبهتیکی موقهدهس و رههای وای ههیه که شایانی خواوهند بن و له گهل دهوله مهندی و بهرز و بلندی و خاوینی و کهمالی ئهودا بگونجین و شایانی بن.. پاشان شهوقیکی رهها و موقهدهسی ههیه که لهو شهفهقهت و مهحهبهتهوه هاتوو.. ئنجا شادمانییه کی موقهدهسی ههیه که لهو شهوقه موقهدهسهوه سهرچاوهی گرتوو و.. لهزهتیکی موقهدهس و شایانی ههیه - گهر ئهم تهعبیره دروست ییت - که لهو شادمانییه موقهدهسهوه پهیدا بووه و.. پاشان میهره بانییه کی رههایشی ههیه که لهو لهزهته موقهدهسهوه ههلقولاوه..

جا ههرچی رهزومه ندیی گشتی و کهمالی ههمه لایه نگر - له ناوهندی کارایی توانستدا - له سهرجهمی بوونهوهرانهوه سهره لده دات و، ئهنجامی کامل بوونیان و دهرچوونی توانا و لیها تنیانه له دۆخی "هیژ" وه بهرهو دۆخی

"کار" .. هرچی لمانهوه پهیدا ده بیټ و سره هژده دات له: "په زامه ندیی موقه ددهس" و "شانازی موقه ددهس" - گهر هم ته غیرانه دروست بن - هموو موانه، بهو شیوه یی که شایان و تاییهت بن به خواوه ندی به خوشنده ی میهره بانهوه، داخوازی کاراییه کی په ها و بی سنوورن.

جا له بهر موه ی فلسفه و زانست په ی بهم حکمه ته ورده نابهن که له کاراییه ده ست به کاره ی ناو بوونه و رداهیه، هوا، فیله سووف و زانا کان ده چن: "سروشت" ی که پرو لال و.. "پیکهوت" ی کتو کوپر و.. "هوکار" ه وشک و بی گیانه کان ټیکه لی هم کاراییه بینره زانا و دانایه ده کهن. بهو پی به نه یان توانی پی به نووری حقیقه ت بیهن، به لکو گه لی دوور که و تنه وه و له پی ترازان.

﴿قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ﴾.

﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾.

اللهم صلّ وسلّم على كاشفِ طلسمِ كائناتك بعدد ذرات الموجودات وعلى آله وصحبه ما دام الأرضُ والسموات.

الباقی هو الباقی

سه عیدی نوورسی

به‌شیک له بریسکه‌ی بیست و هه‌شتم:

زیانه‌کانی "وحدة الوجود"

برای ئازیزم!

داوای هه‌ندێ پروونکردنه‌وه‌تان له باره‌ی "وحدة الوجود" هه‌ کردبوو، له کاتی‌کدا که یه‌ کێک له بزیسکه‌کانی مه‌کتوبی سی و یه‌ که‌م وه‌لامیکێ تیر و ته‌سه‌ل و به‌هێز و پروونی تێدایه‌ سه‌باره‌ت به‌ پای محی‌دینی کو‌ری عه‌ره‌بی له‌م مه‌سه‌له‌یه‌دا.

به‌لام لێ‌ره‌دا هه‌ر هینده‌ ده‌لێین که‌:

به‌ گو‌یدادان و وتنه‌وه‌ی مه‌سه‌له‌ی "وحدة الوجود" به‌ خه‌لکی، له‌م کاته‌ی ئێستادا، گه‌لێ زیانیان بێ ده‌ گه‌یه‌نی‌ت. چونکه‌ هه‌روه‌ك ته‌ گه‌ر ته‌شبیها‌ت و نمونه‌ هینانه‌وه‌ له‌ ده‌ستی خه‌واصه‌وه‌ ده‌ربه‌چن و پ‌رۆنه‌ ده‌ستی عه‌وامه‌وه‌، یاخود له‌ ده‌ستی زانسته‌وه‌ بکه‌ونه‌ ناو ده‌ستی جه‌هل و نه‌زانی، ته‌وا وه‌ کو‌ حه‌قیقه‌ت وه‌رده‌ گیرین^(۱). "وحدة الوجود" و پ‌راستی‌یه‌ به‌رزه‌کانی هاوچه‌شنیشی به‌ هه‌مان جو‌رن، چونکه‌ ته‌ گه‌ر بکه‌ونه‌ نی‌وان که‌سانی عه‌وامی بێ ئاگا و ته‌وانه‌ی باوه‌ریان به‌ "کاربگه‌ری هۆکاره‌کان" هه‌یه‌، ته‌وا ئه‌م مه‌سه‌له‌یه‌ له‌ شی‌وه‌ی "سروش‌ت" دا وه‌رده‌ گرن و، سێ زیانی گرنگی لێ ده‌بێته‌وه‌ بۆیان:

(۱) وه‌ك ته‌و دوو مه‌لایکه‌ ته‌مه‌زنه‌ی که‌ ناویان "ئور" و "حوت" ه‌، به‌هۆی نه‌هینی ته‌شبیه‌وه‌ له‌ لای عه‌وام شی‌وه‌ی گایه‌کی مه‌زن و نه‌هه‌نگیکێ زه‌به‌لاحیان وه‌ر گرتوه‌! (دانه‌ر)

○ زیانی یە کەم:

هەرچەند مەشرەبی "وحدة الوجود" لە حوکمی ئینکاری کردنی
و جوودی بوونە وەراندایە لە ئاستی و جوودی خواى گەرەدا، بەلام هەتا
بپرواتە نێوان چینی عەوامەو، ئەوا بەرە بەرە لەو مەبەستە دوور دەکەوێتەو تا
لە بیروبۆچوونی بێ ئاگایانی ئەو چینهدا، بە تایبەت ئەوانەیان کە بیران بە
ماددییات چەپەل بوو، هێندە لە مەبەست دەترازێت کە دەیانگەیهێتە
ئینکاری خواوەتیی خواى گەرە لە ئاستی گەردوون و شتانی ماددیدا!

○ زیانی دووهم:

مەشرەبی "وحدة الوجود" زۆر بە توندی دەست بە پروی
پەرورەدگاریی هەرشتیکی تری غەیری خواى گەرەو دەنێت و هەلی
دەوەشینێتەو، تەنانەت ئینکاری غەیری خوا دەکات و باوەر بە بوونی
شتیکی تری جگە لە خوا ناکات و بوونی سەر بەخۆ نە بووونی
بەدخواز و نە بۆ هیچ شتێک دانانێت. بەلام لەم رۆژگارەدا کە چەمکەکانی
"سروش" بەسەر بیروبۆچوونەکانی خەڵکدا زāl بوون و، دەرروونە
بەدخوازەکانیش وەك فیرەونیان لێ هاتوو، بە تایبەت ئەوانەى کە ئامادەیی
ئەوان تێدایە "نەفسی خۆیان" لە بریی خواى گەرە پەرستن، نەخوازەلā لە
سەر دەم و کاتی کدا کە لەخۆ بایی بوون و خۆپەرستی فووی تی کراو و، تا
پادەیه کیش خەلکی بەدیھێنەر و دواپۆژیان لە بیر چوووەتەو.. بێ گومان
باسکردنی "وحدة الوجود" ئالەم سەر دەمەدا و بۆ ئەو جۆرە کەسانە - پەنا بە
خوا - دەرروونی بەدخوازی ئەوانە لە رێی دەترازێت. تەنانەت ئەوانە لەم
رێیەو هێندە لە خۆیان بایی دەبن کە ئێر دەرروونیان جیی هیچ شتێکی تری
تێدا نەیتەو!

○ زیانی سێ هەم:

ئەم مەشرەبە هەندێ بیروبۆچوونی ئەوتۆ لە مرۆڤدا بە جێ دەهێڵێت کە شایانی "پۆستی بون"ی زاتی شکۆمەندی خواوەندییە، کە زاتیکە دوورە لە ناتەواوی و نەنگی و ئالوگۆڕ و لەت بون و جێ گرتن و، ئەو شتانەی کە هەر گیزاو هەر گیز لە گەڵ ئەو خاویێیە زاتی خوای گەورەدا ناگونجێت. بۆیە ئەم مەشرەبە - بەم بۆنەیە - دەبێت بەهۆی چەند تەلقینیکی بەتال و ناپەرەوا.

بەلێ، ئەو کەسە لە بارە "وحدة الوجود" هەو دەدوێت، دەبێ بە هزر و بیری خۆی لە زەوی یەو بەرەو ئاسمانە کان بەرز بێتەو و، سەرچەمی بوونەوهران لە پشت سەری خۆیەو بە جێ بهێڵێت و، پڕوانیی تەنها ئاراستە عەرشی بلند بکات و لە حالەتی نوقم بوون (ئیسیتغراق)دا بوونەوهران بە "نەبوو" دا بێت.

ئەو کاتە بە "هیزی ئیمان" دەتوانێت ببینێت کە: هەموو شتێک راستەوخۆ لە خواوەندی تاک و تەیاوێ.

دەنا ئەو کەسە لە پستی ئەم بوونەوهرانەو پراوەستاوە و لەوێ بەرێوە دەڕوانێت و، هۆکارەکان لە بەردەمی خۆیدا دەبینێت و، لە زەوی یەو تەماشای دەکات. لەوانەیە لە "کارێگەری هۆکارەکان"دا نوقم بێت و بکەوێتە ناو زەلکاوی "سروش" هەو.

بەلام ئەو کەسە کە وەك جەلالەددینی رۆمی^(١) بە فیکر و بیر بۆ عەرشی

(١) مولانا جەلالەددینی رۆمی لە شاری (بەلخ) لە دایک بووە و لە شاری (قۇنیە)ش کۆچی دوایی کردووە. لە نیوان ساڵەکانی: (٦٠٤-٦٧٢ ک/ ١٢٠٧-١٢٧٣ ز)دا ژیاوە. لە فێقی حەنەفی و سەرچەمی زانستەکانی رۆژگاری خۆیدا زانایەکی بەناوبانگ و بەتوانا بووە و، دوا

مہزن سہرہ کہوئیت، دہ توانی بلیت: "گوئی رابگرہ و دہر گای بیستنت بکمرہ وہ، چونکہ ٹھو شتہی کہ لہ حق تہعلا دہ بیستیت، دہ شتوانیت لہ ہموو کہ سیکی بیستیت"۔

دہنا ٹھو کہ سہی کہ نہ توانیت و ہک ٹھو بۆ ٹھم پلہ بلندہ بہرز بیٹہ وہ و، سہرجہم بوونہ و ہران لہ عہر شہوہ تا فہرش بہ وینہی چہند ٹاویٹہ یہک نہ بینیت بۆ تیادروہ شانہوہی ناوہ جوانہ کانی خواوہند، گہر پئی بلیت: "گوئی لہ ہموو شتیک رابگرہ، چونکہ گوفتاری خوای لی دہ بیستیت" ٹھوا گرفتاری چہندہا بۆ چوونی بہ تال و ناپروہا و دژی حہقیقت دہ بیٹ، و ہک ٹھوہی لہ ناوہ رۆک و مہعاندا لہ عہر شہوہ بہرہو فہرش کہو تبتہ خوارہ وہ!

﴿قُلِ اللّٰهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُوْنَ﴾ (الأنعام: ۹۱)۔

ما للتراب ولرب الأرباب!؟

سبحان من تقدس عن الأشباه ذاته، وتنزهت عن مشابهة الأمثال صفاته، وشهد على ربوبيته آياته، جلّ جلاله ولا إله إلا هو۔

سہ عیدی نورسی

وہ فاتی باوکی لہ سالی (۱۶۲۸ک) دا لہ چوار قوتا بخانہی شاری "قونیہ" دا دہر سی و تہوہ تہوہ۔ پاشان پہاڑی تہ سہو و فی گرتوہ تہ بہر و (شہمی تہ بریوی) لہم ہوارہ دا رابہری کردوہ۔ پاشان تہریقہی "مہولہوی" سی دامعز اندوہ۔ گہلی بہرہمی دواي خوی بہ جی ہشتوہ، و ہک (فیہ ما فیہ، دیوان کبر) بہ لام بہ ناو بانگرتینیان (مہسنہوی مہعنہوی) یہ کہ بیست و شمش ہزار بہیتی شیعہ بہ زمانی فارسی و، بۆ چہنلین زمانی جیہانی و مرگپر اوہ و بوہ بہوئی بلاو بوونہوہی ناو بانگی مہولانا لہ سہرتاسہری جیہاندا۔ بۆ زانینی دریژہی ژبانی پروانہ: (مولانا جلال الدین الرومی فی حیاتہ و شعرہ، تألیف: الدکتور محمد عبدالسلام الکفافی، دار النہضۃ العربیۃ، بیروت، ۱۹۷۱) ہر وہا بہرگی یہ کہ می: (رجال الفكر والدعوة في الإسلام) نوو سینی خوالینخو شہو (السید أبو الحسن الندوی)۔ (وہر گپر)

بەلگە یەقینی

وەرگرتنی وتە ییاوانی مەزن، گەر بەلگە ی لە گەلدا نەبێت، دڵنیایی و
بێ گومان ی بە دلی مەرۆف نابەخشییت، مە گەر لەو کێشە یەدا مەرۆف خۆش
باوەری و گومان باشی یەکانی زāl بین و، لەم پڕی یەو قەناعەت و متمانە ی بۆ
دروست بێت..

بەلام قەناعەتی راستەقینە ی پشت بەستوو بە بەلگە - وەك لە زانستی
مەنتیقدا پروون کراوەتەو - بۆ پلە و پایە ی ئەو کەسە ناروانیّت کە قەسە کە ی
لە زار دەردەچێت، بەلکو بۆ ئەو بەلگە یە دەروانیّت کە ئەوەندە بەهێزە
زامدار ناکرێت!

جا هەموو بەلگە کانی "پەیامە کانی نوور" لەم بەشەن، واتە "بەلگە ی
یەقینی" ن. چونکە ئەو حەقیقەتە ی کە پڕیوارانی پڕی ویلا یەتی سۆفیتی لە
ئەنجامی کردار و پەرستن و سلووک و وەرزشی پڕوخی پێیان دەگەن، هەروەها
ئەو راستی یانە ی ئیمان کە ئەوان لە پشت پەردەو دەیانبینن، پەیامە کانی
نووری ش وەك ئەوان دەیانبینن و پێیان دەگەن. بەلام ئەم پەیامانە پڕی یەکی
تریان بۆ ئەمە گرتووەتەبەر..

ئەو هەتا لە شوێنی "پەرسەش" دا پڕی یەکیان لە ناوەندی "زانست" هەو بۆ
گەشتن بە حەقیقەت دۆزیوەتەو و گرتوویانەتەبەر..

لە شوئىنى "سلووك و ويردە كان" دا پىيە كىان لە ناوەندى "بەلگە مەنتىقى و زانستى" يە كانەوۈ لىداوۈ كە راستەوخۇ مروف دە گەيەنئىتە راستىي ھەموو راستىيە كان..

لە جىيى "تەسەووف و تەرىقەت" دا پىيە كى راستەوخۇيان بۇ ويلايەتى كوبرالە بازەنى "زانستى كەلام و عەقىدە و ئوسوولتى دىن" ھوۈ دۈزيوۈتەوۈ، كە بە ھۆيەوۈ توانىيان بەسەر گومپرايىە كانى فەلسەفەدا سەربكەون.
(ئەو فەلسەفەيەى كە لەم سەردەمەدا بەسەر تەوژمى حەقىقەت و تەرىقەتدا سەركەوت).

واقىعەش باشزىن شايدە تە لەسەر ئەمە!

* * *

شونىكەوتنى (رُھبان) يان (بُرھان)؟!

ئىمەى موسلمانى خزمەتگوزارى قورئان شوئىنى بەلگە دە كەوين و، بە دل و بىر و ژىرمان راستىيە كانى ئيمان وەردە گرېن. ھەرگىز بە وئىنەى شونىكەوتەى ئايىنە كە كانى تر ناين، كە دە چىن لەبەر چاولىكەرىي پراھىيە كانيان دەستبەردارى بەلگە كان دەبن!

لە (وتارى شام) ھوۈ

میانهره‌وی له باسی (مخیدینی عهره‌بی)دا

ئه‌وه‌نده کاتی پئویستم به ده‌سته‌وه نی‌یه که به‌راوردیك له نیوان بیروب‌و‌چوونه کانی ههریه‌ك له: "مسته‌فا صه‌بری"^(۱) و "مووسا باکوف"^(۲) دا بکه‌م. به‌لام هینده ده‌لیم که:

یه کیکیان زیاد له پئویست پ‌و‌چووه و ئه‌وی تریشیان هه‌ندی حه‌قیقه‌تی پشنگوئ خستووه. چونکه ههرچه‌نده "مسته‌فا صه‌بری" له‌چاو "مووسا باکوف" دا له به‌رگری‌یه کانیدا له‌سه‌ر حه‌قه، به‌لام مافی شکاندنی که‌سی مخیدینی کورپی عهره‌بی نی‌یه، که یه‌کیکه له که‌سیتی‌یه ده‌راسا کانی زانسته ئیسلامی‌یه کان.

به‌ئێ، مخیدینی کورپی عهره‌بی ب‌و‌خ‌و‌ی وهرگیراوه و له‌سه‌ر پ‌ئێ هیدایه‌ته، به‌لام له‌هه‌موو نووسراوه کانیدا رابه‌ر و پ‌ئێ نیشاندهر و پ‌ئێشه‌نگ نی‌یه ب‌و‌ خه‌لکی، چونکه زۆربه‌ی جار به‌ ب‌ئێ ره‌چاو کردنی میزانی راستی‌یه کانی

(۱) مسته‌فا صه‌بری (۱۸۶۹-۱۹۵۴) شیخ‌ول‌ئیسلامی ده‌وله‌تی عوسمانی بووه، به‌ره‌نگاریی بزوتنه‌وی که‌مالیستی کردووه. پاشان ک‌و‌چی کردووه ب‌و‌ میسر. گه‌لێ ک‌ئ‌ئ‌ی داناهه که‌ گرن‌گ‌ر‌ئ‌ئ‌یان بریت‌یه له: "موقف العقل و العلم و العالم من رب العالمین و عبادہ المرسلین". (وه‌ر گ‌ئ‌ر)

(۲) "مووسا جارول‌لا باکوف" تورکستانی و قازانی‌یه و، شیخ‌ول‌ئیسلامی ده‌وله‌تی ر‌و‌وس‌یای فه‌یسه‌ری بووه. ماوه‌یه‌ك ب‌و‌ مه‌به‌ستی پ‌زگار بوون له پ‌ژئ‌می فه‌یسه‌ری پ‌شتی ش‌و‌رشی به‌لشه‌فیک‌ی گ‌رت، به‌لام دوا‌یی راستی ئه‌و ش‌و‌رشی ب‌و‌ ده‌رکه‌وت و، چه‌ندین جار به‌ند ک‌را. به‌ زۆر ولات‌دا گه‌راوه و، نزیکه‌ی سه‌د و بیست ک‌ئ‌ئ‌ی له‌با‌ه‌ته‌ ج‌و‌راو ج‌و‌ره‌ کانی ئیسلام‌دا داناهه و، ر‌ا و ب‌و‌چوونه کانی ر‌و‌و‌کاری نوێخ‌وا‌زی و سه‌ربه‌ستیان له‌خ‌و‌ گ‌رتووه. گرن‌گ‌ر‌ئ‌ئ‌یان به‌ره‌مه‌ کانی بریت‌یه له: "الوشیعة فی نقض عقائد الشیعة". له‌قا‌ه‌یره ک‌و‌چی دوا‌یی کردووه. (وه‌ر گ‌ئ‌ر)

شەڕ هەنگاو دەنێت و، بە پێچهوانەی قاعیدە و دەستوورەکانی ئەهلی سوننەت ڕەفتار دەکات و، هەندێ لە گوftarەکانیشی بە ڕوایەت گومرایی دەگەیەنێت، هەرچەندەش خۆی لە گومرایی بەری یە. چونکە هەندێ جار گوftar لە ڕوایەتدا بە "کوفر" دەر دەکەوێت بەلام خاوەنەکە ی بە "کافر" دانانرێت..

جا "مستەفا صەبری" ئەم خالانەی ڕەچاوە کردووە، بۆیە لە پشتگیری کردنیدا بۆ قاعیدە و دەستوورەکانی "ئەهلی سوننەت" هەندێ شتی پشتگوێ خستوو و دوو چاری "تەفریط" برۆه.

بەلام "موسا باکۆف" بە بۆنەی ئەو بیروبۆچوونانەی کە شان بە شانی شارستانی یە و زۆر بە توندی لایەنی نوێخوازی دەگرێت، ئەوا گەلێ جار بە هەڵەدا دەچێت، چونکە هەندێ لە راستی یەکانی ئیسلام بە چەند تەئویلیکی هەڵە دەستکاری دەکات و، کەسێکی وەر نە گیراوی وەك "ئەبولعەلای مەعەرپی" دەخاتە ئاستیکی بەرزتر لە هی زانیانی لیکۆلەری ئیسلام و، زیاد لە پێویست لە لایەنگرتنی توندو تیژیدا بۆ ئەو مەسەلەنە ڕۆچوووە کە محیدینی عەرەبی تیا یاندا پێچهوانەی ئەهلی سوننەتی کردووە و، لە گەل بیروبۆچوونەکانی ئەمدا یەکیان گرتوووە.

شیخ محیدین خۆی وتوویەتی:

"تحریم مطالعة کتبنا علی من لیس منا".

واتە: خوێندنەوێ کتیبە کا ئمان حەرەمە لەو کەسانە ی شارەزای مەقامی ئیمە نین.

بەلێ، خوێندنەوێ کتیبەکانی شیخ محیدین، بە تایبەت ئەو مەسەلەنە ی کە لە "وحدة الوجود" دەدوین، لەم سەر دەمدا زیانی هەیە.

چەند ناتەواوی یەکی ورد

له (وحدة الوجود) دا

هەموو کەسێک ناتوانێت کەموکۆری یە وردەکانی "وحدة الوجود" ببینێت و پێویستی بەو زاینە نابێت، کەواتە پێویستی بە خوێندنەوەی ئەم "بریسکه" یەش نییە!

برای ئازیزم!

شیخ محمّیڤینی عەرەبی و توویەتی:

"إِنَّ مَخْلُوقِيَّةَ الرُّوحِ عِبَارَةٌ عَنْ انْكَشَافِهَا".

برام! تۆ بەم پرسیارەت منی لاوازی کۆڵەوار ناچاری و توویژ دەکەیت لە گەڵ بلیمەتی "حەقیقەت" و هەلکە و تووی عیلمی ئەسرار: "محمّیڤینی عەرەبی" دا! بەلام لەبەر ئەوەی کە لە باس و لیکۆلینەووە کەمدا پشت بە دەقەکانی قورئانی پێرۆز دەبەستم، ئەوا دەتوانم لەو هەلۆیە بەزرتیش بفەرم، هەرچەندە لەخۆمدا وەکو "میش" یەک وام!

برام! محمّیڤینی کۆری عەرەبی خەلکی ناخەلەتییێت، بەلکو بوو خۆی دەخەلەتییێت! چونکە هەرچەندە ئەو بوو خۆی لەسەر پێی هیدایەتە، بەلام لە هەموو نووسینەکانیدا هیدایەتدەری غەیری خۆی نییە.. ئەوەی ئەو دیویەتی، راستە بینویەتی. بەلام "حەقیقەت" ئەوە نییە کە دیویەتی!

باسی "پړوح" له وتی ییست و نوه مډا ته وراستی یی پروون
کړدووه ته وه که پر سیاره که تانی له باره وه کړاوه.

به لئی، پړوح، له پرووی ماهییه ته وه، یاسایه کی "نهمری" یه، به لām "بوونی
دهره کی" یی له بهر کړاوه. که واته یاسایه کی زیندووه و خاوه نی بوونی
دهره کی (وجود خارجی) یه.

شیخ محیدین کاتی که بڼ "پړوح" یی پروانیوه ته نها له پرووی ماهییه ته که یه وه
سهیری کړدووه و له پروانگه یی مشره بی "وحدة الوجود" وه پیی وایه شتان
هموویان "نندیشه" ن!

جاله بهر ته وهی "شیخ محیدین" پربازیکی سهر به خوی گرتووه ته بهر و،
خاوه نی مشره یی کی گرنګ و که شف و بیننی نااسایی و له عاده ت به دهره،
ته واهه ندی جار له ناچاریدا په نا ده باته بهر چهند ته ثوبلیکی لاواز و زور
له خو کړدن، تا کو هه ندی ثابته تی قورثانی پیروز له گه ل مشره ب و بیننه
که شف یی په کانی خویدا یه ک بخات، که ته مش "پاشکاوی" یی ثابته کان
زامدار ده کات!

ثیمش له چهندین په یامی تردا پربازی پاست و په وانی قورثان و ته هلی
سوننه تمان لهم پرووه پروون کړدووه ته وه.

"شیخ محیدین" بڼ خوی خاوه نی پله و پاییه کی تابیته تی یه و یه کی که له
وهر گیر او (مقبول) ه کان. به لām به که شف ده ور له قاعیده و بی
ده ستوره کانی، سنووری شکاندووه و، پریاره کانی له زور مه سه له دا
پینچه وانه ی پریاری جه ماوهری زانا لیکنو لهره کانه^(۱).

(۱) ته ته نه نها پای ماموستا نوورسی نی یه سه بارت به زانسته که شف یی په کانی شیخ محیدین،
به لکو پای گه لئی زانای تریشه له گه وره مردانی ئیسلام. بڼ غوونه ئیمامی په بانی (شیخ
نعمه دی فاروقی سره هند) لهم باره یه وه له مه کتوبی (۲۶۶) یی مه کتوباته که پیدا

هر له بهر نهوه شه که تهریقه ته تایبه تی په که ی نهو تنها بۆ ماوه یه کی کهم مایه وه و له "صهره ددینی قۆنیه یی" ^(۱) بهو لاوه زیاتر بری نه کرد و بهرده وام نه بوو. ئنجا به ده گمهن ری ده که ویت سوودنکی به ئیستیقامهت و راست و ره و له بهر همه کانی وهر بگیریت، ههر چه ندهش خوی له خویدا شینخیکی مهزن و پله بهرز و قوتینکی هه لکه وتووی بی وینه ی زه مان ی خۆیه تی. نهو هتا زۆربه ی زانایانی نه صفیا و لیکۆلهر خه لکی بۆ خویندنه وه ی بهر همه کانی هان نادهن، ته نانهت هه ندیکیشیان خه لکی لی قه دهغه ده کهن.

پروو نکر دنه وه ی جیاوازی سه ره کبی نیوان مه شره یی شیخ محیدین و مه شره یی زانایانی لیکۆلهر، پاشان باسکردنی سه رچاوه ی هه ردوو لایان، له راستیدا پیویستی به لیکۆلینه وه یه کی وردی خه ستوخۆل و تاوتوی کردنکی بهرز و فراوان هیه.

به ئی، جیاوازی په که ی نیوان هه ردوو لا گه لی ورد و قووله و، سه رچاوه کهش هینده بهرز و بلند هه که شیخ له سه ره هه له که ی تاوانبار نه کراوه و هه ره به مهقبوولی له لای زانایان ماوه ته وه. چونکه نه گه ره نهو

دهفه رموی: (زۆربه ی زانسته که شفی په کانی نهو [شیخ محیدین] که پینجه وان ه ی زانسته کانی نه هلی سونهتن، له راستی به وه دوورن و، مه گه ره مۆفیککی نه خۆش یان که سیککی تهوام چاولیکه ره، ده نا کس شوینی نهو که شفیاته نه ناکه ویت). پروانه: چاپه فارسی په تازه که ی (مکتوبات امام ربانی) ۵۸۵/۱ انتشارات صدیقی - زاهدان ۱۴۲۵هـ، یان چاپه عه ره یی په که ۲۷۷/۱ دار الکتب العلمیه - بیروت. (وهه رگێه)

(۱) صهره ددین: ناوی محمده دی کوپری ئیسه قاتی کوپری محمده دی کوپری یوسفی قۆنیه یی رۆمی په. له گه وهره قوتابی و موریدانی شیخ محیدینه. چه ند بهر همه یکی هیه، وهک: "النصوص فی تحقیق الطور المخصوص"، "إعجاز البیان فی تفسیر أم القرآن". پروانه: الأعلام ۳۰/۶، طبقات المفسرین ۱۰۳/۲، تذکره الحفاظ للذهبی ۱۴۹۱، طبقات الأولیاء ۴۶۷، الطبقات الکبری للشعرانی ۲۰۲/۱. (وهه رگێه - له چاپی عه ره یی "اللمعات" وه)

جیاوازی یه و سهر چاوه که ی، به "بیر و زانیاری و کهشف" تاشکرا و یسراو
بوونایه، ثموا ئه و مه شره ب و رپیازه به ټیکشکانیکي سامناک و هه ټه یه کی
گه و ره بؤ شیخ له قه ټم ده درا.

جا له بهر ئه و هی جیاوازی یه که ته و او ورد و قووله، ثموا هه و ټ ده دین که
هه ټه ی شیخ ته نها له و مه سه له یه دا ده ر بڅه ی و، ئه و جیاوازی و سهر چا وانه له
نموونه یه کی ته و او پوختدا پروون بکه ی نه وه.

بو نمونه:

"خۆر" له ناو ئاوینه دا ده ر ده که و یت. که واته ئه م ئاوینه یه "مه ظرووف" و
"مه و صووف" ی خۆره. به و واتایه ی که له پروویه که وه "خۆر" له و ئاوینه یه دا
هه یه و، له پروویه کی تریشه وه ئاوینه که ی راز اندووه ته وه به راده یه ک که به وه
به سیفه تی تیشکده ر و ده ر خه ری ئاوینه که.

خۆ ئه گه ر ئه و ئاوینه یه ئاوینه ی کامیرای وینه گرتن ییت، ئه و اوینه ی خۆر
- به شیوه یه کی چه سپاو - ده گوێز یته وه بؤ سهر کاغه زیکي ناسکی
تایبه تی.. جا له م حالته دا، چ ئه و خۆره ی که له ئاوینه که دا ده بیریت و، چ
ماهییه ت و سیفه ته که شی که له سهر کاغه زه که وینه ی گیراوه و، چ
راز اندنه وه ی ئاوینه که ش به و خۆره که له راده یه کدایه ده ټی "خۆر" به وه به
سیفه تی ئه و ئاوینه یه.. ئه م خۆره، له م حالته دا، غه یری خۆره راسته قینه که یه،
چونکه ئه وه خودی "خۆر" نی یه، به ټکو بریتی یه له وه ی که "ده و شانه وه ی
خۆر" رۆشتووه ته ناو "وجود" یکی تروه!

خۆ هه ر چه نده ش بوونی ئه و خۆره ی که له ئاوینه که دا ده بیریت خودی
ئه و خۆره راسته قینه یه ی ده ر وه نی یه، که چی له بهر په یوه ندیی به و خۆره ی
ده ر وه و ئامازه کردنی بؤی، وا گو مان براوه که خودی ئه و ییت!

جاله سهر بناغهی ئهم غموونهیه:

ئه گهر بوتری: "جگه له خۆری راسته قینه هیچی تر له ئاوینه که دا نییه"، ده کرئ راست بیټ، گهر مه به ست پئی ئه وه بیټ که ئاوینه که "زه رف" ه و مه به ستیش به خۆره که ی ناوی بوونه ده ره کی یه که ی بیټ . به لام گهر بوتری:

"وینه ی ئه و خۆره ی که له سهر ئاوینه که دیاره و حو کمی سیفه تی ئاوینه که ی وه رگرتوه .. ههروه ها ئه و وینه یه که پوشتووه ته سهر کاغه زه که: خودی خۆره .. دیاره ئه مه هه له به .

واته دهسته واژه ی: "خۆر جگه له ناو ئاوینه که له ناو هیچی تر دا نییه" دهسته واژه یه کی هه له ده بیټ. چونکه ئه وه تا وینه یه کی خۆر له سهر ئاوینه که ده ره که ویت و، وینه یه کی تریشی هه یه که له پشت ئاوینه که وه له سهر کاغه زه که ده ره که وتوه و، هه ریه که یان خاوه نی "وجود" یکی تاییه ته به خۆیه وه. خۆ هه رچه نده ش ئهم دوو "وجود" ه له ده ره و شانیه وه ی خۆره وه سهر چاوه یان گرتوه، که چی هه یچیان خودی "خۆر" نین!

"زه ین" و "ئه ندیشه" ی مرۆفیش وه ک ئهم غموونه ی ئاوینه یه وان، چونکه: ئه و زانیاریانه ی که له ئاوینه ی "بیر" ی مرۆفدان، ئه وانی ش دوو پرویان هه یه. ئه وه تا له پرویه که وه "زانین" و، له پرویه کی تریشه وه "زانراو" ن! جا ئه گهر "زه ین" به ده فری ئه و زانراوه دا بنیین، ئه و ئه و شته (مه و جووده، زانراوه) ده بیټ به زانراویکی زیهنی، که واته وجودی خۆی وجود یکی جیاوازه ..

به لام گهر وا دا بنیین که "زه ین" بووه به مه و سووفی ئه و شته ی چووه ته ناویه وه و بووه ته سیفه تی زه ین، ئه و به "زانین" داده نریت و خاوه نی بوونی

دوره کی ده بیټ. ته نانه ت گهر شو شته زانراوه خواوه "وجود" و
 "جهوه" یش بیټ شو او هر وجود ښکی خارجیی لاره کی ده بیټ.

جا له سر بناغی هم دوو نمونه یه:

"گهر دوون" لارینه یه.. "ماهیهت" ی هم مو مه وجود ښک، به هه مان
 جوړ، لارینه یه..

هم لارینانمش خوی گه وره به توانستی ته زه لیبی خوی به دیان ده بیټ و
 "بوون" یان یی ده به خشیټ.

که واته هم مو مه وجود ښک - له پرویه که وه - ده بیټ به لارینه یو یه کیڅ
 له لاره جوانه کانی خواوه ند و، یه کیڅ له نه خوشونی گاره کانی شو لاره
 ده رده خات.

جا شو که سانه ی که له سر مه شره یی "شیخ محیدین" ن، جیهانیان له و
 پرووه به یو ده رکه وتووه که "لارینه" و "ده فر" و "مه وجودی میسالی" ی ناو
 لارینه که یه و، پینان وایه که: دانه وی وینه ی شتان له ناو لارینه که دا خودی
 شو شتانه یه و، و وتوویانه: "لا موجود إلا هو" بی شو وی بیر له پله کانی
 تری "بوون" بکه نه وه. ئیتر هم ری یه وه هینده که وته هه لوه تا گه یشتنه شو وی
 ئینکاری شو ده ستوره بڼه رته یی بکه ن که ده لیت: "حقائق الأشياء ثابتة"!

به لام ته هلی حقیقه ت، به هوی شو وی میراتگری میراتی پیغه مبرن ﷺ و،
 پشتیان به ده قی راشکاوی قورغان و لایه ته پروون و ناشکر اکانی به ستوره،
 پینان وایه:

شو نه خوشونی گاران ی که به توانستی خوی گه وره له لارینه ی
 بوونه وراندا هن، ناسه واری خوی گه وره و، هم مو "مه وجود" ښک له

لایه‌نی خوای گه‌وره‌وه "بوون" یکی دراره‌تی که هه‌ر ئه‌و خواوه‌نده خۆی به‌دی هیناوه.

ئنجاهه‌یچ مه‌وجوودیکی تر "ئه‌و" نی به‌ تا‌کو بو‌تری: "لا موجود إلا هو" چونکه شتانی تر خواوه‌نی "بوون" ی خۆیانن و ئه‌م بوونه‌شیان تا راده‌یه‌ك جینگیر و چه‌سپاوه. خۆ هه‌ر چه‌نده‌ش له چار بوونی خواوه‌نددا "بوون" یکی لاوازه و ده‌لێ ئه‌ندیشه و خه‌یاله، به‌لام هه‌ر چۆن یێت هه‌ر دارای "بوون" یکه که خواوه‌ندی خواوه‌ن توانستی ئه‌زه‌لی، به‌ویست و توانستی خۆی، پێی به‌خشیوه.

ئه‌و "خۆر" هی که له‌ناو ئاوینه‌دا ده‌بیریت، خواوه‌نی بوونیکی تری جیا، جگه‌ له‌ بوونه‌ده‌ره‌کی به‌خۆی..

هه‌روه‌ها خواوه‌نی بوونیکی ده‌ره‌کیی لاوه‌کی به‌ ئارایشتی خۆی ئاوینه‌که ره‌نگ ده‌کات، ئه‌وه‌تا ئاوینه‌که ئه‌وی تیدا ده‌رده‌که‌وت..

هه‌روه‌ها خواوه‌نی بوونیکی ده‌ره‌کیی لاوه‌کیی تا راده‌یه‌ك چه‌سپاوه، که بریتی به‌ له‌و وینه‌یه‌ی که له‌سه‌ر کاغه‌زه‌که‌ی پشتی ئاوینه‌که‌وه نه‌خشینراوه..

جا هه‌روه‌ك خۆر - به‌ وینه‌ی ئه‌م ئه‌وه‌یه - خواوه‌نی چه‌ندین "بوون" ی ئاوپه، به‌ هه‌مان جۆر: ئاوینه‌ی گه‌ردوون و ئاوینه‌کانی ماهیه‌تی شتانی دارای چه‌ندین "بوون" ی وه‌هان. چونکه نه‌خشو‌نیگاری ئه‌و به‌دیها‌تووه‌ رواله‌تیه‌یه‌ی که به‌ لێ دره‌وشانه‌وه‌ی ناوه‌ جوانه‌کانی خوای گه‌وره‌ و به‌ ویست و ئیختیار و توانستی خواوه‌ند نه‌خشینراون، خواوه‌نی "وجوود" یکی په‌یدا‌بوو (حادث) ی غه‌یری وجوودی خواوه‌ندی "واجب الوجود" و، به‌ توانستی خواوه‌ند چه‌سپاوی (الثبات) به‌م وجووده‌ی ئه‌وان به‌خشاوه.

به لām گهر ټمو په یوه نډی به پېچرېت، ټمو شتان هیچیان نامینن و په کسه ر
تیا ده چن. که واته هم موو شتیک، بز مانه و هی خو ی، له هم موو دم و ساتیکدا
پنویستی به ویه که "به دیهنه ر" ی بیهیلایته وه. چونکه "حقیقه ت" ی شتان
هر چه ندهش جینگیر و چه سپاوه، به لām ټم چه سپاوی و جینگیر بوونه ی له
لایه ن زاتی خوړانه وه نی یه، به لکو به چه سپاندن و جینگیر کردنی خوا وه ند
ده ستیان ده که ویت. به م جوړه، ده ر که ویت که و ته که ی "شیخ محیدینی
عهره بی":

(روح به دیهاتوو نی یه، به لکو حقیقه تیکه له جیهانی "ټمر" و سیفه تی
"ټیراده" وه هاتووه)، و ته به که پنجه وانوی و اتای راشکاوی گه لئی ده قی زور و
زه به نده یه. هر و ه که له پرونا کیی ټمو لیکو لینه وانوی پیشوودا ده رده که ویت
که کیسه که ی لئی ټالوزاوه و تیایدا خه له تاوه. چونکه "مه وجود" ه
لاوازه کانی نه دیوه!

هر گیز او هر گیز ناکړی ټمو مه وجودانه ی که ناوه جوانه کانی چه شنی:
"الخلاقی، الرزاق" یان تیدا ده رده که ویت، چهند شتیک و ه همی و ټه ندیشه بی
بن! چونکه ماده م ټمو ناوانه هم موویان دارای "حقیقه ت" ن، ټمو ټمو
ټاوانانه ش که ټمو انیان تیدا ده رده که ویت، به هه مان جوړ، خوا و هی حقیقه تی
ده ره کین.

پاشکۆی ئەو پرسیارەى که سەبارەت بە "حەیدىنى عەرەبى" کرا

پرسیار:

"ئىبن عەرەبى" مەسەلەى "وحدة الوجود" بە بلندترین پلەى "ئىمان" دادەنێت. تەنانەت کەسانىكى زۆرى ئەولیا مەزنە کانی ئەهلى عىشق لەو رېبازەدا شوێنى کەوتوون..

کەچى تۆ دەلییت:

ئەم رېبازە مەزنترین پلەى ئىمان و رېبازى راستەقینەى ئەبە، بەئەو مەشرەبێکە هەى ئەهلى مەستى و ئىستىغراق و شەوق و عىشقە.

جا ئەگەر وایە، ئەوا بە پوختى: بەرزترین پلە کانی "تەوحید" مان بۆ باس بکە، ئەوێ که راشکاوێى قورئان و میراتگرى پێغمەمبەرێتى پرونیان کردووەتەو.

وەلام:

کۆلەوارێكى هەزارى وەك من، کە خاوەنى هیچ گەنگى و بەهائەى نەبە، لە کۆى دەتوانیىت خۆى لەو پلە بەرز و بلندانه بقالینیىت و، بە عەقلى کورت و کول و کاسى خۆى "داوەرى زېرى" یان تێدا ئەنجام بدات! چونکە ئەم کارە سەد ئەوەندە لە سەرۆى توانای منەوێە. بەلام وا زۆر بە پوختى دوو سەرنج باس دەکەم کە لە پێژنەى بەرە کەتى قورئانى پیرۆزەو پێژانە ناو دالمەو، بەو ئومێدەى کە سوودیان تێدا بییت.

سەر بنجی یە کەم:

گەلێ هۆکار هەن کە مەزۆف بەرەو مەشرەبی "وحدة الوجود" کێش دەکەن..

هۆکاری یە کەم: ئەوان نەیان توانی مەزنترین پلە ی: "بەدییهێنەرێتی" پەرەدگاری "اخلاقية الربوية" لە زەینی خۆیاندا جێ بکەنەوە، لە "دل" یشیاندا ئەوە جێگیر بکەن کە: خواوەند - بە تەنیا ی خۆی - جلەوی هەموو شتێکی لە دەستی پەرەدگاریتی خۆیدا دانائەو، هەموو شتێک بە توانست و ئیختیار و ژیستی ئەو بەدی دەهێنرێت..

لەبەر ئەوەی کە ئەوان نەیان توانی پە ی بەمانە بێن، ئەوا خۆیان بە ناچار زانی کە بێن: (هەموو شتێک خۆی تەعالایە). یان: (هیچ شتێک - جگە لەو - وجودی نییە). یان: (بۆنەوێران خەیاڵ و ئەندێشەن). یان: (بۆنەوێر جۆریکە لە خۆدەر خستەن و جیلەوی ئەو).

هۆکاری دوو هەم: سیفەتی: "عیشق" بە جۆریکە هەرگیز "جودایی" ناوی و لێی هەڵدێت.. مەزۆفی: "عاشق" یش هەردەم لە تاو جودایی و لێکدا پرانی لە خۆشەویستە کە ی لەرزێ لێ دێت، چەندە لە دۆزەخ دەترسێت هێندەش لە دوور کەوتنەوی خۆشەویستە کە ی دەترسێت، بە توندی لە دەست "نەمانی" هەڵدێت.. هەر وەها چەندەش زات و پەروەجی خۆی خۆش دەوێت بەو ئەندازەیش بە یەک شادبوونی پێ خۆشە و حەزی لێیەتی.. چۆن لە رادەبەدەر تاسەمەندی دیداری بەهەشتە، بە هەمان جۆریش موشتاقی نزیکبوونەویە لە خۆی گەرە..

لەبەر ئەوە، مەزۆفی "عاشق" پێی وایە کە دەستگیر کردن لە داوینی درەوشانەوی "مەقرەبییەتی ئیلاهی" کارێک دەکات "جودایی" و لێک

دوور کەوتنەوێ لە حوکمی "نەبوو" دا یێت و، لەو گومانەدا یە کە "بە یەك شادبوون" و "بە یەك گەیشتن" هەمیشە یێن، ئەمەش بە: "لا موجود إلا هو" دەردەبرێت.

جا لەبەر ئەوێ ئەو عاشقانە بەهۆی مەستی عیشق و بە داخوازی شەوقی مانەوێ و بە یەك شادبوون، پێیان وایە کە "وحدة الوجود" مەشرەییکی "حال" ی وە هەیە لەو پەری چیژ و خۆشیدا یە، ئەوا بۆ خۆرێز گار کردن لە چەندەها جودایی و لیکپڕانی سامناک دالەدی خۆیان لە مەسەلە ی "وحدة الوجود" دا دەبیننەوێ.

واتە: سەرچاوە ی سەرھەڵدانی هۆکاری یە کەم بریتی یە لەوێ کە: "ژیری" ی ئەوان پەیی بە هەندێ لە راستی یە یە کجار بەرز و بلندە کانی "ئیمان" نە بردووە و نەیتوانیوە بە تەواوی لێیان تێ بگات، هاو دەم لە گەڵ ئەمەشدا "ژیری" یە کانیان - لە پروی ئیمانەوێ - بە تەواوی شتانیان لێ دەرنە کەوتووە.

سەرچاوە ی سەرھەڵدانی هۆکاری دوو هەمیش: دەر کەوتنی لە پادە بە دەری "دل"، کە بەهۆی کاریگەری عیشقەوێ بە جۆریکی دەراسا و لە سنوور بە دەر بڵاوی و فراوانی بە دەست هێناوە. کەچی ئەو پلە هەرە بەرزە ی "تەوحید" کە ئەولیا هەرە مەزنە کان، واتە: ئەصفیا کانی پلە ی "بێداری" و میراتگری میراتی پێغمەبەرایەتی، لە راشکاو یی قورئانی پێرۆزدا دەبینن، پلە یەکی گەلێ بەرزە. چونکە پلە ی هەرە مەزنی: "پەرورەد گاریتی" و "بەدیھینەریتی" خواوەندە گە یە نیێت و، گشت ناوێ جوانە کانی خوا ی گەورە بە راستە قینە دەبینێت و، پارێز گاریی بناغە کانی ئیمان دە کات، بێ ئەوێ هاو سەنگی ئە حکامە کانی "پەرورەد گاریتی" بشیوینیێت. چونکە ئەوانێ لەم پلە یە دان دەلێن:

خواي گه وړه له پټي ته حه ديه تي زاتي خوي و خاويني له جي و شوين و، به يي هيچ هو کار يک، ناگارداري هم مو شتيکه و، هيچ شتيک له باز نه ي زانيني نه و به در ني و، به زانستي خوي هم مو شتيکي ده ستني شان کردو و، به ويستي خويشي ته رجيعي داوه و تاييه نه ندي کردو و، به توانسته کهي به ديي هيناوه و هيشتو و په تيه و. چونکه خواي گه وړه هرو هک چون يه که دانه شت به دي دهيني و ويستي له سهری دهيت، به هه مان جوړ سهران سهری گه ردوونيش به دي دهيني و کاروباري ده سازيني.. هرو هه ها و هک چون به "ناساني" يه که تاقه گول دروست ده کات، به هه مان ناساني به هاري مهنيش به دي دهيني، که واته به دي هيناني هيچ شتيک پي له به دي هيناني شتاني تر ناگري و، نه و شتانه ي که خواهه ند پروي به دي هينانيان ناراسته ده کات، له ت له ت و بهش بهش نابن.

که واته خواي گه وړه (به راپه راندني کاره کاني و به توانست و زانستي خوي) له هم مو کات و شويني که دا ماده يه و، هيچ کهرت بوون و دابهش بوونيک له راپه راندني کاره کاني دا ني و.

له و ته ي شازده هم و، مه به ستي دوو هه مي هه لويستي دوو هه مي و ته ي سي و دوو هه مدا، نه مه مان پروون کردو و ته و به جواني چه سپاندو و مانه. واليره دا نمونه يه که دهيني نه و (چونکه نمونه ده مقاليي تي دا ناگري و) هر چه ندهش نه نمونه يه که لي ناته و او و مه به سته که به ته و او ي به ده سته و نادات. بؤ ته و هه دهيني نه و تا کو خوينه ر له هه ندي جيا و ازي نيوان نه و دوو مه شره به تيگات:

گريمان "ناوس" يکي نااسايي بي وينه هه يتي، که تابلني گه وړه و له و په ري راز او هيدا يتي و، به توانيت له ماوه ي چا و ترو و کاندني که له

خۆره لاتمهوه بۆ خۆر ئاوا بفرپیت و له يەك چر کهدا باله کانی له باکوورهوه بۆ باشوور بکاتهوه و دایشیان بخاتهوه و، سەدان هەزار نەخش و نیگاری ناوازی له سەر نەخشايت، بە ڕاده يەك که هەموو يەکیک له "پەر"ی باله کانی بهوپهري جوانی ناوازی داهینان و ورده کاریی تیدا کرایت.

ئنجبا با ئیستا وادابنێن که دوو کەس هەن سەیری ئەم تاووسه ناوازیه ده کەن و، ده یانهوێت به هەردوو بالی: "دل" و "زیری" بهرو پله بهرزه کانی ئەم بالندهیه بفرن و بگه نه ئاستی ئارایشته ئاسایی و له ڕاده بهدهره کهی.

یه که میان: سەرنجی تیرامانی خۆی ئاراسته ی بارودۆخ و قه لافهت و نەخش و نیگاره کانی قودره تی ده راسای سەریه ک به یه کی "پەر"ه کانی ئەم تاووسه کرد و، لیڤه وه نو قمی عیشق و تاسه مه ندی و خوشه ویستی ئەم بالندهیه بوو. ئیتر به کارهینانی "زیری" و بیر کردنهوی قوولی خسته لاوه و، دهستی به عیشقه وه گرت. به لام سەرنجی دا که: ئەو نەخش و نیگاره خوشه ویستانه وه ک خۆیان نامیننه وه، به لکو پۆژ له دوا ی پۆژ گۆرانیان به سەردا دیت و، ئەو خوشه ویستانه ی که ئەوین و خوشه ویستی خۆی ئاراسته کردبوون، هەموو پۆژیک ده پۆن و ئاوا ده بن!

جا له کاتی کهدا که ده بوو بیوتایه: ئەم نەخشو نیگاره وردانه جی دهستی نیگار کیشیکێ ئەوتۆن که خاوهنی پله ی "به دیهینه ریتی هه مه کی"یه و، دارای "ته نیایی"یه له زاتی خۆیدا و، له توپی "وه حدانییهت"ه ڕاسته قینه که شیدا "پهروه دگاریتی"یه کی په های ههیه.. که چی نه یترانی په ی به مانه بیات و هه ستیان پی بکات و، دلی خۆی به وه دایه وه که ده بوت:

"پۆحی ئەم تاووسه هینده بهرز و بلند که به دیهینه ره که ی له ناو خۆیدا یه!.. یان خۆی بووه به خودی به دیهینه ره که ی! ههروه ها ئەو پۆحه

له گڼل جهسته کېدا بووه به يه ك و، له بهر ته وېش كه جهسته كې له گڼل پروخساره پړاوتې يه كېدا يه كيان گرتووه، تهوا تنهها كه مالى تهو پړوچه و بهرزي تهو جهسته يېن كه بهم شيوه ناوازيه تهو درهوشانه وانه دهرده خن. به راده يه ك كه له همموو خوله كيكدان خشيكي نوئ و جواني يه كي تازه ووه بوو پيش چاو ده خن. كه واته تهم به ديهينانه نوئ يانه به ئيختياركي پراسته قينه پروو نادهن، بهلكو دهر كهوتن (جلوة) و خوډهر خستن (تظاهر) ن.

به لام كه سى دوو ههم، ديووت:

(تم نه خش و نيگاره هاوسهنگ و ورد و پړكه، به دنيايي، داخوازي تهويه كه: ويست و ئيختيار و ئامانجيكې تيدا ييت و، هرگيز ناگونجى تهمانه "دهر كهوتن" و "خوډهر خستن" بن. چونكه هيچ درهوشانه ووه و دهر كهوتنيك به بى ويست و ئيختيار پيدا نابن).

به لئ، "ماهييت" ي تهو تاووسه گه لئ قه شهنگ و جوانه، به لام هرگيز او هرگيز تهو ماهييه ته "بكه ر" نى يه، بهلكو "كارتيكراو" ه و، ناگونجى له گڼل بكه ره كېدا يه ك بگرن.. "پړو" ه كه شى گه لئ بهرزه، به لام هرگيز "به ديهينه ر" و "ده ستپوه رده ر" نى يه، بهلكو له "دهر خه ر" و "خولگه" به ولاره هيچى تر نى يه. چونكه هينده ورده كارى له همموو "په ر" يكي جهسته پيدا هيه كه تنهها به "دانست" ته نجام دراوه و، هيندهش ئارايشتى تيدا يه كه به "توانست" يكي په ها رازاوه ته ووه. دپاره هرگيز ناگونجى كه تهمانه به بى "ويست" و "ئيختيار" ته نجام بدرين.

جا تم به ديهاتووه ناوازان هه كه: تهو په پرى "دانست" له ناوه ندى كه مالى "توانست" و.. كه مالى "ميهره باني" و "په روه ر دگاريتى" له نيوان كه مالى "ئيختيار" دا دهرده خن.. هرگيز ناكړئ ته نجامى: دهر كهوتن (جلوة) و هاووينه ي تهو بن..

چونکه ئەو نووسەرەى که ئەم تۆمارە زێڕینەى نووسیوە، ھەرگیز ناکرێ خودى تۆمارە که یێت! ھەر و ھا ناشگۆنجی لەودا یەکیان گرتیبت! ئەو تۆمارە تەنھا ھێندە پەيوەندى بە نووسەرە کە یەو ھەبە که نوو کی قەلەمە کەى ئەوى بەر کە وتوو ۱۱

لەبەر ئەو، ئارایشتی جوانی ئەو تاووسە - که مەبەست پێى بوونە وەرانی - جگە لەوێ که نامەبە کە و لە لایەن قەلەمى نووسەرە کە یەو ھاوێ، ھىچی تر نییە.

وا ئیستا سەرنج لە تاووسى بوونە وەرانی بدە و، ئەو نامەبە بخوێنەرەو و، بە نووسەرە کەى بلی:

ماشاء اللہ.. تبارک اللہ.. سبحان اللہ..

خۆ ئەو کەسەى لەو گومانە دا یە: نامە کە خودى نووسەرە کە یێت.. یان بە ئەندێشەى خۆى پێى وایێت نووسەرە کە لەناو نامە کە دا یە.. یان لەو وەھمە دا یێت کە نامە کە ئەندێشەبە و وجودى نییە.. بێ گومان ئەو کەسە، بە پەردەى "عیشق" ژیریى خۆى دا یۆشیو و، وێنەى راستەقینەى "حەقیقەت" ی نەدیو.

گەرنەترینى ڕووە کانی ئەو جۆرانەى "عیشق" کە دەبنە ھۆى ئەوێ مرۆف مەشرەبى "وحدة الوجود" پەسەند بکات، بریتى یە لە: "عیشقى دنیا" چونکە ھەر ئەو نەدەى عیشقى دنیا - کە مەجازى یە - دەگۆرێت بە عیشقى حەقیقى، یە کسەر دە یێت بە: "وحدة الوجود".

گەر کەسێک کە سێکی تری بە عیشقى مەجازى خوش و بێست، ھەر ھێندەى "نەمان" ی خۆشەو یستە کەى دە یینێت، ناتوانێت ئەو "نەمان" ە لە دلى خۆیدا جێ بکاتەو، بۆیە خۆشەو یستنى حەقیقى ئاراستەى خۆشەو یستە کەى

دەكات و دەست لە داوینی حەقیقەتێك گێر دەكات تاكو دلی خۆی پێ بداتەو و، دەچنی بە عیشقیکی حەقیقی سیفەتی "مانەو" بە خۆشەویستەکی دەبەخشیت و، دەلیت:

خۆشەویستەكەم ئاوینسەى جوانیى "خۆشەویست" و "پەرسراو"ى راستەقینەیه!

ئەو كەسەش كە ئەم دنیا مەزنەى خۆش دەوێت و سەرانسەرى گەردوونی کردووە بە مەعشوقى خۆی، بە هەمان جۆرە، چونكە هەركات قامچیی "نەمان" و شووتی "جودایی" لە خۆشەویستەكەى دەسرهوینرێت، یەكسەر خۆشویستە مەجازیيەكەى دەگۆرێت بە حەقیقی و، ئیتر ئەو شەیدایە - لە ناچاریدا - پەنا دەباتە بەر "وحدة الوجود" تاكو خۆشەویستە مەزنەكەى لە "نەمان" و "جودایی" رزگار بكات!

جا ئەگەر ئەو كەسە خاوەنى ئیمانێكى بەرزى پەگ داكو تاو بیست، ئەوا ئەم مەشرەبەى بۆ دەبیست بە پلەیهكى بلندى نوورانی و بەنرخ و مەقبوول، وەك ئەوەى "ئەبن عەرەبى" و هاوچەشنی.. دەنا لەوانەیه بکەوێتە نێوان چەندەها گرفتى زۆر و، نوقمى "ماددیيات" و "هۆکارەكان" بیست!

بەلام "وحدة الشهود" زیانى تێدانى یە و، مەشرەبیکی بەرزى ئەهلی بیدارىیە.

اللهم أرنا الحق حقا وارزقنا اتباعه.

﴿سَبَّحْتَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَتَى الْعَالَمِينَ الْحَكِيمُ﴾.

سه عیادی نوورسی کێیه؟

• گهوارهترین کهسایهتی کوردی ئهم سهردهمه و، مهزنین زانایه که له دواى (مهولانا خالیدی نهقشبهندی) لهناو نهتهوهی کورددا هاتورهته دنیاوه.

• له گوندی (نوورسی) ی سهر به پارێزگای (بهدلیس) ی کوردستانی ژێر دهستهلاتی عوسمانی له دایک بووه و، له نیوان سالهکانی (۱۸۷۶-۱۹۶۰ز) دا ژیاوه.

• تهنها کهسایهتی ئهو رۆژگاره بووه که ههموو زهبر و زهنگیکى رژی می مستهفا کهمال و، دام و دهزگا چهوسینهرهکانی و، سی و پێنج سالی بهندی و زیندانی تاکه کهسی و نهفی و دهست بهسهری و، دهیان دادگای تۆقینهر نهیانوانیوه چۆکی پێ دابدهن و له خهباتی رهوای خۆی کۆلی پێ بدهن. تهنا ته ئهو توانیویهتی سهرکهوتیشیان به سهردا به دهست بهپێیت.

• زیاتر له سهد و سی کتیب و پهيامی پێشکهشی ههموو گهلان و نهتهوهکانی سهر پووی زهوی کردووه و، به زۆربهی زمانه زیندووهکانی جیهان - که پهکیکیان زمانی کوردییه - بلأو بوونهتهوه.

• تا ئیستا زیاتر له پازده کۆنگرهی جیهانی و، دهیان سیمینار و کۆری زانستی و پێشپرکتی رۆشنیری له ئاستی جیهاندا بو گراوه و، دهیان کتیب و سهدان لیكۆلینهوهی لهسهر نووسراوه و، چهندین بهلگهنامهی زانکۆیشی له خویندنی بالادا لهسهر وهگراوه.

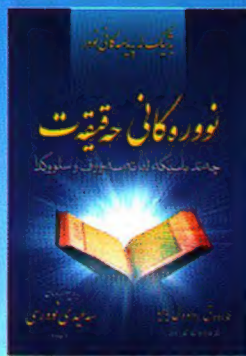
پیرستی بابہ ترکان

بابہ ت

لا پیرہ

۵	بہرزی قورٹان.....
۱۲	یا باقی أنت الباقي
۲۵	میہرہ بانبی پیغمبر ﷺ
۳۴	شہ فہقت لہ خو شہ ویستی بلندترہ
۳۹	مز گینی یہ کانی تہ وحید
۵۷	ئیمان لہ پیشترہ
۶۲	نؤ نامازہ کان
۱۰۶	نزیکترین ری بؤ لای خوای گہورہ
۱۱۴	ویلا یہ تی هاوہ لہ بہر پڑہ کان
۱۲۱	(ژی ری) و (دل) پیکہ و ہن لہ پیامہ کانی نووردا
۱۲۴	شوینی کرامت لہ پیامہ کاندہ
۱۲۸	کرامت و .. ئیکرام و .. ئیستیدراج
۱۳۲	ئاراستہ کردنی پڑہ وتی خوورہ و شتہ کان

١٣٧	هه‌یزی کێشکه‌ری دوعا
١٤٠	پێبازه‌ کانی ناسینی خوای گه‌وره‌
١٥١	ئهم به‌لگه‌ زۆرانه‌ له‌ به‌ر چی؟
١٥٦	ته‌رازوو په‌ کی ورد
١٦١	به‌ (ده‌ست پێوه‌ گرتن) و (به‌ره‌ که‌ت) ده‌ژیم
١٦٧	که‌ سایه‌تی په‌ کانی مرۆف
١٧٢	ده‌ستوورێک بۆ سه‌رلێدانی دانهر
١٧٦	مورشید
١٩١	کلیلی چه‌ند نه‌هینی په‌ک
٢٠٥	ناوه‌نده‌ پێباز بۆ هه‌لسه‌نگاندنی ئیختیلافی نیوان ئه‌ولیاکان
٢١٠	جیهانی واقعی و جیهانی میسال
٢٢٨	زیانه‌ کانی "وحدة الوجود"
٢٣٢	به‌لگه‌ی په‌قینی
٢٣٤	میا نه‌ره‌وی له‌ باسی "مخیدینی عه‌ره‌بی" دا
٢٣٦	چه‌ند ناتمه‌واوی په‌ کی ورد له‌ "وحدة الوجود" دا
٢٤٣	پاشکۆی پرسیاریک
٢٥٢	سه‌عید نوورسی کێ په‌؟

خوینہری بہرِ زم !

نہ گھر دہتمویت چہند دستوریک بزانت سہارہت بہ:

❖ نزدیکترین ری بۆ لای خوی گہورہ.

❖ ویلاہتی ہاوہلہ بہرِ زہ کان.

❖ ریازہ کانی ناسینی خوی گہورہ و، ریگا کانی ویلاہت.

❖ ناوہندہ ریاز بۆ ہلہسہنگاندنی جیاوازی نیوان ٹمولیاکان.

❖ زیان و ناتمواریہ کانی "وحده الوجود".

❖ میانہروی لہ باسی ٹمو پیاوچاکانہی بۆچوونی جیاواز ہلہدہ گرن.

❖ کلپلہ کانی سہیروسلووک و.. گرفتہ کانی ری و.. بہروبوومہ کانی.

❖ (بہیامہ کانی نوور) و رۆلی (مورشید).

نہ گھر حذرت لہ زانیی ٹم چہشنہ دستورانہ ہدیہ،

ٹموا فہرموو بہ وردی ٹم کتیبہ بخوینہرہوہ.

